

ჩვენი მწერლობა

გამოცემის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

25 ნოემბერი 2011

№24(154)

შეკვეთილი წირვა
გამოსვლები უეკრანოდ
გუნა კვარაცხელიას ლექსები
სურათა ალ-ბაკსამის ნოველები
მარიანო ხოსე დე ლარას ესეები
რეზო ჭეიშვილთან — ნიფობისთვეში
გურამ გოგიაშვილი მილორად პაეიჩზე
შანანა ლარიბაშვილი ქართულ პლუტარქოსზე
ირმა რატიანი ქართულ სამწერლო პროცესზე

1516
2011

შინაარსი

გაერთიანებული ოპოზიციური	2	რუსეთში ჩხვიძის გამოსვლაზე უპასუროდ
შსსპ-ს მხარე	5	ელდარ ნადირაძე „მათინება ყველაზე დიდი სასწაულია ამჟამად“
პარტია	6	ზურაბ ლავრენიაშვილი განეხილეთ
	19	ზევიდ კვარაცხელია შეეხილეთ ნიკა
პროცესი	24	გურია კვარაცხელია პრესაში და სხვა დამატებით
მსოფლიო	27	მარინო ხოსე დე ლარა ევროპის გეოგრაფიკული რეგიონი
საერთაშორისო ურთიერთობები	31	გურამ გოგიაშვილი ამჟამში მთელი მსოფლიოშიც დიდი ინტერესი (ანუ მილორად პავიჩის კიდევ ერთი გამოუცხადებელი სიზმარი)
წინა პლანზე, ურთიერთობები	34	ივანე ჯავახიშვილი დღემდე ნინო ბურჯანიძის სახელი არ გვახსენებენ
დინამიკური ტრენდები	38	რიტა ბაინდურაშვილი აქვს და, რუსეთს არჩევანში (როსტომ ჩხვიძის პიესის „ჩემი ვაჩა ჩემი აკლავს“ გამოცემა)
კინო	40	• ირმა რატიანი თანამედროვე ქართული ლიტერატურული პროცესი
საზოგადოებრივი	48	ეკა ბუჯიაშვილი რაზმის შექმნისთანავე – ნიუტონის მსგავსად
საქართველოს პოლიტიკა	53	მანანა ღარიბაშვილი საპარტიო კლუბებში (პლუტარქოსის „მორაღები“ ქართულად)
საზოგადოებრივი	54	გოჩა კუჭუხიძე სულიერი დაბადების დღე (დამატური უნივერსიტეტის პიესა „ველები ცხოვრება“)
პროცესი და მსოფლიო	56	ივანე ბუნინი კანონის წინა
	57	კონსტანტინე ბაქმიანი თეატრის სივრცე
	57	ელდარ ნადირაძე „მთვარის დაბნელება“
	58	გიორგი ადამიანი „როცა ქართული“ შემოქმედების სახელი დავადასტურებ
საქართველოს	58	სურათი ალ-ბასაში წინ ნიუტონ
დინამიკური ტრენდები	62	ნინო ჯეგანიძე თბილისში ივანე ბუნინი
პროცესი	63	სული არაქალი, ქართული

ორკვარეული ჟურნალი
 დამფუძნებელი „ლიონი“
 შესამართლ: თბილისი,
 ჭავჭავაძის №41
 რედაქცია — (995 32) 96_20_62
 რეკლამა — (995 93) 65_93_68
 გაორკვარეული — (995 77) 11_24_30
 ფაქსი: (995 32) 96_20_62
 E-mail: info@mtsleroba.ge

მთავარი რედაქტორი — როსტომ ჩხვიძე
 პრინციპალ რედაქტორი — ივანე ამირხანაშვილი
 პოეტური რედაქტორი — შალვა ჯოხაძე
 კრიტიკოსი და თარგმანის რედაქტორი — თამარ ნატროშვილი
 მხატვრული რედაქტორი — ვარლამ ფარულაია დინაზური — მალხაზ იაშვილი
 სტრუქტურ-კორექტორი — ნინო ჯეგანიძე დავითაშვილი — თენგიზ რომაძე
 მხატვრული რედაქტორი — თამარ ჩხვიძე სარკელაშვილი მენდელიანი — ეკა ბუჯიაშვილი
 ვებ-გვერდის სამსახური — დევიდ კოცაძე
 ვარკაძე: ჩვენი შემოქმედების შემოქმედები
 არაკლი შუბაშვილის კომპიუტერული გრაფიკა

საერთაშორისო ურთიერთობები
 საერთაშორისო ურთიერთობები
 საერთაშორისო ურთიერთობები
 საერთაშორისო ურთიერთობები

„ჩვენი მწერლობის“ მომხმარებელი ნომერი გამოვა 9 დეკემბერს

როსტომ ჩხეიძის გამოსვლები უკრაინაში

მკ, მს პარლამენტული სახანძრომანი

ეს ლიტერატურული ნარკვევი ამ მერამ ღაღანიძეს უნდა დაეწერა, ამ მე.

მაინც რა არის ამისთანა?
თმის თავისებურებას ვეუფლებს.

დეტალიზება, ნიუანსობრივი ჩადრწამებანი სხვა მკვლევართაგან სწევით.

არც XX საუკუნის 20-იანი წლების სამწერლო და სა-
მეცნიერო ცხოვრებას იცნობენ ჩვენზე ნაკლებად.

ვგა, ერთდროულად უნდა გვინდეს სრულყოფილად შესწავლილი და გააზრებული ვასილ ბარნოვისა და პავლე ინგროყვას ბიოგრაფიებიც და მათი მონუმენტური შემოქმედებაც, მოგვსებნებათ. მათი ნაღვანი იმით უკავს ერთმანეთს, რომ რაც ვასილ ბარნოვმა ნარმოახა მხატვრულ სიტყვაში, ის პავლე ინგროყვამ მეცნიერულად დაა-
ლადა – საკათვლელის საზოგადოებრივ-კულტურული ისტორია უზომისი ზანდიან ბოლო დრომდე, და არცაღმ ასეთი სიღრმითა და სიცოცხლით გააცხადა ქართველი ერის თვითმყოფავობა და მადისხეობა.

ამასთან, ორვე დიდი დამფასებელი ვახლდით ერთი-
მეორის ღვაწლის.

ცხადია, ეს სულად არ გამოირიხვავს, რომ განსხვავე-
ბული მოსაზრებანიც ვასილად და ამა თუ იმ მოვლენის, თემის, პრობლემის, საკითხის ირგვლივ.

ის ნარკვევი, მერამ ღაღანიძემ რომ გამოაქვეყნა „ლიტერატურული ძიებანის“ 31-ე ნომერში (შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი, 2010), სწორედ მათ განსხვავებულ მოსაზრებებზეა ეყრდნობილი და სიმბაფრე სათაურზეცა გამოქვეყნებული: „ვასილ ბარნოვი „რუსთაველიანის“ წინააღმდეგ“.

რასაკვირველია, ნინოერ მკითხველს არ გამოიწიება ამ სათაურის შემხინგება ვასილ ბარნოვის სამეცნიერო ნაშრომის სახელწოდებასთან: „ასაკალი იე სუიტების წინააღმდეგ“.

პავლე ინგროყვას რუსთაველითაგორ მეხედულე-
ბათა და კონტრფუციის საბარისპირო თვალსაზრისი სად აქვს გამოთქმული ქართლის ცხოვრების მხატვრული ვერსიის შემოქმედს?

ასე უნდაოდ... არც არსად.

ვერსად იმოვინით ვასილ ბარნოვის თხზულებებში ერთ სტრუქტურას, რომელიც ასე პირდაპირ აუნყებობს, რომ იგი არ იზიარებდა რუსთაველის ბიოგრაფიის პავლე ინგროყვასთვის მოვლელს.

ბა, მამ მერამ ღაღანიძე რაღას ამტკიცებს?

სტატია იწყება იმით, რომ: 1929 წლის ივლისის მიწურულს ვასილ ბარნოვი ამაყრება რომანს „თამარ მრენვი“, რომელიც პირველად ხუთი წლის შემდეგ, 1934 წელს, გამოქვეყნდება ავტორისეულ კრებულში „ფერად-ფერად...“ რომ ნაწარმოების მოქმედება ვახლდია მონიკონის ბატონისა დროინდელი საქართველოში, მე-13 საუკუნის შუახანებში, ჯერ უფიფობის ფაშს და შემდეგ იმ ნუბში,

როდესაც ორი ქართული სამეფო ტახტი უპყრიათ მეფე-
თი: ლაშხასა და რუსუდანიის ძეგს – დავით ულუსა და დავით ნარნოსა და რომ რომანის ერთი კბიზოთელი პერსონაჟია ქართველი ნარჩინებული შოთა კუპრა, რომელიც ტეტატის პირველსავე გვერდზე ჩნდება.

გარდა იმისა, რომ მწერალი ამ თხზულების შექმნისას ეყრდნობოდა მე-14 საუკუნის თვალსაჩინო ისტორიულ ნყაროს „გამთავალწერლობა“ ანუ „ასწლიანი მატაინე“ (ქართლის ცხოვრების კლასიკური კრებულში რომ არის ჩართული), ნარკვევის ავტორი საგანგებოდ მოაქცევს მკითხველს ყურადღებას, რომ ვასილ ბარნოვს „თამარ მრენვის“ მოფიქრება-ჩამოყალიბების პროცესში შოთა კუპრის სახელი მარტოვედ მატაინის ცნობებში არ ექნებოდა ამოკომბული და საკმაოდ საერთაუღო, რომ ეს სახელი – სხვა იმგანინდელ დიდებულთა სახელებზე მეტად – სულ სხვა გარემოებაშიც უკონდა გავრძილი.

მაშინ ხომ უკვე გამოქვეყნებულიც იყო და ფართოდ გახმურებულიც პავლე ინგროყვას ნაშრომი „რუსთაველიანა“, რომელიც წიგნად 1926 წელს გამოიცა, მაგრამ მანამდე, ჯერ კიდევ 1922 წელს, ოთხი საჯარო მოხსენების სახით გავრცედა მსმენელებს.

მერამ ღაღანიძემ შეახსენებს მკითხველს, რომ „რუსთაველიანას“ თირითადი მუხტა (რომელიც თავის დროზე არ ფოფოლი მოკლებული ფართო სენსაციურობით) იყო გაცივება შოთა რუსთაველის მე-13 საუკუნის ქართული სახელმწიფო მოღვაწესთან – პეტრეთის ერისთავ შოთა კუპრთან (თუ კუპრათან); ამასთან, ის ისტორიული პიროვნება ცხადდება მანქეფრო მოძღვრების მამადვერად და, კიდევ მეტა, ამ რელიგიური დაჯგუფების ადგილობრივ მეთაურად იმდროინდელი საქართველოში.

და დასაქნას:

– ამთავითვე უნდა ითქვას, რომ „თამარ მრენვის“ გულსეფოთი გაცნობა იქვს ამ ინცივს, რომ მწერლისათვის სრულად მოუღებელი აღმოჩნოდა მკვლევრის პოზიციაც.

უნარისი ყოფილი უკუირობა იმ გარემოებას, რომ შოთას ხედვლების არამარტო ინგროყვასეული მინარსი არ გაუზარებია მწერალს, არამედ თვით ფორმაც: თუ „რუსთაველიანას“ ავტორი ყველა შემთხვევაში შოთის მოლოდ „კუპრად“ მოხსენიებს, „თამარ მრენვის“ ავტორისათვის ქართველი დიდებული შოლოდ და შოლოდ „კუპრა“.

ავტორიც თუ „კუპრა“, ინგროყვას მეხედულეებით, „საწმინთობებიდან განდგომილს“ გამობატებას, რომამდე ამგვარი ინტერპრეტაციის ჩრდილიც არ შეიძინებია, რადგანაც მწერლისათვის უფრო მისაღები უნდა ყოფილიყო კონკრეტი კეკელიძის თვალსაზრისი, გამოთქმული 1927 წელს, რომ: გამთავალწერლის ეს პასაჟი გულისხმობს შოთას მუდისა კუპრის მსგავს სიმავეს და არა მანქეფელეობასა და ურწმუნეობას.

– მართლაც, ბარნოვი საგანგებოდ ყურადღებას ამხვილებს, რომ პეტრეთის ერისთავი შოთა კუპრა ფერად მათა: „პავლე მრენვის“...

სხვა საგულისხმო დაკვირვებებიც ერთად ნარკვევი ექვნივით იმ მოსაზრებასა, რომ მართალია ვარაუდი მოთა კუბოსისა და შოთა რუსთველის გაიგივების გამო ინგოროვებზე ადრეც გამოიკვია - თეიმურაზ ბატონიძე-ვილი და მარი ბროსის მიერ - მაგრამ ნარკვევნივლია, რომ ამ ნეაროთ შესახებ ბარნივ რამეც სეოდნოდა, და რთვენივც არ იზიარებდა რთი შოთას გაიგივების თვალსაზრისს, ამით იგი ცხადად უბარისპარედებოდა იმ დროს მეტად ვაბმარებულ „რუსთველიანს“.

თუმცე მოთავარი მანინც ისაა, და ამ ნარკვევის მომხიბლავი სთვეტური განმტკობნივც, რაც სინამდვილეში მისი შექმნის ძირითადი მუხტია, რომ: რომანის ადრამდეულ გამოუქვევნივტელ ვერსიებში შეკვიფოდ ასახულია, თუ როგორ ქოქმანობს მწერალი ამ საკითხის ვამო.

ხელნერთა განსხეივებული ნაკიხებანი მოულოდნელად აღმსტურებს, რომ ბარნივი რთიმანზე მუშაობის თავედპორველ ეტაპზე იზიარებდა, დაახ, იზიარებდა პაველ ინგოროვს თეორიას, ვადრე საბოლოოდ მის მართი მკვეთრად უარყოფითად განეწყობოდა.

რე, სადაც მთლო ვერსიამი ნეირა:

- საცაა, შოთაც მუშოვა, კუბრა,

ხელნერთებში ყველგან ის იგვივობაა ნახვასმული:

- საცაა შოთაც მუშოვა, რუსთაველი

- საცაა შოთაც მუშოვა, რუსთათვის ბატონ-პატრონი.

- საცაა შოთაც მობრძანებდა, რუსთათვის თავედი.

მერბა ღლანობის მახველგონივრული დაკვირვებანი ისეით დახვენილი ენობრივი სტრუქტურა შემოსილი და ნარკვევის არქიტექტონი ვაც იმ მარჯავედ ავებული, მისი მსყველია ლიტერატურული დეტექტივის იერსაც იძენს და ამ ლიტერატურაიმცოდნობით თხზულებას საკმაო ექსპრესიით მსყვეალავს.

ამე იცვევა რომანში ღლმად შეფარული მეცნიერული მრწამში ნინებული ნარკვევის მუთხზვის იმუღსადავ და მისი სიკოცხლსაუნარინაინობის განმსაზღვერელადაც.

თითვის მართლაც დეტექტივის ეცნობოდე, ვისთვის ნაკლებ ღირებულ სამწერლო ფორმას, ჩემთვის კი დიდად მნიშვნელოვანს, თუკი შენაფრისად და მარჯვედ გამოიყენებ, თორემ ამ ფიოდრ დისტექსის რა სქირდა და იწლიამ ფოლენკრის საიმსო, დეტექტივის ევენმეტები უწეად მომხმთ საშვარის ტრაგეიული თუ დრამატული სურათების ნარმოსახვისას.

ეს ლიტერატურული ნარკვევი ან მერბა ღლანობის უნდა დაენერა, ან მე-მეოთე.

ვასილ ბარნივი

გარდა თავისთავედი სამეცნიერო თუ ზოგადმეწერლო თუ ზოგადეულტურული დირებულებასა, ჩემთვის მთელი ეს მსყველია იმ მხრივიცა მეტად საგულისხმო, რომ ზოგადეულტურული ნარმანი „ბედი პაველ ინგოროვსან“ ვამტკობნივც ვასილ ბარნივის ნივლის „არქიტექტურის ნაშთი“ („სომილის“ 1923 წლის პირველი ნომერიში რომ დაიქვევდა) მოთავარი გამოსის პროტეკტიპი პაველ ინგოროვსა, ჟა მთლოდ იმტომ არა, რომ მასაც პაველ ჰქვია, არამედ მერსონაფთი ხელშეწყობავედ ცნაურებდა პაველ ინგოროვას ხასიათის ცალკეული თვისებანი, ფანტატიკური სიყვერული ძველისა და გარდასრულის მიზანი, ქავედური ნარნივის გამოფერის მადელობა.

შესაძლოა იმ მტკიცებებს მაინც დამიხივებ იღარ სჭირებოდეს დამატებითი არგუმენტაცია, მაგრამ თუკი ანეთი რომ გამომჩნებდა, ვის მოსჭარბებუბა.

ივის ის დამატებითიც.

და ამა მერბა ღლანობის ნარკვევი, რომელიც, თველსაჩინობს და კიდეც ერთხელ ვეიდასტურებს, თუ როგორ ავეცნებდა თვალს ეახილ ბარნივი პაველ ინგოროვსა მრავალმხრივ სამეცნიერო ძებებებს და საერთოდავ რარაც დაინტერესებულევი მისი პიროვნებითა და მოღვენივობით.

ის გარემოება, რომ საბოლოოდ ველარ გაიზარა შოთა რუსთველის ბიოგრაფიის ინგოროვსა-სული კონცეფცია, ამჯერად ნაკლებინიშნელოვანია.

წერე იმის მოთაქვეთი გადამჭარბებულ ყურადღებას, თავედა-პირველად ისიც რომ ამვევა საერთო ათიოტავენ და შოთა კუბოსისა და შოთა რუსთველის გაიგივებაში რეალური საყრდენები დაინახა.

მათავარი სწორედ ეს ინტერესია, ეს მწერლორი ცნობისნადილი, რაც ვასილ ბარნივს უნიტებდა პაველ ინგოროვსა მრავალმხრივ თვისებანი მხატვრული სახის ქვეკუთხედედე ექვნივა.

...თავისთვის სადავაც თვეღმს ვარიანტული სახენხვაობანი.

ერთი შეხვედვით ანუ სხვა რა შობავედილება დაგარევა: თვეღმს და ეგვა.

ეგტორისსაგან გამებტებული.

საგულისხმონი მთლოდ ტექნოლოგიათთვის, ამა თუ იმ თხზულების საბოლოო ტექსტი რომ უნდა დაადგინონ. ეთომ მარტაქვენ მათთვის?

ამა, ლიტერატურის მველგარმა შეახოს ხელი, გამოაფხიზლოს და მახველგონივრულ აკოზიქე აახსნა, თუ მნიშვნელოვანს მველგონის კვდის არ გაყალბებს მკითხველს.

ის კი არა, სულაც დეტექტიური თბობის მუთველმაც მოაქვევს, ამ მეტად ორიგინალური ნარკვევისი არ იყოს „ვასილ ბარნივი „რუსთველიანის“ ნინაღმმეგ“.

2799

უფლის სუნიძე

ესენიშე აგაქცევა ინტროიდან* ნუგზარ მუხამელოვი ინსანებს, რომ მუდისტორ საეთიანებს ხშირად დიალოგის ფორმა აქეთ და ერთ-ერთ ასეთ დიალოგში ახალგაზრდა დეგტი ზუღის ამგვარ კითხვის უსეპის თქვენ და მაპაჟირა (გუტება ბუღის უფროსი თანამედროვე, ჯამინაზის ფუტემებელი) ერთმანეთს რომ შეხვედროდი, რაზე ისაუბრებდითო?

კარგი კითხვაო, – დასძინს კრიტიკოსი, – ნება მართლაც რაზე ილაპარაკებდნენ მოსე და მუხამელო, ერთი ნუთით რომ ნარმოიდგინით მათი შეხვედრა? ან, ეტყვათ, გურჯაღი და კრიმინალურტო?

და მაინა, რომ იმ დეგტსაც ჩვენარიად ნარმოიდგინა ანუ ორი ღმერთსაცის თეოდულ შეხვედრად, როდესაც უფელი მათი ფესტი თუ სიტყვა არამქვედროთა, დედადნოი მანარხით აღუქმობდა. ეს განცედა კი სხვას რას ინვეს, თუ არა ამგვარი მათეტიკურ აზრებს:

„არამდნი რომ ექნებოდათ ერთმანეთსათვის სათქმელი თუ გასაზარებელი!

როდესაც ნაკადულები ორი ზრძენსაცის ზაგეთაგანს! ბუღისდებება იქნებოდა ამ შეხვედრაზე დასწრება!“ ზედა კი... სულ სხვა რამეს მასუბის მანეილს.

მყოლოდნელსაც და გამაოგნებელსაც. იმ ნუთის სხვა რა მათაგედლებსა შიქნებდა ადგრეს, როდესაც ასეთ უფელო მასუბს მოისწენ.

რაზე ისაუბრებდნენ იგი და მაპაჟირა და: არაფერზეც.

დაახ, არ მოგეყურათ: სწორდაც არაფერზე. თორემ ერთ სიტყვასაც არ ეტყოდნენ ერთმანეთს. თითქოს გაუტყამას ამ მასუბის თავისებური თელსაზონობა ანერკელი სნაეულლის ჯოზუფ ზლოტენრის მიერ აღნიერბა შეხვედრა უღლამ ფოლკენრისს აღბერ კამბუსთან პარიზში, 1965 წლის სექტემბერში, გამომცემლობა „გლომარის“ მიერ ფოლკენრის სამატიკსაცემოდ გამართულ ზანკეტზე:

– მაორგნელებად სინთია გრენიე ვახლდათ მოწვეული, მაგრამ საათარგმელი არადფერი ყოფილა: ერთმნიშვნელოვანი სიტყვები, ფოლკენრისა რომ ძალისაძლიათ ამოთქვა, ისედაც ვასაგები იყო. სრულიად ამკარად ჩანდა, რომ ფოლკენრი დედად აფასებდა კამიუს, მაგრამ იმ ნუთის ასეთი ფსიქოლოგიური განწყობლება დაუფლებოდა, რასაც თვითონ ზეზე აგდებულ ნადირს ადარებდა. საკუთარ თავში ჩაკეტობდა ფოლკენრისა მხოლოდ ხელი ჩამართვა ფრანგ მწერალს. კამიუ, ეტყე ხანდახან ძალზე გაუბედავი იყო ხოლმე, დარგუნული გაეცალა.

ლიტერატურის რომელიმე თევადაკლებული მოყვარული აღბათ კიდეც ოცნებობდა, ნება ამ ორი დიდებულ მწერლის შეხვედრებზე დამასწროო.

ეინ იყის, რა ღუთაებრივი სიბრძნის ნაკადულები ელანდებოდა, ნარმოედნილი მათ ზაგეთაგან.

არადა, თურმე... და ეს სულაც არ არის რაღაც გამოჩაკლისი, თუ ზუღის მასუბის იდემალ საზრისა ჩაგუნდებით, იქ დაფარულ ქემ-მარტებას.

გაუტყამას ის ერთი სიტყვა თვითონვეა განზოგადებული მინარისისა და ქართული კრიტიკოსი მხოლოდ იმორებს მას.

ამტოკი ნულა ეოცუნებებთ, დიდ პიროვნებათა შეხვედრისას სადმე ახლო მოცვახვედრაო.

ღუმილის ნარმოედგინა ვანა ისედაც არ შეგვიძლია ჩვენთვის განმარტებულთი?!

თუმც... ზუღის მასუბი ყველასა და ყველაფერს მიანცეერ გადახნებდა და მისი შეხვედრების საპირისპირო შეხვედრებსაც არანაკლებ ექვს არსებობის უფლებას.

რაკლავ ინდოელი მოძღვარი შეგვაგონებს სიწუმის გარდევალობას ორი ზრძენსაცის შეხვედრისას, მაგრამ ინდოელი მწერლის ბიოგრაფიის ზეგვესენების ის სპირისპირო მავალით:

შეხვედრა და საუბარი რაზინდრანათ თაგონასა და აღბერტ აინშტაინის შორის 1930 წლის 14 ივლისს, ბერლინის მახლობლად, აინშტაინის ავარაკცე.

„რადლომის მუწენბა“ – ასე დასათაურდებოდა ამ საუბრის ლიტერატურული ვერსია, აღსავეც დეოთებრივ სიბრძნის ნაკადულებსა დენით, მის მისწრულს აინშტაინი გაოცებით რომ განსუტებადებდა თაგონას:

– ამ შემთხვევაში მე უფრო რელიგიური ვარ, ვიდრე თქვენ.

თუ კი ამგვარი მასუბის დაუბრუნებდა:

– ჩემი რელიგია – ჩემსაც საკუთარ არსებობაში მ ა რ ა დ ი უ ლ ი ი ა დ ა მ ი ა ნ ი ს, უნივერსალური გონის შემეცნებაა. ეს იყო თემა ჩვენი მიზეტისეული ლექციებისა, რომელიც მე „დამიანის რელიგია“ ვუწოდებ.

სხვა არაფერი ნიშნულს გამოგვაგონებდა, თუკი მესხიერებას სულ ოდნავ აეძებამათ.

თუმც ამ ყაიდის სიბი შედგენა სრულიად ზედმეტია, რადგანაც განზოგადებისათვის ეს ერთი ეპიზოდული ეპირა, ასე რომ ამშვეწებებს ორივე პიროვნების ბიოგრაფიისა და სამეცნიერო-სამწერლო მეცნიერებობას.

ამიტომაც დაე ახალგაზრდა ადვოტები ცნობისნადილითა და გულისფანცქალით დელოდნონ იმ დელსა და იმ ნუთისგან, როდესაც ზრძენსაცთა, მათთვის ძვირფასი ადამიანთა შეხვედრებს შეესწრებოან.

მანამდე კი იოცნებონ... ოცნებონ ასეთი დღის დადგომაზე!..

და თუ ოცნების აზენისას ღუთაებრივი სიბრძნის ნაკადული დაუსრულებელი დინების ნაცვლად ღუმილის მონმეტი ვახდებოან, დფინობისა და სხვა არაფერს, იმედი ნუ გაუცურევირბთ, რადგანაც სჯობს მის ფარულ ქემმარტებას ჩაუკეარდნე და იგრძინონ – უსათოვდ იგრძინონ, თუკი ვულსა და ვოლესა მთლიანად აქეთ მიმართავენ – უფლის სუნიძეა... დაახ, რაღაც ამგვარი, უფლის სუნიძის ილუზიას რომ გაუჩენთ.

უფლის სუნიძეა როგორღობა?! ან მისი მოსმენა როგორ შეიძლება?! როგორ და...

– არაფერს, ერთ სიტყვასაც არ ვუტყოდით ერთმანეთისო, – ირმუნებოდა გაუტყამა ზუღა.

ელდარ ნადირაძე

„ბათენება ყველაზე დიდი სასწაულია ამჟამინამდე“

- თქვენი აზრით რა არის უკიდურესი გაჭირვება.
- თავსუფლების უკმარისობა, სხვისი ხელისშეწყურება.
- სად ისურვებდით ცხოვრებას.
- მუდმივად არსად საქართველოს გარდა.
- რა არის უმაღლესი ბედნიერება?
- სულელი კმაყოფილება.
- თქვენი საყვარელი ლიტერატურული პერსონაჟი.
- გამართის - ქრისტეფორე შვალბლიშივილი, რომელიც ოცნებობდა შოაფლიოს ბავშვებს ლიმონათის სმით დაეძლო, ასევე გორკის ზელკამი, ლერმონტოვის ძალიან დაუნდობელი, მაგრამ უაღრესად საინტერესო ბენოჩინი, რემარკის პატრიცია პოლშანი. ახეობა ძალზედ ბევრია...
- თქვენი საყვარელი მხატვარი.
- ალბრახტიუნის ხანის ყველა იტალიელი მხატვარი, მათ გარდა: ბრუგელი, დიურერი, კლიბტი, ვან გოგი, ქარ-ფელდორხიან: ვანდასონი, ფორმისინი, კაკაბაძე, მერაბ ბერძენიშვილი, ფარჯიანი.
- თქვენი საყვარელი კომპოზიტორი.
- ვუ ზესე ვერდი, რეზა ლალიძე.
- რომელი თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად შამაკაში.
- ზომიერებას, ნიჭს.
- რომელ თვისებას აფასებთ ყველაზე მეტად ქალში?
- ქალი ვინუსაზღვრული ენერჯიაა, მას შეუძლია უკიდურესი არარაობა უმაღლეს ბედნიერებად აქციოს, ძველი ერთბაშად საყვარელი და ერთგული ქალის პოვნა, მაგრამ თუ მას ეს თვისება აქვს, მაშინ ნამდვილად შეუდარებელია.
- რომელი ადამიანური სათნოებაა თქვენთვის უფრო მნიშვნელოვანი?
- მე ეს კომპლექსურად ნარმოიმდებება და ზოგადად შეიძლება მისი ისეთ პიროვნებებში გაერთიანება, როგორებიც არიან: ექვთიმე თაბაიშვილი, გრიგოლ ფარაძე, ექიმი ფორჯიანი.
- თქვენი საყვარელი საქმიანობა.
- ნიგნის კითხვა.
- თქვენთვის ნაცნობი რომელი ადამიანი გსურდათ ყოფილიყოთ?
- დიმიტრი გობრეჯელი არ მალაიფო დომინო.
- თქვენი ხასიათის მთავარი თვისება.
- არასოდეს შეეცალო ვინმე ზედმეტად, ვიყო კრიტიკული ჩემი პიროვნების მიმართ.
- რას აფასებთ ყველაზე მეტად მეგობრებში?
- ყურადღებას, თანაგრძობას, გაჭირვებაში გვერდით დგომას.

- თქვენი ხასიათის მთავარი ნაკლი.
- სიფიცხე.
- თქვენი წარმოდგენა ბედნიერებაზე.
- ბედნიერება ძალიან აპრობორული ცნებაა. მე მიყვარს სიცოცხლე, ღღის მოსვლა, გათენება - ყველაზე დიდი სასწაული ამქვეყნად. ამიტომ ადამიანის მუდამ ბედნიერი უნდა იყოს ამით, ანუ ბედნიერი მანამდე, სანამ უბედურება ეწვევება.
- რა იქნებოდა თქვენთვის ყველაზე დიდი უბედურება?
- ზოგადად თუ ვიტყვით, ემიგრაცია, ხოლო კერძოდ, კონფლიქტი ახლობლებთან.
- როგორი ვინფორდათ ყოფილიყოთ?
- უფრო მეტად თვდაჭერილი, ოღონდ ამით ადამიანები არ უნდა შეანახო, ზედმეტად არაუფერი არ ვარგა.
- თქვენი საყვარელი ფერი?
- მწვანე და ცისფერი.
- ყვავილი, რომელიც ყველაზე ძალიან გყვართ.
- მე უფრო მეტად მიყვარს, განმარტებით მდგარი, დიდი, განადობილი, მფურავით მოცული ხე. ვუკაცურ სოღმე მათ და სასეგებით მესმის ადამიანებისა, რომლებსაც ხე დედაბადე პავედათ წარმოადგენილი.
- თქვენი საყვარელი ფრანგული.
- მერცხალი, რატომაც ყველა ქვეყნის მერცხალი ჩვენებური მეოინა.
- თქვენი საყვარელი მწერალი?
- ისინი ძალიან ბევრნი არიან. თუ მაინტერესავს საქმროა ქართულენოვანი დაეახებლებუ: გრიგოლ ხანძთელს, გიორგი შიშინანდელს, ვამთაიშვილებს, ახალ დრამა - მიხეილ ვაგაბიშიელს, კონსტანტინე გამსახურდიას, ქაბუა ამირჯიანს, აკაკი ბაქრაძეს. უცხოელენობა: პლუტარქუსი, თომას მანს, ბესარიონ ბელინსკის, ვიონ გოლუვაროსი.
- თქვენი საყვარელი პოეტები?
- რა თქმა უნდა აკაკი წერეთელი და ვაჟა ფშაველა, მერე - ლდო ასათიანი, პალო იაშვილი, ტიციანი ტაბაძე, მურზან მთავარიანი, მურმან ლენაშიძე.
- თქვენი საყვარელი გმირი ქალბები.
- ზურბულედიების დედა, რომელზედაც პოეტმა ასე დაწერა: „დასახობა არ მეტყვრბეთ ტარი, საქართველოს ძუძუს განაოუბედი“.
- საყვარელი გმირი რეალურ ცხოვრებაში.
- მიმანია, რომ მერბა კოსტევა ნამდვილად იყო გმირი, ეფფერკო, რომ ქააა ერთადერთი გამონაკლისი ჩვენს ეპოქის გმირებს არ სჭირდება, მას გამყოფილად უფრო ესაჭიროება და ბლომადაც არიან.
- საყვარელი გმირი ქალი ისტორიაში.
- ქეთევან დედოფალი.

- სავეარელი სახელები.
- ვფიქრობ, რომ სახელი უნის და გავეყარებ ადამიანი, ისე "გიორგი" ვეწოდებ დიდი მუხტის მატარებელი სახელია მთელი საქართველოში.
- რას ეერ იტანთ ყველაზე მეტად?
- პოლიტიკოსთა თვალთმაქცობას, საჯარო ლაზინდარობას, ახლა რომ მოდად იქცა, ლიტერატურაში - ბოლნისტყვაობას.
- ისტორიული პიროვნება, რომელმაც თქვენი ზიზღი დამისახურა.

- სტალინი და ორჯონიკიძე.
- საომარი მოქმედება, რომელსაც თქვენ განსაკუთრებით უმაღლეს შეფასებას აძლევთ.
- დაბით აღმავლებლის მიერ 200 ვაისი შეზავანი მტრის ლაშქრის შუაგულში, რამაც უდიდესი გავლენა მოახდინა ბრძოლის სახალხო შედეგზე.

- რეფორმა, რომელსაც თქვენ უმაღლეს შეფასებას აძლევთ?
- ვეღვა რატორმა მნაშენილეოვანია, თუ იგი ქვეყნის ინტერესებს ემსახურება, ასეთების ხანამეშუო მაგალითებად მინამია: აღმოსავლეთში ქმალ ათათურქისა და დასავლეთში შარლ დე გოლის მიერ რეპრესიული რეფორმები.

- ნიჭი რომელსაც გრძობთ ფლობდეთ.
- ნიჭი ხომღერისა. მიწოდდა საოპერო მომღერად ვეოილიყავ. სამუხარობად, გვიან აღმოვაჩინე, რომ ამას მონაცემები შეიქნება.

- როგორ გინდა რომ განვიცვალო?
- როგორც გერმანი ქაქოძე ამბობდა: „არ შეშინია სიკვდილისა, ოღონდ უარს ვაცხადებ ტყვეილზე“.

- თქვენი სულიერი მდგომარეობა ამჟამად.
- ჩემდაუნებური ფიქრი დასასრულზე. ვვიცდები სიკვდილისათვის, მაგრამ ყველა შემთხვევაში უნდა დავიშო იგი, გინდა თუ არა, ეს ფიქრი მუდამ თან გდვს.

- ქმედებანი რომლებიც თქვენს შემწყნარებლობას იმსახურებენ

- ის, რომ მე მაქვს მიტყუებისა და პატივების ხალხი გრძობა, უდიდეს სიხარულს მანიჭებს. შემწყნარებლობას და მოტყუებას იმსახურებს ყველაფერი ის, რაც უნებლად შეცდამითაა გამონეული

- თქვენი ფევიზი.
- ასე მამული, გრძობა შენი მოვლისა, მარად ყველა ჩვეულებების ვალა“

- თუკი ოდესმე შეხვედებოდი დემტოს, რას ისურვებდი, რომ მას თქვენთვის ეძევა?
- მე არ შემიძლია იმის დაშვება, რომ ლეონის შეხვედრა. რაც შეეხება ჩემს არსებამ დასაფურცბულ ლეთორ ძალას, მას ხშირად მივმართო ბაბლის სიტყვებით: მოგვხედ, უფალი ორვალი შენი ვრი სურის შექმეილა, მოხიბდე და დაინახე როგორ დაქმეირდით.

ზურაბ ლავრელაშვილი

ბანკვერთული

ხან ურმით, ხან საზივრით, ხანაც ცხენით და მატარებლით მინდობრული გამოიარა და სამშობლის ურია. მამისული ქვა-ცხენი ლობდამსკადარი და სანახუროდ დანგრეული დახვდა. სამხეარის საქონელი გავეცია და ეზოს პატარა მრამელში ცხოვრობდა... ვლანდის გამოტანებული ფულით მინდობ ქვა-ცხენ შეაკეთა, ცხენარ-ძროხს იყიდა და მურნეობა მოაწყო. მოკლე ხანში სოფელსაც დაატეო ხელე: აქ სამქელო გამართა, იქ სამქეიხველო, ძროხებს სწამლობდა, ხეცსურებს მურნეობას გაძლავდა ასწავლიდა და ევროპულ სამოსს არ იმორებდა; ეც კი არ, ხეცებსაც შეაფრებდა, უხეში წოხა გაეცხადო და უფრო მოხერხებული, მსუბუქი ევროპული ტრანსპეკელი ემზარო.

- ქაჯებს ვრი აუტერობა ხოგას ძისთვის, - ტუტუნებდნენ ხეცსურები, რაკი სჯეროდათ, მინდია ქაჯებს გაუტანიათ ამ ოორმეტო წლის წინ და იმიტომ იქცევა აგრე უცხარადა... მინდიათ კი სასაცილოდაც არ ჭეფუნდა თინასოფელთა ქორი და ნაცილა... სოფლისთვის აღნეწდა, თავისი ტომისთვის ირჯებოდა და მალე მგელელისა და მომთვა მხსნელის სახელი დაუფარდა...

და რაკი მშობლიური მხარისთვის საცეო სურდა, ხეცსურელის მთებში დაბუდებული სიღლებნის მონა განზრახა... მინდია კოდეც ამის თაობაზე შთავიწყობას და მალე ბარინად ექმნეილია ამოვიდა: იტურობა მთარ-მოარტეს, მომხორკეს, ვაზომეს, დათვალეს და მადინას ადეკლამპოფელე მონიშნა... ზაფხულის დამდევს აქ უკვე სამთო ბანკი იყო: ვაჯლამბარებს ქრიალი, ნერკაქის ხმა, მუშებს ვეირილი და გრამაფონის ხიხინი აღიქვდაც საუკუნოვან მუცეს... ზარის ხმაზე იღებებდა და იძინებდა ქაბუნებული და ეტოთა მორის მოტყუული მშვიდი ცხოვრება მინდიათ იმ სახეტარო წარსულსა თუ მომავალს ახატებდა, რის შესახებაც ოცნებობდნენ როგოთი ადამიანები, რადგან ამდენი ხანია მშეუდობა არ ღირსებია ხეცსურელის მინას... დედოფლი, ლეკი, რუსი თუ თათარი - ყველანი ერთმანდად შესეოდნენ მინას, რათა მტოლენი გაეთიხარათ და სახმარად ვარგისი ლითონი ამოიღოთ; ოდნედილი მტრობა მრომის პარმონის შეცნაველებინა და ეც იყო კოდეც ამქვეყნითრი სამართის მინას დამქეიარებისთვისაც იღებდნენ თაობებში, თუხეც მინდია იმისა და ამრედე, რომ მუშებს მორის ჩხები და აყალმავალიც ხშირი იყო... მართალია, ღვინისა და არქის ხეცსურელებოდა და ყაზარმულე ყიდაზე ცხოვრობდნენ, მაგრამ იმამით მინენ იქნდა თავს ეცხვი თუ შერო და მინდიაც ცილილივად დაეწინარებინა ხალხი, ზავი ჩამოეგდო, რადგან ქავთა მორის მშეიღობისა სწამდა და უმედულობა... ამ ძნელბუდობის ნუთუბში მარტინოვი ახსენებოდა - ძალით რომ სურდა ამქვეყნად სამოთხის დამქეიარება და არეოთხელ მუცესკამათია კოდეც უფორი, ადამიანი ადამიანისთვის ოდენ და მკეცა ბარიაო... ვულკოზე არ ფიქრობდა: იმისთვის ადამიანი მხოლოდ მხეცი იყო, ამიტომაც იმას ვერადერს შეგონებდა, თუ მცადა, რცა მოხუბარ ხალხს უყურებდა, საკუთარი არსების ბნელ წიაღში მინენ ფარეობდა ვულკოვის იტყურერი წამოძახილი, ადამიანი და მგელი არ განმარეივინა... მინდია ცდილობდა, გონებაზე არ მიეცემა ეს რეში ფარული, თითქოს დეფისნატე ემარება წყნარად მისინას ქალაქს და იმისი აფორაობა სწამდო, მაგრამ აქი ხეცებობდა, ეს მშეიღობა მანდალადევი რომ იყო!... ყოველ ადამიანში თელემა მხეცი და მცირედი სისუსტე ემაროდა, თავი რომ აეხდა და სამხეოზე გამოვიად-

* დასასრული. ის. ქვენი მწერლობა N22,23

ნილიყო... უძღურა იყო მამის ყოველწლიური მშვიობნება თუ მორაპორი სენტიმენტები - მზეცა ყალბეუდ ფტეობდა, კბილს აღრქვნიდა, ფაფარას იძლიდა განძობრვებულა...

და საკუთარი სისუსტეც მამის ირწმუნა ცხადად, როცა ერთხელ ლეშების მორავ მრუბს შეესწრო: ბანაკს ვარდით, მითს ფერდობზე, ორი მუშაული მებრძოდა ერთობის - ხევის პირას მდგარი ივრნებდნენ და ხელს ქარადგინდნენ ერთმანეთს, სახეები ნამონივრობდათ, თვალებში ავად უღელავდათ და იმათ მზერაში აშკარად გამოკრთოდა მზეცა... გაჭირვლებულ დასევებზე ემწეოდათ, ბახვსა რომ ჩადო იმათ გულებში რისხვა და ისინიც მტრულად იქცეოდნენ ხედებს, იქორებოვდნენ, ერთმანეთს უზადებოდნენ და სადაცა იფეთებდა სისხლის წვეურვლი, რითა კაცს ვაკო მოყვდა და გაცემტვერებინა... მიდისა გამოჩენისასაც არ შეურყვარებოდა მუდლი და როცა ეს შუამი ჩაფუარდა, ერთ-ერთმა ღრენით უთხრა:

- შენ ვინ დაგაყენა ჩვენს მსაჯულად!...

მიდისა უკუფდა და ამ დროს მოქრეული მუშტი მოხვდა... ის იყო, მოქმედი ურტყამდა, ის მოჩნდა მასზე მტელით, რისხვით აღგზნებული, იმისი სახეც ახლო იყო: ადამიანობადაკარგული, მშვეურო, კბილადიქმნილი... მიდისა უკვებ გადახარია, რათა მორიგი შემოქონეა ავირდებინა, და მოჩუბარსაც პაერის მოახდერა მუშტა... ნამარბაცადა, ფეხი დაუცვდა და ხევიმ გაფაფარავდა... ნამის უძლი მოხდა ყოველი... თავდაპსმეული ხევის ფსკერზე ევგო, თავი ვესითვის დაეკრა და სისხლი სდიოდა... მიდისა თვალნი უკვებ ავკრუდა ქვეყნიერება და სისხლიანი შურული გადაფარინა... ხევი ჩარიჩინა და ფატრილს თავი ნამოფინა: იმის თვალბში უკვე ქრებოდა სიცოცხლის ნიშანტი, ტანო ოდნავ უღებტავდა, მერე თითოლდა მენევიტა და სახე კონვერტამ მოუქცია...

მიდისა უწვეტეშოვდა ახედა ცას. ღრუბლსა ფთილა გაჩერებულყო მითს თავზე და მცირე ჩრდილს აფენდა ფერდობს... ხევის ზემოდან მცორე მოშლილარი დაპყრებდა და მიდისამ იმის მწერაში უფრო მეტი სიძულელი დაინახა.

- თუ მომიკალ განა? - შენასა კაცმა და ხელი მოიჭინა - ქვა მიდისას ახლო შეერხადა ლოფს და დაიფუნა... მიდისას სახეში მოხვდა ანახლებტი, ლოყა გაუკარანა... მერე ხევის ჩამორბენილ კაცს მოკრა თვლი და მიხედა, რომ ასევე ღტოლილდა და მახემად უნდა ქველყოყო, ისევე სამამბოლოსაგან მომორებთ ნინამინებისთვის გაეჩინა ზედს...

მიდისარე ვაჭობა და დიდყო მწყემბებს შეეფარა. მცორედ დარჩა უკან ხეესურეთი, მცორედ მოიპარებოდა ქურკულად მშობლიური მონაწილეთა, ცოფული და უნებელი სისხლმა ხელმისაყრილა... გადარჩენის მხეცური ინსტრუქტო მიატანებდა - სხვა ყოველგვარ ღტოლვაზე მუტი, და მართლაც, ნადირის სიმარჯვითა და საზრიანობით დაუტერა მდეფარს... დღით უჯებში იმალეზობდა, დაღამებინას კი წვალიდანყო მტრისაგადა, რათა ნაკვალევი არ დარჩენოდა... შეულოდა, შეიფლებოდა სადმე სოროში, მზეტი სველება წყალს, ევლურ კერკას ჭამდა, ვარსკვლავიანი ცას ქვემ თვლემდა თვალმოხულებული და მხეცვითი ფეხოვად განახული - ყოველ ჩქამი, ყოველ ფაქრის ქვეყნიერების დამინგრეველი ძალი ქეონდა, თითქოს ქვეყნიერება აღმდგარყო მის ნინადაშედეგ და ვულეციით გამოჩაყვულ ქამანეს ესროდა, ამის კი უნდა გავრეღავ ეს მოჯადოებელი წრე, სიყვალ-სიყოცხლით შემოხაზურული... სად მიდისა? საით ისწრაფოვდა? ბნელი ნადირითი მზირალი, ხანდახან იმასაც ფერქობდა, რომ არსად არ მარბოდა, ისევე იქ იყო, სადაც წავი აიძრა შემრნებული, ოდნავ მის სხეული მოვარდობდა, თავად კი დიდი ხანი ენახა ვედასეური... მარადი მწერა იყო, რომლის ნინამეც ჩაივლიან საუკუნეში და ის კი მინც ბნელში მყოფობს, რაკილა გამოჩენა ეურ გაუბედვის, საყოველთაო მტრობით ზარდაცემულს... ნიალიან ამოცქერებოდა, ყოველს მინამთქლი სიმბოლიდან, რაგვან მავრადული განმორებდობა დაენახა მხოლოდ... არსადი იველბოდა და ამასაც რაღა ფარქნოდა - მხეცობის ვარდა...

მხატვარი ირა ქვიციანი

რადიული განმორებდობა დაენახა მხოლოდ... არსადი იველბოდა და ამასაც რაღა ფარქნოდა - მხეცობის ვარდა...

ხეესურეთი უკან მოიჭობა და როცა დიდითა მინაც შეახედა, უკვე სხვა ვაცი იყო - ცოფული დამძიმებული, ცოფული გამხლები, ვისაც წკილია ამორებდა ყოველდღიური პორპტებისაგან... მწყემსებმა ასევე, აქამეს და მიდისაც რამქენიმე დღე დარჩა იმასა, მერე კი გაეცალა იმასა, რათა საკუთარ პედისწერას ჩამოქრებოდა... საფუელი იყო ასევე, ყვავილებს მოქეარება იჭაურობა, მზეტი მწვანედ ხასხასებდნენ და ხეცებში საფუელი წრდელი ჩამუტებულყო... მიდისა მსუბუქად მოაივებდა ფერდობზე... ნამუადელის დიდითა სოფელს უთია და ჩრდილს ნამოვთა სუცის გადასარკივლებლიდა... აქედან გამოქრებდა სახლებიდან ამომავალ მსეუდ კვალს - ადამიანთ ცხორების ნიშანს... ალკეოლი უქონდა ეს ცხოვრება, ადამიანებს ველარ მუქარებოდა, რად

გან ცოცხად იყო მათ შუა, ცოცხად განილილიყო ღრმა უფსკ-
რულად, რომელსაც ვერც ეშურებოდათ და ვერც გადახატებ-
ოდა, სანამ არ გაირღვეოდა ჯადოსნური მკერდის თავის შიგნით
რომ მოექცია ლტოლვილი და მარადი გზებით ატარებდა
აქეთ-იქით... უსსოვარი დროდან ცვლილი ამ ზვით, პირვე-
ლად ორ ფეხზე შემდგარმა მხეცმა რომ მონიშნა ქვეყნიერე-
ბის გარირავზე... სისხლი მიბრტყბდა და სისხლში ამოვ-
ლტებოდა თვადაც მხეცი იყო, ვამთა დასასრულამდე მოე-
ტანა ნურვრული ძმითა, კულისა, მოყვასის მოყვდინებისა და
არსად ჩანდა ხსნა და საშველი, რადგან თავივად დაღვასმუ-
ლი იყო მხეცის ნიშნით, ნეტელის ტუფრით იყო დადაღული,
ცოცხის მულო და ცოცხის გამგრეველებელი.

მზე რომ გადაიხარა, ზრდილიდან გამოვიდა და ნაკა-
დულზე ჩაივარა... ჩაუტუქული ისინა და ხელებს, თითქოს
ამით ცოცხად ჩამოირცხდა, სახის იგრძობდა და ხელის
ფურცლებში ვერ გააოხრა მდგინათა ნახევრის დაწინი...
მხილად ნაშით ადრე მეგობა გადაატყვეული ნკარის ტკა-
ვანი და ნამოვარდა კოცდა, მაგრამ გვიანი იყო - სამი თუ
ოთხი კაცი დაახტა ზურგზე და ძირს დასცდა, ცხვირ-პირი
მინას დაახლებინეს, მერე ზედიზოხსუნენ და ხელ-ღეხი შე-
ურებს ქვერლის ხეშეში ოთქით...

ტყვილად კი არ ვუბოძინენ ასე გულმოდგინედ, რადგან
ტყვე არ ვახალანებოთ, არ გაუბრძოლა და არც ვახა-
თხოვრდება უცნობა, საიმედოდ გათოქილა და საძიარბა-
დასტყველს... ხედავთ იყო ესეც, მხეცის ხევიერი, სისხლიანი
გზაზე რომ ეგდო პირველ მტკიცეს, როგორც ის შემუა, მად-
ლად რომ საჩიოვარა და ხევის ფსკერს დასცდა... ასე ჩა-
მოვარდები, ვაუღვდა თავში, ასე დადავება ყოფილა, ვინც
ცოცხის გზას ათავსა, სულ ერთია ახლა თუ ვკანა... შურის-
ძიების არ ქრებრება - ის ჩრდილოეთი დასავეს მხეცს და მა-
შინ ნამოვარდა, როცა იმას სამშობლოს კოწონა თავი; რო-
ცა მსხვერპლი დაეწიყებოდა და გამქრდილია და აღარც მი-
ნის პირს ატყუა დაღვრილი სისხლის ნაწინაკლებში...

პირველ ნამოხილს ესმოდა მდგინათა ხერხი, უცხო ენა-
ზე ამოტყული სიტყვები, ბრახანი შეძახილი... გრმობდა
იმით ტანის სიმბიძეს, ოფლიან თითებს, ქვეზე დაბჯრილ
მუხლს, როგორც ზეარკის დადავებენ ხოლმე ფეხს, სანამ
ფეხს გამოვადრევენ და სანამ სისხლი იფეთქებდეს გათახს-
ნილი ძარღვები... მაგრამ ზეარკი როდი იყო თავად, ამი-
ტრამც არავის მოუტანია დანა იმის კისერთან, არც და წაქ-
რობია მუჭონა - ამის ნაცვლად ნამოხეცებს და მის ვაიგდეს,
თან მუჯუღუთინი აქრებდნენ, სწრაფად რომ ევლო...

მხარგარული, თავჩაიხდრული მიძინებულვება ბი-
ლიტზე და მამინდა ანია თავი, როცა წივის სუნმა შეუღლი-
ტანს ნეტტოეში... სოფელში იყვნენ უკვე, ჰანის სახლებს
შორის მიბიჯებდნენ, რომელთა ერჯობზეც ტყვის სანა-
ხავად გამოფენილიყო ტრეღად დამოსილი ხალიხ...

მდგერებმა ეონრო მუჭებით ატარეს და ვრცელ მოვადი-
ზე გაივდნენ, რომლის ერთ მხარეს ქვითირონი ნაგები
კოშკი იდგა, მეორეზე კი დაბადხანაში სახლები მისე-
როდნენ ერთმანეთს. თოკი შემოსნის და მერე ერთი გამე-
რული კაცი მიუხაზოვდა, ფეხზე ბოროლი დაიდა... ბორო-
ლის ვაჭვი მჭედელმა მიზანს ჩასაბოლო კრისის პალის შე-
მოხვთი და მდგერებს რაღაც გათვალაპარკა.

მინდა სალაპომდე ივადე თუ - სოფლის მტყვისა და
ენობისმოყვარეთა მტრის ვეშ... მაღმანს დიდებულებმა
გისოსებანი ვალთა მოათრეს და ტყვე მართლა ნადირო-

ეთი გამოპტყვის შიგ, ბოროლი არ აუხსნიათ, თითქოს
ტყვე სადმე გაიტყვოდა, და ვიღაც მწვანეაფრანგმა ქალმა
ხის ვახის საღაფავი შეაწონა...

მთავარ ამოვიდა და გააქითქათა მინარეთის მრგვალ-
თალიანი ვეშმახის თავი, მერე კოშკსაც ვადმოაღვია ქა-
ლური სიხვედრის ტყვე თვალისდაუხამებელად მისჩრე-
ბოდა სინათლის არილში გაქილი კოშკის კედელს. მუხლის-
თავეზე იდგა, ხელით გისოსებს მოჭიდებული, სახეც ვი-
სოსებზე მიდოდა და მოვადენ უფრებდა... კოშკი თითქოს
ციდან დაშვეებულიყო, ცხადესა და ზნახებებს შორის, სიზმ-
რის ნაწილად ქვევული, და ტყვეც მონუსხულებით მისჩრე-
ბოდა უცხო და იფრმალ ზონკალთა კოშკისკენ მიოტყოდა,
თავივად მთვარის მუქში ვახანბოლი... უკვე რამდენიმე
კვირა იყო რაც ვალამი ნადიროეთი გამოეშვევდათ და
როგორც ნადირს, ისე ექვედრებენ ყოველ დღით მწვანე-
აფრანგ ქალს ვაშით საქმელი მოპქონდა, მერე მოღმანს
გადავლიდა და კოშკის კართან დაბბულ მელის ლეკვას
ხორცის ნაჭრებს დაეყრდა - მგელი, მინდასაგეთი, ვაჭ-
ვით ება კოშკის მისავალში და ქალის მეტი ვერავინ ბედავ-
და იქ ვალესა, მწვანეაფრანიში კი უშმორავ შეაღებდა
ხოლმე რკინის კარს და კოშკის ხახში უჩინარებოდა...

არავის მოსულა მდგინათაგან, არავინ დალაპარკებია...
მინდათ ისიც არ იყოდა, რისთვის შეიპყრეს: გამოსასყიდს
მოსთხოვდნენ თუ კაცისმკვლელობისთვის ხეცურებსა გა-
უცვლდნენ რომელიმე თვითანი თანამოსმინებელ ერთა-
რეკრ მწვანეაფრანგისს ქითხა რაღაც, მაგრამ ქალი შემინებუ-
ლი ვაჭრედა... სულ ტყველი იმედი იყო ქალს ანხია იან მანც
არ ესმოდან რაზე სცოდნობა, რით შეუღლი მუჯუღუ...

- დაუხსენ, ვინმეს დაუხსენ, - ვრინაილ უშეორებდა მინ-
და და სამავტურებანი ხელზე ემოტინებოდა, როცა ქალი
ვამს შემოფდებდა ხოლმე ვალიამი... ტყვის ვეღრები თუ
მუდარით აღსავსე მუჭრამ ეტყობა, ვული მოვლომ მწვანე-
აფრანგის, რადგან ერთ დამით მართლა მოაყენა ვიღაც მა-
ღალი კაცი ტყვეს... როგორც კი სიმნელიდან ვაჭრობაივდა
და ვალის მიუახლოვდა მთვარის მუქში თავ-ფეხისანად
ამოვლებული, მინდათ ელანბნი იქნო.

- ცუდად არს შენი საქმე, ჩემი ბოჭო, - მისალმების
ნაცვლად უთხარა მამობილმა და ქალისკენ მიიხვია, - აიშემ
მითხრა, ჩვენებს ვიღაც ვაჭრული ტყვე შეუპყრითათო... რის
ვიფაქრებოდა, თუ ისე შენი მველი მომიხდებოდა...

მერე ვილანბდა თავისი ჩვეული ზღაპარი ჩაუარაკა, ტი-
ბეტში აღარ ნავსუფარა, კაცკათის ველებში ვარჩილ მოვ-
ზურფისა ხალხური თქულებებისა ჩახანერდო... მინდა
აღარ ჩახებოთა ისედაც იცოდა, რისთვის გამოვიღო ამხე-
ლა გზა იმას მამობილს... და ამა, აქ იყო, მის წინ იდგა, რო-
გორც ყოველი განსაცდელისას სწევოდა, რომ დაგხნის და
საცოცხლისკენ მიუბრუნებინა, ოღონდ ამგერად მშვლა
გაჭირვებოდა... დილეულებს გამოსასყიდზე უარი ეთქვათ
და ვილანბდა ვერც ის შეუტყო, ტყვის რას უპირებდნენ...

- ისე ჩვენ უნდა მივხედოთ თავს, ჩემი ბოჭო, - დაილა-
პარაკა ვილანბდა და მინდათ თავისი გეცხმა ვაჭანდი...

- ამ კოშკში დიდებულებს ზელად უკეთი დამწყვედიელი, -
თეთრი კოშკისკენ გამოვირა მკლავი ვერხანებდა, - ბელადს
ესენი ოთხ ნელანდში ერთხელ ორივეჯნ და კოშკში ატყო-
რენენ, ხანამაგლითოდ უვლიან... ოთხი წლის შემდეგ კი გამო-

ყვანენ და სოფლის სასაფლაოზე ჩაქოლდნენ... არავინ იცის რატომ და რასათვის, მაგრამ ჩვენ ამჯერად ეს არ გვინტერესებს... კომპი შესაძლებელი უფლება არაფერს აქვს აიძუშეს... ხელ ღამით აიძუ კომისის კარს გაღვივებს და იქ დაიშობლება... ფეხვლები ძებნას დაელოდებიან და როცა ყველაფერი მინერარდება, ოთხი თუ ხუთი დღის შემდეგ კომპიდან აიცილებენ და გააძევიან. თანაც აიძუებს და აიძუებს და აიძუებს... იცოდვე, აუცილებლად უნდა იყოს ნაფეხარი, თორემ არ დაგვინარდება... ამა რას უტყვი, თანახმა ხარ? თუ გალიამა ვეძიო ვერცევიან?

ვლანდმა სახე მონდისა მოუტანა, იმისი უტყვი დასტური მოისმინა და განვიძრინა:

- სტეპში პირველად რცინივ ხის სადგურზე დაეგელოდებო... შერე შენ ირჩევ, საით ნახავდე.

შერე ვერმანდელ მწვანეჩაფრანისა მოუტრიალდა და ხელის ატევილი ახში.

- ამ გოგონს მოეწონე... პირბა მიეცი, რომ არ უღალატებ. აიძუ ხელი აიღო და ვისოსებსა შორის მონდისა ხელს შეუკრა:

- პირველმა სიყვარულმა ამ განგებულმა, ჭეშმარიტმა, თქვა შერე... თან იცის, ახლა ახლა იცო ბედნიერი... დამბლდობნარ!

მოგვანებ კრიათის გადმოფრინდა ქაითა და მტვერში გაიქცა, თან სამითთა ანაბეჭდს მოყოლებდა... იყვე ბალეტის თამაშობდნენ, მაგრამათონ კი შაოსანი, ჩადრისი ქაღალცი იფრინენ მსკრულად სპილენძის თუნუკებით და ერთმანეთში ტუტუნებდნენ...

უკვე მერამდენე დღე იყო, ამ ნყნარ, იდილოურ სურათს უჭერდნენ ათხიდან დასიდან მისი თელთაობების არემი მოქცეულიყო კომპი და მოვლდნენ, დიდოვანა ცხოვრებას გულსხვდნენ... აქ გადმოესრულა ბედს, ამ გადაზრანა მისთვის ერთისის კარი, რომელიც, ვლანდის წყალობით, ამ საღამოს უნდა გაღებულყო...

არც დროთა და არც ნამუშაველი ამუ არ გამოიწინა და მხოლოდ მაშინ, როცა მოვანის ჩრდილები მოეწინა, როცა დიდოვანის ნახარის დასაფრთხილად გაიკრინეს და იცხოვრობდა მონდისა, მოვანის კუთხიდან მივიწინაფრანისი ფეხურა გამოსხვტა... აიძუ გასაღები და ვლანდის ნერილი მოუტანა.

გერმანული ატვირინებდა, გასაღები საცანგებო შენთვის დავამოხვებინე, შეუღამისას კლიტე გახსნენ და კომპისი მიადო... იქ აიძუ დაელოდებოდა და შერე ისე იქმოდნენ უყოველივის, როგორც მოითათბერეს...

მანდამ აცხახებულ თითები დასალა გასაღები... მავრად უკმარებდა თითებს და ღამის ხელისფელმა შემოხიდა გასაღების პარი, მაგრამ ტკივილს ვერ ვერმობდა... ხეაღი ხეაღი განსიფრებოდა მონდისა კარი... დაღამებამდე შეიკადა და შემდეგ დაუბლურებელი ხელით გახსნა კლიტე, გალიიდან გადმოვიდა და კომპიდე მიორბინა... არცთუ დიდი მანძილი იყო, ღამის ხელისფრანდელმა, მაგრამ დიდი ხნით ვლანდის მიწველას ვულო ამოუგვდა, სული მოუბერნა ყელში, შესამატრებლად კედელს მიეგრძნო და ამ დროს ნადირის კბილებმა თორიად გაუნკაბუნეს ყელთან... ვაფთვი დაბნულ შევლს საფრთხილად, აღარ ახსობდა, კომპის შესავლს შეეცი რომ სხვათაგონებდა, უკან ამხილდა ნარქეშილი და ვილაც მოუტანა შერებზე... აიძუ იყო: ხელი ჩასჭიდა და უწინადად გაატარა ნადირის სახალოვის, კომის კარი შეეღო...

ხელის ცეცებით აიარეს კიბე და აიძუშე ახლა ოთხისის კარი შეაღო, პირმალზე შეაგარა ღტრულვით, ტუტებზე თითი მიაფო იმის ნიშნად, ხმა არ ამოყოლო, თავად თითისი შევიდა და ბუზარზე დაეგმებდა ღამისა ბერია...

უწარკველი თითი განაჩინა ღამისის მუქება: ბუზარი, ლაქინი და უწიო მიაფო და - სულ ეს იყო თითისის ფეხვლები... ღამისის ანამუტეს ჩრდილებს ასრავდა და მინდომს უკვებ ვერ შეინიშნა ლაქანზე ჩამომეფდარი კაცია... შავი სატრისის ახალეული ცეცა, სულა-შესტებზე, გადამარსულ თავზე დიდოური ფეხვისი ეხურა... კარის ჭრიალზე კაცმა თავი აიღო, სახე მოატრიალდა და რაღაც დაილაპარაკა... აიძუ მივიხალა, დაუცვავა, ბალიში გაუსწორია, შერე ბუზრის თარღობა უკვებ ვერ გადამოიღო, კაცს ხელ-პირი დაბანისი და ბალეტითი გახადა ტანის, ლოკინმა ნააფრინა... ისე ბუზართან შევიდა, თასში რაღაც ჩაასხა და ახლა ის დაელოდნო კაცს...

პირმალზე გამეშვებული მინდია უკვებ ვერ მიხვდა, რატომ არ გააფრთხილდა აიძუშე, უტყვი კაცის შერისა მორთვებოდა... და მხოლოდ იმ წაწას, როცა ღამისის სხივი კაცს უზეტყველო, შევდრისკარის სახეზე დაეცა, მიხვდა, კაცი შრმა იყო - უსარქველო თითისი ნელითი ურავ ვეღვისა დაებრმავდინა...

აიძუ სახაში ნააფრინა მწოლარეს და მინდიის ანიშნა, მიახლოვებოდა. შერე დაიხარა, ლაქანისა ბალიში ააქცალა მინდარეს და მინდისა ხელში მიაჭრა, თან კაცზე უთითებდა და რაღაცას უკმებოდა... როცა ვერცხარი გაავიძინა, გაბრუნებულმა გამოსტაცა ბალიში და კაცს პირისახეზე დააფარა...

მინდია უწებურად უკუდგა.

- აიძუ - შესასხა მინდიალად.

ქაღმა მოუხვდა და იმის მხერგში ფოსფორული ნაპერ-ნაკედი გაკრია ჩადრის ჭრიალთან. ბალიშისთვის ხელი არ მოუშორებდა - ეც კი არა, ტანითაც დააწვე ხედე, ბურჯინდა და ისე ირეკებოდა, თითისი ხარცებს ხეხავსო მდინარეში... როცა დაჩემნდა, მინდარე აღარ ამძრებოდა, სახაში გადამარყო, შეკადრის ფეხებში ნააფრი ირჩევ ხელი და მინდის ამეგრად თავით ანიშნა, მომხმარყო...

მინდია დაიხარა... ეგონა სიხშირად იყო, სიხშირადვე ჩაავლო მკვადრის მკვადრებს ხელი, ასწია და ირჩევ ბუზრის სახაში შეკადრის მკვადრეული... შემდეგ სიხშირადე უცქერდა გამტკანრებული, რა მწიფადე დაავყო ისე ლოკინი ქაღმა, მწიფადევე გაიხადა და მინდია თითით იმინა...

ღამისის პატრუტი დაეწევიყო და აღი ოდნავდა მუფტავდა... მინდიამ თასის ჩრდილს შეეხდა კედელზე და გოგონდა, როცა ქაღმას ჩრდილიდან დაწევილებული იხილა... ბედს შეეგებებოდა, თავიანტებრულმა ნაფეხ ნაბიჯი და აიძუშე მკვადრისი აღმოჩნდა, ბორკელზე მჭიდროდა რომ შემოეწვიდნენ...

აღმოსავლეთი ომანდე შეიხიღრა ცი, გამტკანრად, გაბავდა... მინდარეს ისე დაინახოდა მთავრე, მავრამ სხივით დაეკარგა, ტურის აღარ აღვრდა, ვერცხვლისფრად გამტკველიყო განთიადით გავერმქრთალებულ ციხე... კომპი კი კულად ლითონდ ანათებდა და სიხშირაცხანს შორის სხივით დაეგებულ ნაიათის სვეტს შეკავდა... მოვანზე ხერცი იძვრდა რისხვური არმური, მიწის მტვერთან შერეული, თუქვი ფრთხილანდის ისე ჩანდა, თითობი მინა გამტკანრალიყო, თითობი სიხშირე დაეკარგა და უწინადად ავიღრის სიმსუბუქეში გაქნილიყო...

აუღს მომორბეობით, ხის ჯენეეროს მომზადული ქორი ფეხის
ხმამ გამოაღვიძლა... ქორმა უკმაყოფილოდ შეჰყარა ფრთები,
თავი მოატარა და ჩაბნელებული ხეობისკენ აღმავალი
და დაიწყო ცქერა... ხეობაში ორი მუცე ფიგურა იძვროდა...
ქორმა ფეხი მოინაცვლა ტოტზე, ფრთები თავზე წამოაბრუნა
და გატეხინდა... ორმა მცოცავებმა არსებამ კი ფერდობი
აიარა და ქვეს გადაადგა...

მზე უკვე ამოდითა და მთის ნიერებიდან, რათა ედევნა
თბილ ხალხული ვაგხადა ქვეყნიერებას აიშვითან ერთად
ქვეზე მდგომარეობაში იყენ აუღს მოზება, მერე შეზრუნდა
და ურუსთა მთარს დააცქერდა. ვრცელ ველზე კა ნაკთა
სტინციები მომთავსებულნი... მამობლას სწორედ იქ და
უფთხა მსებერდა, თუმცა მანძის გულ უკან, სამომლო
საკენ ენოდა...

შეხება იგრძნო. აიშე იყო... ნასვლის ანიშნება... შუალა
მისა გამოამარნენ კომიდან, მას შემდეგ რაც ვიღანება შე
ატყობნა, დედულგმა ტეხნზე ხელი აიღო... ხელი შემა
ლონგული დელაშე ვაატარა მინდია კომში, შეხარბა შე
ზრუნული მიკვალბულის გვერდით, რომელსაც უკვე ხრწნა
დაეწყო ზაფხულის სიციხე და იქურობის სიმრავლი აფ
ხება... სადგაა ყროლის სუნი კომკიდან გადუნდა, ქვე
დასის მოგვეზოდა და დედულგზე შეიტკობდნენ თავიანთი
ბეღლისა ნადავლდე სიკვილს, მაგრამ ვიღანი არ ჩქარობ
და - შენქტუალური სიზუსტით ასრულებდა დასახულ გვე
ბნა... ბოლოს, რაცა ნასვლის ვამი დედაცა, მინდია ძობნებ
განადა და ბეღლის სამოსი გადაიკეთა, თავზე ფუფუნე დაი
ხურა, რათა არავის ეცნო და ისიც დიდოელი შეტეხბოდა...

ჩრდილთა ვაგრისას გამოიფინენ კომის კარიდან და
ვრავით დაბნული მგელა ისევ ნაპოვება კაცს, მაგრამ
აიშემ აიშვრავად მშეფობისაზე გადვიცლა მინდია კომ
ის კუთხეებზე და ორიენტი მხელს შეაფრინა...

აუღს ტინია. ატე-იქ მალბეტი ვიოდნენ, სადღაც ვაუთა
ვებლად ყფდა მთვარის შიშით გაბეზრებულ ქოჯაკ...
ლტროლები სრავად მოუფინენ და გამთინისას კა
ზაკთა ვაშლედ ქვეს ააღწეს... უკვე სამკვიდროს იყენენ,
მეგერისა ადარ უნდა შეინებოდა, მევეძლით დაქცევაზე
და მერე ნყნარად ვაგერძელბენით გზა კაზათა სტახაცე
ბისაკენ, სადღაც, დიდ ქალაქში, ვიღანი უდოდა მათ...

მზე უკვე ამონულყო, სიმრდისთვის გამიქცევა მთე
ბი, ჩრდულბა ავრედა და ვერსა და ხილულბას სერდა ცა
სა და მანას... მინდია და აიშე სრავად მობოყბდნენ ფერ
დობზე და უკან ადარ იხედებოდნენ. აიშე ხელს არ უშვებდა კა
ვის ხელს, ჩადრი ისევ ებურა, თუმცა მინდია თითქმის თვალ
ნახილდე ხედავდა რა ვანუ სოზელი მობლდინ ადებტედა ნა
მონილბულ სახეზე... აიშემ დაიხანა იგი განსაადვლისაგან
და თვტეა ბეღლის სიკვდილ ვერცე სიზმარული ამბივი
ევროს, მინდია ხეებოდა, რომ უამინოდ ვერ ვაგერძებოდა...

განიათხას მღვრიე სანათლები ჩრდილოვანი ხის ძირას
შესაკერეს... აიშემ საგ ხალი ამოალგა და ცოტათი შეაწარ
დნენ. მინდია იქვე დღეები ჩავიდა მელის ამოხატანად და
ის იყო მათარს ჭეღის შეშეშობა ასაკებზე, ქალის კიოლი
რომ შეშეშება... აიშე იყო - ხეს მსიკვებული თითო რაკუ
ცის უწიერება... მინდია იქით ვაიბედა და ბოლახში ვაღუ
რებულ ვეღველესლა შენიშნა... აღმართი აიბინა, დაიჩოქა
და აიშეს მატეტი ჩამოუნია ქალს კანქვე მათასის ნახილ
ტეით დასტეობოდა ნაკბილარი... მინდია დასწვდა და
მამს გამოწოვა დაუნყო, მაგრამ აიშემ შეაწერა.

- ნადი, - ანიშნა ხელით, - დამტოვე... ცოცხად.
იმ რამდენში დღეში, ერთად რომ ვაგეტარებნით, მან
დაამ თითო-ორჯად დედულგის სიტყვა ისწავლა და ახლა
აფილად მიუხედა ქალს... აიშე უკუნებოდა, მაღე დამტო
ვე, შე მანქნ მოკვიდნა და თავს უშევილი...

ვრცელი მოადგა კაცს თვალზე და უხმოდა ნაშოგად.
აიშემ საგ ხლის გუდა მიაწვდა. მინდია გუდა მარზე გა
დაიკიდა, დაიხარა, აიშეს ვამტანარებულ მუხლზე აკოცა
და კაზათა სტახიცევისკენ ადებუა ფერდობზე.

დიდ ქალაქში არულობა დაუხება. ქუჩებში ვაგისკა
ცები იროდნენ, გასასეღებში კი საგუშეგობები მო
ენციო. მინდია ორმა ნითუამბილმა შეაწერა:

- თქვენი საბუთები, ამხანაგო?
შემდეგ შეაბი ჩაიფინეს და კომენდატორამი მოყვანეს,
სადღაც მასავთ მორეული ხალხი ირუდა ეზოში. მინდია
შევიცა, მცველებს დალაპარაკებოდა, მაგრამ იმით უხე
მად უყვირეს და ჩააჩუმეს.

ნაშოადღევს ეზოში კომენდანტი გამოინდა. კომსარის
ფორმა ეცვა, ნაგანი ეკიდა და კეპიანი ქუდა მუხლზე ჩამო
ყვებდა. კომენდანტმა უსიტყვოდ გადაავლი თვლი შეყ
რობლებს, თანხლებ ვაგრისკაცს რაღაც ვაგაუღაპარავა
და ნათოდა.

ნახვეარი საათის შემდეგ ორმა მცველმა მინდია ხალხ
დან გამოიყვანა და კომენდანტამი შეუტევა, მცოვრ სარ
თულზე ნაცრისფერი ვარი შეუღეს და ერთმა იმათგანმა
უთარა:

- მომჩანდით, ამხანაგო!
მინდია შესვლისათნად დაიხანა მამიდაშვილი... ეოლ
კოვი მავიდას უკვდა და ქალადღეს ფურქვილია. თავის
აუღლებად დაუქნია ხელი მინდიას, დაავტეო და ისევ ქა
ლადღესს ჩაუტოტა.

- მინდია არ ვამტრელო. კარში ვაგრებულყო და მამი
დაშვილს დაიღილი მზურით შესაკეროდა.

- დეხანას იდებოდა ვერ? - ვოლკოვი ადგა, მავიდას შე
მოუარა, კართან მავიდა და დახურა. მერე მინდიას ნაუტე
მუნჯა მავიდასკენ.

- ეს რა უნდაურ სამოსში გამოწეობილხარ! - ფობრა და
კინეით, - გულურად ჩავიცავის და ჩემს საბრანგებლში
ჩუნიდ დიარეო...

ვოლკოვი დამტრედა ათვალერება სტუმარს, სა
მოსზე ქქილეკობოდა, მაგრამ მინდია გრძობოდა, სხვა რამ
ქქიდა სათქმელი და დროს უდოდა...

- აქ რამ მოგაყვანა? - პკითხა მერე, - ვინმეს ადებუში ხარ?

- მამობლეს უნდა შევხედე.

- მუ? - ვაკიოვი ვოლკოვმა, - ევროპაში მიდებარ? რე
ვოლუციას ისევ ვაგრობებარ? იმან კი მინც მოგქებნა...

სტუმარი დუშდა და ვოლკოვი ვაღრხინება დაეცო.

- ხომ მარწმუნდი, ბოძამლო, რომ ვერსად ვაიქცევი?
ის მავიდას მთავალბოდა და სავარძელბას ჩავდა, - რამდენ
ნიც არ უნდა ირბინო, ვერ ნავიციებალ... კონტრარეულიცე
ონტრების მუდამ გამოუტეო.

- შე არავის მტერი არ ვარ.

- მარლობ? იქნებ ისიც თქვა, სტატში ნათესავა არ ვამი
წირავს სასიკვდილოდ?

- პირველმა მენ შეწიროლე ტყვია.

ვილკოვში გაიღობა. მერე საბჭოთაული თითი გამოიშალა და მიწიანს ნაგებნის ღუღასათვის მიუშვირა.

- გამოისავედლა და გესროლე... კი არ მოგახვედრებდი... მისიტყურებდა კაცის მოკლვა თუ შიშდელი...

- მერე, რა დაბეჭვენი? - დაქანდაკული ხმით კითხა მინდალა.

- ვერ მომბატვენი, - ის თითი ახლა მაღლა ამართა ვოლკოვმა, - მერე წემნარი ზარი და არ გინდა ადღარო... შეწინებ შეცი ბუდობს, იცოდე.

- ვიყო.

- იგი? - ელკოვს შეცუნებდა დაბეჭყო, - გამოდის, თავის ტყუილად იტყუნებდი... თუ ვერცე, რატომ არ შემოგვიერთებდი?

- იმიტომ, რომ კაცისცელა მძულს... თქვენგან განსხვავებით...

- რაი? - ელკოვმა გადახარხარა - ვე რა თქვი... მამ კაცისცელა გძულს, არა? მერე მირალი? თუ კაცს მარტო თავდაცვისთვის კლავ და მერე ინანიებს, პა? კარგია, კარგია... - ელკოვი ხელეხს იუმენიტა და ასეც იცხინოდა, თუმცა მინდო მანც ვერ მოატყუა. ნაბაღავეცი იყო ეს სოცალი, ეს ხმამაღალი გადახარხარებაც და ხელეხის ფუნქციონირ... მოთვინებულად მუცი იცხინოდა ელკოვის სახით და მინდადა ისე გრწობდა, სადაცა მამიდაშვილი ცვლილ მუცეშაო...

- მშენიერი ალიბი კი შეგითხზავს, - განაგრძობდა ელკოვი, - ჩვენ ბიძიერი მკვლელები ვართ, მენ - მონანიც მინდაანი... ვერაფერი იტყვი, დავებუღო სოფლისმამა რაც დედამინიშს სისხლი დაღეროდა, უბეტესად თქვენი ნუაღობი.

- სტყუა.

- ცხარის ტყავში გამოხეცილი მკვლელები ხართ! - ელკოვი ისევ ნაბიჭა და სტუმრისკენ მიიწია, - გული მერედა თქვენი კეთილშობილებისგან... კაცთმოყვარეობასა და სიყვარულზე გაბოყობ და ხელეხი სისხლში გაქეთ ამოვლებული.

- შე არაიენ მიმიკლავს, - დუნედა მოუგო მინდალამ და ხელეხი გადაიწილა მუხა გაახსენდა.

ელკოვს უცემ გადაუგარა გამხაგებამ და სახეზე კვლავ დამინივი დომილი გადაეფრნა.

- არ მოგიკლავს, არა? არც მოკლავ? მაშინ რაღას იტყვი, თუ თქულებული იქნები მე მინც მომკლავ? პა, რას იტყვი?

- სახე აბლო მიუტანა და ციცი, ბრაზიანი თვალები შეანათა - მტლის თვალები.

- არც შენს მოკვლას ვაპირებ.

- მოფინევს... დახისხე წემე ხიტვეა... იმიტომ, რომ მე გაიძულე ამას.

- რისთვის?

- იმისთვის, რომ უდავგლო კაცთმოყვარობა გამოგიბერტყო თავიდან.

მინდა კარუხა. მერე წყნარად თქვა:

- ქვენი რაც გინდა.

ელკოვმა თვალეხი მონკურა და სკამის სახურავს ხელეხით დაეყრდნო.

- საშუეს მოცემე და თვალთ ადარ დამეხანო, - თქვა მერე მიცოვი ხნის შემდეგ, - თორემ აღარ დაგჩინებ, იცოდე... მან რაღაც ქალღის მოაწერა ხელი და ის ფურცელი მინდალას გაუწიდა.

- ნახეამდის, ბიძაშვილო... გული მოგრძობს, კიდეც შეცუნებუთი ვრამანეთის... არა, მარც რა ტრეტორად ჩავიცივამა, შენს თავს არ შეცუბარ, - თითი მინდალას სამხის მოამკურნა და ახიხიოდა, ჩემად, დაფინებო... ჩაკეტულებით იცხინოდა და მინდალას ზურცსუას კარცა ხანს ესრობდა ეს არამბუნებური მინაონბა. ენობადა მის შემდეგვეც, რაც კარი გამობურხრა და კომუნისტების ვნო გადავიარა...

ელკოვის სამუის ნუაღობით იოლად მივიდა დათქმულ მინამარხზე, ვიღანზე იძოვა, რომელიც აქ რამდენიმე დღეც ელოდებოდა, დაორიევი რუსეთზე გავილით ევროპაში გაემგზავრენ.

მოიფიქრო ხაფხულის მინდალ და ეილანი ალებეში თვენი მდიდრულ კურორტზე. ვიღანდ თან ეპებულის სატყირბადე ნაშრომა და დაღასებამდე იწვიათი ჯიშის შერევის დასდევდა - რალი ცხოველებზე ყველანაირი ექსპერიმენტო შეუნევეტა, პერმაროების მუცროვილითა ვრამობოდა... ვინ იფიქრებდა, თუ საბედისწეროდ სწორად ეს უსყხარა საქმიანობა გაუხდებოდა: ვრთებლავ, ნატურალისტის ფრის აყილილი, ფრალიო კლდეზე გაიტვდა ექმბულის დევნამ და უფსკრულის თავზე გააუსტა ფეხი აუცვდა, მალეოდან ჩამოეარდა...

- მივიფარ, ჩემი ბიჭო, - უფხრა სახვევად მისცე დაბაროდ მინდალამ, რიცა გრის ვოცო, - ადამიანებს ვრთიე...

მინდალამ უხრეზე მოკლდა მამობილი და მენადიფრების ქიხამდე მიტანა მხრითი. იქ ეილანმა კიდეც ერთხელ ამტყვევდა:

- გახსოვა, რომ დაგპირდი, ვიღანანების სულებების დაქეპრას ვასანელი-მეოქი? ვერ შეგისრულე - მან ხელი ჩაიქიო, პირით კელისმდე გადაბრუნდა და აღარც განძრეულა.

მინდალამ ის ალებეშივე დაასაფლავა. მწინაზე ბორცვზე უნახებლო საფლავს მხოლოდ ხის ჯვარი დაუქვა თავით, მერე მატარებელში ჩაჯდა და პატარა, გერმანულ ქალაქში გაემგზავრა. მემკვიდრეობის საქმეების მოსაწესრიგებლად, ბიურკრატიული ქაღალდობასისა და სამქვეფიერი ვადის ვასილებს მუხდევ კუთვნილი წილი მოილო, ვიღანდის სახლი-კარი გააქუდა, თინა ბანკში შეიტანა და კვლავ სამშობლოში გამოემგზავრა, რათა აქ ერთხელ და საშუდამოდ ახლას ის შეხვედრავო თავის ბედისწერას...

შურვაგაღებულ მთის ფერკობს მზე დაწათოდა. მთის მწვერვალს ჯადლი ვევიოდა, დაბლა მოყვადედა და სუდარბი მხვევდა ისედაც თოღლი ჩანქმურულ სოფელს. მხოლოდ აქ-აქ მონანდა კომისი მვეტო, კლდის ტინი, ოღედე მგვარო ხე - სხვა ყველაფერი თოღელს ჩაეფლო და ჩაემარხა თავის ნიაღში.

თოღლი ხელში მინდალი ეღებუ მიაბიჯებდა. ამ წელს დიდი თოღლი მოვიდა ზუესურეთში და დამწეულად ნადირ-ფრინველიც სოფელს მიეტანა. აფამინასაც აღარ იტყვიებოდნენ, ბატეში უციოფინენ ხალხს და საქონელის ეტიკელებდნენ. მუნებულებში ზეფურებმა იარალი აისხეს და მინდალამ სოფლის ირგვლივ დაგზავნა მენადირინი. იმთავად მრავალდ მითიტანეს სოფელში მტვას, ფოცხუარის, კატურის ტყავები, თავები კი მარგალეხს ნაბიჭავებს ნადირის დასამიხილად.

გაფორებული ძაღლები უყვებოდნენ დაღრევილი თავის-
ძაღლებს, საფეხებზე მსხდარი ბერკაცები კი თოვლიში
იფურთხებოდნენ და ხანჯამოშვებით ვინმე იტყუა:

- ა, ტყელ ნადირ, ას, ტყელ, - და ისევ თოვლში გადაინ-
ტყდა.

მინუტის ბანზე ბრმა მფეინდურ აჩხაქუნება დაწი-
ურის ღარებს, მენადირეთა მამაკობის უმღეროა. მძლევე-
ლისაგან მოსივლია სოფელია.

მინდა თავდაცვ რამდენჯერმე გაეცა თანასოფლე-
ლებს, თუცა ბაღლიბიდანვე ხსავდა ნადირობა. დაიჭერ-
და თოფს, გაუყვებოდა ღრმა თოვლს და მშობლიურ სანა-
ხებს მოივლიდა - ვერ ძღებოდა შიბისა და ცის ცქერით...
უასზღეროდ ლურჯი ცა სიმშვიტეს პღენდა და წარსულს
აფანქნდა. ჯერაც ვერ გამოჩვენებოდა სიზმრისებელი
ბურანიდან, გარს რომ ერტყა, და თუცა ირველი მკაფიო
და ცხადა იყო უოველი, მაინც ასე ვერბა, ამ წუთის იბადე-
ბოდა ზღადავდა ქვეყნებურბის გარსიდან, კვერცხის ნაჭე-
დის ლობიშერბილი... გონება ეწმინდებოდა და წინაერ
ცხოვრბის უჭერბი ხილვებაც ფრო-გამს მასჭონდა, რო-
გორც მთის ნაკველი შიპანბის ხოლმე თავველ მწიერბსა
და ჭუჭუბს... მთლიოდ აქა-იქ თუ გაიღებებდნენ სიზმრისეუ-
ლი ღანძრები და მინდისა ყრბობა აფანქნებოდა... ღანძრები
ბოიერბდნენ იბის გონებაში, ერთმეორბის მფეეში, მი-
ყოლნი, ხანაც აერყინდნენ, შექცეოდებოდნენ და წრდილად
განჩრდობდნენ თვალნადირამდე, რომლის იქითაც აღა-
რა იბიღებოდა... ისიც დაიწმინდა აკურბებოდა ანრდელ-
თა გროვას, თითქოს მინძებბის ამოცნობა ხერდა, მაგრამ
გონება უძღერო იყო შათ მენაცნობად - უცხად და უთქმე-
ლუ ანრდებობა არას მაინძებდნენ და ეტყებოდათებუ-
ლი ქაღალდის ფარატინსავლი იფერბებობდნენ ადამი-
ანურბ მზერბ ქვეშ... მუცელი კი ვინმეს ამქვედად მაიი
შეცნობა? როგორც ბაღლიბისას, მინდა ახლაც მთა-
ველად ეძებდა პასუბს, უმინობად დახებტებოდა და გზად შე-
ხვედრ ბესა თუ ქება ეკითხბოდა თითქოს რალვება, ეთამ
ნი ქებას და ბეს სიკვდნობდეს ფარული რამ საიდუმლო...

ორველიც კი მარტო თოვლ იყო და ეცება მათე აუფდე-
ბოლდინენ ცის კიდურბამდე... გაფაფორბებულ ველზე მუქი
ნერტყავით აძეროდა პანანბის ფიგურბ, როგორც მღიღი
მიყოლიეს ხოლმე ფარდაცვ...

თოვლში ჩაჭურბული სოფლიდან ძაღლის ვეფა და ხან-
ძისხან მამლის ყოილი მოიხობდა... კრალა პაქერბ სუსბი
ბრჭჭილავდა, თითქოს უნერბილეს ნემსის დასტა დაე-
ბნა ვინმეს...

მინდიათ ევლი გაიარა და დაშბილ მუხსასან გაიფი...
ისევ მოაგონდა ბაღლიბა, როცა თანატოლებისაგან გან-
კერბობდა, აქ მობრბოდა და ხის ქვეშ ვძღვროდა ოცნებას...
ხის ვაზელი იყო იბის თავესაფარც და ნავსაფუფილიც, მა-
გრამ ახლა მძლე მუხის ნაცვლად ველზე ნაწებარი კობბი ამ-
ვეტილიყო... მუხის ვაგეო მუხა, დაფუფილოვებინა, ტოტები
მეწმობოდა და კანდამადარი, თითქოს პერანგმუყოფე-
თილი ბებერბ ხე თვალდაფორბილი მოგზაურბით იფგა ტრ-
ილ მინდორზე, რომელსაც ვერ გაუვია, საით ნადვებს და
ხის მიადგეს კარზე... ოდინველი ხიბლი გაქტობოდათ მუ-
ხასაც და წარსულის მოფრბებასაც და მინდაც ხანაწულით
შესტყვეროდა ბაქმუობის მეგობრბს, ასე უღვთოდ რომ დაე-
სახებრბინა ფრო-გამს... მოვალ და მოყვდურებო, მაინც ეს
გაიფიერბა და ის იყო, ბუბი იცვალა, ხის ქვეშ რუბი ქოჯაკ

რომ შენბნა... ქოჯაკი კი არა, ბებერბ მველი იყო - უბრავად
იფგა მეტყენველი, წინა თითებზე ვრწოლის კოტბობები მუ-
ბობოდა, თავზე მალანი მოთვლიდა და დაშბილავდა...
თვალის კილტვლბა თღვდებოდა და წარბი გასივლეოდა...
მველი გულგრილად უჭურბდა მინდას - იბის მზერბა
არც მტრობსა ჩანდა და არც სიბუფილიყო... ადამიანბს
და მხვებს პირის ხასპარბით უტვობბა წამწლიფიყო თითქოს
ნადირბ თვალში და მინდას ნაწით ასევე ვერბა, ხოგბი ან
მამობილი თუ შემომჭურბებს ბებერბ მვლის სახით...

მაინც ახნია თოფი, „სალიმინ“ უსწორბ... მველი არ გან-
ძრეულა - ტანდაკობით იფგა ბებერბ და გაქტვული, მთელი
ფლის ნანანძალები და გალახული... მომბილბა და უძღერ-
ბას გადმოვფოდა ადამიანთა საცხოვრბისში და ახლა მობრ-
ლიად ელოდა ბედის განანბეს, რაღაი აკრწნებდა დაწრღე-
ბაკსა და ნადირბ შორის გაიღებოდა მიჯნა გადმოვლეზბა
და ამბატობად ტვავის ნერბ უნდა გამბდარიყო... სველ
დრწმნზე მახობობდა ყნწილის ნამეცრევი, ღამი ოხანე
დასულ და ჩაყვილბებული ემუებბი გამაქრბნა... მინდიათ სა-
მბზნე ნადირბს მუბუს გაუპბრდაძაძრა და მერე სხვისი ხე-
ლით დანდა სახილვებს - უნებურად, ვილაცის კარნახით,
თითქოს ვინმე მეორემ გაბისბო ჩახხახს თითი და თოფს
გრაილი გააბებბს... ტყვიამ ველს გასწილდა და ხეს მოხე-
და... მველმა ძლიეს გასაგონად დაიჭობოდა, გვერდზე გა-
დახტა და ხეს მიუფარბ... კაცმა თოფის საქვი გადამბნა,
სავანებოდა ახალი ტყვია ჩადო და როცა თავი ახნია, ფერ-
დადნზე გაქვეული მველი დანახბა... ბებერბ ნადირბ უწე-
ურბად მობრბოდა: ნელა, ტუნწნებით, ხმირად წერბებოდა და
უკან იბებებოდა, თითქოს ამობნებდა, მენადირებ მომდგეს
თუ არბო... მინდიათ ისევ მიადგ მზარბ ქონბება და მველს
მეორე ტყვია დაადუნდა. ნადირბს ახლო თოვლის ბუქ-
აფარბა, მველმა კი ძუნწნული უნტბა და ფერფობზე ორბბ-
ლად გაიქცა... მინდას მიყვია...

მთის ნერბოდან სოფლისკენ უახლი მოცოცავდა, ფერ-
დობზე ფესფადეს ჩამოფიოდა და მადამბს ამუქებდა... მინ-
დია უკვე ღანდაღდა ზედაფა მველს, დაიღლი, პირი გა-
ურბა, ფეხები დაეძმობდა და სულს ძლივსა ითვებდა,
მაგრამ მაინც ურეტად მოხვედდა ნადირს, თითქოს მისი
ცხოვრბის გამოცანა ამ მველზე ეყოდა...

ბებერბ მველი კი ნელ-ნელა უწინარდებოდა ნისღბში...
კაცი ახლა ნაკველითობა იგნებდა სავლას... თოვლს იბე-
ათოდად ეტყობოდა მვლის ნადირები, მერე უყვრად გაქ-
რა... უკვე ღრდას იყო გადაფუფნილი, თავაფაც ნიღს
მერბული და მერეული, როცა წინ, თოვლში, განიყრბ ორ-
ბი დანახბა... ნადირბს ნაცვლელი აქ წყდებოდა... მინდა
დაახარა და ხარბის ჩაჭერბი... ბულით გადაქვეტა ორბის
კოდეტბი, თოვლი გადამტრტყა და ხარბის ჩასასველები ხის
კბზე დანახბა - მალარბ მუხსაწველი იყო, რომლითაც ად-
რე სპილენძის მადანს ამოჭრებოდა სამწეოს...

უკვე მესამე წელი იყო რაც სოფლის ახლო ისევ ხმა-
ნობდა ბანაკი: ბუღებებურად ისმობდა ჯალბმარბებისა და
საზღერბების ქრალი, მუშებბის ვარილი, გრამაფონის ხი-
ხინი... ბარბდნ ქვედა ამოსულიყენენ ინებრბები, გეოლო-
გები, მინის მშობლები და მადარობა ოსტატები; ამოცნა-
ნაზ ხელსაწყო-იარალები და სპილენძის მოიჭობა ვარბნ-
ლებბით... თავდაუზოგავად სთბრბინდენ და ფატრბეწენ

მისი ფერები, რათა მონის გულში საცეცხველი ჩაეყრა ხელ და მადლი ამოეღოთ... მინდაც იმითან იყო, ექმარბოდა, შედეგად... სწორედ მან გაავხანა ბარდ მთელი... რაღაც თხრობა, მიყრდნობა მადლი ამომქმედებისა... რაღაც თხრობა თუღნი მასხარად მოვდა და ხეცურების მივბი ადამიანის ხმაშ გამოაცოცხლა - უცხო იყო ეს ხმა, მანამდე უსმინდა და გაუფორმარა...

და კვლავაც ახარბულ ცხოვრებე ფუთფუთებდა და ირჯებოდა ქაისჭველით: დილით, როცა გონზე შემოქრავდნენ, ასეულოებით მუში შეეცოვდა მალარის და სადილობამდე იქცაბა ფერალი, ფვანგარი, ღაღღების ხმა მოისმოდა... ნამუაფლეც ცოტა მიწნარდებოდა ხსარე, შენდებდ კი ასევე აფუთფუთებოდა იქაურობა...

სხვა ინტონებსა და ისტატებთან ერთად მინდა ძეღურ კოტეჯში ცხოვრობდა მანაკის მისავალი, რათა მალარისთან ახლო ყოფილიყო. მისი მოვალეობა მუშია ზედაშიდეველობა და სურსათით ბანაკის მომარტაცა იყო... უარბევი წერილმანის კვებება თავად უწევდა, ბანაკში ვანაკუტორებით დისციპლინის შენარტუნება ჭირდა, რაფან მუშებმა მორის არა მარტო წიება და კინკლაობა, ჭურფობაც მძობი იყო... მალაროდან ლითონის მოპარვა რომ აღდევევიათ, ბანაკს მათეოლოგიური შერტყობა და იქ შესვლა მხოლოდ საშუაით შეიძლებოდა. მიღე კი სხვა ტენეკურმა სინდრელებზე ირინ თავე მტკონებისთვის ხე-ცხე შემოკლებოვდათ, ძეღური, რომელითაც ვეარბებს ამბერდებენ, ექიმდე ბარიდან ამოქონდათ, მაგრამ მათი შირიფება შეფერხებულობა და მუშების მალარობა ჩასვლა აშკარა შედეგდნენ... დიდი ფეირისა და კოქმანის შემდეგ მინდა ამ ბრბსებმა ვასეც ხეები ხატის ტეგში მოჭრათ ძეღულისათვის.

ინავე საღამოს ბანაკში ძეღულებული ხეცისბერი მოჭრა. - ხატის კანფირება კეთლად არ ნარტყდებმა! - ბრდუნავდა ბერიკაცე და მინდაცე იწვევდა... იმის ორის ოსტატე ავებდა, - ურჯულთა! ლუის მარიდან გაავარდნილი დღეს ხეშ მოსჭრი, ზეალ სავმდარს გაქმევედ ფეირი! მინდა ამ არადფერი ფორსა და ოსტატებსმა ძალით ვაიყენებ ბანაკს ვარეთ ვარისბეღული ხეცისბერი.

შეორე დღეს სოფლის ხეცები ტეგია. მინდის ვაუხარდა მოხუცის დანახვა: ამდგინი ხანდ აღარ ერნება და რადეც მადლეორი იყო მისი, ნერა-კითხე რომ ასნაველა ხარის ბეჭეზე, ტბისდე მოყოლბა თავისი პრეფილი მასნაველებოდა.

ხეცის დამტრებულობე, კოდურები უკანკალებდა სნეულებულისაგან. ისეც ის გებრებული კაბა ტეცეა, მინდის ბავშობიანს რომ ახსოვდა, მისიდე ახელებდა ასთამარული დე და მინდის თავისი ვასატორე შირიფებთე ვანადო თორმე ოსტატებს საფდრის ხარე ნამოლოთ მანაკში - მუშების შესატყობინებულად ვეჭირდებოლ...

მინდა ამ მოხუცი დამამეოვდა: - ხარს უთოდე დავბრბუნებთ... ეს კი არა, საფდრისაც შედეკეთებთ! - დაამედა ზუცესი. ის კი ნუღბი მოხრბილი ივდა სკანოზე, წითელი ჭარბისაგან აქარბლებული ზეღები ახადორის კალტებში ჩაეჭრეოდა და მიწიდი ორონიით იღიშოდა.

- ხარს კი დამბრბუნებთ, მაგრამ სინმიფეთა ნინამე მისი რადეს უხანო? იმის როგორე დავბრბუნებ შენს ხალხს? - კითხა მერე.

მინდა შეცბა - საუბრის ასე ვაგრძელებლბა არ უღოდა.

- მე მგონია, ცუბს არაფერის ვეცქობი - თქვე მერე, - მართალია, ხარე საფდრის ცეცხობის, მაგრამ მე თუ მკობხავთ, მამბო, იქ უფორე ურბინბა... მანახებთ, მაგრამ მრცველი აღარ ვეკადე და...

მოხუცი ისევე თავდახრბილი ივდა და იატკას ისე ფასეჭროდა, თითქმის თვალისწინი ნარტეოვია: - არ, ახლა სხვები რეკენ იმ ხარის - თქვე მერე ისე იზავე მწიფდა ორონიით, - მაგრამ საქმეც ეგ არი, შეღორე ჩემი, ხარის ხბას ენ უსმინდა... ამ თუ უსმენს საეროოდ?

მინდის უწევია: - როგორ? განა აქაურობისთვის ცოტა რამხეც ეკეთებთ? ანა მოგორენე ურთი, რა იყო ხეცსურების სურცრება მალარობდე? ახლა კი ელექტრონიც აქეო, კომპერტაციც, ჩაიე და მარტოც...

ხეცესმა თავი აიღო და მოსაუბრეს შეცბედა. სახეზე შეცხუბუბული დილიდი ვფხისა.

- მოხუცი ვარ და იწვედ ღმურეს ცეცხოდე, თავე უფეომელი თუ მინდა - თქვე მერე და ნამობინა, გაჭირბებით საფდრეა, - საფდრეც და ხარეც კაცისთვის მხოლოდ იმის შესხებინბა, რომ ამქვეყნიად დმურთი არტეობოს...

- ვასხოსოც, მამბო... - მარტო ხოცის არადრბია - ხეცესმა ფობი აიღო და კარისკენ ვაეშრბია. ზღურბლზე შეცბედა, მინდის მოხებდა, - იმის შეცხუბითაც უნდა ვიცხოვროთ!

და ნელა ვადამედა ზღურბლს, ნაივდა, ვაპქრა წარსულის ამრბელობე...

მინდის კი ელელ ჩასწვდა ამ საუბრისაგან... აქამდე ეგონა, რომ არცეღე მრელი იწვეობდა ახალი ცხოვრების დამკვიდრება უბარ შთიფლებში, მაგრამ დადილიდე რწმუნებულობა, თუ რა ვადელულობა სინდრე აღმარეობდა იმის ხალხს მეთაური სეფრებოდა... უნის ხატისა და ლითონიდეც ესავდნენ ხეცსურები და თვის სეფრებზე ასე აწყობილიყო, ხეცსურის სიტყვა კანონი ვამხარეობე მათთვის... ხეცსა და რეცვას კი იცულებდნენ ბანაკის ვაეღენით ხეცსურები, მაგრამ ადამიანის ბუნება მინც იგივე დარწმეობლიყო უზენაების დასტურით ვამხარებულად ავლის, წესის, ტრადიციას თხობედნენ ისევე - აღთქმას, რომ ლეთორ ვანგებულებობა მორწმუნებით ხსნასა და ვადარტყნას თუ ნეტარ ცხოვრების დამკვიდრებდნენ... ამას კი თოვად ადამიანი ვიწვევოდა - თავისუფალი, ღალი, თვითმებურად მოქმედა... ვინც ყავდე წიულისა და მანამ ადამითი არ იწვეობდა მებოკილად და არც სხვას დავტყობებდა რწვევას, თვინორე თვისი კონცეპტია... მანაკში ცხოვრებამ კი თვალნათლიე დარწმუნება, თუ რა ძნელი იყო ამ ქრელი ქონჭველითის დამორეობება - ძალის ვარტე ვერ მოათხივებებდა სხვადასხვე ვროცენებისა და მრწამსის ხალხს, აქ რომ შეურელობე უფეტესი მომავლის იწვეოდა... რას უნდა ვაეცოთინებინა ეს ამბეღნა ფურო? რას ვარმეომო უნდა შემოკრბინა, რომლე სიტყვას უნდა დასუვრებოდნენ? ოდინეღელი ღმურთიბი თუ რწმენის ნამოტი წარსულის ნიაღბი ნახეულოფენ და მინდა მხოლოდ სიცარეღვის სქერტება - თოვადეც სიცარიელით ქონჯად ვული საყე და ამბატომ სხვას ვერ ვაყოფოდა რწმენას, ვერ უნდავებოდა, სანუღმოს ვერას ეტყოდა, რადეცამ სიცარიელი იყო ამის მრწამსიდე და რწმენა...

მანაკე კი ძეღულებურად ზუზუნებდა და ასაფუთებლად აფუტუნებულ კასრს ჰვავდა: ქერდობა, ლოობა, რეზბი რეველებრები ამბევი იყო... სნეულებს ვახმობდა, ხალხი იხამმე...

ბოდა ცუდი საკვებითა და უზარალო წყლით, უკმაგარი იყო-
ანება... მერე საბოტაჟის ნიშნებიც გაჩნდა: ვიღაცის მტოლ-
ნების გასამყარებლად ხატის ტყეში მოჭრილი ძელები მოერ-
კია და ხელანაყო-იარაღებიც დაეძვტრია... ამ კარს იყო, გან-
ცხებ იქმნებდნენ ამას, რათა მუშათა მტყუნებულნი იყვნენ...

მინდია ამ გამოძიება დაინიშნა და ბრალდებულ მძლე
შეიკრება - ბანაკს მუშა, პირადი წყნით გაბოროტებული...
მიკვლევის თანდასწრებით მინდია წვევის მახეზე
ჰქონდა.

- შეხვეული - შესძახა მუშამ და მინდიას მინდია, - დი-
დი ხანი ვეღოდი ამ წუთს რაც მძი მამაქალაქ...

სახელოში შემზალული დანა აღმართა და მინდიასთვის
უნდოდა დაეცა, რაც მძევლიად შემოყოლილმა მიკვლე-
ვლმა ნავახის ტყეცა დასცა ზურგიდან...

მუშა მტყანდა და მინდიას ფეხებიან ჩაიხვეწა.

- მერ მსურნელ ტყეცა - თქვა ზიზღით და მინდიას ხე-
ჭულელით საყვი თვალში შევანათა - ფოთლოვანი ნაქერ-
ნჯალი ჩანდა ამის მძულვარე გამოხედვას...

მინდიამ უნებლიეთ მიკვლევი თუშის მძა იტო - მუ-
რისთვის მიხვით შემოპარულელი მანაკში და მართლა ამ
წუთს უდვოდა, მძის სისხლი აეღო...

შეძრწებულ მინდია ბანაკს გვერდითა და ორი ძლე
დაარ გამოიჩინა... დღემდე ამ მკვდარი თუში ელანებოდა,
რომელიც საიჭოს ნიაღვრამ მიოდო იმისთვის ამო-
ხულიყო, გეგამებისა და თავდაცვ სიკვდილი ენატრებინა
მისთვის... მინდია დღეს ხეცებს უწვია საყდარს...

მოხუცი იჯდა და დაძვლურებული ხელებით ბანაკში
გვებოდი დაფანტულ ზარს ამართლებდა.

მინდიამ აღსარება უთხრა.

- მოინიღო - მოკლევ დაირიგა ხეცებისა.

- ხაღის რადა გუგო? როგორ შევსმინო, რომ პატოსი-
ნად იცხოვრონ და შეყათად იმრომონ?

- იმათად მოინიღონი - ისევ მოკლევ უასუსხა მოხუცმა.

მინდია ნაშოდა.

- ცოდელო ხარ და ეს უნდა შეიკნის! - მშობდად უთხრა
მობეტმა, როცა სტუმარს უშეყოფილება შეატყობა, - ცოდე-
ვა მგელოვით გვისაფრდება ბნელში, როცა გვეგონა, ჩვენი-
ც თავს ვეღოვით და ვხახავ ჩვენი გავიგნებოთ... დღის
ნების გარეშე დამიანი უფურცა...

ამ ეს იყო - უძღურება... მინდია თავადაც გრძნობდა
ამას... ხეცების თქმით ისე გამოიღოდა, კაცს მუშად უღული
უნდა სხდომოდ ქვეზე, რადგან ამ უღელმდე თავდახმნილო,
მყსვე მძევად გადმოეცოდა... უცხე უღლურე მოგონდა,
მეტი წინაპრების ცოფდა ვარო, რომ არწმუნებოდა... მაგრამ
ვალყოფი როდი იყო სრულიად თავსუფოდა: თავის ბო-
რტ ნების სრულიად მხოლად, სხვისი, ვიღაცის ნების აღმ-
რულელები, რადი არ უწყობდა, რა როდი გაქონათ მისთვის
აბეცეხიერ ფარსმა... ტკივილითა და ტანჯვით იქმნებო-
და სიკვრივე მინდიას გულში და მანაც ბანაკს მოაშურა
ისევ, რათა განათავსეფლებო ეთხოვა: დედის ავადობა მოა-
მიხეზა და მხოლდორ ქაე-ციხეს დაუბრუნდა, შეთქმა მან,
რა არის ეფურცა და ნაწამები ხანდის დაეაქმენა...

შემოფტობს წვიმები ნაება ერთმანეთს და სოფელიც
ნიკლის ნაქუჭმა შეიკეტა. ხეებურვით გარემოს მოსხდდა
ლანდი, ლანდის მინამსვაცსი, ქუბუბებს შეხიზნული და ჭამ-

გადასულდა... შორიდან ისე ბუნებად ჩანდა ნიკლი გამოცრ-
თალი კომკები თუ ბანიანი სახელები, თითქოს ვიღაცის წა-
ცარი და აელი გაეცქეროს და იქ ეტოვნოს ყველაგასულა, უა-
რე გამჭავასული შეული წივით... ძაღლის ცეცხა ამ ცულის
რავურე თუ აღიქმება სოფელს, და ადამიანებზე ღანდ-
ბივით მოძრაობდნენ ამ ნისლეულში: გახევადო და ბუ-
რუსის გამოხრედედა ვინმე მოხერხებული რიფების არსება,
თითქოს სიზნორის საუფლოდან გადმოსულა საზოგოო...
მო, სხმარს ჰგავდა აქაურობა სიზნორის ნაწილი იყო ენეც,
და ეგრავინ იტყობდა დანამდივლებით, გაღვლეობდა თუ
არა ოდესმე მისხმრებელია, თუ თავადაც წამანებათა ნის-
ლეულს მერთოდა სამუდამოდ...

სხვათა მსგავსად, მინდიაც აქცეა და დაემორჩილა სტი-
ქონის განცეგს... დამე მიკოვრის ძახილი დღივებდა,
დღისით აბლებდა ცულის და ტყვიან ხმელი ჯოყურები და
ფიჩი მოაქონდა... რიგითი ხეცურვით ცხოვრობდა, ბუ-
ნების აგოლით, მარტო სანადადგო საქმით გართული... და
თუმცა გული კლავ სიარილის ტანჯვით აცხებოდა, გა-
რემით ეგრძალოდა, ყუდრო-კარს იმეითად გადსცდებო-
და, თანასოფლელებთან შეხვედრას რომ არიფებოდა...
მამაში შორს გავარდნობა სახედა, როგორც თუშის მძე-
ველსა და ახალი ცხოვრების ნამომწყებს იმ მხარეში, და
მითი განხვე ფგამო სოფელს ძაღვზე უჯვადო და თუცხე-
ბოდა... რამდენჯერმე თავი კაცები მოეზავნეს - მალარი-
ში დაბრუნების სიხოფდენ, მაგრამ მინდიამ თურა... მოკ-
ლული თუში ედგა ისევ თვალწინ, აბრუნებდა ფურში
უტევი განაწივითი, ძიღს უფრობობდა, აფიხილებოდა...
როგორც კი ძიღ-ბურანში შესეგრავდა იმისი გონება, მა-
სინე სიზნორის ნისლეულს გავსივლებოდა ლანდი, თუმ-
ცა იქ ახლი არ მოდიოდა - იტყვი იჯდა, ნიღის კდეელიანი,
თითქოს საიჭოს შესასვლელი სდარჯობს ცნობისმოყვა-
რე მომსეულთაგანო... მინდია ევეღარ სიძულვილს და
ზიზღს ამწვედა ლანდს... ერთი ეც იყო, ეუშმადა იჯდა, კუ-
ვე საბუდაკარგული, ფერგადასკული, თითქოს ნისლის კო-
ტორს გადაველო იმის პირისახეზე და მცნობელობა ნაქმ-
ლა, როგორც დაფავე ცარვით ნანერს გადაშლიანი ხოლმე
სეული წერთი, და ასევე ველარ ხედებოდა, მართლა მოკლე-
ული თუშის აზრდელი ეცხადებოდა თუ ზოგადი კაცის ღან-
და იყო, გველა მოკლულის გარსითაგან თხზული... შავ მაგ-
ლაჯუნად ანეა ლანდის სიკომბერებას და თითქოს
უსტეგოდ ეცხებოდა, მძის სისხლიც მარტოებოდა... განა
მართლად მძა იყოს ის თუში ამისთვის, მაგრამ ლანდი პირ-
ქუში სიჯოვტით აჯერებდა, შენს ნამომცებულ ნაქმეს მოყ-
ვანის სიყოფილად სჭირდება ზეამაქალი... მინდიათი გარე-
შე ურბობდა, არ უნდოდა ლანდის ნათქვამი ძინებუნა, მაგ-
რამ ლანდი არ ემეებოდა - კოფეც და კოფეც ეცხადებოდა
მისგვერება და ნანატრულსა და სიმძვიდის მძებნელს, რათა
დაეხატედა და ემეებინა...

ზოგჯერ ლანდი მკერე ხნით მიუფარებოდა ხოლმე
თვალს და მის აღავას მკვი ხერული მოზანდა დრკონის პი-
რამქმულ ხახასივით... მინდია ამ ორმოსაც ცნობდა: საიჭო-
ს შესავალი იყო... მერე და მერე უკეთ რომ დააკვირდა, ეც
ნაურა ეც ხერული - მალარის შესავალი იყო, ერთხელ რომ
მიგ ბებური მგელი გაუწინარდა... როგორ ვერ ეთხოვე, ახ-
ლა ეს უჯვადო და თვალბნის იფმენტება ძიღში, უფრო მკა-
ფიოდ ურმ დაწახას ორმოცა და იქ გაუწინარებული მგლის
ლანდიც, თითქოს მხეცის აზრდელი მოუფონებდა ტკივილს,

მისი გონება რომ დაეცა... არადა სულ ტყუილად ვიმედოვნებდი... გამაზრდელი ბუნების მგელი, სახედავად გაურნარებულყოფი, მისი ალაფი კი მოკლეული თუხის პარქემ აჩრდილს დატყორჩ. ის სდარაჯობდა მადარბის შესავალს, მინარევს რომ არ ჩამატაროყო მისი... მინდ არაფერი ვესაქმებო, უბრალოდ ატყობდა ღანიდ - უტყობად, ოდნავ მიწისმინებით, ისე რომ მიცვლადებულს ჩატყობდა მადებს არ გახსნიდა, წარსლს არ შეატყობდა, რადგან ნამძლად მირისახებ წარმოცა და თმაც, ვახლრეულიყო, გაფრემკრონალებულიყო, მთლიანად ნისლიზიან შედგენილი თითქოს... მარტო ბუნდ არჩლადდა იძვროდა - მავ სილუეტად, და მჭერბოვლი ვარსის ნამძმა თხიროვით გადაედინებოდა ნისლის ბოლქვი...

ამ ჩვეულების შემდეგ მხანდას გაყოფილს და სახამწრადს ვეცოცხობოდა... პაერი ციკტაბეობდა, ძნელად სუნთქავდა... ნამყოფებოდა ღაბანზე და მიკოტბს ხისს უსმენდა... ღამის ფრინველი მოხონდად იძიხდა, თითქოს ბედის ტაქტს თვლიდა... დროაფერი ძალელი შეუძველდა ამ თაველი ვაიფაქუნებდა, მინდა კი ამად ამტარებებოდა მხელი ღამის, რათა კიდევ ერთხელ დახსნა - ამჯერად ცხადდოვ, სიხარბული ღანიდი და სიკაიის შესასვლელი...

მერე მონება, ეს პაღლიბა იყო ღანიდი მისი განუყოფელი ნაწილი იყო და გარკით ტყუილად დაეცა... ამის გონებას წარმოებდა, დახაფრლდა და ნერვიალს, ისტრიალაც ვეღინებოდა მისწრად, თორემ ისე რა ხელი ქონდა მისთან... მოშა უნდა დახსნიდა და ღანიდაც გაქრებოდა, მაგრამ მისგანაგებით იმასაც მივხვდი, რატომ არ სურდა შიში დატოვოდა ღანიდი მიონვეული საფორიკლს ახსენებდა და როცა ამას წასწინდა, ის პირველი ხილვად ამოტყობებოდა სისხლზე მუღებელი მველი, კურატისა თუ ცქრის მოჭრის თავი, მავი წესტროვად სისხლს ხორტე რომ სდიოდა და ზეუსმბერის შეტარასავით მავი ჩრდილი... თავისი თავიც დაინახა - თითო ბაღლი, მამის რომ ეჩინა ჩაბერებულ ზეღებზე და შუბზე დასლასავით ურწმუნადად სისხლელი გადასახული ჯვარი... ღეღებდა იყოდა ეს ამბავი, იმას მოყოლა უნდა ყრმისთვის, თუმცა აგრე ვარა, დროვინს სიად თავად ხედავდა მომავალს, ჯერაც დაუბალებული... იმ უხანი ყოფის სამზერობდა, რომლის ხსოვნაც გამეკრობოდა დაეგაკაცებულსა და ვამბა სივება წამკედავრა...

სისხლი დაეუბნეულიყო ცვეხად და თავადც სისხლში იდგა გამჭურებული, თუმცა კი ამად აკურაზებოდა წინ გამწერული თავის ხეღებს... უყოფელი ხარი, აყურებოდა იფეუ მაცოვარი ხმა, ვინც, უფუქელია, სიზმრად პიროვით არწმუნებდა, ამის სისხლი ვმართებო... გაორწიისავან თაკო რომ დაეხსნა, მინდია თორეს აიღებდა და ნამბაკიის ახლო დაეხტებოდა, იქნებ ურახელ კიდევ მსმბედს ბუნერი მველი და ამან გამოიანტოს ვიწებოს ბურუსი...

მავთხლბართით შემოღობილი ნამბაკიარ კი უკაცროვლი იყო სახემოფეომოდ იმეორებდა და მუშობა ზედამხედველებით ქლავა მისიულიყრენ და ატყობოდა აბიკასათის ჩაბარებინათ - იმ აბიკასათის, ხატმა რომ ვამბიზევა და ახლა აქ შემოიხორბულიყო, ვუშავად იდგა ოსტატისსავან დანატყობარ ხელანყო-იარაღებსა და კოტყებში მუნახულ ღალმად.

ახლა ვითვლავდ სდარაჯობდა მიტოვებულ ბანაკს, არავის უშვებდა მგინით, თითქოს საკრძალოდ აღვავდ ცქეულიყო ნამბაკიარც და კაცთავან ვეღარავინ მომზრუნებოდა აქ, ხანამ მცველი საიდუმლო პაროლს არ მიიღებდა ურინარი ზედამხედველისავან.

მინდაც მავთულხლართის აქვდა ეს პაღრებოდა ხოლმე ცარბერავით ფიხელ ვუბახს... ოროფე სტყობით მკითხავდა ბანაკისას, მერე ამანმზე ნამთხლფებოდა ხოლმე სავლეკლბოდა, რაკი ადამიანებთან ყოფნა უსმბდა... სანამ მველს არ ვნახავ, კაცის ნახვას რა აზრი აქვსო, ფიქრობდა აზრხბერული და ახლა გამეწმეო შემოუვლიდა ბანაკს, როგორმე რომ თვალა მიკარა რუხი ღაბდისათვის...

ღღებები კი მწიფი და თბილი იყო, როგორც შემოვლოდი ივის ხოლმე ხანდახან. მუშებს ფერი ეცვალდა, სათიბში გახუნებულყო, ცას სილურჯე დაეკარა... მინდის ატეკობდა ეს სინწრავ, გუნებას უმწიფებდა, უმინონად დაეხტებოდა და ისე ღანიდას დაეცებდა.

ერთ ქარიან, სიფიხისან ღღეს ზეში, შეტყნარში გახლართულ ერკებელს გადაწყდა, შეტყნარსავე მისი ცებარი მივეღოს მარდმა ვამწიფოყო და მიწინა ასეთი მავდებრეული მჭერით გამოხვდა, რომ ამან მამინვე მავდო თოფი, ეკლანი ტრატეტი მისინ-მისინა და ხეღები პირუტყვს გაურთავა, კაჯმა ეკალი მოსჭიფებოდა ცებარს მატკელზე და როგორ არ ეცადა მინდა, მადლებთან ამოეცადა, მარცხ ვრას გახდა...

ერკმალე ნყნარად იწვა, სტყნით სუნთქავდა, ზოგჯერ დაახველებდა და ვერდები ებერებოდა. ერთი-ორჯერ საწყელად დაიძვავა, ვათვინებული ენა ვამბეციკოდა დაღებული პირიდან, კაცს აღარ უფურებდა, მინდრას გაღაფოდა შემკროლად, თითქოს ფარს უბობდა...

მინდის კი ხეღები დაეკარა ბარბისა, სახეც ვაუსერია ეკლავა, სხვა რომ ვერაღული მოფიქროს, მანდია ამოღოდა და მველეფინა მოუკადა... ქარი მანბანსეც მჭრება და აღლს ამათ ამორებდა... ნამერეკლები იფანტებოდა პაერმა... ცეცხლი მოძღვროდა და ხმელ პაღლის ვამეცა ბანაკსაკენ... მავდელს ბარდი ჩაწვდა იმ აფელიას დაწამირებულელი, ჩაწერული მინა ამოჩნდა... კაჯეც და პირუტყვიც ახლა უსმებლე იფანტე ცხელ ნამბაკიარზე, ვერმალე ბარბაცებდა და თავს ვერ იმაგრებდა... მინდია დიხხიბა და წინა ფეხი მოუსწინდა... ვარაღული არ უშტეტუნა - ცეხარს ფეხი მოსტეკოდა, სიარულად არ მვეძვლო...

კაჯმა ღაბეგში მვეყო ხელი, აინია, კისერზე მოვდო, ხეღები ამოვიწვდა დაკარვული ცხვარი... ბეჭე სულმა მოხვდა: ხანძარი აღარ ჩახდა, ჩამწარყო, ჩამწამირებულყო იფაროდა და ვამბარ ბალახაც ვეღვის შავი ტრინოვით ამხდა ზედ გადავილი ცეცხლის კვლი... ქარი ფარვლდა და აფლს მუშლის ქულასავით ატრიალებდა, ბქითოქით აღწრებოდა და ბანაკსაკენ მიაკრებოდა...

მინდაამ პირი იბრუნა და ვეუკეთილისაკენ ვამბარათა, სადაც მწვეფის გაეღლა ფარს დასახლებოდა... ცოცხალი ტკრითით დაწამებულე მთიოდა და ამბოქმად არ დაუნახავს ბალახისა მიმალული ნამერეკალი, ვრას რომ ვადღვიფებოდა ზეღახალა უწრებდა და ახლა იმის ნამერეკალს მთიანინდა ბანაკსკენ, ხოს კოტყებში მუნახულ ღალმად შენახული ღალუმებისაკენ...

მხოვე ითორის ნამბაკიარის ვვეღვინო, ევლეეთოლზე ეყრია ცხვარი. დაწამებულება თუ არა ხეჭვი, ფარს ნამეხარი მუშის ახლო ვამლიდა ხოლმე დასასვენებლად. მუშის ვარეჯულ ტრატზე ბანაკიდან ნამოღებული სპიღვნის ნა-

ჭერი ჩამოეკიდა გველებს დასაფრთხობად - ავი ძველი-
განევი სწამდათ ავაკრებს, უსუსუნებულს რომ სპილენძისა
ქმნილია, და ითორავად მუცხიანადან გამოუთხოვა ვანგით
ჩამუჭებული ღლითის ძველი, სასავეიროდ კი შუქებით
თიხლი მიეცა სადღისათვის.

ქარინი, თბილი დღე იყო. ფარი ველზე დაყრილიყო და
მონადეობით იოხებოდა. ცხვრები ერთმანეთისაგან ზურგ-
შუქვეითი იწუნენ, როგორც ბაღისსამკამლებს სწევით
ხოლმე, მოპარული ნაფირი რომ შუქმწველი არ დაჩრქო;
დროაფერი რომელიმე მათგანი თავს აიღებდა და მოქან-
ვე ძელას შუბდავდა - ართობდათ ეს უცნაური საგანი და
თუმცა დიდი ხანი აქ ეკადო, ცხვრები მაინც გამოეხეტრე-
ბული თვალთი უყურებდნენ იმის რბევას, თითქოს საიდუმ-
ლო რამ ჩაქურდებითა და განგაან ღლითნო... ეს აცის,
თავიანი ცხვრული გორებით იმასაკი ვი ფიქრობდნენ, ქა-
ნებსა გაცოცხლებდა და სულიერ არსებად იქცევაო, მაგრამ
საიღუნისა ძელაკი მხოლოდ იდგენ შიშობიროდა ქარის
ჭროლად და ცხვრებსაც მალე დაეპარება ინტრუთი, ისევ
მონადეობით განაგრძეს ცოხლა.

ხევის მხარე ვეროზულად ჩაცმული უცხო კაცი ამოჩნ-
და, მხარზე ტრექალი მოეგო, მწყემსის მოუხლოვდა და
ცხვარი მანახე ჩამოხდა.

- ხევის ვაიკე ძეგვინი გახლართულა... - თქვა მერე, -
ნინა ფეხი ატუს მოტვილი...

ითორმა ქარქამიდან ხანჯალი ამოიღო.
- მომეხარე! უკანა ფეხები დაუჭირო...

მსუღით დაიწვა ურკამალს და ბასირ ღლითი ცვლილი
გამოუსვა. დაჩრქულ მინდისა მუხლზე შეეხსა სისხლის მუც-
ფი. ურბურად მავა გასევა ზედ, მოამინდა სასხლეს ნა-
ნინქელა.

- ჩემ დღემი ამაზე უმეო ცხვარი არ შემეფერია, -
ითორმა ხანჯალი გამოიწრა დახლეს გაუსევა-გამოუსვა გა-
სანქნდად და ურკემლის მოჭრილი თავი მუხის ძირას დინ-
ჯად დადო, თითქოს საოჯახო ნივთი უცვლიდა აღავს, რო-
გორც წყლიან დოქს ან წვნიანის ვაში გადასდგამენ ხოლმე
ერთი აფელიდან სხვადან, მერე ნაშობდა და სპილენძის
ძელაკი იოკიდან გამოხსნა.

- ცხვარი იმისა, ფარს ან მოსცილებს, ეც კი სულ განზე
იყო, სხვებს ან ეკარებოდა, - მან მინდიას ანიშნა, მომეხარეო
და ორდემ ასინა დაკლული ურკემლი, ოთქე უკანა ფეხით
ჩამოაქალდა. ითორმა კანტუნზე ტყავი გაუსერა ცხვარი. მე-
რე განსაკრები მუჭტი ჩაპო და მარჯვედ ჩამოხდებოდა...

- მამ, ვინც ფარაშია, უხეფათოდავთა? - ჰკითხა მინდი-
ამ, როცა მწყემსმა ცხვრის ტყავი დაახეია და ისიც მუხის
ძირას მიაგდო.

ითორმა მოუხედა.

- ეე, მისწრეო, რა ფიქრი განგალებს თურმე... მწყემს-
ისი ვარუჯულ სახეს რაღაც მრდილმა გადაუარა, მაგრამ
არაფერი დასტკობია მანც, - აბა რა გათხრა: ბუნების წესი
ესაა და ჩვენ რა შევიძლება...

ხს ტრეტზე თოთი დაკიდულ ცხვარს სისხლი სდოდა
გადაჭრილი კისრთან და ხმელ ბაღასს ეპკურებოდა.
ითორი ახლა ურკემლის გამოიფინას შუუდა.

- ცხვარმა დაბერედი და უჯრ არ მასხოს, რომელიმე
ამთვან გადარჩენილიყო, ვინც კი ფარას ასედა, - განგა-
რომბდა მინდიას დამოძღვრას, - ფარას მოსხტლებელ
ცხვარს ან ნადირი შესქამს, ან ხევის ჩაიხადრება სადმე...

ითორმა სიტყვა ვეღარ დათავა, რაჯგან ამ დროს იგ-
რიალა და ნაბანაკარის ზემოთ, სოფელს თავზე, მთა ჩამო-
იქცა...

...ითივე იქით მიიხედა: ნაბანაკარმა კოტეჯებს ცეცხლი
ეკვდა, მთის ფერდობზე კი მწვეწერი მოცოცავდა სოფლისა-
კენ.

- ლალემი თუ აფეთქდაი - ითორმა ახლა სისხლიანი
ხელები შეანმინდა ბაღასს და დაძრულ მწვეწრს მიხედ-
ლით მიპრქადა, - ბევრ სახლს დაიტყნის ეგ წვეწელი... იგი რა
გათხრა, მისწრელო სოფელი აქედან უნდა გაიფინაო...

- ეერ ნავალთ, ვეღვგან ეს ამბავია...
მწყემსმა აღარაფერი უთხრა და ისევ ცხვარს მოუტრა-
აღდა, ურკემლის აქნა-დაშუშავება განაგრძო.

მინდია ერთხანს თვალდაუხამამაშებლად უყურებდა
მწყემსს, სოფელი რომ სამიხედო სისწრაფით უახლოვდებოდა.

- ვერ ნავალთ, - გაიმეორა მერე, - ეგაა ჩვენი ხეღერი...
მთა მთის იძებს და ჩაგვმარბავს მწყემსო...

გაიარა რამდენიმე დღემ და ჩამოთოვა კიდეც... ნადა-
რედად მოუდა თოვლი, უცაბედად, თითქოს ვიღაცის ენქა-
რებოდა, თეთრად შეცვლურა ნაბანაკაროცა და მთის გამო-
ფტრული ფერდები, გადახსნილ იარას რომ მგავდა ამა-
ნომდე, ახლა კი თოვლი ამოვსებო და ისე გაესიეტაკებრა,
ვერარნი ოტყავდა, თუ აქ ოდესმე მალარო იყო...

თოვლმა დამწვრილი სოფელი დაშფრა. ლალემს
აფეთქების ჩამოხედილ მთის ზეგის განაბარი სახეტნი და-
უტანა და ადამიანები და საქონელი ჩაემარხა მცოცხე წილ-
ეარო. თინასოფლებს მინდამ ის ადგილი გააშმქმნა,
მიცავლულები ნამწვრალიდან ამოახეგნეს და სოფლის
სასაფლაოზე დაკრძალეს.

ახიკა სასწაულებრივად გადაურჩა აფეთქებას, თუმცა
კი ლალემს კოტეჯები დეწიდა, სადაც ბანაკის მცველი და-
მეს ათედად ხოლმე. იმისი სახლი, რომელიც აგრეთვე გა-
ნაბარას იდგა, მწყემსს დაეტანა. მინდიამ თავისთან გად-
მოსვლა შესთავაზა. ახიკამ ოუარა.

- ხატმა არ შეფაბულა, არც კაცი დამინდობს, - თქვა ბე-
ჩავედ.

მინდიამ ისევ იგრანო ხაცარეილის ტკივილი მკერდში,
ვეღარაფერი ანანა და ესლა უთხრა ბანაკის მცველს, სად-
ლად მიიქ მენქვი ხოლმე...

ახიკამ ხმა არ გასცა: გაეცალა გამეწუნებულთ.

ამასობაში კი ხმა გატყდა, რუსები დიდოვით შემოსე-
გომიანო... ბოლშევიკებს ჩრდილო კავკასია დაფიქრონი და
პიქი მოწვედნენ, ქვედე გახმოსაფელადა... მთავრობამ
მილიცილები ამოგზანდა სახურის დასაცავად აქარა-
ბელსურებისაგანაც შეეფიანთ მოხალესითი რანში, დლე-
მუდამ მწირად რომ იდგა ხეობის პირას და ცხებ-კომეთა
ქრწვეტებზე...

დიდოვლობის გამო მტრას შემოტყვა ნაკლებ უნდა
ევარაუდა, მაგრამ მწვერავები მიიქ ეცხვებოფენ სო-
ფელში შემოღებულს... დიდოვლები ფიქის კაცებს აგზა-
ნინდენ დახმარების თხოვნით და მილიციის კაპიტანმა
მინდიასთან რომ იდგა ბინად, მოხალესებებს ნება მისცა ხე-
ობის გაღმა გადსაუფლებენ სალაქქროდ... ხეცსურებს
რამდენიმე შუტაკება მოუხდათ ხეობაში შემოპარულ მწვე-

რაცეთაში. დიდოთა მინაზე გადასულმა რაზმმა კი, ერთობ-
ლივად რომ შებრძოლებდნენ შტრის ჯარს, უკან დაბრუნ-
ებისას ალაფად იარაღი და ტყვეები მოიკლდა...

ეს პირობები გამარჯვება იყო და იმ დღეებზე ლული და
არყთ გაივლინენ მალციკლები და მოხალისეებიც...
ნადგული იარაღი მამნივე დაიარაგეს, ტყვეები კი ბოსლებსა
და გომურებში გამოკეტეს იმ დრომდე, სანამ გამოსახეთ-
და მოეფიდათ ან ვინმეზე გადასცლიდნენ. მინდიას გო-
მურმა სამა საპატო ტყვე ელოდა განაჩენს - ბოლოშეკითა
მეთაურები, მოხალისეებს რომ შეეპყროთ დამარცხებული
ჯარის ტყვედებისას...

- ამით ამაღლებე დაფრენებ სხვების დასამინებლად,
- უთხრა მილიციის კამიტანმა მინდიას, როცა ამან კითხვა,
ტყვეებს რას უბრუნებო. - მართალია, ამით ინსტრუქციას
ფარავდე, მაგრამ ძაღლები ძაღლები სიციველი ღირსნი
არაა...

გომურის ქარს ორი ტყაპუტბანი მოიცილი იცავდა. მან-
დაამ ვარი შიდალი და საქონელს ზალა მუტბანა. შტრის ქუჭ-
როტბანად ჩამოღებულ სინაბლზე ბავასას თვავზე მო-
ნოლელი ტყვეები შენიშნა. ორი მათგანი მამიჩე წამოვიდა
და მოლოდინით მაჩვენა. მესამე არც კი შეჩვეულა, პირქ-
ვე იწვა და კოკარდიანი ქვედა სახეს უფარავდა.

ტყვეებმა წყალი და საქმელი იბოგეს შეწვურად, მი-
ნისებები. მინდიამ თავი დაუქნია და გახელს აპირებდა,
როცა მორალურ შეიძინა და ქვედა სახეს გადასცლიდა...
მინდიამ ახლა უფრო მწარედ იგრანო სიკეთილეს მო-
ცილი. ტური ჩიკვიჩი და გომურის ვაჭარები. მიცილი
დღე გრძელდებოდა მამიჩე დამორჩილებდა აქტო-იქით, სა-
ლაშობარს კი კალიტანი მოიტანა და ტყვეთა განთავისუფ-
ლება სთხოვა.

კალიტანმა უარით გამოისტუმრა, ნათქვამს ეერ გადავი-
ლო...

- ახლა რინდობის დრო არ არის, შეგობარო, - უთხრა
არყისგან ჩახლულელი მინი, - ჩემი ბოქვის გამარჯვება
სწყურიათ... დამარცხებული შტრის სიციველი სინაბლც
შეკმატება...

მინდა უჭუმრად გაეცალა და მინ შევიდა, დაღამებას
დაუცვდა. იქვე, თავი ჩიკვიჩი და ხელებს დასცქეროდა
ბნელში. შერე ადგა, ეკამში გაანყო ყვერდნის პირას და
გომურის მცველები შეუბატოვა.

- თითო არაუი დაღლო, ნეცეებს მე ვუდარავებ, - დაუ-
ბარა და უბოში გამოვიდა. ნეცილი, მოვარაში ღამე იყო.
ხარაკალია შესაჩნვეად ასცილებოდა კომას ზეთას, სხვა
ვარსკვლავები კი ურნავად ცილინებდნენ ხავერდოვან ცა-
ზე. მინდიამ გომურის კარი შეიჭო. ტყვეებს ეძინათ, შტრის
ქუჭროტბანიდან ახლა შთავარის სხეი იცარებოდა. მინდია
დახარა და მისნარე ტყვე შეწვურდა.

- ადვილ, - ჩასწორუნა უკანში და კიდევ ნაუჭიქუნჯა.
ტყვე შეიმშუმნა და უნადილად გაახილა თვალი, მთავ-
რის შუქი დაეცა სახეზე. მორჩილად დაბნეული ბავე გამო-
უნინა, ქვედა იხვე უფარავდა შუბლსა და ცხვირის კებს, და
როცა მოსლუბის დასანახად ხელთ გადაიწია, მინდიამ მის
შეჩრახს ნაცნობი ფოსფორული ნაქერნკალი შენიშნა...

- შენა ხარ, ბიბმფლო! - ვოლკის სახე დაემაჩნა, გა-
ღიბების იდობობდა ალბათ, მაგრამ მიხლავ ნერვიული
გრძობით მოეცა მსხვილი ტუტები, - რა ვინდა?

- ადვილი მინელი გაიხადე...

ვოლკოვი ქვემოდან აყურებდა. სახე განურჩეველი
ქურდა, თითქმის თაიხივად მნილი ნიაღვრად იყურებოდა და
თითქმის ბოროტ თავ სხნა არასოდეს, ლნეს მისმავებ-
ბელს, ლანიღლი უნდადგოს... ნიღლი ვარსკვლავი ქვედა
კოკარდაზე სისხლის მსხვილი ნეციითი უჭრწრწივდა...

- გეჭრებრა ზემო მოკვლა, - თქვა მერე ნელა, დუარბლი-
ანად, მაგრამ შიშო არ ტყეცობოდა მამი, - ნეთი შენ...

- მოკვლას არაფერ ვიპირებ, - ნასწორუნა იხვე მინ-
დიამ და დეხი ნაქრა, - ჩქარა, მინელი გაიხადე...

- ვინდა შენ დაგრჩეს სამსახორივ? - ვოლკოვმა მწა-
რედ გაიციხა, - არ მჯერა, შენი ხელით თუ მომკლავდი...
ფიოლეტის მარც დაუბახე - გეყოლებდა ვინმე მოკვლე ბო-
ტო, ეინც ტყვის დაშაბლის კვამლს, თორემ შენ ცოლი ხარ,
სისხლი შეკანუხებს...

მინდია საველოში ნასწვდა.

- გაიხადე, რომ გუტუნები, მერე გუბან იქნება! - და რაკი
ვოლკოვი არ იწარგოდა, თავად გაიძირი ზებუნა, ტყვეს მი-
უფლო, - ამა, ჩიკვიჩო...

ვოლკოვმა ახლა კი ეკადრა წამოვდობა, ქვედა თავიდან
მოსტრა და შემინებელი ბაღლის იერი დაჩინდა სახეზე,
მაგრამ მინდიამ აღარ აცალა - მინდის საყველოთი დაითრია
და ძალით ნამოავლო ზებუნ, ძალითვე შემოაპარცვა რუხი
ფარავა და თავისი ზებუნ შემოატანია ტანზე. მერე უბიბა.

- როცა გახვალ, კარის გადარჩავ არ დაგვიწყნდე!...

შევიბოთ!

ვოლკოვი გამტკრებული იდგა.
- რაღას უყურებ, ნადი! - მინდიამ ისევ ნაქრა მზარდა
ხელი, - ნადი და აქეთ აღარ მოიხედო. მე და შენ უკვე ბარი
ბარში ვართ...

ტყვეს კბილები გააქვდა ბნელში და სახეზე დეარბლია-
ნი ღამელი გადავიწია.

- ეერ მომკვლე, ბიბმფლო, - თქვა მერე რალცნობრი
აღტვირებით, თითქმის ერთი სული აქვს, სიტყვები ამოთქ-
ვასო, - ვერასოდეს მომკვლე...

- ნადი...

ვოლკოვმა ჩაიციხა და მერე უცებ მოსხლტა, ნადირის
სინარჯითი გაიბრინა გომური, კარი გაღო და უჭრწრად
გაიდა. მინდიამ მოესმა რაზმის ჩიკვიჩი და ჩეცევის ტრა-
შინი თოვლებზე. მერე ყველაფერი მინწარდა. ურხიხას ახე
ადგა და სახე ქუჭროტბანიდან შეეჭდა ჩამოსული მთავრის
სხეიფისთვის შეეშურა, მერე მინელს დახინდა, სახელოებში
მკლავები გაუყრა, ტანზე შემოიტამნას, თივანე მინდა და
ხელით მოძებნა კოკარდიანი ქვედა, სისხლის ღლქასავით
რომ ანდა ნითლი ვარსკვლავი...

ორ ტყვეს შორის იწვა თივანე და განაჩენის ელოდა შუბ-
ლებზე ქუჭროტბანტული რათა არავის ეცნო...

ნამოვლამდე გომურის კარი გაიღო და არყით შეფინ-
ილეულებმა ორმა მცველმა შემოიხადეს. ერთი კარებში გა-
ჩერდა, მეორე კი მინდიას მოუახლოვდა და კონდას ნაქრა
მზარდა.

- ეგამად, ძაღლო!

მინდიამ უფრო ღრმად ჩამოიხება და ქვედა, ნელა ნამო-
ვდა. მცველმა ახლა უკნიდან უბიბა თოვის ღლილი.

გომურის ღობში დამეჭობი თოვლი ქვათიხებდა. კარ-
თან მისულმა მინდიამ ღრმად შეისყნოთქა თოვლის სურნე-

27899

ლი, გომორის მჭახე, ყროლი სუნის შემდეგ ფილტვები რომ სასიამოვნოდ დაუსუსხა, სახეზე ყინვა მოეღალატა.

- ეზიან დადექი! - მცველქმმა გომორის წინ დააყენებ და თიანე მშობრის, - რაღა შორს ეიაროთ, ბუჭყაფ, აქევე ჩავაბაღლი...

მთვარეს გაეცთიათებინა თოვლი და ყველაფერი მკაფიოდ ჩანდა: გომორი, თოვლებშიაშკვეპული მცველქმბილ და მშობლიური ქაე-ციხის ოქროსფერი ლანდიც. არიფერი არღვედა დაღმის მფუფროებსა, მცველების ხენფისა და ნაბიჯების ტრაქუნის მტეტი. მიწშიაი ეარსკვლავიან ცას ახედა. ხარიპარია წასულიყო, დაკარგულიყო იმითი და ზემოღან უმბიტი და უმქარი სინათლის წერტილი დააქურცბდა... მჭერა ახლა გომორისკენ გადარეცა და ერთხე მუეტი ლანი შენიშნა... ოდნე ვსაგონი, მუქარის ღრნა გაახლდა ლაქებში და მიწიანი მტეტი მგელი ოცნი, თითქოს გომორის ერთღიან ამოზნდილა, ანრდელივით რომ გამოსვსადებოდა საყვილის წინ სიზმარულ წვენებსავით... მგელს თაი ჩავხარა, კვხს ოდნე ეპანებდა, მერე კბილები გააქელდა და კამარა შექპრა, ერთ-ერთ მცველს დაახტა ზურგზე...

მთელმა შეკვირა და ჩაიყვცა, მცელმა კი ისკუბა და ახლა მორე მცველს ეცა ყელში, ისიც ნაიქცია და ზედ მოაჯდა; კბილი ფლუფი და ღლადარედა ველს, თან პრდელინაფე გამოცეცბული... ისე სწრაფად მოწდა ყოველივე, მიწიანი განმრეცდა ვერ მოასწარი, მაგრამ მგელს პრდელივნიამ გამოაფიხნა, თოვლებ ვანოღელ მიოვლით მიობრინა და ხანჯელი ამოარო ქულავის სარტყლიდან...

მგელი ისევე ზედ აჯდა მსხვერპლს. კუხს სწრაფად აბრუნებდა და წინა ტორებით გლეჯდა... მიწიანი ხანჯალი ასინა და ფრწილი ჩასცა. მცელმა დაიხუვლა, უკანა ფეხები მოეკვცა. კაუბა ხანჯალი ამოარო და კოდეე ურდოდა დაიქრა, როცა მცელმა ანაზღუღულად კამარა შექპრა და ყელში ცეცა...

მიწიანი ნაბარბაცდა. მგელი ველზე ეკიდა, წინა თათები მხრებზე შემუწეყო მისთვის, თითქოს ღედა ან სატრფო ეხეცეყო, ყუთიელ ეშვებს აკაუნებდა და ნელი-ნელ იღურებოდა, იღვენიებოდა... დაფლეთილი კისრიდან კაცკაც სისხლი მოსჩქეფდა, როგორც ვახურტილი ტრეფიან დაგზნული ღვინო, იმასაც ენაბდებოდა მჭერა, მაგრამ მაინც ასინა და უძლურებული მარჯვენა და სატეფარი მხეცს ფერდში გაუყარა...

მცელმა ბავშვითი დაისლუკუნა, თათები მოუფუნდა, ჩამოცურნდა და თოვლებე გადარედა... მიწიანი შექანდა, ხანჯალი ხელიდან გაუყარდა, მუხლებე დაეცა და ხელეზით თოვლს დაებჯინა...

მთვარის მუტი ეცემოდათ ოროვეს კაცკაც და ნაიფისავე... მიწიანის კისრიდან განუნყვებლივ სდიოდა სისხლი და თოვლს ანითლებდა, ნელი-ნელ იხრებოდა, ღუნებოდა და ის-ის წყო, თოვლებე უნდა გადატანებულყო, ვერაფრულად მწილ-

მა მცელმა მოხუჭული თვალი რომ გაახილა და მიწიანი იმის მჭერაში უტყვი საყვედური დაინახა, თითქოს ფოსფორული ნათება გამრედილო და მხეცი ახლა სინაზული უცქერდა... მერე თვალი ისევ დაიხუჭა და მიწიანი გარემოც უკენი ჩამოწა...

წითილი ასე იდგა ოთხზე დაბჯინალი, შემდეგ ქულავები მოეკვცა და მტეტი მგელს გვერდით ჩაეშპო, - იმს გვერდით, ვინც მთვარინი დაბათ მის საშველად მოსულყო მალაროს პნელი გვირამიდან...

გახახებულზე, როცა თოვლი გაფნა და ბაღები ამოზინდა, სოფლებე რუსის ჯარმა გაიარა. წინ ლაფშაზე ახლებრული ნითელი კომისარი მოუძლოდა. ხეესურებს სახლებში შექტილევცენ და იქიდან აცილებდნენ ჯარინი მჭერილი გადამოიქელთა ლემქარს.

ჯარმა მწყობრი ნაბიჯით გაიარა სოფელი და ბარისკენ დაეშპა.

განამარა მიწურის ბანზე ბრმა მეთანაფურე თებოდა მზებუ. კომისარმა ცხენი იხაყეცა.

- გვიმღურე რამე, ბერიკაცი!
- ვინა ხარ? - სიცარიელია და უკუნს ჰკითხა ბრმამ და ფანჯლური აიღო, - თუ სტუმარი ხარ, სტუმრისთვის მიაღლებს...

ღარას თითები ჩამოქპრა და დაამღერა:

**მზე ნითლფებოდა, ცხენბოდა,
ხოვას მიწი ეკვებოდა...
ჩამოღოთი და მასკვლავი,
მთვარე უკულმა დგებოდა...**

ცხენი ტრეკავდა და ზნეშლი ხრედა ლეგამს, კომისარი ჩუმად უსმენდა ბრმის, რომელსაც სიმღერა მოსთავებინა და ახლა ფანჯლურის სიმებსლა აზნაკუნებდა.

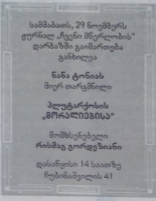
მზე დაწაოთდა იქურობას.
სადღაც თაიდავანჯლებით იძახდა გუგული.

ცხენმა მძლავრად დაიქცია ქსერი. მიწას ტორი დასცა.

კომისარი მერხა უნაიკრზე.
- დადადექი! - მხარუკულმა აჩვენა შეფანჯურე და ცხენი დასარბენა უშპარდა იურებოდა, სადავე მაგრად ჩაებლუჯა; უკან არც იმპინ მოხლებდას, როცა თოფში იქეცა და ექომ მწვერეალესს უწია.

ჯარმა ისევ მწყობრად განაგრძო ზნა. ბნირმა ჯარისკაცებმა ლაშქრული შემოსახებს. მთებს შორის მგლის ყმულივით გაისის უცხო სიმღერა.

მიწურის ბანზე პირველ ნაშობილ მეთანაფურეს სისხლი სდიოდა ვახურტილი მკერდიდან, დედეებოდა ბანზე - შპის სხევი ზადებოდა მზე - ერთღიან წვეთ-წვეთად იღვენიებოდა და აღდანიებულ ბაღლის ეკურებოდა...

ზვიად კვარაცხელია

შაქვეთილი წიკვა

ერთი და წამის დახამამებში გაატრეს ოქრობიტი, თავდავად ვერ იყო სრულ ქუცაზე — ომსა და ზიჯათს დაეძებდა გამაღვლით. დეკემბერში რომ ავიჯიგოხდა, იმ ცეცხლზე დაუნდა თავღებში და სულაც ზედ შეატოკა.

მომბრუნებელს არ შეავდა. კაცს ნაცვლავ შეეცვომა დაბრუნებაც. თითქმის გზას კი არ მიუცვალავდა ბრძოლის ველისკენ, ნაფეტურებს შლიდა გზადაცა, ხელახლა რომ არაქვს გაველო.

ღამე უთოვს ზიჭუნმა სადღავზე. აქ მანაც აღარ იყოს მარტოფაშტრო, იმ სულეთშიც არ დაეცინაგრირო. ვითომ იქაც ჭრიდეს პატრონი და ჩანვთია!

ვეფოლებს ვერ იტყვია ფანიატური. გატპუნდათ თავი-ქლებს და თავიდან იქცებოდა იქაურთა. ამის შემხედვარე, ზოგს სობრალულისგან, ზოგსაც — მწუხარებისგან სდოდა ცრემლი.

ქალები მზადგუნენ — გამოზღვეულ ომშიმდე დაეცივლთა დევიცე, ძველ ძიძებში დაეფლი ხალხს — საერთო ტყეველი ხომ ნათესაუნე მუტია და მგლობრზე მუტია. გათიანთი ამბები ვაფშალავს, როგორც ძველ მოხმამი დაშორული სავნალი, სული მოთქვებს და გული მოიფინეს.

ქვლების სუფრა გვან დაშედე გატყველდა, ბევრის შესანდობარი დაიოლა, ნეტელა-კრულად ბევრი დაცდა ბაგეს. მხოლოდ თორნიკე ითა იჯდა კუთხეში, უხმოდ, მოზუ-ზული და ხმა-ღრინაცვლისგან გარადებული, თავის სიწუ-შემს ეტრიადა ტკოვლს.

— კიდე მოვიცი, კაცო, რაღაც არეულად ლაპარაკობ, ნამძინარევეთი, — გაოცდა სალომემ, ხელი შეუტია როდეს, ქვასანაცოც ვერხზე გადაედა და ტლიოზე შეიმშრალა ხელი.

— კი, კი, იცეც არ უნდა შეძევა, — რჩინა თუ ითაკილა თორნიკემ, ნამოდგა, ტაბტზე ჩამოხედულ „კასტუმს“ (სხე ენახდა მოვრეებით, შინაწილობაში) დასუნდა, ხურგზე შემოვიდა და კარი გახურდა.

მეზობლის ქალს არ გააკ-ფირვებია:

— ამ გაქორცვამს უნა, თორე მენქარი და გაქველის ერთი იყო, ხალხშიც იმხობდა, შიში არ უციც, პირობიქლეტ-მაცეცაო, მაგრამ ეტვობა შიგნით შეატანა ნაშეტანი...

თორნიკე ვარ, ვერ მოყვანი? შავშეობიდან მივარადა ამ ყოფნა და უქმე დღეების გაღვევა შეინათ ლაპარაკში. ჩემზე, სხვაზე, ვეცლავ რომ გიფეფობდი, არც ის ამბები ვეშასპორებდა მერ, ჩემსავით დაბერდი და დაშინახედი ალბათ, მაგრამ ამ ერთხელეც ვერს დაშინედე. მეტს არ შევარებებ, დაგვისნებებ.

ბოში მყავდა მე, ვიორიკე, ავ თვალს არ ენახებოდით, ისეთი. რაც ცოცხალი იყო, სულ ვერიქებოდა ქვებს, არ გაითვალისწინებოდა, კეოლი სიტყვა ისე თუ ჩამომცდებოდა. უცნაურად ვხრდიდით, თავს ვეველებოდი და თან გა-

ნებვირებაც არ გვიწოდოდა...

მდინარე ხარ და უხსოვარი დროიდან ასე მოფეფნებო — რა არ გნაშენია და რას არ შესწრებხარ, რითი უნდა გიდეკორეო... მერე შეივლები — ეს პატარა-პატარა ნაკაფელები, გაზადხულზე ამოფეფიყვენ ყოვლის ვაგანბიდან. მათ გაცოცხლებს შესცქერი და გიხარია. მერე ზადხულის პაპანატება ჩამოიტყვენ, გაქორბს კლავობტენ.

გული ვაფაქეცხლებ, შავრამ შემოფეფიყვე ისეც მოვიცი-მათი ძალი იმისთვის, რომ ჩამოტარმა ვაყინოს და გააშოშობს...

ჩემგებთან და ცოცხლებებთან, რჩებთან.

ჩემი შეილი კი გაურშოდა და ნაყოფი. სამი თვე მტანაფეფი მონატრება. ერთხელეც თოფი აიფულ, მიჩინაბს გაეფეფაფე, ამ მულისს მკვლელს ჩამოიტყნა გულგაფეფელები, ამ შე ჩამომამცენებენ-მეთოც, დაიფოფიც ამბი.

ტვეტვე დაფრნოდი ნადარივით და კაცს არ ეენახებოდა. აფდეფი ჩახლართულ ბილიკებს და გეფეფელ კვალ-ბარ-ფებს, ღელე-ღელე მატებოხედი. ტრიალ მინდორზეც გაშითვია ღელე და ხის ფურცლობი, ბუს ბრინწინანი იაფნაინო. ამ ზეტიალში საფალე გაშირეა გვამი, ვლად მადლიანამ შემოყარა. ეახმადე შორთმეფი ფრწილია — რძინი ჩაფშენილი პური — ისე მყავს, ძლიც მომჭრია უნებურად და საწოლი გამიწილეს მამინეც. — ოღონდ თქვენ ინებეთ, სტუმარი რასაც ბრძანებს, ჩვენთვის კანონიაო.

მკვდარივით ჩაშეძინა. ასეც შეგონა, სახამ მკვდრების სუფრაზე არ მოხებედი და სიხმრის ბურუსში ძლიც ვაგარჩე ტბალე-ტბაბაკი, ორი ტბაბეკი რომ ვეფა აქეთ-იქთან.

ერთი ჩემი ბიტი იყო. დიდად არ ვანა მამის გამორჩენა. აქ რამ მოვიყვანა, ამ რამეულმა დაშინებულმა მოგასწავლა გვა ატეოკერი, — დაშინებულია გამარზებულმა, როგორც იცოდა ხილზე, მისისახებისგან ჩაიქნებდა ტუჩი და აღარც შემომხედა თვალებში.

მეორეს არც ვამარზებდა ეტვობადა, არც სიხარული. გარმშეღოყო, ერთ აფეფლზე გაჰყინოდა მელნისფერი თვალელები და სახამ მე ცუცხობადე, ვითოთნ მომსაკვლავა.

— დაფხანს შექებელი ეტვობა. დაქანცეულხართ. მიკეორს, ასე რომ ვაგეფორდათ ჩემი მოენა.

ხელდა აიტაცა მშომქერენა, რომ თითების ნაცვლად ხუთი მუტი ჩრდილი დაფენია ხელადაზუც და ჩემსკენ გაფშობრილმა, მითხრა თუ მიხურმულა.

— ვცნობხედი ერთმანეთს თქვენი მულის მკვლელი ვარ!

შეიქნებოდა გააღვიოს — ზღუქურის ხმამ. შერტყვა და სახამა ნაიფარა თორნიკემ, მაგრამ სიზნებურ უარეფად დაამხინა და ვერ ცალი თვალთ ვამიხედა სინათლისკენ (საქმზე ლამაზად ეწყო დაეცილო ტანსაცმელი), მერე ერთიანად.

გარეთ სექტემბერი იდგა, შიზანი ძღვე. ცას მკრთალად ანდა დააქნისაღი ღრუბლების კედი. არავინ იცის, წელნად დელი აქდრის ღრუბლები იყო თუ სახელონი წვიმისა — შისისგან დაფლულით, სამარობი ქალღალღვითი მიკრობოდა ზეცას.

თორმეტე უჯრ ფრთხილად, მერე აჩქარებით და მისიანად მოათვლიერა ოთახები. შინ არავინ იყო.

ერსიანც გაბედა, ქუჩაშიც გაივდა. სირუმე ყოველი შირიდას.

დაარწნა შორიდა: „უცნაური ხალხია, ზოგი განამი იქნება დოლოდან, ქაღალბაც... ეცე, ათისს საცემე აქეთ!“

ნასვლისაც მკრცხება: „რის იტვიან, რუხანი დაფუტოვით და ვერ მიბედა, რუხად გაიბურნაო. გაყოველი, ენახე რამე ხომ არ წაყოლა ხელსო“.

სიზმარაც არ ამოსდევდა. რაც თავი ახსოვს, მსგავსი არაფერი დაარწნა ძალიდან. თვალნი უდგა იმ პიჭის სახე, შუისანი მკვლელად რომ გაეცინა და ღერინე ჩამოუსხა ხუდალდანი.

არა, მაგას როგორ დალევდა, იქნებ სისხლი და შხამი ყოფილიყო ღერის ნაცვლად, მაგრამ უფრო იმან გააკეროცა, მისი შვილი რომ არხილად უცქერდა ამ სასანაბნას, თითქოს გაბოზებულნი მამის ზურგს დიდი სიფრი ყოფილიყო.

შინაში ახრნობდა, რამდენი დაზარალები უთხრა, სიტყვა ვერ შეუბრუნა... თოფი ჟანდაბასს ეკვდა თათებით ზომ შეტანლ მოტეხრო, უბოვად ურაც დაფუტება ტყე-ფარანში და ავტო აქ, საიდან სად გაბოვებდა. დასცინოდა კიდევ მამამადა... მოიცა, როგორ უთხრა? დაჯანტულხარო, მიკროსი, ასე რომ გააფრთხილა... შვილი მოგყვანა, მერე თითისგანფენაზე შემოვხედენე, დაეცინონ, ამურსად აიგავდონ და ხმა ვერ ამოიღო!

თორმეტე გადაწყვიტა, რომ სამარცხებიერი კაცია და სულერთი იქნება, ამ სოფელს მატკეებს თუ მასამინძლეებს დაარწნებს დაელოდება, რომღებიც იქნებ მის გადღობის ბლომდებთან, რომ შეიკარონ და მისხრად აიგდონ სტუმარი.

სმეფეს, რაც მოსახვედია. ოღონდ ვინმე ანახა ძუბორციელი, ურაც ცვლადურს მოუფენა, გულს ამოიფერთახეს ბოლო მამცვამდე და უთხრონ უაბანოც, გინდაც ვორზე შესასა უკუდია.

— ჯდღადურზე თანახმა ვარ, — ამბობს თორმეტე და არ ენარება, რომ მისი შურისგების ამბავი აქ უნდა განმეფეს, რადგან საკეთარი თავს თეთონივე გამოუძღვას განარენი.

კაცი ხარ და ნუ გაოცდები!
— სიზმარია, ბოლოს და ბოლოს, — ვერ მოვითმენ, საწერებს მოვტკეებ, შეეცურებ გაკვირებულყო, — ათისს რამე მოგვეღანაფება ძაღლი, რღაა ეს დაიჯერე?!

— ნამეფულს მკავდა.
— ეგ ისე, უბრალოდ, რეალობისგან ურსებე ფერები, სახეები, რათა დამაჯერებელი ყოფილიყო... არ მგონია...

— უცე გვიანია მკითხულობენ უცე და ამისი გაგრძელებსაც ელოდებიან.
გამეღობა.

— კეთილი. მამინ ბაო-ბაბინა გამოჩნდება მალე, პატარა პიჭია სოფელში, გზას მიგასწავლის...

— ჩვენთან ორი გზაა, ძია თორმეტე, — მითხრა ტრტლიკანა ბაო-ბაბინამ, რომელიც ეტყობა შეუადრისას გატეიბებული მკრეგრებისთვის შეეფადით მიჩნეილი, — მხოლოდ ორი გზა: ერთი კანსანეც მდის, მეორე — ტაძარისაკენ. მე თუ მკითხავ, ორედი ამოსწმენია, მაგრამ პასაჟები ამზობს, ამით გუფდვია სულიო და ურცვლადე ამ გზას ვაფგავარი, მე სადღი მიმეტს შეუადრეზე და სანთლებს ვებოფები, ავტო, — დაწმუნებულენა მომინურს ხელისცვლები, — როგორ დამისკდა და მისივდა, იმსამინება ის ტყაროო... ნელში გაეგრე...

შემეცოდა პატარა, მაგრამ ხმა არ ამოიწია, მდუმარე და თავმჯაბინდრული (დამამაჰვეცსავით) ეტსმუნედი, ამ ისიც კაც შეტკრტლიკი იყო, ღამარაკი ცეცხია ვინმესთვის.

— ფულს უცნაური დღეაო, ამბობენ. შენ რომ უფადრედავად გტარნა, მაგეში რაცმეფლებმა ჩამოიარეს სოფელში, მთელი ქუჩა ომის იტენენ. თვალნი ძლივს გაავლოდა.

— მე რომ არაფერი მიტრენია?

— შედედაროვით გტარნა. სულითა შავრი მოვინდა აღბაბა. მეც — ნამდეს სიარულს ურსადვლიდა, მტეფრეში ხელში აფერინილს მასცერინებდა მაღლი. იმწუთავაც ჩამტეინებოდა თურმე.

ამას უფროც, თანატოლითია და დიდი ხნის მხაკავითი რომ მუღდაპარაკება, ღამის ცალიონი გაბოზბოლის ცხვარინდა... არავა, ერთი გემრეკლავად გაავაფუტულებდა.

— უცნაური სიზმარს წაბავდი ნუბედა, — გაკვირუნე მოლოდინით, ისე ემზაკურად ჩამეკოხბა. ვითომ არ შეეცინებო, მაგრამ ბოლოს ცხრისმლოვარებთან გამცა — სახეზე შემეგტო.

— ეცეღა სიზმარი უცნაურიო.

— რეინაფელი სიზმარი წაინც სხვა იყო, — მიმეცედა იბერი, — კაცის გონებისთვის მოუწვევმილი, რამდენიც არ უნდა იყოფელიყო. ვერ მიხედავ, რატომ დაგეცინა სიზმარი.

— შენ რა იცე... — აღბათ გაბრაზებულს ეცავდა, ბაო-ბაბინამ ღამილით ამომხედა და თვალნი ჩამოკრა:

— მე რა ვიცის... არც არაფერ... მაგრამ ზევილი ეცოფინება... გაუცებრება, მოიარტებით ღამარაკობდა. ყოველ სიტყვაზე ვორენა უნდა დაეცემას და რადაცებნის წარმოადგენე გეცედა, რაც იოლი საქმე სულაც არ იყო.

აღბარის რომ აფევეცილი, ხის ძველი საყდარი გამოჩნდა გორავზე. თავდად პირქუმი გუფდასკით მოინდუნა, მერე ჩაღისდერ ვიხს დაეცევაგასა მუბღზე დაკოსებელი ვეპბერთელა ვერითა, ბოლოს სობხად შემოკავებელი ეჭო და პატარა ეკლესიაც გამოიკეთა.

— რა უცნაური... — მტრები არჩნა ბაო-ბაბინამ, — აქ იმდენჯერ ვარ წამეფი, იმდენ სტუმარს აფალილოდარ და ეცედა დანახავზე სხვანაირი შერევენა ეს ეკლესია, თითქოს იმით გუნება-ბასითზე იყოლო, ხან ჩამეფლებს და დაობლურება, ხანაც ღამლაებას და კამეში გაუფის გაცევილი კედლებს.

— ღმერთიც ასეა, აბაბა, ეკლესიასათი, — მენიშნა ბაგეის სიტყვები, — რა გულითაც მიხედა, იმნარად გამოგეფევა, მუერს ეი არ გახეფინინებს.

— ზეცნა არც უნდა ღმერთს, ძია თორმეტე. ადამიანს უნდა ეხებოდ, რომ დაეცხმაროს, ცოტა დაგამციროს და ნაკლები ნიხლი რეგავილოს მუცელში.

„მკროია, გამოჩნდენე“ — უფურქულე ბაო-ბაბინას. წამოვირეთ ხის დიდი სკამიდან, სამრეჯლოსთან რომ იყო მიდგმული.

— კი, ეცენი არიან, მაგრამ ჯერ ვიღაცამ უნდა გამოიბოდოს, მხევერავით...

— ვითომ რატომ?
 — ჩემს ოსტატს, რომელიც ოდესღაც საყოფაცხოვრებო ლექსიკონს მასწავლიდა, ერთი სიტყვა უყვარდა განსაკუთრებით: ეჭვი. მისი განმარტების დროს...
 — მოეცა, ამით შეატყვევ რამე?..
 — ჩემი ოსტატა ამბობდა, რომ ეჭვი არის ადამიანის სრულყოფილების ნიშანი, ამიტომ როცა ეჭვი გეგარება, მაშინ ცოცხელია.

ეს ბავშვი შემიჩენილი იყო ნამდვილად. ღვიფიით ფერობდა, მაგრამ გახუბორებულს არ მიაშვავებოდა, და ვეღას ასარკვად, შიგადაშინ, ხისხულელებიც გაურია ვანებდა. უბრალო იმიტომ, სულ ქვეყანურს თუ ვლასპარაკებ, მხეჭვება რა ჩატვც ვარ და ხმის არ გამცემსო.

ასედაც მუზღუხ ეწერა, სათავე მიაფრინებდა.

— ნახე, დაინცეს მწიბრად გამოცვლია. როგორც „პაკლონიზე“ გამოსული მსახიობები, შესასვლელი კარიდან თითო-თითოდ, მცირე ხნის დაფრენებით გამოიკრება შიოსანი ქალების გუნდი. აუტყარებლად, სევნებით მიხერხობდნენ ხევიანში და წესის გულისხმის გადაულაპარაკებდნენ ერთმანეთს.

— ბოროა წარვა, — თქვა ბაო-ბაბინამ, — ყოველთფორად ღივი ამხებია აქ. ყოველთფორად შეკვეთილ წარვას აღსარებულებს მამობა. მთელი ქვეყნიდან მოდანი მფორმეფორად დედები, მოაქეთ სანიელი და შესანარაყო, ზედი და შარლი, პორი და დანიო. ზოგი იმფენენწარა ნამყოფი, ამნიმორადნაც ეცნობ. ზოგი ახალია, დანწყები. ნელ-ნელა ქრებოდა. ეფერ ის ქალი, — მარცხნივ გაიფორა სალოკო თითო, — მფორედ იყო მფორი ათას რამეს ყვეინამ მასზე...
 — მანდ რაო?

— რაო და, მფორე გავუშვა თურმე ომში. კომისარიატში თავისი ფეხით მიუცვლიბია. კაბიტინისთვის ჩაუბარებია, დაკიცად მფერს გარდილი, მე რომ მივღარს, მფორე არ მოიძებნება, თავისი მფორე ეფერ უყვარფეს, მაგრამ ქვეყანი იწვის და სახლში ვერ დავმალავ, სირცხვილს არ ეაქმფეო.

— ქალედ ამას პეფია...
 — ყველას ეფარ მოთხოვ ასეთ საქციელს, — მაროლაც ბრძენოეთი შეტყველებდა ბაო-ბაბინა და რიადცნარად მომინდა, ერთი ნამით გამეჭერებინა მისი მოუსვენარი ბავჯები, თვისი ქალი ამხებდა და შივ ჩამეჭვდა: ნაოჭებით ექნებოდა ტვირთი დაქუცლილი.

— მო, ვრდაცები სარფაფში და საკუქნაომი მალადეფნენ მფორებს.

— მალადეფნენ და დამოლონი ადამიანია და მფორედ არ გაჩნდება, უნდა დიდბნას უფურის თავის მფორეს. სიყოცხელე უნდა. მაგრამ კაბიტნად რომ გომეჭებენ, დედა მფორეს რომ მოგებარება, მუნ კი ეტყარით მიუშვებ ტყვიების ნეინამი, მოსალეფა ხარ!

კაბიტნებს ვაგონება არ მინდოდა. ჩემი ბიჭიც იმით გამო არ ვაჭვება ცეხლებში? გამოსუცხილ ბავშვებს მისცეს იარაღი და ხივი უნდა დაიცვათ, მტერში მინდარე არ უნდა გადმოლახოსო. რა მტერი, რას მტერში ვრდაც ტყინარეულებს გამო უნდა ებოცათ ერთმანეთი. ვერ გარფვება ქვეყანი და ამითი სისხელი ვაჭვება საქირო.

— ხელს რომ მიაფენ, — ამბობდა ბაო-ბაბინა, — თურმე იქედან დაუშვა მფორეობტმა, აქედანაც ატყვეუნენ. იმ ზიქმაც უცები ბრანდება მოილო, ოცეულთან ერთად, პირდაპირ მტრევაზე გადასულეფო, უქნიდან კი სნიამოერთი დაახლეფენ.

თითქოს სადღაც გამეგო ეს ამბავი, ყურციც მომჭერა, მომეხსინა კი არა და, შეინილება სხვისთვისაც მომეყოლა კიდეც. მაგრამ რას ვიფიქრებდა, მავას როგორ ვიფიქრებოდა...

— ხელის მუნამე რომ გავიფინენ, გამოცევილან ჩასაფრებულები, დამეფგარან და ფეხი არ მიუცვლიათ აფგოლიდან. დაუშინეს, ვერა ვერზე დაქალეს თურმე ერთმანეთს. ის საწვალე ბოჭი მხებოვ ტყვიანზე ნაქვეყლა, ტყკობა „პრიცელზე“ ილო ვილაცმ, იქედან. ომში როგორცაა, ქსროლია და მოკლა... ამან კიდე, სანამ მოცელელებოდა, ერთი იმართანი წაყოლა მოლო გასროლით — მუხლები მოეჭვებოდა მარდაპრად.

ხელები ამიკანკალდა არა, ეც იყო, ნაცნობი ვაფრი და ამბავი — იმ საღამოს ჩემი ფეხით მივდე მორგში. რიგი იფვა, გააშვადით და შენომოყავით დახოცილები. მორიციც მოკლეღის სახელი და ვაგარი რომ უტყარყო, ერთ პატარა თიხამი შემიყვანა და ჩემი მფორე მარეწენა... მთელ სხელოზე მოვავლე თვალი, ნაკარნიც არ შექონდა არანა. ამხელედ მუხლები ტყკობოდა თითისტრლია ტრირლობა.

— იმ ქალს ახალი ძაძა ეტყვა... დამფურული, მფორ... გავუბნარი ძაძა, — მიოხრა ბაო-ბაბინამ და გატრიალდა.

მინა რომ აწვეს და იანგარიმეს, ვასაყოფი გაცეცეს და გასაყოფი გაყოფეს, იმ დღიდან დანიყო ვანარი საფლავები. თვადან გაუთავებულ სიკეფილიანობას დაზარადა ეს სიყნაროე, მარე, როცა დიდი ქუჩები და უჩარბაზარი მფორე-

მხატვარი სოფო კლიაშვილი

ბები გამწვანდა, არივის ყეცადა საფლავისთვის — ყველას ამქვეყნიურ ცნება გასწორდა.

თორმაცე სკვნებ-სკვნებში მოუფლებოდა აღმართს და არც მის გაქვეყნებას, რომ სასაფლაოზეც ისევე შეიძლება მკვდარი (და მიხე ქრისთუფალი) მიესამაღლონ, როგორც ხოფელში — მესობელის სახლი. სულერთია, მიწურში ცხოვრობის სიკავი თუ სასახლეში, ყველა ველებს იცნობს, როცა დასქირდება. ამიტომ ვინორ და განწირი საფლავა არ არსებობს. არსებობს ქრისთუფლიანი და უპატრონო საფლავები.

ქრისთუფალიც დიდი თავისებური ვინმეა: ზოგი წელიწადში ერთხელ, ნაადრევად ამოკითხავს, ზოგი ყოველდღე აქა, ხელდაკაპირებული და თვალცრემლიანი. ტორღის ვურავის ბუქრძალიც, მაგრამ ისიც, როგორც ყველა ადამიანის გრძელად, უეცრად წყდება და სხვა რა დაგრძელება, უნდა ვიხსენო, რომ საფლავის ცოხა დასაყველი და მოსასუფთავებელი, წყალი, ღვინო და ტკბილეული გამოსაცდელი (ყოველდღურად), ყვავილები დასარგავი.

ცრემლი წყდება, გლოვა კი არა.

გლოვაც წყდება, ოღონდ საფლავი, რომელსაც თორმაცე ვრძემ, ჯერაც არაა გამოგლოვილი და ქრისთუფალიც ვეოლება შორსალო, ვინც არ მიატოვებს, დღეიდან საღამომდე ერთ პატარა, შემოკავებული ადგილზე გაჩერდება. აქ რა ბევრი იწვება ასეთი: სულ რამდენიმე.

შესაღწავლებს რომ პკითხი, იწვება ვთხიზან კიდევ, მაგრამ თორმაცე არ მოსწონს დიდი ტალღის შესაფლავებელი. უფრო სწორად, წესი, თორემ ადამიანებთან რა უნდა. ისეთ და დაქირავებული კაცის დასამართ რომ ვახვებ, უხეი სიყვარულს რა უფასოაო, — აფიცილებს ხოლმე სხვების გასაგონად, — ნაილასაფთავა შესაფლავაც, ახლებელი, ოჯახში მიღებული, დაფასებული და ქორწინებში დაუფინარო, ამით კი იხვე მომღელეო. კაცმა არ იცის, თორმაცე „ამაშიმ“ ვინ იგულისხმება, თუცა ისეთი დრო დადგას, დაქირავებული შესაფლავე უფრო მეტს ტკბების და სწორ გზასაც მიგანაგებს, ვიდრე შინაურნი.

— ქვევით, ბოლომდე და მარცხნივ! — ეს კარგად ვაგოო, მაგრამ ვეცბე იქ არ აფხედეს. თაფლებიანა შავებში ჩაცმული, უცნაური ქალი, ვისზეც ახალ სამარხთან ჩაკუნცბული მესაფლავებებს პკითხა.

- ბიჭი რო დაუბრძვებ?
- პო, აღბათ... მე ასე მითხრეს, ომში დაიღუპაო...
- ევე, ახაკაცო, ამათ რო კითხო, ვისაც ფიჭო უჭიკრავს, ყველა ომში იღუბება! გამოდგებიან მერე გამწარებული მშობლები...
- გარემოდა, ტო, შენ ვინ გეკითხება! — ვერ მოითმინა ვრთმა.

— იმდენა მე რა მეკითხებიან, იმატო ვასუსობ: მაღუბებენ ბავშვებს ქალამთაკოთი, ისინი ვაგებამო არ არიან არაფრისა, მიკრეულ პურესტრეულავზეც იხოცებიან ცხერბოზით და ვეფრო კიდევ, გამდრნილი მამებო, რიგად მულოვო არებო, დადანი ცხერიჩამომღებლები. ის მამა მუეარცხეონე, შეულის საფლავით რო სიბერეს გაეკითხება...

შევერდობს უცხიან, თორემ დიდი ხნის უნახავი, თითქმის დაუფიქრებელი ადამიანების მკურნის ძეგლის ცაცოვლებზე. უფრო პკითხა — ვინების ღრმა უფერქრელში ჩაკეცილებული გრძნობის გალიციება. რას მუეადარო — არც სახარელი მხე-

ცის გალიციებას ზამთრის ბურანიდან, არც უარყოფილი ღმერთების მონობაზე გამბრძობებას იგი არა ჰავებს. ქორწინების დღეს, პატარაძღის მიერ დაღწეული თევზის ნამსჭერეკითხაა, უადგილო აფელას რომ შევიყვინო და უფრო დრის იძობარა, როცა კარადას გამომწვევ ამ დამტყვერლო ლეგის გაიტანენ მზეზე გასამობაზე.

თორმაცემ რამდენჯერმე სცადა დემილო დაგრღვა, მაგრამ შოსანი ქალის დანახეზე იმ თევზის ნატეხი ვეფა თვარდის, რომელიც არასდროს ვახსენებია.

— ნათია!

სიტყვა კი ამოსცდა, მაგრამ ბოლომდე ვერ დაიჯერა, რომ ველიდან (ხაელით) სწორად ამოუმეცა ის სახელი, რომელიც ასე ნივანში უნდა ყოფილიყო მისათვის.

დაიხინა ქალის ხმამ უშველა ბოლოს.

— ვიცოდი, რომ გამომწყვდებოდი... მიხვიდოდი კაცის ბუნებას, როცა ქირღება, ყველაფერს კავებებს, ძინავებს და იკადრებს ქალის ვამო, ოღონდ მერე ავიწყდება, მღწუნულზე...

თორმაცე წაელიმა და გაუხარდა — მივხებო, რასაც ვულისხმობ, არც შენ შეველიდხარ სხვა ქალგნობით, ძეგლი სიყვარულის დანახეზე რომ ღრთებებიან და ნუწნის იწყებენ! — გაფიქრებო კი გაიფიქრა, მაგრამ სიტყვის მაინც ძღღეს მოუყარა თავი და ისე პკითხა, თითქმის პეკმანზე დაგვიანებულ გოგოს საყვედურებად:

— სად იფავი აქამდე, სად დაოკადევი?

— მე არ ნავსულვარ, — თქვა ქალმა და მანდღეცემ შეიკვცა ჩამომღელი თმა, — ახლაც, ავერ, უდგავარ და უცხე... ოღონდ მამის სიყვარულის ველოდებოდა, ახლა სიყვარულს, ჩემს შვილთან რომ ნამიყვანოს...

თორმაცეც ჩამოყვდა ქვის გრძელ სკამზე, სიკარგულის კოლიფი ამოიღო ვინძიან, ამანიოც ამოაკოვდა.

— ბაბაბანანა მითხრა, დანწყები არისო. როდის დაიღუბა? — საფლავი ხის ვერით იყო მოწინაწული, ოდნავ ამბურეულ მინარეულზე ახალი ყვავილები ეფინა.

— ჩემი შვილი მარმან დაიღუბა... მუც... სულე მარტო იმით მიფება, რომ მეყვარას უპატრონობა და ვერ გამოვიც, ცხადში ვარ თუ სიხმარში... უცნაურია, ზღამარითი იყო და ასეც ჩაიარა ჩემმა ცხოვრებამ... იმდენი რამ გადამხდა, გაოცებდა ვერ მოვასწარა. ელაცისთვის არაფერო, ერთი ნიამა, სხვის აზრებს თოლად ყვებიან ხოლმე, მე კი აქ, საფლავის ეროში ვხიჯარ დილიდას საღამომდე და ვფიქრობ, ვფიქრობ, ანებებ ვფიქრობ. ელაცებს უკუთრო, რა მამდლანბანს, მე კიდევ იმათი გამკვირებება. მეკვირბოთი აქვთ თითქოს: ეინ უფრო ვეიან მიატოვებს შვილის საფლავს და გამითინახას, ეინ მოასწარებს ვეფლას, თოულს ეინ ვადანმინება და წაელით გაუღწერად მინას ეინ მივეფერება. მეც მამათროს ამ თამამში, მაგრამ შეუვიბო არ მომწონს, გაძლებას უფრო ჰავებს. რაღაცას იგონებ, რომ სიხემა არ გავცდება, არ ვახუნდება, რაღაცებს ენდავებო. ესეც ვამარება. შეიღწევათი დედა უშუმეგრად დაგრწეწილი ძალითაა, სახრუნავი რომ გამოიტყავა, მაგრამ არან დროებით უშუმეგრები, დროებით შეიღწევათი კი არ მამსუნდება რაღაც.

...იმ დღეს ჩემსავით ბევრი ქალი წყველის აღბათ, მაგრამ ომი რომ დაიწყო, წყველისა და ნუნუნსითვის ვის ეცხეა. აქეთ საბა შევანებობა, ბოჭბა მადიან და მეც მანდ უნდა ვიყოო, იქით საშახბურში გამოაცხადებს სამედიცინო

პერსონაჟების მობილიზაცია. მოკლეა, ამ განაწილებაში უცხო, როცა უნდა-უნდა ავტორებს ჩაიხსენებოდა, შემოკვირდით, ესაუბრე სამშობლოს დასაცავად გული ვერჩის.

რძი სამხედროება, მაგრამ სამშობლოს ხსენებამ ბევრს მოუღებო გული. მეც, მათ შორის. უფრო ადვილი, საუზმე გავემზადე, ჩანთა ჩავეღებე და ჩემი ფეხით მოვატევე ავტობუსამდე. სულ ახალგაზრდები იყვნენ, აი, წვერს რომ მოუღებდა და ზოგ აფერხდას მაინც უწვერულობა გეტობოთ, ლექსავით.

— ახლა ნადიო — დამბდილია საბამ მისულზე და საბამ გაეპრუნველიდა, ერთი ასაკოვანი კაცი გამოჩნდა, ქუჩა გადაშორდა და წინ დაიხდგა გამომცდელად.

— შეუღს აიღებთ? — ედრ გაივიც, რისთვის ჭირვებოდა ამის გადაშორება. შეუღს ეცდილზე თუ მამაშეს, შენ ვინ გეკითხებო? აქ იმპორტ მოკლე, რომ ასე მინდადა, შენი მკაცრულად სივითის დასახედავ კი არა. არც აქ ბიჭების ნახვა მისაზრებდა გულს, ისიც მოუფინდა, ჩემი შეილა რომ გაეყვადით სასაკლავოზე.

ვიღებო ამზობდენ მერე, კაპიტანს თავისი ხელთ ჩააბარა ბიჭო. ისეთი ბრწყინვარე არა ვარ, ვიღაც ვიგინდარას შეილა ვინაო. ამას ფეხებზე ვუდა ჩემი და სხვითი, თავისი საშობრზე მიდიოდა და პარეფილეე გახროლის ესენი აუფარა წინ.

კიდ გულს მაკოტუნე, ბიჭ შენ გყოლა და მისანიც მავსს ქუჩისა — ბოლო ნაბი, ტვითი დაცხროლულმა შეგ მუბღიში რომ დააქედა იქაურ ტკპს...

თორმეტე გაღვული სიგარეტიდან გადავუღავა შეორე-ვი. ასანოცე ვახსატუნა და აღმუღებელი დეირ იქამდე ექორა, საბამ შეგ, უშენო წამწავადა არ ჩაიფურვლებოდა.

უკად იციოდა ვეღადაფერი. მანამდეც იყოდა, ეფერე ამას გადახეცოდა, ძალას მოაკრებდა, რომ შეიღის მკლავლის საფლავზე მისულყო, მისი დედის ხმა გაეგო, მოესმინა.

უკად ის თეფში ვახსენდა თორმეტე, ჭორნიშების დედის, დია კარებში რომ აღუნაქვს პატარადა და ერთი ნამსხრვევი კარადის ქვეშ შეკოვავება, როგორც ნივთიტკიცება, რომეღივ არავის არ ახსოვს. ახლა კი, თითქოს იატაკზე დაფრეოლი სისხლის ვეკას მოყვა და მტვრითი ამოკოვლილი ღერძოები გამოშინდა — ხელში უჭირავს, თვალწინ უდგას ამტყველებული თეფშის ნამსხრვევი, მისგან ნათევამ ვეღლა სიტყვას შეეცვლება. მერე რალაც გაუნუგება ვინებამ, ხმა აღარ ჩასვს, ასანთის ღერს ატრო-იღებს მხოლოდ და სიგარეტზე სიგარეტზე უწევს. ცრტა ხან-ში ისე გაპრეფება ხმა, გაქეველა და გახიზნული, მწვობრი ჩადგება და უწყვეტად ჩაქსის ძალის ნათეფში:

— პირველად რომ ვახსენებ, აღბათ არც ვეხსისოვრება, გაერთიანებული ლეცქია გეკრებდა. ბოლოში იჯექი მარტო და დამიკნავად გეკრებდა ვეღლის იქიდან. ზურგი გვეწო-და და ერთი სული გვექონდა, უკან მიგეყვება, მაგრამ ვერ გუბეღებას ვერაფრით. ერთმა ასოც თქვა, — მავს მტერი რა უნდა, ოღონდ მიგვატროილის და ჩვენი ჩამოტყვეული სახე-ეფით დატკებო. შეურწმუნებლად კი ვეღარ ვააპარებდი თვალს. ლეცქია რომ დამთავრდა და ვეღლა გარეთ გაიკრია-

— იმ მერსთან მისულეარ უწებურადა, შენ რომ იჯექი და იქუბას დიხებას მოუღაღერებო, როგორ ვინადა ჩვენი მტერი და რანარად გამომწეღებოდა, აუღტკროია სახეე რომ ყოფილიყო.

არ დაიფერო, რომ შენზე ერთი სიტყვა მოუფევეი ვინ-მეს. არც მამარ, არც არასდროს. ის პანკებზე მე ვიცი მხო-ლოდ, ბოლოკურსელებმა რომ დავგაპტეტეს. ჯერ შეგეღავად იჯერებს ბედურებაზე მოყოლილ ზღაპრებს, მითუბეტეს თუ გულწრფელი და გაბრუნებულა.

— თავი რომ გავიხსენებ, დღლა იყო და გზიდან ხმაური შემოდიოდა. ვახსოვს აღბათ, ჩემი ნაქიარებები ერთოთახი-ანი გამზირის გადაყურებდა და ეინც კი ჩამოვიღობა და რამეს ჩაიღაპარაკებდა, ჩემს ვურს უნდა გავიღობა ვეღლა-ფერი.

აფგომი ვამაჭირდა, შექნებოდა თუ შეზარებოდა, მაგ-რამ შენს ნუნებებს მოვფერებ და ერთად დაველები ჩაი. შეიძლება გიკვირს და ვულში გეკრინება ამქვით ნაკო-ნებაზე, მაგრამ ქალი იმსთთესია, ნეროლმანები დაიზებო-როს.

ბიწინად ვასკელისას მხარზე რომ ხელი ვადმომხევი, იმან გამაძლებებს დღემდე. თითქოს ვამხსენებდა იყო, კმა-ყოფილება, სიხარულად ერთად ვატარებული დღისს შე-ფეც, უცნაურია, მაგრამ მინდობა ბევრს სცოდნოდა ჩვენ-ზე, ბევრს ეჭორავა, სადავლები ეთქვით, ისეთები, რასაც მარტო დარჩენილ დამაინიცი არ გაიფურვებს ხოლმე, ოღონდ ერთად ეყოფილიყვითი, ერთმანეთი გეკარებოდა და სხვისკენ არ გავგეღებდა ერთი ნამწიფა. ამის გამო ვე-ღლაღერზე უყვირ ნამწიფელი: დამიკრებამაც ვეტიანდი, მეურავცემოდაც მოვიინებოდი, მხოლოდ შენი ხელი მჭე-როდა და მისი მოფერება შემეძლებოდა.

ის აღე ძრღეს ვეგაიერთ, სულ თავს ვიმწიფებოდი, მამა-კაცია, ბიჭებთან აქებდა, მერე რა, რომ მომატყუა, ამ ნამში მოფერინაყო და აღარ გამაჩინილა, დილით ხომ მოვა და მეტყობო...

მეორე დღითაც რომ არ გამოჩნდა, შეშეშინდა — მარ-ტო დარჩენა კი არა, შენი მარტო დატოვება ვინადა, ნამ-მართად დაეფიცი. სირბილით და მიშით აქომინებულს, შე-სახელებში მკოთხა ვიღაცამ:

— თორმეტე ვეგე?

ხმა ეერ ამოვიღე. დამურჯებული და ჩასაფრებული ეე-ლოდა, როდის ამიხეგობდა წინათგრობომა: ვეღლაზე მწი-არე, ვეუხაპლით, მოუღაღერედი ამბავი მომესმინა. მაგრამ იმან მშედადა, ღლილით მიიხრია:

— ცული მკოთით.

სამღლიანი სიციფისა და შიმშილობის შემდეგ მიხევი, რომ ღმერთმა დამინიყო. განმორება სიკუდაღოვით არის, მაგრამ სიციფისი ისეთი განმორება, საიდანაც არც ამბე-ბა იმისი და სახეებო ქრება.

ცხნა თეზე შეიქ შეყვლა და საბა დაეკრქე...

ქალმა ჩანაბნად გაკრქცილი სურათი ამოიღო, ღლი-ლით დახედა და კაცს გაუროდა.

„აიიიად შექნობა?!“ — გაიფორა თორმეტე, მუბტო მო-სესვა გაფიონებულ სახეზე და შეღისისეფერი თვალებით იყ-ნო, — „ეს ხომ ის არის, სიმწიფიანი.“

„უფალო და ღვთისმშობლო, ნათელი ამყოფე მინა-ღვთისა გიორგი და მონს ლევთა საბა... ჩემი შეკლები“ — თქვა თორმეტე, დაიკოქა და ტაძრის გრილ იატაკს დააბო-გაცხებულბული მუბტო.

გუნა კვარაცხელია ლექსებს წარადგინა არ სჭირდება, მის შემოქმედებას კარგად იცნობენ ჩვენი მეტყველები, მაგრამ ამ „კარგად ცნობაში“ ზოგჯერ ისეთი მოულოდნელობები ჩნდება, ვინც ახლდან ნაყოფი და გაიანჯო პოეტად, რომელიც იმდენად შეავს თავის თავს, რამდენადც განსაკუთრება თავისი თავისაგან. განსხვავებულაა მისი აზროვნების თვისება, შესაძლოა ხასიათის ნაშანიც იყოს, მაგრამ შთაბეჭდი ამ შემთხვევაში ის არის, რომ განსხვავებულაა, როგორც ინტელექტის მატება, საბოლოოდ გაფორმდა მის ლექსებში. პოეზიის ინტელექტი ისევე სჭირდება, როგორც ცეცხლს ვანგაბი. ოღონდ ის, როგორც ბუნებაშია ცეცხლი უნდა ჩანდეს, ენებადი - არა.

შეფიქრება არ უნდა შეფიქრების გუნა კვარაცხელიას ლექსების ულტრანატიონალისტურა. მაგრამ აქ უნდა იმითი კი არ უპირისპირდება ენოციას, რომ ერთმა მეორე გააუქმოს, არამედ იმით, რომ ამ შეპირპირებაში წარმოიშობა ახალი მსოფლმხედველობრივი ველი, სადაც ბუნებრივ თანაარსებობას განაგრძობს რწმუნა და ეჭვი, იმედი და უიმედობა, რეალობა და უტოპია.

შეშთაბეჭდი არ არის, რომ პოეტი პაუღ ცელანსა და ვენდამ აიგის ეზიანება. აბსტრაქტული მეტაფორების ამ ორი ფილოსტატის გამოჩენა უფროე მინიმენება, ხაზებაშია იმისა, რომ დიასური განწმობილებები და ფილოსოფიური მოტივები შემთხვევით არ შემოსულა მის შემოქმედებაში. ეს არის კონცეფცია, რომელიც გულისხმობს პროტესტს ყოფიერების წინააღმდეგ დაე დაიშალოს ყოფიერება აბსტრაქციებად, ოღონდ ნუ დაირღვევა სიმეტრია შექმნილია და შესაძლებელს შორის.

გუნა კვარაცხელია

არ მოხდება

ჩემი ლოცვით ნების არ მოუა.
არც ყვაფლი გაიმღება.

რომელი ზვალნიდელი ბედნიერებისთვის
უნდა ეთიშინო დღეუანდელი უბეღობა?

რამდენ ხანს ვიფიქრო იმაზე,
ვინც ჩემს ფანჯრებთან
არ ჩამოივლის - შეუძლებლის მიდევარზე,
ფეხდაუდგმელი მინის მებნებზე?
უფალოდ?

რა ივინ იმაზე ჩემზე,
ან ჩემს სიზმარზე,
რომელიც სახლის სახურავს ახდის და
ნაფა, სხვათა ღამეულ ზმანებებს
ჩამოიტოვებს?

არც ლექსის ვინროებამოვდილი
ახალი სიტყვის მოსულა მოხდება
ჩემი ლოცვით.

ყოველივე - შენით,
მხოლოდ შენით - უფალო!

უსათაურო

ტყვეებისა და კორომების
ნიწკარნი ეწვეარ
თვალთა.

პელების ფარფატით დამტროილებს
გულის სახედ გამოეყანილი
მწანე კი არა, ნითელი ფოთლი,
საიდან მოვარდნილი?

და იმ მენც!
შენ მიფერებ ახლა, ამ წუთს,
ამ დროში ჩემი თანამგზავრი.
არა აქაურს შეგავს ეს შეხედვრა,
თუმცა მას შენი აქაური ნიუთები,
ტანსაცმელი, ჩვევები და უნებლიე
მოძრაობები მოჰყვება.

შენ მიყურებ და შენს მათეთირებელ მზერაში ეჭრები,
როგორც ნაჭირიდან - ღაქა.
მცე მწიფობით გიმეცებ.
უფალო შეგუფლებებით ვიკარგებით.

ამაო ჩანაფიქრები - მომწვანო-ოქროსფერი თვეები -
დუნედ აჭრელებენ
შქრქალად ღურვ პერის
ბინდისფერი ხაზებთა და მოხტუნავე ძონის ხალებით.

შეუძლებლობის უღონობა...
და მოწყენა
ყველა ადგილს იკავებს.
სამინელი მოწყენა ავსებს
შეუფებელ კუნჭულებს.

ყვედები იმის გამო,
რომ არ ვიცი, როგორ ვიცოცხლო.

მსუბუქი ბუსუსით დაფარული
იმ ფოთლის ჩრდილი, როგორც იქნა,
ტუშზე შემეხო.

დიდ მთაბეჭდილებას ახდენდა ჩემზე
გამაოგნებელი საცივი და ტარხუნანაქარი ისპანახი,
ფაფუკი, ნამცხვრობისკენ მიდრეკილი,
თბილისური ხაჭაპურები - მიუღწეველი ვირტუოზობა
იმ ქალის, რომელიცაღ შემეცნების
გასტრონომიული ბილეკობითაც ეველო
და ახლა, მწვერეაღზე ასული,
ელვარებდა.

მიყვარდა ის ქალი, წერილწოდისაფულა,
ყოველდღე თუ თუკ საირცხს რომ ფენა
და მზის ჩასვლამდე ნანსაფარმოუბსნელად
ცხოვრობდა თავის სამზარეულოში;
სალამოს კი უკანასკნელ ცნობებს
გვაგვევლიდა ტელევიზორიდან,
დავარცხნილ-ფანქრედლა, ღამაზად მოვლილი
და უდარჯელსახიანი,
იღნაფი დარცხვნილი ფიტტორის შავფდას ქვეშ
რომ მალაფდა ხელებს.

ზრუ ხეპიი

ვერაფერსაც ველარ ეპიოვი,
ყველაფერი დაკარგულა
დაფინყების ტრამპლებში.
ერთი მორერს მიტყყო
და გაუღებარ უფროობაში გახვედა.

ამ ევლან ღობეში ხელაკაც ვერ გააგრება.
ამ ევლან ღობეს ჩიტაც ვერ დაასკუბდება.
აქიდან
გამომწყვედეული ხებების
გუგუნი მოდის.
რალაცაპო გაერთიანებას მიონსანსარმეტველებს.
რალაცა უტეველში, არანაცნობ უმრსობაში.
არასასურველში, არასასურველში,
რომელსაც ჭგონია, რომ სასურველზე შეტრ
უფლებდა აქეს ჩემზე.

არასფერთან არ მინდა შერწყმა,
სიმშვიფესთანაც კი.
მაგრამ მანდა, რომ მინდოფეს.

„დავიღლე, უფალო...“

**აღიბარაციული ტოპოსი
რპინსორის სცენარში**

სრული სინუძე.
საბარისპიროდ –
საბუეშის დასრულება –
გასროლა მანსარდიდან.
შეკეულება.
მანქანების გაშკივანი
მოკრება-ფორიაქი.
ფარაონთა ფართიფურთი.
სარაულებმორისი გაკრთომის
კიღერის ღანფდას.
შეკეულის, კელაში ჩადგომი.
მოვარის რეკვიზითი
(კიღეტი)
მონერტილებული კადრი.

• • •

უფალო,
რა იყო, რომ ერთხელაც არ მეჩვენენ
და ისე შატარებში ოღროზლორო ბილეკებით,
ბან ღარფილი გაქიბული
ტრადიციულ-ლაგიკური გზებით,
ქანჭკობ-უდაბნოებით, ფარსა თუ აფფარში.
სეკარამა თუ მზის მცხუნეარებაში,
როცა ხეღბში შემქერალი წრდილები გამოფინებოფნენ,
რათი სული მოშოტეა პაპანაქებაში,
შემსევა კამკამა მფინარის ფრულოინი ტენი
და მალდა ამხედა,
აღმებტება ღრუბლები, რომელია მღმა მეველებოდი?
რა იყო, უფალო, რომ არ მქუნებოდა,
მეღმეიად კი მომინიშნული გაკრუბულ სამეტრიაზე?
მე ის მოთჭავდა სურთქესმექრული მარნუებით,
მომლიდა ხელს, თავისუფლად მიმპირადა,
აღმა-დაღმა მერზინა გალაღებულს,
ნება-ნება აფრეულიყავ
ფრწეველია ფრთებით დარბილებულ პაერში
და სიმსუბუქის ნეტარება მეგრპრო...
შეგრპრო ერთხელ მაინც, ეიღრე შემწონედა
უნასრულობის უზიღე-უშომარი გეომეტრია.

ცული სიზჰარი

შეგველო, ამოგვენურა ღოფინი. ცრუმლები ამოგ-
ვემრო. შეგველო. გაფაგვეშალი ერთი ფურცელი, წიგნი
ხომ მაინც აწერებოდა უწენხელ. თავისით. თუმცა სიტყ-
ვები ევლარ ცნობდნენ ერთმანეთს. ტელადღის გაიშვი-
თებულ პაერში დაცურაფდნენ ხელის ცეცებით. სიტყვები:
უფანამაშულ ბგერათიმამდეგრობები.

როცა თითოეულმა ცოტ-ცოტა მივაყელით, ბევრი
„ცოტ-ცოტა“ ერთ დიდ ღაკუნად იქცა არარსებობის. და
მერე თავისკენ გვეწოდა არაფრობა. გუნოფდა. ნაწილ-
ნაწილ ეკრებოფით. თითქოს არ ეყოფილფართ. პაერიც არ
შერჩეულა საფმე.

სიღამაზით ნაქები ასოები კი, ასოები... მონაზულობას
იღვიფდნენ. მაკულატურის გროფამი, რომელსაც ფქვე-
ფნენ ღროის დოღამები, აგერ-ეგერ გაკრთებოდა ხოლმე
მათი სხეულებს მომრგვალებული ნაწილები – დიდი
ხნის ნინათ ჩამქერალი ვარსკელაყებიდან მოღწეული სი-
ნათლის შხეფები.

• • •

ჩვენი თამაშები
(მრავლობითი)
ოღნიმიურთ
უნევეტად
დასარულღებთან
თვალნაიღილი და
გულის შემქერელი
კანონზომიერებით.

აპულ ცვლანს, გენადი აიბის

როგორ გაგაღვიძოთ,
რათა
ჩემთან-ყოფნა-განუყოფელი
გრძელდებოდეს
დრო-უფროზობამდე-ში.
სიტყვა-მადვიდობარა:
ძარა
ხმაურობს
(არასდროსობა და არსადობა)
ცარელი
თქვენს სასათემალთან.

უცხო სუნამოთი
გაიშვიათებული ჰაერის
გუზინდებობა
თავისსავე დღევანდებლობას
თოცებდა, ივრცობოდა
და გაკვირვებისგან
კოფე უფრო გაიშვიათებული
ტოყებდა საზღვრებს.

აზრების მომბეზრებულ
ხალცათობაში,
როცა აღარაფერს ელა,
დაბალ-მალაი შირის
ნამოვა უცებ
ბუფნიერი მონაცველობა...
ნამოვა ტალღასავით.

უცხოვ გაარდასხობლმა ყოცინამ
ახალგაზრდა ბალახის
ამრეშუმოვანი რხევები წაახშო,
როგორც უსაამო ფურცები,
რომლებიც მომატყუებლად მსუბუქი
ნისლიდან ისე გამოდიან,
თითქოს გამოდიან ახლადმოვლენილი სიკედილიდან,
რომელშიც ვიმყოფებით
დაბზარული ხსენებითა და
დაქებნილი იდაყვ-ტუქებით,

და ეს არ არის ბავშუობის სიზმარი,
საშიშ-მართალი.

ეს ამბავი ზუსტად ისეა, კაცს რომ ფეხი გადაუბრუნდება,
რაც ყოველთვის უცრად ხდება.
შეერთება მისი მოუშადებელი არსება. სინანულის ელევ-
ბი დაუღლის და მყისიერი ელდა გამყვება მის ხეუღლს იმ
კუთხის მონახეამდე, რომელსაც ორი ურთიერთმპრემ-
დიკულარული მდგომარეობა ქმნის,
და ვერტიკალურად აჭიმული ტანი
პორიზონტალურად მოადენს ზღართანს.

ეგა! მათუბატკის აბსტრაქციები რას დაგვაკლებდა,
მიგ რომ ფიზიკაც არ ერიოს!

ღალატი

ვიღაცას მოუწევს გაქცევა რომიდან:
კეისარს თვის ღეროც არ დაფარდნია.
გაქცეულს ღამეულ ზავერში გახვეულა,
თაენება, მაგრამ შეუღლით ფრთხილი
შეუღლე გაედევნა სხვისა.
„სხვა“ გამარჯვებს ზეიმობს,
გადარჩენის სადღერძელოს ზვამს
განსხვებულს სასმითთ.

დღეს ის სასმისი, დათარიღებული და ადგილნაცვალი,
თაროზე შემოუფამთ შეუღლის შექ-მრღილებში.

შინისგან დატყეტილი თაღებო ექნებოდა იმას,
ვისაც გამარჯვებულისთვის უნდა ემცნო:
ცოლი გაგეტვა, კეისარო, დამარცხებულთან ერთად.

დღეოღლის ტიშებან, უწვეულოვ ეწრო სამაჯურს
ახლა სულ სხვა ქვეყანასა და სულ სხვა დროში
ტურისტულად დასცქერის ქალიშვილი, რომელიც
ცდილობს ნარმოიფენოს, რა ღონე უნდა პუნიოდა
ამ სამაჯურის პატრონის ასე ნეროდ მაჯებს,
რომ ზღმცაარული შეაბოხის დაკუნთული კისერი
თავის კენ მიედროცა,
მისი ხუჭუტა თავი მიეკრა მკერდზე
და ისეთი ძალით მემოსტფომოდა,
რომ ყოველ დროში ნაძრახი ღალატი
გაადვილებულყო.

ახალი აღთქმის შრეებში
მომწიფებული მარგალიტი – მეტაფორა.
და უფალი...
და უფლის სასუფეველი –
ღარაიის დარი სისადავის დაუღაქობა
ძალიან შორი (და ცივი)
იმიტომ რომ მუნჯან
ძალიან აბლო (და თბილი)
იმიტომ რომ მუნჯი
შენი გულის ნივარაში
მცვარავი.

მარიანო ხოსე დე ღარა (1809-1837) დასრული მწერალი, პუბლიცისტი, კრიტიკოსი, სატირის უზაღლო ოსტატო ებოძა თავისი წარმომადგენელი; გამოსცემდა ჟურნალებს, რომლებშიც აცხადებდა პოლიტიკურ, სოციალური და კულტურული ხასიათის წერილებს. ფსევდონიმად „ფიგარო“, განსაკუთრებულ ყურადღებას იმურობს მისი კრიტიკული და ლიტერატურული წერილები, რომლებიც დაბეჭდილი იმურობს, რომ „ლიტერატურა არის ქვეყნის კულტურული ტრადიციის დაცვა და შიში თავისებურებების წარმოქმნა, თანამედროვეობასთან ცოცხალი კავშირი, სწამდვილის ობიექტური ასახვა და ისტორიული კონტექსტისა და მნიშვნელობის შეუდობილად განქარაზევა“. შემოქმედმა უნდა გაითვალისწინოს თანამედროვეობის ისტორიულად გამომდინარე მოთხოვნები და შეეძინაყო კითხვის და იმპრესიის მის აზრებზე, რადგან იგი პასუხისმგებელია ამ საზოგადოების წინაშე, რომელსაც, პატრიოტულად დაუხმავს; რა ვაითხარა მწერლობა ახალი, რა განსაზღვრა მისმა წიგნმა, რაზე დავაფიქრა, ან რა შევფიქრე? მხოლოდ ამის შემდეგ შევძლება იმპრესიის სტილსა თუ ფორმასზე. ღარას პუბლიცისტური წერილები, ლიტერატურული ესეები, თუ პამფლეტები აღწერს მარიანოს აქტიულობას, რადგან მათში დახმული პრობლემები ნებისმიერ ებოქსა და ქვეყანაში ერთნაირად დგას.

მარიანო ხოსე დე ღარა

მარიანო ხოსე დე ღარა

მარიანოს პოლიტიკური მოღვაწეობა

განცემა, აღზნა, თავის იდუმალი განზრახვას აღსარებულებდა, როცა ადამიანს ისტორიის სხვადასხვა ეტაპზე ათავსებენ უბედურებას გარემოწვევად. ჯერ კიდევ უსოვარი დროიდან, ადამიანი, რომელსაც მამინ ბეჭერი არავინ გავიწყობდა, უკვე შეიკრებდა ამ საფრთხეებს, თუ რამ ამ ბედწინას სამყაროს შექმნაზე მომხდარიყო და კვლავაც მოსალოდნელი იყო, რომ მოხებოდა. მას, ესეც ნაღვ ხედავდა მესწრებოდა ქალის დაბაჟებას, ვისთვისაც საკუთარი ნეკი ვაილი კაცმა, ეტყობა წინასწარ განჭურვების ადლომ უმტკბარი, თორემ ამოცნობდა (დაე მამაკაცი ანაქრონიზო) ჩვენს ბედნიერებას დღევანდელსა რომ არ ეწერა. და აქი აღსარულია კიდევ. ცბიერმა გველმა მოწესბა ქალი და ისიც მიენდი პირველივე ვარსაწელს. სამწუხაროდ, ეს დამყოლი, თვინიერი ბუნება ადამიანისა საუკუნეიდან საუკუნეში გადადიოდა და ავახმდე შემოქმნა. ხედან ცნობადისა კეთილისა და ზოგატიისა ჩამოვარდა ვაძლი და მის შემდეგ აღარავფერს შევიცილობთ გარდა ზოგატიისა. უხაკვალსა მრევლივმაც ოგმემა აქრამდული ხილი და სამოთხის ნალკოტიც უმად გავქრა. ეს იყო პირველი უბედურება და არცთუ უმტკბრეული. პირველი ადამიანის გადავადომის ნყალობით იყო, რომ ამ მონახე დარწყო ცბიერება; ამის მერე კიდევ ერთი მოკვდოეც გამოჩნდა და ამას მოჰყვა მეორე გადავადომა; სწორედ ეს მეორე მოკვდოე იყო პირველი, ვინც მოკლა მესამე. და ასე იბადებოდა უფლისგან დაწყებული მოდგმა და აღარც მეორე უბედურება ამ დაყოფა. ამ სანახალბებრივი დასაწყისის მერე დასასრულის ამოცნობაც აღარ უნდა გავგვირებებოდა. ვაი, რომ პირველი მოკვდომისა ადამიანისა და ადამიანის მიერ უკანასკნელი არ ყოფილა. ადამიანი ნელ-ნელა ევლდობოდა ზოროტების წრეში, ერთ მანკიერებას, ერთ ცოდვას მეორე მოკვდომად, ერთ დანახალს მეორე უნახალბობად და ისე იმავტა უკეთურობამ, ისე დამბობმა მინა ცოდვებმა, რომ უფლამა გული აიყარა ადამიანზე და თქვა აღუგვი პარასგამ მინისა ყოველ ზორცულსა, ყოველ არსებულსა, რაც ეს რამ შემეძენიათ. და იმედ დღეს მოსხედნენ დიდი უფსკრულის წყაროები, განხებენ

ცათა სარკმელები, ნომოედა თქმნი და მობოტრამა ლერცოფიმა ნალეკა ყოველი არსებული. ნარღენსა აღარცა ბე, აღარცა მთა აღარ იცედა ადამიანს. და ამა, ბეცე მესამე უბედურება!

მეგრამ გამოხდება ხანი და ადამიანი კვლავ დასახლებული მინაზე და ამ ჯროდენ მოყოლებული აღარ უჩანს ბოლო უბედურებების. და მამინ თქვა უფლამა, აღარ დაეწყებოდა მინის ადამიანის გულისთვის, რამეთუ იგი დაბადებულადვე მიფრეკილია აბოტებისკენ. და მართლაც ძლივს მოსწრებს იმ აბრკობის სასჯელის დარცხვებას, რომ ისეც დანახალსკენ უბიძგებს გული, აფიწყებდა ღმერთიცა და რწმუნაც. ქრიალურზე დაბეჭიქარა წარღენამ, მინც ვერ აუხილა თვალთ. ეს არც უფლამს გამოპარეა და რაც წელის ძალსა აღარ ენდობოდა, ახლა ცეცხლის გამამაზებებელ ძალს გამოსციდის. ამჯერად უწინდურ ქალაქებს სოფლმსა და ღმერთს დააბეჭა თავს რისხვა, რადგან შეტისმეტად დაუმობიდათ ცოდვები და აწიემა უფლამა ცოდან გოგრიდა და ცეცხლი, ერთიანად დაბოშო და დაეცემა ეს ქალაქები და მთის ბინადარები ცნობსმოყვარე მართლის სეცტად გადაავადო; მაგრამ ვაი, რომ ამოვლ გასაწარჯა ისეც; გვიან ბაბილონიში ნოეს თავგასულ მოთამაშელებს ენებიც აწრია, ბაბილონის განთავალი გოფლიც ეს მადრეალი ერთი თვარტრის რაიოკად აქცია, თომცა მათი გამოხლება ეს გარჯაც. მას შემდეგ ყველა ეს ლაზარკობა, მეგრამ ერთმანეთისა მანიც ვერაფერი გაუგიათ. ვერც იმას უარცყოფდ ჩვენი ყოფა ცოტა მინც რომ შეიყვალა და გაუმჯობესებ; კვლავაც მოდრებმა წელის ნაკადები, ცეცხლის ჩაქრებაც გაავდოდა. მარილსაც მოპოვებენ, ახალ-ახალი ენებიც იბადება; ვთამამად ადამიანი და ყველაფერი თავის სახეობად შემოაბრუნა; აწენებს გემებს და თავისუფლად დავიურავს წყალზე, ამოცნობს ცეცხლის საიფუძლის და ვასაბობობად გამოიყენებს, მოიპოვებს მარილს და თავის შექმანდა შეზავებს, სწავლობს ენებს და სხვასაც ასწავლის, თან განსამრეკლობაც იღებს, თუდაც 30 რეალის ფასს და ისეც

სარედაქციო... ანა რომელიმე ქვეპროექტის მოუფიქროდა აზრად ზედუფლად რომელიმე გზას და ახდაგროვდა.

მაგრამ ხანამ ალექსანდრე მინაზე ფეხს დაადგამდა, აფიონიანმა მინაზე შეიხზა ოქროს ხბო და სათავედ ეკრძა დასახა; თუცა ავი ოქროს XIX საუკუნის სიმბოლოდ გვხვდა, იმ დროსაც ოქრო იყო მათი კურმა, თუნდაც ხბოს გამოსახლებად ჰქონოდა. იერტიკონში თიხის მთელი ჭურჭლეულობაც ნამსხვერველად აქციეს; ეკუთვნის ხახვის თავი გაიხადეს სალოცოვად (კერპის არწვევს გვემონებს მისიმბოლოდ), ინფორმაციის მზესა და ცეცხლს სცემენ თავიდან, დასავლეთ ინდოეთში, თუმცა ვაჭრობის დასავლეთი უფრო ჭარბობდა, თავიანთ სტეკმდენ სახეს მთავრებს, ხოლო აზიამ მტკი თავმდაბლობა გამოიჩინეს და ნახევარიმთავრად არჩიეს, აფრიკაში მშაბიან არსებების ნინამე იხიროდენ თავს; ამ დროს კი ევროპაში განადიდებულენ და ღირსი კულტად სახადევენ საბუღალროქულ ყაბაღბასა და მკვლელებს, ხოლო ტრანკების მიზათი კეთილგანწყობის ნინამე ღირსი საკურთხეველს აღმართავენ.

ჩამორღული ატლანტიდა ხომ მრავალი აღმოჩინის წყარო გვახდა და ამისთან საბუღალროქო, მოგვიანებით რომ მიაკვლევს ზღაოსონებმა. მერე და მერე ევლკანებიც იღვიძებენ და ეცხვრებიან და წავლკეას უქადეს ადამიანებს; დრო და დრო, ამა თუ იმ მძებნარებს ქარბობელი, აღვადგო იტალიელმა მათი ქირის ენადობა, ხალხები თუ ქვეყნები თავს ესხმან ერთმანეთს და აჩაღებენ ომებს, - ყველგან დაუცხვრებელი შოთათა და ყველგან - ქალხები. და ასე გაიმდინა ერთი გრძელი ვაჭრობის მკვდომებისა, უბუღალროქობისა, დანაშაულებებისა, ცოდვებისა და დასაღვეურების საერთო და საყოველთაო განუთავობა, საწყაროს თანდათან კიდევ უფრო დაამწყვდინა ათავადიანი ცოდობილი.

მაგრამ ახლა განზე გადავდეთ სამყაროული ბუღალროქობის მიზანი და ვეროპის გასაჭირზეც ვთქვათ ის-ის იყო იხადებოდა ევროპული საზოგადოებრიობა, რომ ქვეყნებურებას მოეცლინა მშენებრივი ელენე და მთელი ევროპა უძალტროსაჟენ დიდიან სიკვდილსა და განაჩადვების მუქებისა.

დაიმასსოვრეთ, რომ ევროპის პირველი უბედურების მიზეზი გახდა ის, რომ ქალის სანდობა და ერთგულება გახდა საწვაო.

გამარჯვებული არგოსელები მინ რომ დაბრუნდნენ, მონმინე გახდნენ მონომობის, მკვლელობისა და სისხლის აღწერისა. ასმა რესპუბლიკაში, ერთი გუნების ანთებული რომ მიიხრავოდა თავის უფლებებისკენ, უბღ მონომობის ხუნდები დაადეს ერთმანეთს. სპარსელთა ვარების ღამის უკვე მართობსაც მიადგნენ და ევროპელებიც თავები შეიშინენ. დაიმასსოვრეთ, მეორე უბედურება უცხოელთა ინტერვენცია იყო.

ორი საქველნად ცნობილი ავაზაკი რომიულუსი და რემუსი დასამას დაუდგეს მსოფლიო ქალისა, რომელიც შემწვომ იარაღის ძალით ღამის მთელ ევროპას დაიპრობოლებს. დაიმასსოვრეთ, რომ ეს ორი ავაზაკი გახდა მიზეზი მესამე უბედურებისა.

ახლა ჩრდილოეთი ვადმოსიერის ენადობებისა და ვუთების ურცხვ ურდობებს სამხრეთის ქვეყნებისკენ, რომლებიც ცეცხლითა და სისხლად სრულიად შეუცვლიან სახეს ბედნავს ევროპის. დაიმასსოვრეთ, რომ მეთხუთ უბედურება ევროპას თავს დაატყდა ჩრდილოეთიდან.

ამ დროს ძე უფლისა უკვე მინაზე ჩამოვიდა, რათა გამოესცადა ადამიანთა ცოდვები და მათთვის მომკვდარყო. ახალი რელიგია ყველგან აღმართავს კეთილსამიერო ვერებს; მაგრამ ახდა დროს ახალი რელიგიის უკანონო ნაშრობები ამოდა ამოადანის წყლიან მშაბით გაბრუნო ევროპულეობითა და მთელ ქვეყნებურებას მოეცებინა მოქმედ სტატუსად.

ახლიდან გათამამებული ნოვაგროსის - (შამამდას) მოამომადებელი ევროპისკენ მოისარდაფანა, ერთ ხელში მორკალული ხმლები უპყრათ, მეორეში - ყურანი; ურიცხვი ვეგაროსული ღამქრობები დაიწყება რელიგიის დასაცხად და საერთო-სახალხო ომები გაჩაღდება მთელ დედამიწაზე; ახალი სტატუსები კი ამასობაში მოასწრებს ევროპულეობის, ფრანგებისა და ინგლისელების სისხლის დაღვრას.

ამ სისხლისმურელი ომების კიდევ უფრო სასტიკი შედეგი მოჰყვება და ყველგან იქნება ავისმომასწავლებელი ტროპიკულიანი. ქვეყნები და ხალხები ამსილიან, ძმობისმკვლე ომებში ჩაებმებიან და მთელი დედამიწა ემსგავსება უკიდველ საშხვერველს, რომელიც მოეცინოდა განმარტული გაეპიბითი კაცობრიობის ერთი ნახევარი მსხვერპლთა, მეორე ნახევარი მსხვერპლმშენიერებას აღსარებებს. დაიმასსოვრეთ, რომ მესხეთი უბედურება ადამიანს დამეძურება რელიგიის, ცოფრმებისა და ფანტიზმის საფუძველზე. აუტოვადეს მსხვერპლთა სისხლზე აღმოცენდება პოლიტიკა, მაგრამ ამასთან ქვეყნებს შორის ნონასპრობის დაშიყარბის იფიქრე. მსკვიდრობისათვის ბრძოლასა და საგვარეულო მუღლს ენაცვლება რელიგიური ომები. ათრავილელი ხალხი ენრება მუღლეებისა და მისი კარის ხროვის სახეობად გაჩაღებულ ბრძოლებს. დაიმასსოვრეთ, რომ მკვექსე უბედურების მიზეზი ევროპაში გახდა ის, რომ ხალხი უკვე აწვდებდნენ მონომების ანიჭება და მთი სახლებს, ვინც უფრო ხმახალა აცხადებდა თავის უპირატეობისა აბსოლუტური მბრძანების ნოდებაზე. მაგრამ როგორც კი ეს ბატონკაცები ხელსუფლების სათავედ მოექცევიან, მათი უპირველესი საზრუნავი თავიანთი ქვემეცდომების მორჩილ იარაღად გადაქცევა ხდება, მაგრამ ხალხის მოთმინების ფალავ ნელ-ნელა იცხება და ბოლოს მინც ხდება, რომ მათაც ჰქონათ თავიანთი უფლებები; აი, მამინ კი მთელ სამყაროს მუზანარების თავისუფლებას ერთსოლოვანი მონომების მძლავრი ხმა ამ მონოდებას თუ შეძახოს აბჯავდა და გამოეშრება მთელი ევროპა; მამინ კი განიხლებს სისხლიანი ბრძოლა, ოღონდ უკვე მონიციებისთვის, რელიგუციის მრისხანე ღალად მოედებს ვაგურონარ მასმტებებს და ნარმომობს იმ ურსულს, რომელიც ვითომ ევლებს ევლკანის მოგვარებას, მაგრამ თვითონვე განიჭდის მარცხს და თავისუფლება კვლავ გაზღის ფრთებს; თუცა ბოლო მინც არ უჩანს სისხლისღვრას, ოღონდ უკვე ყველაზე მარტვი და ნათელი მოსთხუბებისათვის, თავისუფლად ნების გამოიღვენას უფლებისთვის. დაიმასსოვრეთ, რომ მესხეთე უბედურების მიზეზი გახდა ის, რომ ხელისუფლების სათავედ მოეცემა თავი გამოაცხადეს უფლებამოსილებად ემსოქმედათ მუღლუდათ ურთიერთადეებულებებისა და გარანტიების საფუძველზე და რომ მერე მოგვეცა ნება კანონის გავუმტებისა.

ახლა უკვე მოედით რაგით მეორე ევროპულ უბედურებაშიც. ენახათ მინც რა უნდა იყოს ეს ახალი და სიმთელი უბედურება, რაც ჩვენ კიდევ ვეძებუტრება? ეგუბ ქო-

ღერა? არა, ქოლერაცა და შავი ქორცე მარტო ერთი სახეა, ადამიანს ისედაც უფროსა სიკვდილი. რაც ვეკმუქრება უფრო სამწიფელი, ცველივე უარეთი რამ, ჩვენ ეს განვებნას იდეასზე მოუღვლია, იქნება რომელიმე დებულება უფლებების შესახებ? არა. ეს მხოლოდ ერთი წვეთია ზღვაში. ვითურ ახალი სისხრი? არა, არც ეს; უფლად ვაღვებულება ხომ მარტო გამსახებელია და მოუალის სადღარდებელია. ვცებ რუხის ვარის შემოსევა მოსალოდნელი? არა, არც ეს. ზოლის და ზოლის რა უნდა მოკვეცს რუსების შემოსევას? უარეს შემთხვევაში რამდენიმე წლის დესპოტური მმართველება? მაგრამ იმ ხალხისთვის, რომელიც უკვე კარგა ხანია ამს მიეცია, იმ ადამიანებისთვის, რომელია შორის ისეთებზე საკმაოდ მოძებნებიან, ვინც თვითონვე იბრძვის დესპოტიზმისაგან, ამგვარი მმართველობის ფორმა არც არც მათთან გახდება, მათთვის ამის ღამის ხარის ღვათ ვა; ასეთი კერძის დაგვიწოდების მოსურნეები საკმაოდ მოძებნებიან.

ამ კითხვებზე პასუხს, თუ რა არის ვგვლავს უბედურება ევროპისთვის, ასე ვთქვათ, უბედურებაზე მეტი უბედურება, ჩვენ ნაყანადი ერთ-ერთი გახეობა გამოიყენებულ გასცხადებაში:

„ის ფაქტი, რომ უსამართლობა ზედმა სწორედ ჩემთან მიმართებით (გვაუწყებს) ატორი რამდენაზე ცუდი კოლოლი, შეიძლება განხილულ იქნას როგორც ჩემი პირადი მტრების გამოაყვება, მაგრამ ის ძალადობა, რაც მოცემულ შემთხვევაში განხორციელდა ჩემზე, ამავე დროს ნაშობადურსა საყოველთაო უბედურების, რამდენი ჩვენი პოლიტიკური დაქმნულებებისთვის ეს ქრიალი მართლაც რომ ერთგული უბედურებაა; ვინ იცის, ვითურ ეს ევროპული მასშტაბის უბედურებაც გახდება. ჩვენ ტყუასთან დადგენილი პონციების დაფარვაზე ფუნქციონირებს გაძღვის შედეგები შეიძლება პირების სახელებსაც გასცდეს, მის მიღაც ვაგრცხადეს“.

სწორედ ეს არის ერთი ვგვლავს დიდი უბედურება; ხოლო თუ ეს შეიძლება გახდეს მთელი ევროპისთვის მართლაც დიდი უბედურება, მაშინ აქ მომზადილი სტრატეგიების ატორისთვისაც მძიმე ტვირთი იქნება.

ეს სულაც არ არის უშინველო რამ როგორც ზოგიერთებს შეიძლება, სულაც არ არის წერილობითი; მაგრამ არც მე და არც ჩემს მკითხველებს იმაზე სულ არ ვგვიჭირება, რომ ეს შეიძლება გამხდარიყო გადაწყვეტი შემოპირებების მიმტე მსოფლიოს ბედისა, ჩვენ ეს მარტო ერთი სურვილი გვქონდა, ჩვენის საკუთარი ბედის გაგების სურვილი. ამ მიზნის გადაჭრადი მსოფლიო ისტორიის ფურცლები და ბეჭერი რამ გვიჩვენა იმ ბეჭეულმართობათა შიშისა, რაც კაცობრიობამ გამოიარა და ჩვენ შეგვიყვრო შიშმა, შიშმა ევროპის ბედის გამო და ჩვენი საკუთარი ბედის გამო შიშმა.

ვაითურ ახალში უბედურებამ იმავე შედეგებამდე მიგვიყვანა, რაც ელენის მოტაცების მოკვამ ნოუთ ჩვენს სამშობლოსაც დაემუქრება მეორე ტრადი გადაცემის საშობობა? ნოუთ შეიძლება ბოლოს და ბოლოს იმავე შედეგებამდე მიგვიყვანოს, სადამილისაც თავის ღმრთე მოყვანა იმ ბოროტებამდე, რაც რომულუსმა და რემმა ჩაიდინეს? ვცებ სწირო ბურჯისის შესახებ ასე აღვიძან, როგორც ლეოტერის ახალი მომადება? ადამიანებისთვის ეს შესახილი ახავთებული ზღვის ტალღებს, როგორც

ვერცილიუსის ქუის ეკო? ხომ არ გახდება დამსახურებელი ან დაუმსახურებელი, სამართლიანი თუ უსამართლო ჩვენს თავს ადგილი უბედურება, საბედისწირო ვატორიო ჩვენი ისედაც შეკვეცილი თავისუფლებისა? კიდევ სად შეიძლება ველოდეთ ახალ მინისტრის, ახალ წარღვანს? საიდან დაგვაყოფთ თავს ზეცური თუ მინიკრიოსხვა და სასჯელი?

უფალო, ნუ მოგვიყვან იქამდე, რომ კვლავაც ვინეციკადით ის იფივი ტანჯვა-წამება, რაც უკვე გადავიტარეთ? ბედშივი ესანადი, დაგვენადი თავი შერმა ნინანარმეტყველებმა, აღარ ვგინდა მათი ნინანარმეტყველება!

რახეზ არ შემოდება ღაპარაკი, იმხანა ბავშვობით

ქემმარტები სხვადასხვაგვარი და სკრბის ფილომატის თანახმად ზოგიერთი თავისუფალი შეიძლება მათი ორ კატეგორიად დაყოფა: ქემმარტები, რომლებიც არ ნარმოადგენენ ქემმარტების და... მაგრამ განზე ვადავლით ზოგიერთი ის ქემმარტება, რომელიც დედამინის თითქმის ყველა უბედობი იმად მიიჩნება, რაც სინამდვილეში არ არის და იმ ქემმარტებზე ვთქვათ, მართლაც ქემმარტ ქემმარტებზე და კრძოდა იმ ქემმარტებზე, რაც ამ სტატისის საბაჟრში უფაოდ იგვლისხმება.

ჩემთვის პირადად ზოგიერთი რამ მართლაც არის საჭედეელი და კიდევ მთელს მთელი ჩემი არსებობა, კრძოდა თუ არა ვერ ერთი ის კაცულებს, ბუნებრივ მფთისათავეში, ვითომ ოპოზიციონერები - ერთ-ერთი იოლი გზა - რომელთაც არც ერთი მიაგრობა, არც დღევანდელი, ქუქანი არ უუდგებათ; რომელიც მოთმინების უსანი არ გააჩნიათ, მითთვის არ არსებობენ კარგი მოსატრება, მათ უშეტეს, რომ ადრე ნაწილმდევი არ ყოფილან, რომ მათ შორის ვგვლავს უფაოდ თურმე კალმარდ იყო; ეს ის ადამიანები გახლავთ, ვისაც ომი არ უნდათ, და სურთ, რომ ყველა ქალაქის პოლიციამი ჩავენეროს... ამა, სცადეთ და გამოიყვანით კიდევ რა უნდათ. განა ეს სამინელება არ არის!

არა, მე ასეთი არ გახლავარ, ღმერთმა დამიფაროს! ადამიანი თვინებო და მორბედი უნდა იყოს. ხოლო თუ იგი ქვემეწრდობთა რიცხვის ცუდუნის, მამის თავადაც სრულად მხებდები, რას უნდა ნიშნავდეს მათი ამპარტავი უნდა მიზანი, რომ განსაჯონ ისინი, ვინც ნარმართის მათ ცხობრებას? განა ასეთ შემთხვევაში ის არ ემსავლება იმ საკოვად და უმწინის ბავშუს, რომელიც ბედავს და თვით შემოქმედს საბოისს პასუხს?

ვახონი, ბატონებო, - განიხილა; ნათელა და გასავლის მამის არავფერა ორსაზროვნა, დაბეჭდილია და შორისა. მამასადამე, ცხადია, რომ არ შეიძლება ის ფარეითი გამოიყვანა. ასეთია ჩემი მკითე რწმენა. სოფლაკარეგისად იყო ნეცელი, თუ იფქსმე ერთი ნაბიჯივაც გადავუბნო განონი.

მე, მავალთადე, ახლა ვებარებ დანერსო სტატია და რა თქმა უნდა, არც ვისურვებდი, რომ აეგრძალათ, ვთქვამთ თუნდაც იმის გამო, თუ ერთის მავერად ორს დაენერდი.

- ამა, რას იზამთ, როგორ მომიცვეთი? - შეიძლება ის მფთისათავეში მოსყვებნის რომც არ აღწევნს საზოგადოებას, სულ რომ საბაბს ეტებენ აყალმაცილი ატორი და

პირველვე მინისტრის, რომელიც თვალში მოხედებოდა, სანაზღაურებელი რამე მოითხოვდა. — მამ რას იზამთ იმისათვის, რომ თქვენი საბჭო არ აკრძალვოდ?

მანაც რა უნდა ექნა, თქვენი აზრით, ბატონოებო, ასეთ კითხვებზე რა უნდა ვიპასუხოთ? არაფერი, ისე მოვიტყვევი, როგორც უნდა მოიტყეს ნამდვილად დამოუკიდებელი ლიტერატორი დაპოლიტიკებულით. ებრაელები, როგორც ახლა ეცნობოდნენ სტალინის წერას ვინცემ იმ სიტყვებით, რაც მუდმივად შემახსენებს, რომ რაზეც არ შეიძლება დაპირაკი, იმაზე უნდა გავუზმედით როგორც კი ქალაქადზე აღებუქდავ ამ ფრიად სასარგებლო, ამ ქვეყნარობად ქვემარტ სიტყვებს, მაშინვე გადავებო ცენზურის წესადებს, ოღონდ არა იმისთვის, რომ გავაკრიტიკო, არაფითარ შეზღუდვებით, ეს ჩემი საქმე არც არის. წესდება იქნება თუ არ იქნება, ეს მე არ მიეხება; მე პატივს ვცემ კანონს და უფრო მეტიც, დიდი მადლიერი ვარ და ელოდავ კოდეცდა და, კეთილშობილად.

„მუხლი 12: ცენზორებმა ნება არ უნდა დართონ, რომ გაზეთებში გამოქვეყნდნ:

პირველი: სტატიათა, რომლებშიც გადმოცემული იქნება აზრები, ანდა მომადლებები, რომლებიც შედგება რელიგიის საკვებისა და მის შესახებ, გვიწვევის მიმართ პატივისცემის, უფლებების, უპირატესობის, მეფის სტატუსის და მონარქიის სხვა ფუნქციონალური კანონების სანაზღაურებელი გამოინაქვეყნებ.

ამას გვაძვინებს კანონი. ახლა წარმოვიყვანოთ, რომ მე დამებდა აზრი რელიგიის დაცვისათვის. მე ამაზე გავჩუხებდი, არ დაფრქვ, უნას კბლის დავაჭერ. ასეთია ჩემი წესი და მეთოდი.

ასევე გავრუდებთ ტახტის პატივისცემას, უფლებებსა და უპირატესობებზე, სტატუსზე და ა.შ., ა.შ. ვცხადებ ოპოზიციის კაცურებს ევროთი, რომ მე ამას შესახებ თავში არაფერი მომდის. ცდებით, აბა როგორ ავუკრასლავ ჩემს თავს ეთიკური მოვლით ამ ყველაზე დიდ სიბრტყეზე? როგორც ხედავთ, მე მომიხდა ამ უფლებებზე ფორცნი და ყველაზე მთავარი საქმეების გამოკვლევა. მაგრამ მე განხრე გავიხიბს საკუთარ თავს და ვუწმინდა: ავან კანონი წათელარ არ არის? მაშასადამე, პირველ კლექტ უნდა დაიღოს!

მართალი ვთხოვთ, ხანდახან მაინც ფეიქტობს ხოლმე. მაგრამ კანონი ხომ ფორცნა არ ქრისლავ. ოღონდ ჩემმა აზრების ქალაქადზე აღნუსხვა განსისუფლებ არ იქნებოდა ჩემი მხრივ? სულ ერთია მაინც არ დაგებულადწინ, მაგრამ მაინც უნდა იქნებოდა, არ უნდა და აბნუნდა ვერც ამი კრილავეინ. აი ასევე თქვენი მარტო და უმარტოვეთი საშუალება. ესეც არ ფობს, ჩვენ, მწერლები უნდა წარმოვადგინებთ მორჩილების ნიშნებს; იქნება ასეთი კანონი, თუ არ იქნება. დასწყველობს ღმერთმა ყველა უქმყოფელი და საზიზღარი ოპოზიციის განხაზივებულები წინინდა წელის სიგითე არ იქნება, რომ ვეღლადფერს უარყოფდა და თან ვეღლადფერს წერდა?

არ დაიბუჭდნ სატრიტო და ინვეტილები ხელისუფლების სანაზღაურებელი? რა გავწყობა, მაშასადამე არც უნდა დაინეროს ასეთი სატრიტო და ინვეტილები. აიკრძალის ისინი, თუნდაც ქარაფებშითა და ალკოლირებით ფისი შეინახული. მაშასადამე არც უნდა შეინახონ. სწორედაც რომი კაცი იფიქრებს, ასეთი ქარაფების ან

ალკოლირების შეთხზვა ადვილია. „წერილობითი სახის შეურაცხყოფის“ იგივე ბედი ელის მაშინაც კი, როცა ისინი „წარმოადგენილია ანარქიზმისა ან სხვა ნებისმიერი სახით, როცა ცენზორები დიდიმწინდებიან, რომ ეს გარკვეული პირების გულისხმობა...“

კეთილი და პატიოსანი: ბოლოს და ბოლოს ვინცზე წერია. მაგრამ ამ პარაფრაზებზე რომ მივბრუნდ... ცენტრდება, ადარ ვაგარძელე... თუნდაც კი სტალინ არავისთვის არც იყოს შეურაცხველი, თუნდაც პასკვილებობა და ანარქიზმის ხსენებაც არ იყოს, სულ ერთია, ხომ შეიძლება ცენზორებმა იმამაც კი საუფრო რამ დაინახონ, რაც აზრადაც არ მომსყლია და არც არანაირი ქარაფმა ვამომიყენებია. აბა რა ექნა, რა გავანყო, რომ ცენზორს ასეთი აზრი არ მოუფიქრებო? ეს სულ მარტოე რამაა: აღადრ არაფერს დაქნერ და მორჩა. ეს ჩემთვისაც ვუბნა, მთხოვნიაც და ხელისუფლებისთვისაც. დაც ვებნონ რამდენიც უნდა და ნაწრაფლები, რაზეც მე არც მოიჭირია. აი ეს არის მთელი ჩემი სისტემა. ამაზე ამბობენ, ამაზე ძნელი საქმე მათელ ქვეყანაზე არაფერი? სასულელეა. მორჩილებაზე ადვილი არაფერია. მამ რაზეც ვაგებული ჩვენი ჩივილი? ეე, მაინც რა უღიბლონი ვართ ჩვენ, ავამაინდინ!

„უწინო ნაზახანები“, მავალითად: მაინც რას ნიშნავს „უწინო ნაზახანები?“ ან მაინც რას ნიშნავს „წეობა?“ ცოტის დაუფორლები და ისე აღირიდელ გადაწყვეტილებების ვებრუნებები: არაფერს არ ვფერ. იმაზე ადვილი რა უნდა იყოს, რომ არ წერი, ვიდრე ამ კითხვებს უბასუბო.

ეთქვით და ანახდავ მაშინდა რომელიმე ხელისუფლის უტყობო მთავრობის შეურაცხყოფა მივაყენო. მაგრამ განხს ეს კი არ არის კანონით აკრძალული? მაშასადამე, რაუბა!

ასე და ამგვარად, როცა კანონი კარგად შევისწავლე, კვლავ მიფურუნები სტალინა. თვალის მიდევნა ცენზურის ნესდება და გადაყენებულ შტაკიდე დივიცია ჩემი გადაწყვეტილება და მაშასადამე, კანონი არ დავარდლო. ყურადღებით ვათვალერებ ფურცელს: სუფთია, არაფერი წერია. სტალინ არ ვამომივიდა, ეს მართალია. სამაგიეროდ კანონი დაცული. ასე და ამგვარად ვამორებ მოქმედებას მომავალზე. ქვეყნადფილი ამას შეკით, პატივს ვცემ იმ მართას, რომელიც უნას მიჩვენებს. და დავამთავრებ იმით, რომ ისევე და ისევე გავიჭორებ: „რაზეც არ შეიძლება დაპირაკი, იმაზე გავუზმედით!“

1. ბურჟუაზი ფრანსისკო ბაიერ დე (1778-1848) ესპანელი პოლიტიკური მოღვაწე და მწერალი. „სომერია“ პარტიის წარმომადგენელი; იყო ნიშნავ საქმეა მინისტრის და ფრანსისკო მონსინტრა, მაგრამ კორტესებში მისი გაძევების საბაზი (დაიდ თანის მოციხება) გამოიცილების შემდეგ არ დადასტურდა, მაგრამ ბურჟუაზია მაინც დატოვა ესპანეთი და საფრანკოში გადასახლდა.
2. ურჩხული - იგულისხმება ნაპოლეონი.
3. შუის ეეო - იუპიტერის სიტყვა და ევრელოვისის პოეზიად აქვიადა.
4. სკრინის პიესის პერსონაჟი.
5. სუმიდაკარეტი ტომას (1788-1835) დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლის მონაწილე, პოლიტიკური, კარლისტურ იმეპსი, პილანობს ალვის დროს დიქობი და გარდაიცვალა.

გურამ გოგიაშვილი

აზგავნი სვილი მომავკვდინებელი ცოდვისს

ახე მიღროდ პავიჩის
კიდეე პართი გავმოუტანელი სიზხარკი

სერბული თქუდეუბის თანახმად, სეყოველმს სულმს, სანამ ცათა შინა სასუფველმს მოხვედ-
ბოფეს, მუიოე განსადედილი, მუიოე ციორი, „საზ-
ვერე“, ანუ „სამადო“ უნდა ვაიაროს.
მწერალს თავისი რამდენიმე განსადედილი
აქუსს გახატულად: თავდაპირველად გამომცე-
მდელი უნდა „აჟარლოს“, მერე მკითხველი და
კრტიკოსი.

ცინე ამ „სამადოთა“ გველა ენაზე გავლას
შედვლას, ის „უკვედო“ ხდება.

შეგრძნობით რამ განსადედილი მწე-
რალს არც სიკვდილის მუხამოი ავლას თუი მო-
აზრობა, ვერ პირველ დავიწყებას უნდა გაუფლას,
რაც სიკვდილს ცრუვე მოსვენს. მერე ერის გავ-
რობის განსადედილი უნდა გადატანოს, ენაე ხომ
აღსაბრუნოე ცუდება.

ამ მუხამოე „სამადო“ მუხამე მწერალი მუე-
ცემბე ხელება და მუიოე დავიწყებას „უკვედოში
ენწველვაე“, ბოლო, ბოლოს და ბოლოს, თუ იმა-
საე გაუფლო, მუხამე ცუდუნამებე მიდის, ბოლო
განსადედილამდე. მართლმობის განსადედილამდე,
რომლის გაყლასაე ვერაინ ვერ ახერხებმა...

მიღროდ პავიჩი

ზოგი ჩვენი თანამედროვე, ცხადია, უწინარესად ისეე თა-
ვისდა საჯალალოდ, ვერც მობედურ ტელეფონს იყენებს
სრულყოფილად და ვერც, თითქმეტეს, კომიუტერს, რაც
დროის მანანსადად ხდის და ძალიან ბევრი რამის სწორ გავე-
ბაში უთაოდ ჩამოარჩენს. თუნდაც პიპერლოტერატურის
და ტექსტის ინტერაქტუალობის გადების თვალსაზრისით.

ეს აზრი არა მიღროდ გამოჩნდა, არამედ კიდე უფრო
გამორწმავდ სერბი მიღროდ პავიჩის (1929-2009) კითხ-
ვისთან და ქართულად გადმოქუენებისას.

„შუივი მომავდინებელი ცოდვა“ პავიჩის ერთ-ერთი
ბოლო ინტერაქტუალური ტექსტია, რომელიც რამდენიმე
ნოველისგან შედგება, მაგრამ მწერალს განუყოფელ რომა-
ნად მიანიწ.

პავიჩს თავისი მუხამედლემა აქუს საერთოდ მწერლობა-
ზე და, კერძოდ, რომანზე. უკეთუ პირბესს სურდა, რომ თა-
ვის მკითხველთა პირველი ასეულის სახეები დაეწახს, პავი-
ჩი საკითხის სრულიად განხვედვებულად აყენებს: ხომ არ
გვემუხამება სამშორება, მკითხველთა უკანასკნელი ასეუ-
ლი – ან ძალიან პათეტკურიები რომ არ უფოა – რომანის
მკითხველთა უკანასკნელი ასეული დაეწახნითო? და საეუ-

თარ თავზეე ვკითხება, სად და როდის, ტექსტის რთველი
მონაკვეთიდან ინტება რომანის კითხვა და სად და როდის
მთავრდება? უნდა მკითხვას თუ არა რომანს დასასრუ-
ლო? და რა არის რომანის, ლიტერატურული ნაწარმოების
დასასრული? ნუთუ აუცილებლად ერთადერთი შედა
იყოს ეს დასასრული? რამდენი ფინალი შეიძლება რომ
შეინდეს რომანს, სიესას? მწერლის აზრით, არსებობს
შექცევადი და შეუძვევადი ხელოვნება. თუ ხელოვნების
ზოგიერთი სახეობა შედურებელს საშუალება აძლევს, რომ
ის სხვადასხვა კუთხიდან დაინახოს, ისე შევეცდოს ქვერ-
ტის ნერტილი და პერსპექტივა, როგორც თავად სერსი (მა-
გალითად, არტიტატურის, ქანდაკების, ფერწერის ქვერ-
ტისას), რაც შევეცადო ხელოვნების დამახასიათებელია,
სამადეუროდ, შეუძვევადი ხელოვნების ასეთი სახეობები,
როგორიც მუსიკა ან ლიტერატურაა, ცალმხრივი მოძრაო-
ბის გზას ნაავაეს. ამ შემზღვევაში ყველადევი დასაწყისი-
დან დასასრულისკენ მოძრაობს, დაბადეუბიდან სიკვდილს-
კენ. და მწერალმა, პავე პავიჩმა, გახანვეუტა, რომ ლიტერა-
ტურა, შეუძვევადი ხელოვნება, ცეცია შევეცევადად. ამიტო-
მაე ჩემს ნიგნებს არც დასასრული ავტო და არც დასაწყისი,
ამ სიტყვის კლასიკური გაგებითო, ნერს პავიჩი რომანის
დასაწყისისა და დასასრულის თითაზზე.

და ცინე ამ უთაოდ გორიტი და ლინიერი მწერლის ნიგ-
ნებს იცნობს, მერწმუნება, რომ ეს სულად ლიტორი სიხვე-
ბი არ არის. აგრეა დანერვილ პავიჩის ცნობილი რომანი –
სიტყუარი „საზარული სიტყუისკონა“, რომანი-კრიტიკო-
რი „პიიხი დახატული პეიხაე“, რომანი-კულტურული „ჟე-
რის შიდა მხარე“, რომანი – ტაროს ბანქოთი შეთობაობის
თავისებური სახელმძღვანელო „უკანასკნელი სიყარული
კონტატინობლიზი“ (მაგრამ რომინი ნიგნის სიგნაა მო-
მავალს კი არ განქვეტებს, არამედ მოიხვედვისას). ანე რომ
პავიჩის რომანებს რამდენიმე გახასხველი ავტო, რომ-
ლებიც დიდი მანძილით არიან ერთმანეთის დამორებულ-
ნი“. ასეთი ხედვის წყალობით მწერლისთვის „აზრს კარ-
გავს განხსხვაეება რომანისა და არქიტექტურულ შეინოს
შორის. ბოლო, რაც შეეხება იმ აზრს, რომ ხომ არ ახლო-
დება რომანის დასასრული, სად არის ის, რომანის დასას-
რული, წინ თუ უკვე წარსულში? „მწერალი უფრო იმ აზრს
ენბრობა, რომ „ხვეე კითხვის ტრადიციული მანქრის აღ-
სასარულს შეეუფლებოდიო. ეს არის კითხვის წვეული გერ-
ხების და არა რომანის კრიზისი. ეს რომანის, როგორც
ცალმხრივი გზის, დასასრულია. რომანის ვრადიცილი
სახეე კრიზისი განიცდის, ანუ წიგნი „კრიზისობა“. და ამ
დროს „პიპერლოტერატურა ვერჩვენებს, როგორ შეუძ-
ლას რომანს რამდენიმე მიმართულებით განვითარება,
ისევე როგორც ცნობიერებას. პიპერლოტერატურა რომ-
მანს ინტერაქტულად აქვეცნა“.

მსელი ხაფთმელია, რა უფრო ადრე გაჩნდა: ელექტრო-
ნული პიპერტექსტი (ანუ ტექსტი, რომელიც მრავალნეფ-
რინად და მრავალ მსხვილ და ნერილტკტიან ხეს ნაავაეს)
თუ პავიჩის ვერვითონადედილი არხაზობრივი პროზა, რომ-
ლის კითხვად შეიძლება და საერთოა ბოლოვად, მუხამად იწ-
და რამდენიმე თავის ვადაბტომითაუ... აქვე ისიც უნდა იწ-
ქვას, რომ პავიჩმა თავისი რომანების სხენებელი იმითი
ფორმები ყოფის შექმნა, როცა კომიუტერი ვერ კიდე არ
იყო ჩვენი ყოფის მუხამედელი საყარს, როგორც, მაგალი-
თად, სარუტხი მანქანა თუ ელექტროჩაიდან...

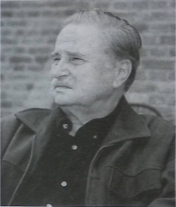
როგორც თვითონ მწერალი ამბობს, იგი შეეცადა კოხტის ჩვეულ მანერის შეცვლას და „აბაძლერა მკითხველის როლი და პასუხისმგებლობა რომანის შექმნის პროცესისას“, რადგან „არ უნდა დაგვიკინდებო, რომ მსოფლიოში გავლენით მტკი ნიჭიერი მკითხველია, ვიდრე ნიჭიერი მწერალი ან ლიტერატურის კრიტიკოსი“.

პავლიას აზრით, რომანის შინაარსი ფორმის პროკურსტის სარეკლამო იყო მიუგავებელი მთელი ორი ათასი წელიწადი და „ამას ბოლო მოეღო“. ყველა რომანს თავისი საკუთარი ფორმის არჩევს უნდა და აქვს „ყველა ამბავი თავისი სხეულს უნდა ეიბნებდეს და პოულობდეს... კომპიუტერები გვარნამუდებენ ამის შესაძლებლობაში“. მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ არ მოგწონს კომპიუტერი, მწერალი გვიჩვენებს, ენახოთ, რას გვასწავლის არტიტუტურა...

და რახან არტიტუტურა ცვლის ჩვენს ცხოვრებას, უკეთეს ლიტერატურას არტიტუტურულ ნაგებობად მივიჩნევთ, ცხადია, ლიტერატურასაც შეუძლია ჩვენი ცხოვრების შეცვლა, ხოლო რომანი შესაძლოა სახლი იყოს და დროებით მარცხ შეეგვიჯაროს...

დიანაც ესეგვარ დროებით სახლად შეგვიძლია პავლიას ერთ-ერთი ბოლო ნიღნის – „შვიდი მომაკვიდრებული ცოლის“ – წარმოადგინა, და თუ ამ ნიღნამდე შექმნილ თხზულებათაგან, ლაპარაკია პავლიას წინა რომანებზე, ერთი სიტყვითაა, მუორე კრონოვარადი, მესამე კლემენტირა (წყლის საათი), ხოლო მეოთხე ტაროს ბანკოთი მეთხაობის სახელმძღვანელო, ამ შვიდი დამოუკიდებელი ნოველისგან შედგენილ რომანს, რომელსაც ერთი საერთო ჯადოსნური სარკე აერთიანებს და ამითიანებს, სახელდება სიზმარი მოუხდება.

„შვიდი მომაკვიდრებული ცოლის“ ამბავს თავის სხეულად სიზმარი უპოვია, ოღონდ გამოუტანელი სიზმარი, რომლის „აბრაზზე, როგორც რომ სუფოველი, სიზმრის ძირზე თვით დემოთი განისვენებს“... ამასთანავე, ეს არის თავისებური ლიტერატურული თამაშის საშეარო, ერთდროს კრიტიკოსის აზრით, მწერალი თამაშობს სიტყვებით, ნაწილობრივ ბედ-იღბლით, ლიტერატურული პერსონაჟებით, მწერლებით, მხატვრებით, მუსიკოსებით, მუორე კრიტიკოსის თვალთხევეთი, პავლია ამ ნიღნაც არახაზობრონი პრობის ოსტატია, რთულიც და ერთგვარად დამამნიველიც. მესამე კრიტიკოსისთვის პავლია მზიბავი და მადეუნებელია, რომლის არცერთი მომაკვიდრებული ცოლია მომს არა გვიგინოს – თითოეული ცოლიც მწერლისთვის ახალი და ახალი იმპროვიზაციის თემაა. სიმეფასის, სასონარკვეთილებასაც, ამპარტაუნობასაც, ნაყურავებებსაც, სინარბესაც, ავისმასხოვრობასაც და მურსაც მწერალი საკუთა

მილორად პავლია

რი ზღაპრების შესაქმნელად იყენებს. იგივე კრიტიკოსი იმასაც გვიჩვენებს, მუერად აჯობებს, თუ ამ ნიღნს ადეტევათი როგორც ტბორის ან გუბის მუე ნადავლს ანარკელს რასმე, ვთვითა, მუელთუძეველს ციხე-კოშტოთა ანარკელს, რომელ ციხე-კოშტოც მწერალი ადამიანურ ამბავია და კულტურათა ნამსხვერუთაგან აგება. ამ ნამსხვერუთი კარვ ნემსკავით და არც პავლით არ უნდა დაგვრეუთ ქრავ, უზაბლოდ უნდა ეუტკროთ და მუერით დატეგებოთ მუად-სავე ცოდავს თავისი შვიდი ნამალი აქვს უზარკობის, სასოვებას, სიმდაბლის, მარხულობის, სიყვარულის, მოწაველსობისა და სიმევიდის სახით, რაც უხილავად თან ახლავს მწერლის მთელ თბრობას, გამოუტანელი სიზმრის მარკოვში მოქცეულს...

მწერლის აზრით, საზმრებმა „აგმოყრილია სუფოველი დარული აზრი, რომელთაც კაცხადად გაუღეღებიათ მუეს თავით და უმალ გაჩაქარებულან, გაპარულან... მოჩანს ისინი ერთ ქუთის ქვეშ, ერთ თავში აღარ მოქცევიან, აგერ უკვე ახალი აზრები ადევნენ ნაპირს, კამეჩების ნახარსით ლობი აზრებო... ერთი სიტყვით, შვილად მომაკვიდრებული ცოლია უფუთფუთობი ადამიანებს თავში და თითოეული თავის გამს ელის...“

მაგრამ ზოგჯერ, როგორც ძალიან იშვიათად, სხვაგვარადაც ხდება. ანაზრუთად უღრანიდან, როგორც რომ ჯადოსნური მარტორკია, ტლუ და უცხოგვარად რამ აზრი გამოუტყვება, ერთს შეგხდება და ეგრევე გავლენამევიებს, მუენ კი ეს მერმე მთელი ცხოვრება გახსოვებს.

დიდაც ერთდროს ასეთი აზრიდან ადებდა ბოსის სურათი „შვიდი მომაკვიდრებული ცოლისა“.

პავლიას ეს ნიღნი „ბოსის ამ აზრისა და იმის სურათის მისხდება კალაფკეა“.

ამიტომ აქ უპრიანია ორიოვე სიტყვის თქმა ბოსზე (1460-1516), საოცარ ნიღრანდელ ფერმწერზე, რომელმაც თავის სურათებში უცხადად მუეზავი და საუკუნეების ფანტასტიკა, ფოლკლორი, ფილოსოფიური იგავი და სატორა. ბოსში, როგორც სოურადიზმის წინამორბედში, მუერი საღადადო დელის „საბავესაც“ ხდება.

იგივე ერთი კრიტიკოსის მოზაზრების თანახმად, თუ ბოსის სურათებზე სულ ახალ და ახალ სოუტეგებს, სიმბოლოებსა და სახეებს პოულობს, პავლიას ნიღნების გაგვიკითხვას მუერის ოთხ რასმე ნახულობ, რაც ადრე ფორმად არ გაგვიღია. ორივენი, ბოსისიც და პავლიას, თავისებურად ანახავენ მთოფლით კულტურას. ამიტომ სულაც არ არის საკუროვლი, რომ მწერალი „შვიდი მომაკვიდრებული ცოლის“ მხატვარი თავის მთავარ თანამგზავრად და თითქმის თანაგვტორად აქცია. მკითხველი „ცოლის“ ფურცლებზე

ხედავს აგრეთვე „მსოფლიო კულტურის შემცველი“ მადლსაც, მუშაობსაც, საიწროსაც, პავარობისაც, ვერძლასაც, უფროსსაც და თვით ბუნებრივსაც კი... ამ კრიტიკოსს მამინია, რომ „მუდმივ ცოდვა“ პავიონის მტვრისგან აღიარება და, ამვე ატორის სხვა ნაწარმებისგან განსხვავებით, გვეყრის ეს ვითომ აბოლიტორის მოთხოვნებს უნაზრესად თავისი აბოლიტორული მოთხოვნის სტალით, ხინტაკოსითა და კრამატიკული კონსტრუქციებით. აბოლიტორის არ იყო, პავიონი სულ სხვადასხვა განხრამს სხვის თავის თავს. „მუდმივ ცოდვათაგან“ ზოგი ერთკატეგორი ნივთია, ზოგი დანტასტიკური მოთხოვნა, ზოგიც ესეი ანდა ზღაპარი, მარტის მხედვად, თავისი ნაწარმოებებისთვის პავიონი რამდენიმე კარსას ქმნის, ამიტომ ეს ნაწარმოებები ემსახურებიან თავისებურ რუსულ მატრიოქსს ანდა სამეფლოს კაბის ქვედატანს, მრავალ შიან-ფინანსს, ერთსა და იმავე სიტყვას (როგორადაც მარტისს „მარტოობის ას ნელსადმი“ სოფელ მაკონისას სხვადასხვა) შეიძლება რომ აფრცხვნილი რაოდენობის გაზრდას შეეძლოს, რაც პავიონის ტექსტის დეკოდირების ნაწარმარ ზეიხს ქმნის. ასე რომ, გვირგვინ კრატკოსი, თუ „მუდმივ მომავლიანგული ცოდვის“ კითხვის აწვებით, უნდა ცნობილი ანდახას სიბრძნით ციხელმწიფანელით; შეიძლება გავზომოთ და ამ წინაშე აზრი ასე შევიქცეთ... ეს კი მხოლოდვე, ქართველ მკითხველზე ითქვას.

ამ თვალსაზრისით, უფროე მართალია ამერიკელი პოლსტრისა და ინგლისელი პიტერ აკროიდის ერთი განსხვავებული ქართველი მკითხველი, რომ „ქართველი ლიტერატურაში ინტერტექსტუალობა ნელს უფლებდება – ტექსტის შიშა არაფერი იგულისხმება, არაფერს ხედავს, ის არაფერს გასიხუნებს“.

რაც შეეხება თვითონ ზოსხს, ვიკივდიადა ცნობილი თავისუფალი ენციკლოპედიის მიხედვით, პიერონისთვის ზოსხსა „მუდმივ მომავლიანგული ცოდვა“ ვერ კიდევ გვეხვევება ახალგაზრდად მუქმსა (1475-80). სურათი ნეპოცივი მოძღვრების ხასიათისაა, შეიცვალა ირონისა და სატორის ელემენტებს. ნეციკლოპედიის მიხედვით, ცნობილია როგორც სამეფლო სურათი, თუმცა უნაზრეს მღვდელ ფილიპე II-ს „მუდმივ მომავლიანგული ცოდვა“ ესკორილიში თავის რეზიდენციას-მონასტრის სახსნებელში შეკვებითა, რაისა მოსიკლოპის გამს ადამიანის ბუნების ცოდვანობაზე ფიქრს მიხედვითადა.

სურათის ენციკლოპედიის მრაველი კომპლექსია (შეუფრხვე სულ ზოგი ფერადი ნრვა) თავის ვეგაგონებს – მამა-ზნეცივის სოფლისმწიფედელ იფილს, ცოდვილ კაკობრობის გადმოწყობებს, რომლის ვეგამივ გამოსახულია ქრისტეც, რომლის სხივებით შემკულია. ვერ ნარწერია: „გაფორილიადა, გაფორილიადა, ღმერთი ყველაფერს ხედავს...“ მერე ნარწერია: „მოდელიანგული მომავლიანგული ცოდვა, ადამიანის შეუღლის ნაწიყმედელ სურათის მუქმა ნრის მალდა და ადგალა ძველი აღმეყმადნ მცოცრ რეკლის ტექსტებია: „არაფერს ქვედაკარგული არიან იხანი, არ არის ამ ხალხში ვინიერება; საბრძნე რომ შექონიდა, მიხედვითდენ ამას, ვანქვერტდენე თავიანი პოლოცს და თქვა: დაუბოლავ ჩემს სხეულს და ვნახავ, რა ბოლო ექნება, რაფხავ უფლებართი თაობადა ვეფინ, ძნელი, რომელიადაც არ უნებან ერთკატეგორია...“ აღგალი, მერე ნაწიყმედელს ჩვენდა ენციკლოპედიის სურათს და პორტეტბას აუცილებლად სამეფლო მოსაფხვს, გაფორილიადაც ეს ვოლდად უცნაური მატეტარია.

რაც შეეხება სარკეს, თანამედროვე ვოფის ამ სრულიად უბრალო სავანს, ვოლდ დროს აგრეთვედ უწყინარი არ ვოფილა, რამცე ზოსხს სურათივდ გვარწმუნებს. აგრეთვე სურკუნებში სარკეს ზოგს უყვე თავისთავად დასაბუღლი იყო. ერთ-ერთი ფრანგი მანდელინის 1321 წლის საბრძვლავის დასკვნაში სარკე მოსხენიებულია როგორც ემსახურული რამ სავეინი, რომელიც თავისი საღაღატოდ განსაზოვდა მღვდლის მართალია, უყვე XVI საუკუნეში სარკემ ერთკატეგორია „მხაროთა თავი“ თავისი უტლიანტურული მნიშვნელობით, მერამ ზნეობის დამცველიათვის სარკეში შექრებული ქალი მარცხ ნეფორთივ დღეობის ზღას აფხა. ზოსხსის „მუდმივ მომავლიანგული ცოდვის“ შირველ ფრანგებში ემსახურ სარკეს უმარგვევს მავან მანდელიანის, რაისა მან თავი ვაიკობტავოს, რაც ამპარტეტობას განსახიერებს; ემსახურ ცუდმედელურ აზრთ შთაფონებს მავან მანდელიანის, ცუდმედელური აზრები კი საბოლოოდ სულს ნაუნსმევენს, თვითონ ადამიანის ხელოვნებელ სარკეს ხარისხის ქვეყნადავები მნიშვნელობა არა აქვს, სულერთია, ძვირფასი ვენეციური იქნება თუ ლითონინგული მანამტროსა, მერე ენციკლოპედიის მოსაზრებული რკინას ან ბრინჯავისა, რამცე ერთკატეგორია ტექსტარტი სარკეც, ზოსხსის აზრით, მწინდ ნერლის ხატკაცა, რომლის სიმბოლოადაც ამოღლებს და სიზნარსულეს ხედს პავიონის რკინას.

და თვითონ პავიონის რომანიც თითქოსდა ერთკატეგორია სარკეა ჩვენი ქვემოტკე სულკერების დასახიერება, აქ სწორედ ამიტომ აღმოწინდელი და ამას აქი თავიდაც ვეხვევებით: აქ ნეპოცივიღობით აღმოწინდელი და, ვიდრე კითხვას არ დასმითარებთ, ვერ ვახვავალი მოთხრობიდაც, ვერც კიდევ მოთხრობაში არსებული სარკიდან. აგრე რატომაც იქცევიდა, ძნელი ვასაგებთ არ არის. თითოეული ადამიანი მუქმა და ვოლდაც სულ იმის ცვაძობა, იქნება ციხაობი მარცხ ვევიცი, ვინა ვარო, თქვენც ახლა ამის ვახვავა ვასურთ. თუკი რასმდე ვიხატებლობთ, ჩვენიც თავის შესაძენობად ვეიხხულობთ...

არადა ვერ კიდევ სოკრატემ ანებრმად დავეთვდომ, ვუღიან თავი მქონი, რაც მუდამ აგრეთვედაც ვეიხხუვდება, გუქტორის და, როგორც ჩანს, კვლავაც ვაკუპოქორდება. თან იქნებ თადე უფრო შეტეტავაც.

თვითონ პავიონის ზოგიერთი გმირისა არ იფოს, თავის თუ სიხმართა შევაღვრად ნარწოვიდგვინთ, მქონი, უნდა მოვაზნებოთ „მუდმივ მომავლიანგული ცოდვის“ შემკვეტიანგული სიმბოლო შეზავებული ინტერტექსტუალობაში არცთუ იოლი ცურვა და ვეიქმეობა სათავის ქან, საღაც, ერთი ჩვენებური ვარგი მკითხველის ნათქვამისა არ იფოს, ინტერტექსტუალობით „სავენ“ თვითონ ვოფის ვველოვება.

რომინის დასაბრუნელი ჩვენ უნდა მოვიფიქროთ. „და მამან მე, ამ ტეტკოქონების ვეტკორმა, დავენერე რომ ვოფლის უკანასკნელი ბრევიცხა და აკანასკნა, ანუ შეუადგინის სული ხეურად უფრო ბრძენია, ვიდრე...“ აქ, რა თქმა უნდა, უყვე მკითხველის ფანტაზია უნდა ამუშავდეს... თვითონ მწერალსე ნიქიერი მკითხველის ფანტაზია სხვათარად კითხვას, ცვაძობა, არცრა ფიქს აქვს...

პავიონის კითხვისას არც ის უნდა დავეთვინებოდ, რომ ამ არამარტო XXI საუკუნის პირველ მწერალს, არამედ მოსტ-მოდერნიზმის კლასიკოსად არის შიანაბული და 1984 წელს შემქონელი „მხარული სიტყვისკონა“ შიელ მსოფლიოში სრულიად სტუდენტ-ფილოლოგის სავალდებულო პროგრამაშია შეტეტარია.

ივანე ჯავახიშვილი

დუმილს წინაპართა სულაპი არ გვაპატიებენ!

დაარსების დღიდან როსტომ ჩიქოძის რედაქტორობით გამოშვებული ჟურნალის „სომეხა“, „ჩვენი მწერლობა“ შემოქმედებითი ცხოვრების გულმკობითი და თვალყურისმდევრებული ვარ. დღემდე ასე გრძელდება, მოუთმენლად ვეღარ „ჩვენი მწერლობის“ ყოველი ახალი ნომრის გამოშვებას.

ჩვეული სამომავლო მთლიანობით ავიღე ხელში ჟურნალის 2011 წლის მე-16 ნომერიც, მაგრამ ბაბუა ალუღაძურთან მთავრდებულ შოთა შირინაშვილის საკმაოდ ვრცელმა ინტერვიუმ, სამომავლო წლების ნაცდელად, ჩემი გაოცება და აღშოშოვება გამოიწვია.

მეოთხეულია ერთ ნაწილს, ვინც ნაღვლად იცნობს მთავრდებულთა ცხოვრებას და არ არის ჩახედული ამ საკითხებში, შთილება გააკვირვებს კიდევ ჩემი აღშოშოვება, მაგრამ თუ ნერვოს ბოლომდე ჩაიკითხავს, მიხვდება აღმოჩენის მიზეზს.

მ. შირინაშვილზე საუბარს ამ სოლიდურ ჟურნალში არ ვაპირებ, მაგრამ გამოვეყრებულ ინტერვიუში რესპონდენტის ყოვლად უმთავრეს ამჯავლიან-მტკიცებულებებს* რომ ნაწინააღმდეგობა ექცევა ელვარ შექველი, რადგან სივალზე თვალის დახუჭვა და დუმილი წინაპრების ხსენებადმა უპატივცემულობა იწვებოდა ჩემგან.

ბაბუა ალუღაძურს ნესერ პარონენებდა ციკონს, მისთან ვარც, თბილი ურთიერთობა მატებს და ზუსტად ცოცხლად საკვირველია, რატომ გაუწინა ისტორიის გამაღებელ, პირველობის მანიით მუხრობილ კაცთან ასეთ ვრცელი ინტერვიუს სურვილი, რას ემსახურება ეს ნერალი? იმას ხომ არა, „15 ათასი მოამსყველის აღმავრებით აღშრადდება“ შირინაშვილმა ქართული მთავრდებულობის კორიღებში შექრატყვის, მწვერვალებსთვის სახელის მონიჭების პირობებზე მითვისის, ამით თავი მოიწონოს და ახლავა მწვერვალი ისტორიის გაყვალბების „ტექნოლოგიას“ ახიაროს?

ჟურნალის მეოთხეულს თავს არ შევანებე და პირდაპირ ვიტყვი, რომ აღნიშნულ ინტერვიუში რესპონდენტს მ. შირინაშვილი ქართული მთავრდებულობის ისტორიის

ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფურცელს აყვალბებს და, სამწუხაროდ, ამას არც მალავს, რადგან მისთვის უცნობი რიგი კატეგორიები.

ლევან გომთაძეს, ალიოშა ჯავახიშვილის, ოთარ გვიგინიშვილის, ალექსი ივანიშვილისა და მათი მსგავსი მამულიშვილების ნაღვანს რომ კაცი მიქმდებოდა და ნაწილს დუმილებს, მასზე რაღა უნდა ითქვას (?). მეტი ვიღია, სწორედ ამ დროს ავიმადლოთ ხმა, რათა წმინდა ილია შართლის შეგონებისა არ იყოს, ერთი არ გაათასხროდეს წინაპართა და მახსოვრებისა და წარსულის დაიწვებით, რასაც ხელს უწყობს და მიზანმიმართულად ამკვიდრებს მ. შირინაშვილი. კალამზე სწორედ მისმა ამგვარმა ქმედებამ ამაღლებინა ხელში.

საქმეებზე კავკასიონზე მწვერვალი „ევა-ფშაველას“ არსებობის საკითხს, რომელზეც ეს სახელი 1943 წელს დაერქვა მირქვამსველებს — ქართული ალბანისტორიკოსების შემქმნელებისა და მისი თვალსაჩინო წარმომადგენლების მათგან.

მ. შირინაშვილმა კარგად უწყის, სად მდებარეობს და რომელია 1943 წელს ევა-ფშაველად სახელდებული მწვერვალი, მაგრამ თავის „მირქვამსველების“ წარმომადგენლებზე უფლებებელყოფს არსებულს: „...როცა ვაყვას სახელს ვარქვედი ბუნების ამ მწვერებას, ცხადია, მჭინდა იმყოფებოდა იმის თაობაზე, რომ 1943 წელს მწვერვალი „კიდეგანის მაღალის“ რაიონში ალიოშა ჯავახიშვილმა (მონიშნული გ. რეიზენი და გ. ხუდელიძე) ერთ-ერთ მის მიერ აღებული მწვერვალი „ევა-ფშაველას“ სახელი უნდა.

ალიონისტურ მტკიანეში „კავკასიონზე“ არის ცნობა იმის თაობაზე, რომ საქ. აღმური კლუბის მთავრდებულება ჯგუფმა ა. ივანიშვილის ხელმძღვანელობით მოხადინა ასედა ალიონის „ევა-ფშაველაზე“ 1951 წ. 19 აგვისტოს. ამ ცნობაშიც „კიდეგანის მაღალის“ რაიონი მითითებული, შ. სიმალდე კი 4200 მეტრია აღნიშნული (1959 წელს გამოცემული კრებული „კავკასიონზე“ (შემდგენილი პროფესორი დავით ფურცელაძე, რედაქტორი აკადემიკოსი ნიკო კუცხოველი) წარმოადგენს ქართველ მთავრდებულება ახლებს უტყვარ მტკიანეს; მასში შესულია ურუკალური მასალა, აღრიცხულია ვეღლა ასედა, ასეველის თარიღი, ზღობსუნანებისა და ჯგუფის წევრების კონიბა და ა.მ. ვეღლა ეს დოკუმენტი აღ. ჯავახიშვილის სახელობის საქართველოს აღმური კლუბში ინახებოდა და 1991-92 წლებში ტრავკალური მოღვერების დროს განადგურდა).

არც ერთ რუკაზე, მთა შირინაშვილის მსგავსი მტკიანის სახეოდრო რუკებზე „კიდეგანის მაღალის“ რაიონში 4200 მეტრის სიმაღლის მწვერვალი დატანილი არ არის ამდენად, დღემდე გაურკვეველია ასახა და არმის ხეობაში გამოყო ქედზე სად მდებარეობს მწ. „ევა-ფშაველა“?

ინტერვიუდან მოტანილი ამ ფრაგმენტებში არ ვეგვი: მ. შირინაშვილმა არ იცის, რომ მწ. „ევა-ფშაველაზე“ ახლებლის გვარი გ. რეიზენი კი არა, ეგვენი (გვენი) რაიონში იყო. ალექსი ივანიშვილის ჯგუფი მწ. „ევა-ფშაველაზე“ 1951 წელს კი არა, 1952 წ. ვიდა. ნოუო რუკებში მონიშნულ მთავრდებულება არ უნდა იყოფეს, რომ ტომარკობის რუკებში (რომელზეც იგი სახეოდროს უწოდებს, მითლება სამუდრომაც გამოიყენოს, ექიმმაკ, ინტერნაშ და

* ქართული ალიონისტის ისტორიის მკვლევარი, წიგნის „მთავრდებულობის ევრეტსამდე“ ავტორი, მთავრდებულება ურუკალური ფედრაციის პრეზიდენტის ნეერი და პრეს-სპიკერი, მთავრდებულება ურუკალური ოჯახის შემკვირდ, საზოგადოებრივი მანქნელების რადიოლოგრამა „ჩვენი საგანძურის“ ავტორი და ნამუშანი, გეოლოგიურ მდინერებათა აკადემიკოსი დოქტორი

სტუდენტმა) ომამდე გამოცემული და 1943 წლის მო-
სკოელები მასზე ვერ იქნებოდა დატანილი?!

ხოლო სად მდებარეობს მწვ. „ვაჟა-ფშაველა“ თუ ამას
ვერ აცნობს ქართველს მასთვის ამკვლევარი? მირიანაშვი-
ლი, ეს მითი პრობლემა და გეოგრაფიკაში მის აღმნიშვნელ
სწავლელსაზე? მათივეა. პრინციპულ ქართველი გე-
ოგრაფი და მთასწაველი, პროფესორი ლევან მარუაშვი-
ლი კი აღნიშნავს, რომ „მწვერვალ ვაჟა-ფშაველა კიდე-
განის ქვედა აღმართული, კიდევანის ტყედი აღმოსავლეთ
კავკასიონის მთავარი ქედის ჩრდილო-ტოტია, მდინარე-
ების ახლოს და არმის ნაყოფამყოფი უმაღლესი მწვერ-
ვლი — კიდევანისმაღალი (4275 მ). სხვა მწვერვალებია
გველისთა, სახარისმაღა-
ლი, შიშლისმაღალი, ვაჟა-
ფშაველას მწვ., თათ-
ლისმაღალი, მარტინის-
თა და სხვ.“ (ქიე, ტ. 5, გვ-
504, 1980).

მიუხედავად იმისა,
რომ მწვერვალ „ვაჟა-ფშა-
ველას“ მდებარეობა და
მისი კოორდინატები ზუს-
ტადა განსაზღვრული, მი-
რიანაშვილი მისივე თა-
სას „ამტკიცებს“, საკითხს
აბუნდოვანებს, რაც მკაიბ-
ველის დასაბუთება და და-
საქმებლად არის გამაზ-
ნელი: „ჭაუხის ქედის ამ
განმტკიცებზე (თითქოს არ
იციის, რომ ნამდვილი
„ვაჟა-ფშაველას“ მწვერ-
ვალი კიდევანის ქედზე
მდებარეობს და არა აქ),
„ვაჟა-ფშაველას“ პიკის შემდეგ (მის მიერ ნახვეარი საუ-
კონის შემდეგ, 1922 წლის საბელშურქმულა მწვერვალს
გულისხმობს), ამგები ქიჭინაშვილს“ პიკის კიდევანი
ბასტიონია. ამ პიკზე იმავე დღეს შეუდგია ღვხი. მარშრუ-
ტი სორთულით მკ კატეგორიას შეესაბამება და მხოლოდ
საორტული ჯგუფებისათვის არის მისაბუნდო. ახვ და-
მოარდა „ვაჟა-ფშაველას“ ეპიპეა“ (?).

თი, როგორ ამბობენ „ვაჟა-ფშაველას“ ეპიპეას“
მირიანაშვილი და რა „ტექნიკურად“ არის მისი პირველ-
სველთა მიერ განათვლილ მწვერვალს დიდი ვაჟის სა-
ხელს, ეს კი არა და, საერთოდ, ზღაპრულ აყენებს მის არსე-
ბობას.

იმისათვის, რომ მიითხველია იტოვებს (ისე, ცოდნა არც
მირიანაშვილს აწყენდა), რა მნიშვნელობას იყო მუორე
მხოლოდ იმის დროს კატკასიონის ქედის ამ მონაკვეთის
მწვერვალებზე ქართველი მთასწაველთა ახელა, ამაზე
არაფერს ვიტყვი, მხოლოდ საილუსტრაციები ამირანი-
დებს შემოგთავაზებთ იმდროინდელი მუხლკაცებებიდან,
რომელთაც შეუძლებოდა ქართულ თუ საკავშირო პრესაში.
„ექსპლემარკობი დაწერილებითა შეისწავლა მთა, მთ-
ვლეთსა და ხეუბრეთს შორის აღმართული ხეობის მასივი
ჭაუხი, რომელიც დღემდე შეუნარაველი იყო. ჭაუხის ციკა-

მწვერვალი „ვაჟა-ფშაველა“

მთასწაველთა მიღწევებს, მათ შორის ვაჟა-ფშაველას სა-
ხელს მანიჭებდას, საკავშირო პრესაც არაერთხელ გამო-
ქმნიანო.

ვაზეტი «красный спорт»-ი (№39, 28.09.1943 г.) სათაუ-
როთ „Имени поэта – Грузинская альпинисты исследуют
массив Чухуи“, აჯამებდა რა ექსპლემარკობის შედეგებს, შე-
დეგ ინფორმაციას აწვდიდა საზოგადოებას: „Законом
длительный высокогорный поход группы членов ал-
пийского клуба Грузии, совершенный под руково-
дством мастера спорта А. Джалалидзе. Альпинисты ус-
пешно завершили изучение малоисследованного района
Чухуи (Хевсуретия). Большинство вершин этого массива
считались неприступными. На основных вершинах
воздвигнуты триангуляционные знаки, уточнена карта
4300 м в районе Киджганис-Магалы, названному именем
великого грузинского поэта Важа Пшавела“.

ცოტა ხნის შემდეგ კი იმავე გაზეთში (გაზ. «красный
спорт» №47, 23.11.1943 г.) სათაუროთ „Альпинисты Грузии
в дни войны“, ასეთი მასალა გამოაქვეყნა: „Члены экс-
пидии пешком прошли 400 км, преодолели при этом 4
альпинистских перевала и взяли 11 труднодоступных
вершин в районе Хези и Хевсуретия. Полностью

освоено одно из немногочисленных оставшихся до сих пор «белых пятен» на Кавказском хребте — масса Чаухи, на 6 вершин которого совершили восхождение члены экспедиции. Четыре из них были покорены человеком впервые. Наиболее трудные вершины Чаухи, несмотря на неоднократные попытки известных советских и иностранных альпинистов, оставались до сих пор не взятыми и не были даже нанесены на карту.

Экспедиция в полном составе перешла Пирикитско-Хевсуретиню, в районе Архоти. Здесь были взяты 3 вершины: Кидегани-Магали, Сахарис-Магали и невязая до этого безымянная вершина, которая была названа именем выдающегося грузинского народного поэта Важа Пшавела.

Особенно следует отметить работу, проведенную участником экспедиции писателем-альпинистом Л. Готуа, который в самых отдаленных, труднодоступных районах Хевсуретини провел несколько творческих литературных вечеров с местными народными поэтами-сказителями*.

ამ ამონარიდებში შკოლოვსა მითითებული კიდევანის მალაღის ქვეშე მწვერვალ „ვაჟა-ფშაველას“ მდებარეობა და ისიც აღნიშნულია, სპორტულის გარდა, რა მასია ეკისრებოდა ქართველ მთამსვლელებს ექსპედიციის [მწვერვალებზე სატრანსპორტაციო ნიშნულთა დაგეგმა, ტოპოგრაფიული რუკების დაზუსტება, მთის მოსახლეობაში კულტურული ღონისძიებების ჩატარება და სხვ.]

როგორც ვხედავთ, ყველა ოფიციალურ ინფორმაციაში ნათქვამია, რომ ქაუხების მასივის გამოკვლევის შემდეგ, ჯგუფი პირიქითა ხევსურეთში, არხოტში, მდ. ასას სათავეებში გადავიდა და ერთაპირა კიდევანის ქედის მწვერვალებზე, მათ შორის ერთი უსახელო, რომელსაც ვაჟა-ფშაველას სახელი უწოდეს.

ამის მიუხედავად, რუსპონდენტო შ. შირიანაშვილი არად დაჯივითა მატანიებსა და ქრონოლოგიებით შეტანილ ინტერვიუ ფაქტებს „ვაჟა-ფშაველას“ სახელობის მწვერვლის არსებობასთან დაკავშირებით. ნახევარი საუკუნის შემდეგ „გეომეტკოებს“, რომ მწვერვალი, რომელზეც აღიწოა ვაფარძის ხელმძღვანელობით აღიგნენ ოთარ გვიგენაშვილი, ლევან გოთუა, ქელეში ონიანი, გენო რაზიერი, აღიწოა მფავანაძე, სომეხ მზავაძეაბია, დავით ჩაქვანი, ნატა ცნობილაძე, ვერა ბელუქაია, ეიურ ფალანაშვილი, ირინა სოსანი, ნათელა ყორქელაია და ფერინა გონალიშვილი, ასევე 1952 წელს ქართველ მთამსვლელებმა 10-კაციანი ექსპედიცია აღექვი ივანიშვილის ხელმძღვანელობით, არ არსებობს.

სამაგეროდ, თითონ არქვეს „ვაჟა-ფშაველას“ სახელს ახალ მწვერვალს, რაც, როგორც სპორტულის, ასევე ნეოპორეი თელასზრისით სრულიად გაუმართლებელია (სად გავიწილა, ერთ მოთაზ სიტყვაში, ერთიდაიმადე სახელმოდებში ორი მწვერვალი არსებობს?! მაგრამ ამას შ. შირიანაშვილი აანუსხვებს, რადგან იცის, აქაც „პირველი“ იქნება).

საკუთარი „პირველობის წარმოსაჩვენად“, იგი აბიბარუბას მწვერვალზე სრულმასშტაბულია მოწაყებებს, მათ შორის, ცნობილი სწავლულსა და მთამსვლელის, ნღების მანჩილზე საქართველოს მთამსვლელობა ფდევ-

რაციის პრეზიდენტის, პროფესორ ოთარ გვიგენაშვილის მიერ გამოკვლევებულ ვრცელ ანგარიშს (იხ. კრებული „კავკასიონზე“, თბ. 1959) და ნერის: „სამწუხაროდ, კ. გვიგენაშვილის ანგარიშმა „ქაუხების საიდუმლოება“, სინათლის ნაცვლად უფრო მეტი გაუგებრობა შეიტანა. ო. გვიგენაშვილის მტკიცება იმის თაობაზე, რომ მწვერვალი, რომელზეც 1943 წლის აგვისტოს პირველ რიცხვებში აღიგნენ [ალ. ვაფარძე, ქელეში ონიანი, ოთარ გვიგენაშვილი], მასთვის მთავარი მწვერვალია, რეალობას არ შეეძლება, ესაბამება, უფრო მეტიც, ის საერთოდ არ შედის ქაუხის მასივის ექვანში, სადაც თამაზორელია მასთვის ოთხეუ უშაღლესი მწვერვალი (მათი სიმაღლეები 3845 მეტრის ფარგლებშია)“...

მწვერვალითა განლაგებასა და სიმაღლეებზე „სხვა-ლოებით“, სხვათა აღწერილობების დაწვრივებითა და უდაულებულოვით მირიანაშვილი ბტყუებს მთამსვლელობაში გაუცნობიერებელ პოთხეებს, მაგრამ რა ეუყით აღსინისტურ მატანიებში დაცულ ისტორიულ, ან ამ ახელუბას მანაწილეთა დღეორებსა და ჩანაწერებში შემონახულ ქუშმარობ ფაქტებს?!

მირიანაშვილისთვის „პირისებულ“ მწვერვალ ვაჟა-ფშაველას“ ახელასთან დაკავშირებით ძალზე მნიშვნელოვანი და საგულისხმო ცნობილი ქართველი მწერლის, მთამსვლელის და საზოგადო მოღვაწის ლევან გოთუას დღეორები, ნარკვევის სახით რომ არის შეტანილი მის მუქანიწაე ნინში „მწვერვალი კრალისანი“, რომელსაც, სხვათა შორის, ჟურნალისათვის მიცემულ ინტერვიუში შ. შირიანაშვილი საერთოდ არ ახსენებს.

„ეთას სამყაროში (მთამსვლელის დღეორიდან“) — ასე პტეია ამ ნარკვევს, რომელიც სწორად 1943 წლის ახლის დაწერილობით ანგარიშსა და ფტობაურ აღწერილობას წარმოადგენს.

ნარკვეული ზოგიერთ საკვანძო მომენტს, აი, როგორ აღწერს ლევან გოთუა: „7 აგვისტო. 1943 წ. არხოტის გადასავალი უყან დაგერჩა. ჩვენ ფერხითი გადავიშალა არხოტა — ხევსურეთის ერთ-ერთი ბიჰამნი და განაპირა ხეობა.“

ჩაქსრალდეთ ნახველი თოვლის ქალთაზე ჩადეით ქლდეებზე და შა, ცირცელოვანს წყალს მივადლით...“

ცირცელოვანს წყალში სამჯერ გაეტოპეთ. და, ბოლოს, შორით ნახირი აჩნდა. მამ სოფელი არც თუ შორსაა. ახელს მივადეთ...“

სალამო ფან მღინარეში კიდევ გაეტოპეთ და სოფლის კედში მოვხდით...“

სოფელდობის მოგონდენს. აგერ არხოტს სოფლის საბჭოს თავმჯდომარე გაბრიელ ოჩიაური და მღინარე გაბრიელ ჯაბოშნური მოვიდნენ. ეს უყანსწელი მგოსანი, ლექსთა კრებულის ავტორიანის“ ავტორი.

გამავტეს, თორემ სხვა ხევსურებში ეერაფრით გაგარჩედი. საშობო ხომ თავითფტებამდე ხევსურეთი აქვს გვიღესსიანი... და თავზე თეური ქტის ქუდი.

მომხერს ფნჯად და ფინჯადეე მუხუბანა...“

— ეთილი იოს თქვენი მომბრანება... ნამოგებებდეით სოფელში. ყველას მოგასვენებთ, დედი ბინაა. ნაყვეით...“

9 აგვისტო, 1943 წ. გავედარით კიდევანის მალისაკენ (რუკაზე - ვიფენაის მდებარე). ჩვენი მიზანია: ამ მწვერვალზე ახლავ, სამხედრო ტოპოგრაფიისათვის მის წყაროზე ქვის კომპლექსი უნდა ავაგოთ. აგრეთვე გასწვრივ „ვერ უფან“ ქვიდ შევისრავლოთ, რუკაზე დავაზუსტოთ (მორიანამთისის აზრით, ამ ხალხმა თურმე რუკის ნაკეთობა არ იცოდეს).

19 აგვისტო, 1943 წ. დღის რვა საათზე დავიძვართ. თორმეტზე ვართ. მწვერვალისაკენ მიმავალ ქედის ქორის მოვეკიდეთ და ავესწრაფეთ...

უკვე მალეა ვართ. თვალს მიღმა ქედების ქიმების გაუსწორდა.

აი, მწვერვალიც აჩნდა - კლდოვანი ქიმიც, როგორც ემბო, გადაბერებული ურჩხულის დახრული ემბო.

პირველ საათზე მწვერვალზე ვდგით.

ქვევ კიდევანის მალელი, 4200 მეტრის სიმაღლე, იღონებ ეს „მოკვარები“ მწვერვალს „მოკარებულნი“ და აღბეჭდივთ აღმოსვდა.

გადმოჩნებთ მწვერვალზე მგვროვლი ქედების ხოხოლა და შიგ ნამეტარი კოლოცა აღმოვაჩინეთ.

1936 წლის ბარათია, სამხედრო-სამაერო აკადემიის წახუთია.

ვევანის მწვერვალზე ვართ.

ჩამორჩენილიც ამოვიდნენ. ევლოცავთ ერთუროს, მაგრამ ვევანის უკვე განზე ვნერჩეთ თვალდა.

იქ, ჩიდლო-აღმოსავლეთით, ქვედაკოლებში, მეთორ მწვერვალს ამართლავა, უფრო ზეიდა, უფრო მაღალი, უფრო რიხინია.

კლდოვანი შუბლის გვერდზე თოვლის ფოთლა ქუდივით ნაშობავია?

რა მწვერვალია?

რუკაზე არ არის აღნიშნული... მივალთ და ენახათ.

ასე ვაღწედა იმ მწვერვალის „ბედი“. დაუწყეთ მეტევა...

აღმა აუღებულ ვეება ზერის უფრო მეტაეს მისი აღნაგობა... მივტავლეთ

უკანასკნელ კლდეს. ეს უკვე მწვერვალია.

აღუქსანდრე ვაფთვინებ უკვე წვერებს. ხელს მიქნევს საიშის ნიშნად.

ჩანს აქ არაერთ ყოფილა.

ჩანს, ჩვენი ნატვრფალი აქ პირველია... ეჭვართობ.

მთელ ძაღას მუხლში

და წერაყინში ვჭრითავით.

ესევე მწვერვალი, არავითარი ნიშანი ადამიანის აქ ყოფილია!

შთამბედილათთვის პირველასვლა იგივეა, რაც პირველი სიყვარული, პირველი ლექსი, პირველი ბრძოლა.

ყოველი შთამბედილში, აღბათ, ზს მცირე ამარანი და ყოველ პირველ ასეღამი - ამირანისკელი შურისგების ნატვამლია...

და არის კიდევ იქ „სხვა რამ“ - ზეიადი და ჰასუსბავები. მე ხშირად ვყოფილვარ ამის მოძმე, და აი, ახლაც უცვროვ ვეულა დადუშმა, ფორი იტვირთია ვეულამ.

ყოველი ჩვენგანი ნათლია და სახელს ურჩევს „ახალ გასანათლს“ მწვერვალს.

შევ მაქვს გუშამში ერთი სახელი, მევეთრი, მრავლის-მეტეველი. მთამი ნაშობი, მთის სიყვარულით ანთებულთ და წაღურფლილთ.

მაგრამ ვერ თავს ვიკავებ, სხედვამა თქვან.

და აქ - უსაბულო მწვერვალის შუბლზე - 4300 მეტრის სიმაღლეზე, ევროპისა და აზიის ზღვარზე დაიწყო „თორმეტე ნათლის დიდი თათბირი“, დადგენილება უთუოვად უნდა ეტრისმა იყოს.

ევა, ევა, ფშაველა! - თითქოს ჩემი ფიქრი ამგდებენ ერთმა, შთამა,

შეუბნე: ოთარ გვიგინევილია. ვაგისი და მთის დიდი მისიფერაულე.

ერისხმად გადაწყდა. ევაგის დაიდგა „უმაღლესი“, „უმკვეციესი“ და ვაგის ჰუნებისათვის ვეულაზე უფრო „ბუნებრივი“ ძველა.

დადგენიერ ნათლობის სიველი, ხელი მოვანერეთ ვეულამ.

ოთარმა ლექსიც მიანერა ვაგისეული:

აქ რომ ხვნიო არავინა ხნავს,
ვარც ვინ რას თვსავს თვისია...
მხოლოდ ვიხვევი დავიან
კლდეებზე რქების ლესითა...

ლექსის მარცვალი დაიბნა მწვერვალზე...
ნისხანდებმა ტარმა იტყავა იგი და შორს, შორს მიშო-
ანდონას მწვერვალეებს, ქედებს, ფერფლებებს, ევაგის სამყა-
როს.

იქ, აღმოსავლეთით - ომბი მწვერვალი რომ აღმართულა - თუბულაა.

საინტერესოა, იმანზე ხატვინად, ზუსტად და მკაფიოვად როგორ უნდა წარმოიხანო მწვერვალზე ახლის მიზანი, რაობა და მთმუნელობა, როგორც ეს ხატვინა ლევაქმა შეძლო თავის ხატვებში -- „ევაგის სამყაროში“. როგორ დაეჯიფრო, მირიანამილი არ იცნობს უბრწყინვალეს წიგნს „მე ზაერული კრალისიანი“, რომელმაც თავისი აღ-
პინისტური ახლებსა და მოგზაურობის პერიოდებში დიდი მწერლისათვის ჩვეული ოსტატობით ბქეს გადმო-
ცემული ლევაქ გაოუას?

მირიანამილი ამის იმიტიომ აკვლებს, რომ მწერლის ხატვინად, მკაფიოდ და ნათლად აღწერილი მწვერვალის „ნათლობი“, შორეული არ უსადავება მის მიერ შეთხზულ „თორივებს“ და ევრასტრით შექმნიდა ამ ამბის ვაბიბრუ-
ებას და მიქმლავს.

სავა თუ ისე, მ. მირიანამილის აღმინისტური „მოღვა-
ნეობას“ დანტებაზე დიდი ნიით ადრე, კავკასიონზე არ-
სებობდა ერთადერთი მწვერვალი „ევაგ-ფშაველა“ და რა
„მეცნიერული თორივებიც“ უნდა „განაგიითაროს“ და
თავს შთავილის მითხვდეს პირველობის ამაღილი შუგ-
რობიბა, „15 ათასი მთამბედილის გამზრდელმა“, იგი
მარცხ იმ ვჯულის ხატვორება და პრობრტეტია, ვინც ევა-
განია იმის დროს შექმლა ამ ხატვორატული, მთამუნელოვ-
ანი და საქმიანი ლამქრობის ჩატვარება.

მწვერვალის სახელის მიტყვევის მცდელობით მირი-
ანამილმა შეურაცხყო ნინამირევის შთამბედილობა სხვა-
ნა, რომელთაც დიდი ვაგის სახელი მწვერვალს 1943 წელს
დაინათლეს, ასევე მიქმლავდა აღქვამ ივანშიშლის ვჯუ-
ფის ნერვების მინეტეფორე ვადელის, ვიკი ჩიჩუას,
ოთარ გერსამიას, სიმონ გამრეტელის, ნოდარ უბრაიდიის,

ზურაბ ტულუშის, ზაორა წიხთაძისა და, დედო სეხნიაშვილის, ნოდარ მუხომბას ლენინი, რომელიც 1952 წელს ჯერ ქაუხუბის მსიგის მწვერელები დადიანტერეს, შემდეგ კი მწვერელები ვაჟა-ფშაველასზე ვიდრე, ალ. ჯაფარიძის ჯგუფის მიერ დატოვებული ბარათი ჩამოიტანეს და, როგორც მაშინ იყო მიღებული, საქართველოს ალპურ კლუბს წაბარეს.

მკითხველთან ერთად მირიანაშვილ-მაკ მინდა იცოდეს, რომ, საბედნიეროდ, ამ ჯგუფის რამდენიმე წერილი დღეს ცოცხალია, რომელიც დამოუხმებელი ფაქტის უტყუარობა - კიდევანისმილის ქვეზე არსებულ მწვერელები „ვაჟა-ფშაველასზე“ წამწველიად მათ მოსწესის ალიოშა ჯაფარიძისა და მისი ჯგუფის მიერ დატოვებული წერილი.

ამ ყველაფერში უმთავრესი ისაა, რომ გაყალბდა ქართული ალბინიზმის ისტორიის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფურცელი და მოტყუებული დარჩა ამ შენაწინავე ტურნადის ერთგული მკითხველი.

ლიბერატორული ფერადის ფურცლებზე ამ საკითხის საჯაროდ გამოტანა პირველყოფისა, იმ ვარაუდში მყოფი, რომ დაშუქვლად მიმდინა დაიკარგოს ქართული ალბინისტური სკოლის შემქმნელთა ლენინი, სიყრუი შეიძღვლის ვაჟა-ფშაველას სახელის კავასიონის მალად პარანსზე აბტან სახელეოდან მამულიშვილთა დამსახურება, თითო უკუდავი ვაჟის სახელი, მით უფრო მაშინ, როცა მთელი მსოფლიო დიდი მწერლის წელს აღნიშნავს.

დასასრულ, „ჩვენნი მწერლობის“ პატრიცემულ მკითხველს და მ. მირიანაშვილს, რომელიც „გვარანშეობის“ და „აკვიტკიცებს“, რომ ალ. ჯაფარიძისა და მისი ჯგუფის წევრების მიერ სახელდახელი მწვერელები ვარაუდებისა, ვთავაზობ მწვერელები „ვაჟა-ფშაველას“ ფოტოს, რომელიც 1943 წელს, პირველდახელისა, ალიოშა ჯაფარიძის მიერაა გადაღებული და - სხვა მნიშვნელოვან დოკუმენტებთან ერთად - ზღვამდე ინახება და-მშა ჯაფარიძითა ოჯახის არქივში.

ყოფილად მიუღებელია მიაშვილელ მ. მირიანაშვილის მტველობა, საკუთარი თავის განდიდებისათვის ქართული ალბინიზმის სახელეოდან ისტორიად დატოვვის გაყალბებული ცნობა, რადგან ეს სამარცხეირო მგაგლითი იქნება იმ თაობისათვის, რომელითა თვალსაზრისით ჯაფარიძისა და ზვიგობრობის განმტკიცებისათვის იღვწის ეს შესანიშნავი ფურნალი.

რიტა ბაინდურაშვილი

აკლდამა, როგორც არჩევიანი

თუკი რისტომ ჩვილის - „ღვერდო ისანდერისა“ დაწერილი პიესის ტრადევიას ასახავს, „ჩემი გზა ჩემი აკლდამა“ დაკარგული პიესის ამ ბავს მოგონებობი და, ამეფარად, სახეზეა დი-ლეოია, რომელიც შესაძლოა ტრადევიად იქ-ლეოს, რადგან ბედი შარტო დადიანზეს კი არა, პო-ტესესაც აქვს. ზურაბ ანტონიოვის დაკარგული პიესა ურ-უროსა მათ შორის. მასზე დეტალ-რივად არაფერი ვიცით, გარდა იმისა, რომ თავ-და ატორი საუკეთესოდ მოაწვედა თავის შემოქმედებაში და იმ დროის უზნეო ხელისუ-ფალია სახეს აშხელება. შარტო საწამ პიესა დღის სინათლს ნახავდა, საეჭო ვითარებაში გაქრა, საეჭო ვითარებაში დაიღუპა კომედი-ურადი ზურაბ ანტონიოვი, რომელზეც ილია ქვაქვაყამ ამშობდა; კურთხულ იყოს მისი კლ-ამი, მზის დაბნელება საქართველოში რომ

დავიწერა, როგორც სარკეში, იც დაგვანახა ჩვენი ცოდვანი და ზედისწერა. - ზურაბ ანტონიოვის ტრადევილი აღსასრულად ბავსობიდანვე მავრეობაქს და, - აღნიშნა ლიტერატურის ინსტიტუტში გამარჯულ წიგნის პრეზენტაციასზე კრისტინ ჩხიშიძის. - პატარა ბები ვიყავი, როცა მომეცა მამანები, როგორც და-ღუბა ეს ადამიანი, როგორც გამოცეცს ცოცხალი ძაღლისა და ცეცხლით თავის თაბში, ამოუტყუებს ფარაბში, კარი და იმის მავრეო, რომ ეჭმი მოწყვასია, პო-ლევიამ დაუბნო მოაქცია ბინა და შო არავის მუშავდა. გაიყვებულა, აქო-იქოი ან-დუბოა მით პატარა მშა, ზურაბის შარტო მავრეობი გამოწვილია, შევლია, მის დაბმარებას სახეობა, მავრამ ამოღ... მხოლოდ საღამოს, მუხარამდღის ბრძან-ებით გააღეს კარი, ანტონიოვი საეფადუყოშიმ გადიოყავს, მავრამ დაბმარე-ვაიანი ამოწმდა, იგი 34 წლისა გარდაიცვალა. მაშინვე გაეცეცა ჭორი, რომ იმ დღეს მისი პიესებზე გაქრა, მათ შორის ის ჯერ კიდევ გამოუქვეყნებელი პიესა; - მამას მონაობრობის შემდეგ არ მასვენებდა სასკოლოლოდ განმარტო-ციკის ყვარალი, რომელიც თურქი მისი თაბშიდა მთელ დაბნელობაში მო-ვეულო, რათა მელაო, რა დაეიშავებო... და ეჭვი, რომ ეს იყო გამომწველი მკვლელობა. მის თანამდგროვებას ვამჩნეოთ იგი, მავრამ მტვეტი არავის გა-მოუთიებია და ეს ამბავიც, საშინებაროდ, დაეწვიებოდას მივცა. ყველაფის თან-დადებდა განედა იმისა, რომ ეს ტრადევია რამზე ფორმით უნდა ასახებოყო რათა მთამომავლობის სცოდნოდა ამ უდავოდ ნიჭიერი კაცის ხელმწიფე-რელი თავგადასავალი, როგორც ბედი მწერლისა პოლიტიკა სახელმწიფოში

ზურაბ ანტონიოვის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ ცნობები ძალიან მწირია, თუმცა რაც არის, იტყვიან ნათელია, რომ ამ ახალგაზრდა ხელი-დანმა სახელისა და წარმატების მოქმედა ერთბაშად შერულა. იგი მონაცე იყო გიორგი ერისთავისა, რომელმაც გიორგი თვარტალური დასი ჩამოაყალიბა და მისსავე პიესაშიც თამაშობდა მთავარ როლს. მუშაზეც თუიონაც დარჩო პო-სების წერა, რომლებზეც სევერზე წარმატებით იფტებოდა. ამ სექტებებში ზურაბ ანტონიოვი ატვორავდ იყო დაკავებული და, როგორც ამბობენ, შესანიშ-ნავი არტისტული მონაცემებიც გამოაღვინა. იმისავე ამბობენ, რომ მახასიათ-ებო ნიჭით მან გიორგი ერისთავსაც აუტოხა, მის გაშოც მავრანი შეეცადნენ მათ შორის მუღლი ჩამოეფოთი. თუმცა როგორც გიორგი ერისთავმა დასი დატო-ვა, იგი ზურაბ ანტონიოვის გადაბარა, როგორც ვნის გამმტკმდებელი. საშინ-ხაროდ, დასის ხელმძღვანელობა მხოლოდ ორ თვის დასაყვად და ის საშინ-ელი აღსასრულაც დადგა. მაშინ გაეცეცა ჭორი, თითქოს ზურაბ ანტონიო-ვი ნათივად დასის ხელმძღვანელობა გიორგი ერისთავს და ისიც განმარტო-

თუმცა ეს მოხლოე ქორია და ვერც სიმართლე ვაიყო ვერაირ, რადგან, როგორც ვთქვით, ანტიპროცის დაღუპვის გარემოებანი არაფერ გამოიძიო.

ქვეყნობრივად იქნეს სმართლის დადგენის სურვილი განბდა მიზეზი იმისა, რომ როსტომ შვიტის სწორედ დეტექტივისი ფარში გადგენილება პოესა, დიას, ასეთია მისი ფაქტულად ტრადიციული შერეული გამოხატულება, მართალია, მოგვანებითა, მაგრამ დაფუძნებული წაღილი იწყებს ფაქტის ძიებას და ამ წადილს ის გარემოებაც აძლიერებს, რომ უბედური შემთხვევის დროს პიქტები დისკრეტა. ამის უკან, საგარეოდ, ბელისფედლების უხეიო მოხვედ უნდა იდგეს, რომელსაც მათ ავტორთან მტრული დამოკიდებულება ჰქონდა. ანტიპროცის გამზრახ მკვლელობის საფუძვლადი ცეცხ უნდად გამოიმჩვიდეს, რომელიც არც მტრ, არც ნაკლები... ილია ქაჭავაძე გახლავთ.

— რატომაც არა, — ამბობს როსტომ შვიტე, — ვინ, თუ არა ილია ქაჭავაძე და მტრულად უნდად იმეორე კავის საცეცხო უთარაზბი გარდაცვალებით? ილია იყო ანტიპროცის, მომხრეული მოსამართლე, ურწალოები, რომელსაც ურთოდებდა ევლენობა კიდევ და ყველა საბუღებაც ჰქონდა იმისათვის, რომ ეკალი წაღეფოდა სმართლის, მე მახსოვდა ერთი მოთხრობა, რომელსაც იმარ ხანაბა დებდებოდა და მკვლელობის იძებნა. და კიდევ, რატომ არ შეუძლია, რომ ამ პოესაში ილია ქაჭავაძე იყოს გამოხატული? ის ხომ ილიაა, რომელიც არ გვეუბრება, მისგან დაფრული ყოფილიყო რამდენად ყოველმხრივ მკვლევარა სმართლის დადგენას? მართალია, რეალურ გრძობა იყო აკვერსა, რადგან ილია მაშინ დეშეუბნა მახსოვდა მომხრეული მოსამართლე, მაგრამ მე გამოხატული სრულიად ადამიანური მოქმედება — თითქოს ილია ამ დროს მკვლევრობით არის თბილისში წამოსული და სამხელე ტრავმატის შესახებც შეუძლებელი იდებნა. მის ინფინად შეგრძეს ეს ამბავი, რომ დასვენების მატერე გამოცხობას იწყებს და სწორედ ამ ძიების პროცესია აღწერილი პოესაშიც.

ასე, დროისა და ვითარების გათვალისწინებით გაჩნდნენ ნაწარმოებში სხვა პერსონაჟებიც, იმ პროცის ცნობილი ქართველები: ელზაზარ ერისთავი, პლატონ თოცელიანი — ქართველ კულტურის რომ აქტუალად უმთავრებდნენ და ვიორე ერისთავთანაც მეგობრობდნენ. ასე, სრულიად ბუნებრივად მისადაც პოესაში ილიას თანამებდნენ ილია გვირგვინი — თავისი ქალური კვამისობებითა და უხუცაობით, და სოციალი სობით, ადამიანური განცდილი შემოატყს. ატევა მახსობილი, ბიროს ამბოხის დამშენი, რომელიც ზურბს ანტიპროცის გარდაცვალების დღეს იქ იყო. რადგანაც პოლიცია ვადამყოფის გახსნაცვანად მუდგა, სწორედ იგი მუდგა მათ და თანხში მისი მომხრეული ხელნაწერებისა და ნიჭების ადებაც მისეც მკვლელო და რადგანაც ილია ქაჭავაძეც პოესის შესახებ მკვლევრობებს მის, სეც რა იყო პოესის ამბავი, — ნამოსახლები შეინიჭებს. ამით გამოიმჩვიდეს უღრმეებდა ცეცხი, რომ აქ რადგან სხვა ამბავია და ამ ვითარება ტრავმატული შემთხვევის მონაწილე მოსახლეობის ბიროტე წიხტების იმპლემენტაცია.

ეჭვი, რა თქმა უნდა, პოესის პოლიცია ცეცხად რჩება, რადგან ეს ნარწილსახელი გამოიძება მხოლოდ გონების, აზრობა შედინარების ნაყოფია და არა რეალურ ფაქტებზე დაფუძნობილი. თუმცა პოესაში იმედნად ლოგიკურად მიდის ძიება და ეჭვის აღმებურელი ფაქტებზე გამოიმჩვიდეს [სრამდეული მისის ავტორის] მიერ ისეთი დეტექტიური ოსტატობით არის აგებული, დაკავშირებული ერთმანეთს, რომ მკითხველი თავისდათავად ვარკვეულ დასკვნამდე მიდის და საბოლოოდ სრულიად ნათელი სურათი იკვეთება.

აკი ბრანსა კიდევ როსტომ შვიტემ პრეზენტაციისზე ამ საცეცხო ფაქტების მხარე-მხარეკამი მომხიერება, რომ მკვლევრობის მართლად ვაჩვენებო.

ზურბს ანტიპროცის „მისი დაბნელება საქართველოში“ დედასაც წარსტავის იდგენება ქართულ სცენაზე. შედარებით ნაკლებ სელიცებლსმართანი აღმოჩნდა მის სცენა პოესაში — „ქმარი ხელი ცოლისა“, „მე მინდა ქვედა გებედე“, „ქორწინება ნეკერთა“ და კიდევ არაერთი, მაგრამ თავის გრძობ მათ ნამუხელოვანა რელი მკასრულეს ქართულ დრამატურგიასა და თეატრალურ ცხოვრებაში. და აღნაით, კიდევ ბევრი სანტიტრეო როლის მქონეულებსა და ნაწარმოებსა ავტორისს შეუძლებდა იგი, პოლიცური სახელმწიფოში ადამიანთა მხარეკრობასა და სიბედეს რომ არ შენარეოდა. ამის შესახებ მკაცრხმადეც მხეცვრება აღნიშნა: რაცა სივლეებისა და ფიზიკური ვადარქვისის მიკი ფეხება, სწორედ მაშინ ჩნდებნან ადამიანები, რომელთა შერებება — ბიორგავისა და მქონეულებსაზე — ფეხება ხომაც კულტურა და მუშავედ კორინგება იქცევიან თითბებისთვის. სახელმწიფო, ქართულ ბელისფედის არაერთი ასეთი კორინგე მკაცრს და ეს უდავოდ ნიჭური კომედიოგრაფი უმეტეს წარსტავის მთავრედა, რომ დასცვლავო.

პრეზენტაციის პოესის მხატვრულ ღირებულებებზე მათა დეტალიზაცია იმავრება: ეს არის დეტექტიური ფარის ტრავმატული, საცეცხ ამბავი ტრავმატული, ხოლო ხანაბაბიროგი ელემენტებით კომედი, რომელსაც აძლიერებს დრამატისტების გიორგი ერისთავის „გაყრიანა“ და ზურბს ანტიპროცის „მისი დაბნელებაში“. ავტორი პროფესიონალი გამოიმჩვიდეს ინტელექტუალი მიკვერცა მოეულებს და მკითხველსაც ელემენტულად მუშავებს საფარეოებს და ექვანმდე ეს არის ტექნიკურად მხატვრული ნაწარმოები, რომელსაც როსტომ შვიტეც პოესის არანკველებრივ ოსტატებად წარმოაჩინა.

დეტექტიური ფარის მკაცრი კანონების დაცეცხი დანეროლ პოესად შეფასება „ჩემი გზა ჩემი აკვადამა“ მართამ კარბელაშვილსა და მის ავტორს ამ განწინი ნარწავლებლები მომავალში უსურვა.

ზანა ამზანიძემ კი პოესის ქართულ სცენაზე ხოლვის სურვილი გამოთქვა. მასში ყველა მოქმედი და ყველა პერსონაჟი იყო ნაილად, მხატვრულად არის აღწერილი და ტექნიკურადაც, გამოახების ფორმებით (ხმა, განათება, დეკორაციის და ა.შ.) უზრუნველყოფილი, რომ ნებისმიერი რეგისსორისთვის ეტყვე გამოხელებული არსებულეზური მასალა სცენაზე გადასტანდო.

ავტორის ამ მოლოდენების, არამედ თბილისის მხატვრობისთვის მოამბეჭდვა ატეს, ვანტაჟების ისეთი მარეკალია მასში, რომ მკითხველს განსაკუთრებული ინტერესის იმბოდავს. მოზარელი ვარ, რომ ამ თემატისის და სტელის მიკვერც იქმნება ჩვენში, რაც, ევიტროს, დღეს ქართულ მწერლობასთან განამარტულდ ახალგაზრდობას მოიზიდავს და დაინტერესებს. ლტერატურული ნაწარმოების მხოლოდ ლიტერატორებისად მისეც არა, ფართო აუდტორიოსთვის, უპირველესად ახალგაზრდა თბილისისთვის უნდა იქმნებოდეს, რათა ნიჭის განუქორტებულ საწყაროს ვახაროთ იგი — აღნიშნა თავის გამოხატვამი ქთოვან ელამილმა.

ნიჭი კი მართლაც საინტერესოდ, ერთი ამოსუნთქვით იყოხებისა. სათორი — „ჩემი გზა ჩემი აკვადამა“ — საიორი სიხესტით ახახება პოესის მთავარი პერსონაჟის მამრე ხეცვრს და მისით (სათორით) აღძრული მოლოდენიც დიდი ოსტატობით მართლდება ტექსტში. ამას თანამხრად განამარტებს როგორც პოესის მთარაზა — ამბის ტრავმატში, ისე მისი მხატვრული, გამომხატვლებობითი სტილი.

ირმა რატინაი

თანამედროვე ქართული ლიტერატურული პროცესი

წერილი, რომელსაც მეთხველის ვურადღებას მივაქცევთ, შეეხება თანამედროვე ქართულ ლიტერატურულ პროცესს და მის ადგილსა და მნიშვნელობას ზოგადლიტერატურულ სივრცეში. თავად საკითხის სიართულისა და მასალის მრავალფეროვნებიდან გამომდინარე, ნარკვევი უფრო მიმოხილვით ხასიათს ატარებს, ვიდრე – ფუნქციონირებს, თუმცა მისხანს იხსნავს თანამედროვე ქართულ ლიტერატურულ პროცესის, უპირატესად პროზის, თეორიულ-მეთოდოლოგიურ შეფასებასა და კლასიფიცირებასაც კი. წერილი დამატრეზული არა ავტორის პირად სიმპათიებსა თუ ანტიპათიებს, არამედ – პროცესის ზოგადი პარადიგმის გამოკვეთის პროფესიულ სურვილზე, მიუ უფრო, რომ თანამედროვე ქართული ლიტერატურა საერთაშორისო კულტურულ პროცესის ნაწილს წარმოადგენს და მისი დისკურსული სტრუქტურის განსაზღვრა ძალზე საშუარო საშუალებას აქვს.

აღეს, ინტერკულტურული კომუნიკაციების მზარდი განვითარებისა და გაღრმავების ეპოქაში, განსაკუთრებულ დატვირთვას იძენს ნაციონალური ლიტერატურების – როგორც აზროვნების ორიგინალური მოდელი – რეცეფცია, მათი გამოყვანა კულტურული იდენტობის მდგომარეობიდან და დასუქლი ჩართვა ფართოპასაჟაჟთან კულტურათათმორის დიალოგში. გამონაკლისი, ცხადია, არც ქართული ლიტერატურაა. ამ თვალსაზრისით, უპირველეს საქორების წარმოადგენს თანამედროვე ქართული ლიტერატურული პროცესის სწორი ინტერპრეტაცია და მისი ადგილის განსაზღვრა საერთა-ლიტერატურულ დისკურსში, რაც, თავის მხრივ, დაასაბუთებს (თუ ვაიმართლებს) ისეთი აქტიუობების აქციტირებას, როგორცაა საქართველოში ლიტერატურული საქონაშობის (როგორც შემოქმედებითის, ისე – კლდეების) ფინანსური ხელწყება, მთარეზნელითი შემოაბის გაძლიერება და ქართული მატერული ლიტერატურის ნიშნუქის გამოცქათა განმორციელება სხვადასხვა ენებზე.

შეითება – არატომ* აქ ნამდვილად უდავლოა, ვინაშან ლიტერატურა საერთოვლოში კოდელოის ასრულებდა და დღესაც ასრულებს ინტელექტუალური ლიფერის ფუნქციას. სწორედ ლიტერატურაა ის შეართ ბერკეტი თუ დასავრდნი, რომლის მეშვეობითაც ქვეყანა ოდიოვანებზე საიმედოდ იყო ჩართული საერთაშორისო კულტურულ ურთიერთობებში და მსოფლიო ლიტერატურულ

* მოხსენების სახით წაკითხული იქნა 2011 წლის 24 მაისს, საქართველოს კულტურისა და ძველია დაცვის სამინისტროში, ლიტერატურული ფორუმ-ფალოლოგის განხარზე.

კულტურული პროცესის ძალზე მნიშვნელოვან დანდმეტებს წარმოადგენდა. ვფიქრობთ, არც ჩვენი ეპოქაა გამონაკლისი და თანამედროვე ქართული ლიტერატურული პროცესი მსოფლიო ლიტერატურულ პროცესის ისეთვე არსებითი რგოლია, როგორც წარსულ ეპოქებში იყო.

თანამედროვე მსოფლიო მკითხველი საზოგადოებასათვის ქართული მწერლის მრავალი კუთხით უნდა იყოს საინტერესო. მათ შორის: 1. უახლესი ქართული ლიტერატურა თხუთმეტასეულოვანი ტრადიციის წინაშე და განუყოფინება იმ ერთეულ ლიტერატურულ მოდელთან რიგს, რომელშიც მოდერნიზტული ტენდენციები მუდმივად იკუეოება ისტორიულად ჩამოყალიბებულ კულტურულ ცნობიერებასთან; 2. ქართული მწერლობა, როგორც უაქველესი, ისე – თანამედროვე, გახსნილ კულტურულ კონსტრუქციის წარმოადგენს, რომელიც ლია იყო და არის მსოფლიო თუ ევროპული ლიტერატურულ სივრცეში მიმდინარე პროცესებისათვის; 3. უახლესი ქართული ლიტერატურა თავსდება რა საერთოლიტერატურულ კონტექსტში, ამავე დროს, ინარჩუნებს ორიგინალურ სააზროვნო არეალის სტატუსს, რომელიც, თავის მხრივ, ადრათიებს საერთაშორისო ლიტერატურული პროცესის შორაზონტებსა და მასშტაბებს.

შეგახანია, რომ ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი ღირსება ქართული ლიტერატურისა ცხადყოფს მის უნიკალრობას და სრულად ამართლებს იმ ინტერესს, რომელიც დღეს არსებობს მისადმი საერთაშორისო ლიტერატურულ თუ საგანმრეკულ წრეებს შორად. თანამედროვე ქართული ლიტერატურა იმსახურებს, იყოს თარგმნილი, პოპულარიზებული და სრულყოფილად ჩართული მსოფლიო ლიტერატურის თანამედროვე ისტორიაში.

შთავაზო კითხვა, რომელსაც, აღბნთ, ამოაგონებ უნდა გავუქს პასუხი, ასეთია: საიდან იჩებება „თანამედროვე“ ან, გნებავთ, „უახლესი“ ქართული ლიტერატურის ისტორიის ათვლა? მეთოდოლოგიური ჩართობის მონიშნა, ვფიქრობთ, ქართოლოგიურ აუცილებლობას წარმოადგენს.

ჩვენი ვარაუდით, რომელიც გამყარდება იმ აზრით, რომ ყოველი ლიტერატურული ეპოქა წინასწარი, ხშირად ხანგრძლივი კულტურული მომზადების, ერთგვარი პრეპარაციის, შედეგია, თანამედროვე ქართული მწერლობის ისტორიის ათვლა ვასუქლი საუკუნის 50-იანი წლების მიწურულიდან და 60-იანი წლებიდან უნდა დაიწყოთ, იმ ეპოქიდან, როდესაც ქართული ლიტერატურა მასშტაბურად მოიყვა საეკლესიო მნიშვნელობის თეატრებში და სტალინისტურმა ინოვაციებმა მიმდინარე ქართული მწერლობა, პროზა, პოეზია თუ დრამატურგია, საქმად შეიღწო კონტრპულსი მე-20 საუკუნის მეორე ნახევრის ლიტერატურულ პარადიგმასთან, თუნდაც იმ უტყუარი მიზეზის გამო, რომ თანამედროვე ქართული მწერლობა, მისი განვითარების არც ერთ ეტაპზე, არ წარმოადგენს სტატურულ გამყარებულ ან დამთარეზულ მოცემულობას, არამედ მუდმივად განახლებადი პროცესია, გამჭვირვალე როგორც ტრადიციული, ისე – ახალ-ახალი მეტამოდლობისათვის 60-იანი წლებში ჩამოყალიბებულმა შემოქმედებითმა გემოვნებამ მწერლისა შეიძლება 90-იანი წლებში სწორედ ახალი ხედვების ზეგავლენით, განიცადოს ტრანსფორმაცია, 21-ე საუკუნის მწერალმა კი თავისუფლად მიმართოს გამოისხების უკვე დაძლიულ მეთოდებსა და

ხერხებს. ეს უნიკალური კომპონენტობა თანამედროვე ქართული მწერლობისა საშუალებას გვაძლევს, ვისაუბროთ მასზე როგორც ერთიან, მთლიან, ურთიერთგამჭვილ თუ ურთიერთგაველებად სასტემოზე.

50-იანი-60-იანი წლებს მივჩნავ, ე.წ. „ჰაბობობის“ („ოტტეტელის“) ხანის საბჭოთა ქვეყნების და, მით შორის, საქართველოს ლიტერატურულმა ცხოვრებამ თავისებრად განსხვავებულ საფეხურზე გადაინაცვლა. კომუნისტური რეჟიმის პირობებში, ინტელექტუალური ტერორით, რეპრესიებით, ბრძოლით, წინააღმდეგობებითა და მითით ალსავე მტკიცებულა გამაცდილებას ფიზიკურ, სპორტის „რეჟის ფარდის“ ოფანგმა ანუვამაც კი მნიშვნელოვანი ზეგავლენა მოახდინა ხელოვნურად კონტროირებული ქვეყნის კულტურულ და ლიტერატურულ ცხოვრებაზე. მონიშნულ პერიოდში დაუფარავად იზრდება ზეგავლენა დასავლური ლიტერატურული ტრადიციებისა, რომლებიც პემინგუისეული თემატიკა და თამაში ნეორეალისტური ექსპერიმენტებით იჭრება საბჭოთა შეყენების ტერიტორიებზე და თან მოყოლებს რომანტიკულ ოცნებებს მცობობრობაზე, გულახდილობაზე, ურთიერთობების სიფაქიზეზე, და ესოდენ ნანატრ თავისუფლებაზეც კი ამ ახალი ლიტერატურული ტალღის დარსეულ წარმოადგენლებად 50-იანი წლების მინურელს ქართულ პროზაში დავასახებლებთ გურამ ჩრეელიძეულსა და ურლომ ახელუაძიანს. მათი შემოქმედება შეიძლება განვიხილოთ, როგორც იზოლარებულ ქართული საბჭოთა ლიტერატურის საერთაშორისო ლიტერატურულ ორიენტაზე დაბრუნების წარმატებული მცდელობა, განხორციელებული ქართული მოფრინების შეთადური განადგურებამან თითქმის ოცდაათწლიანი ინტერვალის შემდეგ. გურამ ჩრეელიძის პროზა არის დასტურული ლიტერატურული თემატიკისა და სტილის ძირეული და პრიციპული ევოლუციებისა, რითაც მწერალი სრულად ემიგრება „Homo Sovieticus“-ის კულტურულ-სტილისტურ მოდელს და მიმართულია კონცეპტუალური, ემოციური და რეპრეზენტაციული თავისუფლებისაკენ. მასი შემოქმედებითი მემკვიდრეობა არაერთ შეხანშიავე მოთხრობასა თუ ნოველას ითვლის, განორიქებს ინდივიდუალური რეალისტური მინერალია და თხრობის ლაკონური სტილით. ჩრეელიძეული დაწახებრებულად იქცევა ახალი თაობის ქართველ მწერალთა ლეგენად, რომლის გავლენაც დღემდე არის

შეზარტუნებული ქართულ ლიტერატურულ სივრცეში. დასავლურ ლიტერატურულ სტანდარტზეა ორიენტირებული მასივე თანამედროვე, ეროლი ახელუაძიანი, რომელიც უკრ კდეე საბჭოთა მენტალიტის მატარებელ ქართველ მკითხველს თამაშად შეუიღვა წარმოსახვის უწყვეტი და სიღრმისეული მრეებისაკენ. მოვანებებით ურლომ ახელუაძიანს ნიენმა „ფანი და ხიკო“ საეტიპო მნიშვნელობა შეიძინა ქართული ლიტერატურის ისტორიისათვის.

ამავე ახელუელთა გზავისაყარზე, ტრადიციულად დასავლურად მემ-20 საუკუნის ქართული პოეზიის ისტორიის ერთი ეტაპი, აღნიშნული დოქტატურისა და ქემპარიტი პოეზიის სახედსწერო მუეალებით, – თავს მოყოლავს მემ-20 საუკუნის გენიალური ქართველი პოეტი ვლადკტიონ ტაბიძე, რომლის შემოქმედებისთან მიმართებაში, თანრობასა თუ წინააღმდეგობაში ჩამოყალიბებას იწყებს უახლესი ქართული პოეზია, აღნიშნული მასშტაბური თემატური და სტილისტური ტრანსფორმაციებით.

განსაკუთრებული ინოვაციურობით გამოირჩევა ანა კალანაძის პოეტური ხმა. მოუტედავად ქალთა პოეზიის მარტინალური პოზიციისა იმ ეპოქის ქართულ პოეტურ სივრცეში, სწორედ ანა კალანაძის პოეზია არის ერთ-ერთი უადრესი გამოვლინება პოეტური დასკუნის ლიბერალიზაციისა საბჭოთა მოლიტკური ზეგავლენისაგან; ღრმა, ემოციური, ფორიანი ლექსი, დაფუნებული გამოხატვის მანიპულატორ მანერაზე, რითაც კალანაძის შემოქმედება ორიგინალ თავისებობას ახელუაძის მითი თანამედროვე დასავლელი ქალ პოეტების შემოქმედებით ხედვებათ. თუმცა, ანა კალანაძის პოეზიაში ძალური ხედავ ელემენტურად იყვევება ნაციონალური ცნობიერების ტრადიციულ ქართულ მოედელთან, ასტორიული, მითოლოგიური და კულტურული არქეტეპების სისტემისთან. 50-60-იანი წლებიდან ახალი ქართული პოეზიის ისტორიას, – ლიბერალიზებული პოეტური დისკურსის სახით, – მასთან ერთად ქმნიან: შოთა ჩანტლაძე, ოთარ ქილაძე, თამაზ ჭილაძე, შურანი მარტინაიანი, შურამან ლებანიძე, გივი გვიგუქორი, შოთა ნიშნიანიძე, არჩილ სულაკაური, ტარიელ ტაბატაძე, ეხატანე ვაევაბაძე, მხივილ ქვლივიძე, ვახანუელ ჩარკვიანი, რუხნი ამბუკელი, ექნარ კვიციანიძე, შორის ფოქსმანიძე – თი, არასრული წესება ქართველი სამოციანელებისა, რომელთა პოეტურ ტექსტებში ცხადად მოფრინობა ზეგავლენა დასავლური ლიტერატურული მოდლისა, მოჭარბება

ირმა რატიანი

თავისუფალი პოეტური სტილია, რომელიც ორგანულად ერწყმის ქართულ ტრადიციულ პოეტურ სტრუქტურებს. უნდა აღინიშნოს, რომ პოეტმა ახალგაზრდა თაობის გვერდით მუშაობის აგრესიულუნარასამოციონარებელიც – არაქალ ამასშიც, გრავილ ამასშიც, იოსებ ნონქველი, რომელიც პოეტური გემოვნების ფორმირება სამქვეთის პოლიტიკური და კულტურული ამასების სერიოზულ დაგეგმვაზე, მაგრამ მნიშვნელოვანი ტრანსპორტაციის განიცავდა ახალი დროების პირობებში. სამოციანლებში კი თანდათანობით ასყრობენ ლიტერატურულ სფეროზე: იბეტებთან ნამყან ლიტერატურულ ფუნაღ-გაზეთებში, გამოსცემენ პოეტურ კრებულებს და ერთმანეთსავეან საკმაოდ განსხვავებულ პოეტურ ზედეებს სთავაზობენ ქართველ მკითხველს, თუმცა დისკუსიის ეს პრობლემური პრობლეა, ერთნაირად დასაყვანილებელი ქართულ მოზიასა და მოზიანში, არცთუ ხანგრძლივი პოლიტიკური „ავთანობის“ შედეგი აღმონებლებს: 70-იანი წლებიდან, როგორც კი ყინულს გზობაში სამიში სხე მოიღო, სამქოთა ლიტერატურა კვლავ გაუაქტივორდათ უცხო ხელის აქრძალვის ანსტრუქტა: მასფორება სამქოთა ხელისუფლების აგრესია ყოველგვარი სთახლისაში, რაც, ერთი მხრივ, იძულებს უკიდურესად ხელუყურ ხასიათს, ხოლო, მეორე მხრივ, არღვევს კომუნისტური ელემენტარულ ნორმებს; შედეგად – მწერალი, როგორც ინფორმაციის ერთ-ერთი კვლევაზე კვლავიფორმებული მომხმარებელი, განიცდის ინფორმაციულ დეფიციტს. პოლიტიკური მარწუხებით შეზღუდული ამ ეპოქაში სამართლიანად შეიძინა „უძრავობის“ ხანის სტატუსი, ხოლო მწერლობა მოიძინებდა შედეგად რეჟიმენტარული ალტერნატიული გზების ძიებას.

შექმნილ ვითარებაში ქართულ ლიტერატურულ სფეროში იკვეთება დისკუსიის სხვადასხვა მოდლები, რომელთა შორისაც განსაკუთრებულ დატვირთვას იძენს სუბკულტიურული დისკუსია, როგორც ანტიკონფორმალური ნარატივის სიღრმისეული მოძიება, ნარატივული „სხვაგვარად“ მარწონენ მწერლობა შთამბეჭქვადი გვეფთხი – ითარ ქილადი, ქაბუა ამარცხობი, ითარ ჩიქვი, გურამ დონასაშვილი, გურამ გვეგშიძე, ჯემალ ქარნაძე. მათ შემოქმედებაში დასტუტებას და გაურჩეობას იწყებს სამქოთა სოციალისტური რეალიზმისათვის ნიშანდობლივი კონცეპტუალური და სტრუქტურული შესახათებლები. სუბკულტიურული ტექსტების ნაშრომული მათივე თანამედროვე მთავალი და ვერობული მწერლობისათვის აქტუალური თემების სულიერი ღირებულებების დედედაცია; ფუქი მიწინებთა და იდეებით ნაკლებ საზოგადოების წყნრობიერი კრიზისი ინტელექტის მწვევა დედეციტს; მარტობა, გაუცხოება და საკუთარი თავის ძიება. ეს მთავალი თემები სიღრმისეულად იკვეთება, ერთი მხრივ, აზროვნების ანტი-სამქოთა მოძიებაში, ხოლო მეორე მხრივ, ლოკალურ პრობლემებთან და თემებთან, როგორცაა: სწრაფვა თვითრეჟიმენტარული თავისუფლებისაკენ, იდეოლოგიური კლამებისაგან თავდაცვის ინტელექტუალური მტკინიშემების ძიება, ბრძოლა ნაციონალური იდენტობისათვის. საუკლისბნობა, რომ მწერლები სრულიად განსხვავებულ ფანრებს, მეთოდებს და სტრატეგიებს მოდიფიკაციებს მიმართავენ. თუ ითარ ქილადი, ქაბუა ამარცხობი და ითარ ჩიქვი უპირატესობას ანიჭებენ რომანის ფანრს – „გზაზე ერთი კაცი მიდიდა“ (ო.ქ.), „სოცულმან ჩემთან მხოვნილმან“ (ო.ქ.), „აფთა თუთაბა“ (ქ.ა.),

„კვერნიჭი“ (ო.ქ.), „პორიანი“ (ო.ქ.) და სხვ., გურამ დონასაშვილი, გურამ გვეგშიძე, ჯემალ ქარნაძე არცთუ იშვიათად ირწვევენ მოთხრობის ფანრს – „კაცი, რომელიც ელიტარებელი ძლიერი უყვარდა“ (გ.ა.), „ვატერნალი“ (გ.ა.), „კაბა“ (ო.ქ.), „იგი“ (ჯ.ა.) და სხვ. სახეზეა ამასმარტო ფანრების, არამედ მხატვრული მეთოდების დედე მრავალფეროვნება. ერთმანეთს ენახებლება ნეოგაზლზის, მოთლოგობის, მავიური რეალიზმის, ფანტასტიკური იმავლოგობის ელემენტებს. თხრობის ამსტრუქტად მარტუგობის რეალიზტურ დისკუსიის, დრამატულ ნარატივის, გროტესქსა და, ხშირად, ამსურფს შორის. ყველა დასახელებული მწერალი დღეს უკვე სამართლიანად არის მიჩნეული ქართული ლიტერატურის კლასიკოსად, მთავრადედე იმისა, განადრძობენ თუ არა ამჟამად თავიანთ მოღვაწეობას. ამ გარდაცვლილი ითარ ქილადი მრავალჯერ იყო ნარადგენილი ნობელის პრემიაზე, 2009 წელს კი მისი სახელი ნიშანდობა საბოლოო ნუსხაში აქნა შეტანილი.

განსაკუთრებულ ყურადღებას მთავრადედე ქართველ მწერლობა კიდევ ერთ ჯგუფს, რომელიც, ასევე 60-70-იანი წლებიდან, დედე მარტებშითაა წარმოული ლიტერატურულ პრეტენსი და ორიენტირებულია საზოგადოებას ამა მარტო სულიერ-ანტელექტუალურ თუ ფილოსოფიურ-ფსაქოლოგიურ, არამედ ყოფილი-სოციალურ პრობლემებსა და ელელემენტებზე. მათი მოღვაწეობა ათრღებლებზეა განხრტობილი: რეგავ თანაშემული, ნოფარ ღუმბაძე, რეზო ქვიშიელი, არჩილ სულაკურნი, ვევა გვიგამილი, ნოფარ ნულუისკირნი, თამარ ბიბილიანი, ნულზარ მთავრადე, ორდინარული, თუმცა ხშირად არაორდინარული სიტუაციები, სხვადასხვა ცხოვრებისეული პრობლემებისა, ადომიანური დილემები, ღრსიული გამოსავლის მუშეგი ძიება – ამ თემების რეალიზაციისათვის დასახლებული მწერლები ნარატივით იყენებენ როგორც რომანის, მოთხრობისა და სოველის, ისე – ზღაპრისა და იგავის ფანრს. ნურის მანარა ძალზე დინამიური, ხშირად – აღსავსე ოუმორით, სატრაიითა და პაროდით. თანამეული ვირტუოზულიად ფლობს მოთხრობისა და ნოველის ფანრებს და ქმნის მუდარებელი მწერლობის ალთისი და გემოვნებით გამორჩეულ ქართულ შედეგებს – „დევისის ბნალი“, „კაცი და ქალი“, „ანეკდონის ნითელი ფითოლი“, „უკუღმა დაქვადილი“ და სხვ., რომელთა ენა, მართალია, ქართულია, მაგრამ სათქმელი – საყოველთაო.

მთავრადედე იმისა, რომ ქართველ 60-იანელთა და 70-იანელთა ტექსტები სხვადასხვა ენებზეა თარგმნილი, თარგმანის სტრატეგია მიიწვ სამქოთლი სტანდარტით იყო განისაზღვრული და, ფუქიკობით, საფუქელიან გედახედავს საჭიროებს. ამ მწერლობა შემოქმედებები ამარტველებმა საერთაშორისო ენებზე თანამედროვე ქართული მთარგმნლობით სკოლის პიოროტეტადეც შეიქმნა განისაზღვრეს: ქართული მარტების, კორტატების, სოლენიციონების თარგმანის ვაპტურების, ენობრივ არიელის გაფაროობა და გამოცემა მნიშვნელოვან აამალებს თანამედროვე ქართული კულტურის ატორიტეტს (საერთაშორისო კულტურულ სფეროში). მთავრადედე განისაზღვრეს რომ მალედა, ამასზე არაერთი მოღვაწეობი-დეული ფაქტი შეტახებლებს: ნოფარდინდურ ენაზე ითარგმნა და გამოიცა ერლომ აბელუფიანის „კაბი და ნიკო“

(შთარგმნელი – ინგრიდ დებრაჟე) და ნარმატივით დაიმკვიდრა ადგილი ბაზარზე, დასრულებულია ნიგნის ინტელსურენოვანა თარგმანიც (შთარგმნელი – მერა ჩილდსი) და, რამდენადაც შენების ცნობილია, უკვე უღის თავის გამოცემებს; სლოუბოზი ენაზე 2012 წელს გამოვიდა. ამე-20 საუკუნის ქართული მოთხრობა“, სადაც დაიბეჭდება გურამ დონანაძის, რეზო ქვიციანი, რევაზ აბანიშვილის, ნუგზარ შატავის მოთხრობები (რასაკვირველია, კრებული მოიცავს უფრო ადრეული პერიოდის ქართულ მწერლობასაც); ანგლისურ ენაზე დასრულდა თარგმანიც რომანის „ვხაზე ერთი კაცი მიდიდა“ თარგმანი (შთარგმნელი – მერა ჩილდსი), რომელიც უბილიუს ზანტის დაიბეჭდება აშშ-ში; რამდენიმე წლის წინათ იაპონურ ენაზე ითარგმნა და გამოიყვანა ნოდარ დუმბაძის რომანი ანე, ბეზია, ილიკო და ილიაონი“ (შთარგმნელი – იასუჰარო კოჯიმა), რომელიც დიდი ინტერესით მიიღო მკითხველმა. ანგლისურ ენაზე ითარგმნება ჯემალ ქარბაძის რომანები. ეს დადასტურებდა იმისა, რომ თანამედროვე ქართული ლიტერატურული პროდუქცია საინტერესოა და მიმზიდველია უცხოელი მკითხველებისთვის, მით უფრო, რომ მხატვლის არჩევანი საკმაოდ ფართო და არარედაქციონარია: 80-იანი-70-იანი წლების მიჯნაზეც და მოგვიანებით, ქართულ სალიტერატურო სივრცეში დასკვნებისა და ნარატივის ფორმების დიდი მრავალფეროვნებაა: **ნეორომანტიკული დისკურსი**, ნარმომდევნებელი – გიორგი ბაქანიძე, ვლადიმერ (ვივა) სოსარულიძე, მერაბ აბაშიძე, ჯემალ თოდუროვი, სოზო ზაბაძე, რომელია მწერლები მას გასაკვირვებელი სახელადაც და სხვადასხვა დღურა „ურობის ხანის“ ლიტერატურულ სივრცეს და ინტელექტუალური ოპტიკებით ათავსებს ნარატივებს იმდენებით ჩამოშლ საბჭოთა ახალგაზრდაობას; ამავე სიბრტყეზე შუბაშიძე, თემიკა, უფრო **სოხარდების ნარატივის** მიმართულებით – ყარაიან კიკვიძე, ედიშერ ყიფიანი, გურამ პეტრიაშვილი; კვლავაც რეკონსტრუირებულია **ისტორიული დისკურსი**, ნარმომდევნებელი – ლევან გიოთა, გრიგოლ აბაშიძე; არსებობს განავრცობა **რეალისტრი დისკურსიც**, ნარმომდევნელი – გურამ ფახევიძე.

ამვე მრავალფეროვანი და დისკურსული თვალსაზრისით დატვირთულია 70-იანი-80-იანი წლების ქართული პოეზია. ელინდების პოეტური ნარატივის როგორც რადიკალურად ანტილიბერალთა, ისე – დასავლური ხედვებით გაჯერებული სილიბერალური მოდელის; ნაციონალური პარტიკულარებისა თუ ფილოსოფიური ძვრების ხელაზე იქმნება შესაბამისი პოეტური ტექსტები; მათი ავტორები სამკვირვებლებთან ერთად არიან ბესიკ ხარნაული და ლია ჭებურელი, რომელთაც დიდი ნარმატივით შემოაქაო დასავლეთში უკვე ამზომიერებული თაყვანისმცემი ლექსნი ფორმა – **ვერლიბრი**; ამავე პერიოდში იბეჭდება ვიკი აბანიშვილის, იზა ორფინისკინის, დავით შაბადაშვილის, თედო ბეჭემილის, ვარკეთი ფხვიციანის, მამუკა ნიკოლოზის, თამაზ შაბადაშვილის, ზაურ დანდელიის, ელა გორიშვილის პირველი პოეტური კრებულები, აღსანიშნავი უნდა იყოს და განრეული ძიებებით.

60-70-იანი წლებისავე უკრადღების ამსახურებს მნიშვნელოვანი ძვრები ქართულ ორიგინალურ დრამატურგიაში, ნარმოადგენელი შესაბამისი ავტორებია – თამაზ ქილაძე, რევაზ გაბრიანიძე, რეზო ქვიციანი, ერლიშ

აბელედიანი, ოტია ოხბელიანი, მერაბ ელიოზიშვილი, ირაკლი კვიციანიძე, ზაირა არსენიშვილი. იტენტირებულია ფსიქოლოგიური და სოციალური თემატიკა, ეს უკანასკნელი ხშირად არის განხვეტილი საბჭოთა რეჟიმის ირონიზებისა და პარადოქსების ტენდენციებით. ქართული დრამატურგიების სცენარების მიხედვით არამარტო საცემბო მნიშვნელობის სპექტაკლები იდგებოდა, არამედ იქმნება მსოფლიო დონის კინოფილმები: არანეველიტინოვი გამოიყვანა „მერკალიები“, „როკი აკვავედა ნომი“, „ესიფერი მოები ანუ ღაუჯურებელი ამბავი“ და სხვა, რომლებიც არაერთი პრესტიჟული საერთაშორისო პრემიით არის აღიზნებული. 80-იანი წლებიდან დრამატურგთა ამ გუნდს შეემატებოდა ურდული ხანობადაც. მათი პესიკები ამოაყოფიერ მოციქვენი ყრადღების გაბეჭდილი თემატიკის ესპერიონტებით. მაგალითისათვის: ერთ-ერთი ცვლელზე ნარმატივული პიესა ლამა თაბეკვილიას „მერ რა, რომ სცელა სცელა იასამანი“ ძალზე ფართო კონტექსტში გაიპარებს თანამედროვე ქართული საზოგადოების პრობლემებს, არ ერიდება ტაბუდავებულ თემებს, ცდილობს გადაინოს სიშარბილს; არაკლი ხანობადაც კი თანდათან თავაძიკვია ერთ-ერთ ცვლელზე ანგარიშგანხვე ძალად თანამედროვე ქართულ დრამატურგიაში, თავიხი სორბინისევი, მრავალფეროვანი პრობლემტიკით გამოირჩეული პესიკი ილია, რომელთაგანაც განსაკვირვებელი აღნიშვნის ღირსია პიესა „ჯანილის შობები“, სცენიანი სურნელი“. ახალგაზრდა დრამატურგები აღარ მიმოიბრუნებენ ირონიზებისა და პარადოქსების წყაღეზე, არამედ პირდაპირ ნაწარმოებულ კვებით ეწინააღმდეგებიან საბჭოურ სტანდარტს.

მთავრადეად ერთული იგიულოგური ფიორებისა, ამ ცემბის ქართული ლიტერატურა მსოფლიო ლიტერატურული პროცესების ღრუბერ იმპლაციკის ნარმოადგენს, რომელიც არა მარტო ათავსებს ამ ინტერკულტურულ მოყვებს, არამედ ახდენს მას საკუთარი, ორიგინალური თქმებითა და ნარმოსაბეჭდებით: საბჭოთა ლიტერატურა, როგორც ცნება, ღიად განიცდის კონცეპტუალურ ფეკალაციკას.

80-იანი წლების მიწურულს საქართველო უმხიბვს პოლიტიკურ ფაზაში შეაბეჭდეს წინ არის რეჟიმის დასასრული, საშოქალაქო ომი, მსხვერპლი, ქაიმი. იცვლება რეალობა, დისკურსი, სტილი. 50-60-70-იანი წლებში შემუშავებული ნარატიული მოდელი, როგორც ახალი ტრადიციკა, თუმცაღა ინარჩუნებს პოზიციკებს, ექვემდებარება კონტექსტულ ნაკარბეჭდ ცვლილებებს. მწერლობა თითქმის ავსიმოსანადეხედ მოლოდინის რეჟიმის ვადინავებებს, ის უაღრესად გულახდილი ხდება, რადიკალიზმი ურწყის თაობის ტრადიციკს, სოციალური პლიანი გაჯერებულია ბრახიანი, პროტესტიით, ტკეცილით, ფსიქოლოგიური დილემის შეკრამებით; სწორედ ეს ტენდენციკები, მრავალფეროვან რეალისტებას პოლობს **ნეორეალისტრი დისკურსის** სახით – კოტე ჯანიჭილის, ზაიდ სამადაშვილის, ირაკლი ლომოვილის, ირაკლი სამსონაძის, ზაზა თყარაძის, ლამა იმედაშვილის, მინო მოსულეიძის, მამუკა ხერხეულიძის ტექსტებით. მნიშვნელოვანია იმის აღნიშვნაც, რომ 80-იანების ძალზე ფინამორტად ვრცელდება 90-იანი და უფრო გვიანდელი პერიოდის მტრმომბელობაში და, მეტიც, განავრცობენ ახალ შემოქმედებით ძიებებს. ამის დადასტურებას კოტე ჯანიჭილის პოლოგორინდელი მოთ-

რობები, განსაკუთრებით კი კრებული „კონკრის ღამე“, გამორჩეული თემატიკური მომცველობით, რეალური კონტექსტიდან ვიდრე ფსიქოლოგიურ ასოციაციებამდე, სოციალური პრობლემებიდან ვიდრე გლობალიზაციამდე; ხალხს სამადგილოს ხაზგასმულად წარმოადგინა, როგორც ინტერაქტიული ავტორის და მკითხველის კონტექსტით ინტელექტუალურ თამაშზე – „პლენარული ამბები“, „მოთხრობები ბიქებისათვის“; ლამაზი იმედავლის პოსტ-მოდერნისტული ექსპერიმენტები, როგვსაც პოსტმოდერნიზმის მხატვრულ მოდელში ორგანულად არის ჩართული ბიოგრაფიული თუ დეტექტიური ნარატივი; არაკლი ლი-მორის მისტიფიკაციური და დეტექტივის ფანრის პროზა – მოთხრობები, ნოველები, რომანები „მკვლელობა სექსოლოგიურ ცენტრში“, „ქალბატონების მარკა, ახლ მკვლელობა თვალურ ნრეში“, – რაც კვლავ იმ მიზეზით, რომ დეტექტივა არ ნარმობადვას ქართულ ტრადიციულ ფანრულ მოდელს, უზრუნველყოფს თანამედროვე ქართულ პროზას სანტრესო მრავალფეროვნებას.

სტილის უაღრესი თავისთავადობით გამოირჩევა ან უკვე გარდაცვლილი შესანიშნავი მწერლის, სცენარისტისა და რეჟისორის, გოდერძის ნოვლის შემოქმედება. მის ნოვლებში – „პინდისფერი ხეობა“, „ადამიანთა ხევა“, „მკვლე“ თუ სხვა – რეალბო მუდმივად არსებობს ქართული მითოლოგიური არქიტექციისა და სამყაროს იდეოლოგიის განცდის საზღვარზე, გოდერძის ნოვლის პროზაში, ისევე როგორც ამ ეპოქის მიოლს ქართულ მწერლობაში უშეგავსად შეიგრძნობა რეალბოს ტრადიციული განცდა, ზნეობრივი ღრუბულებებისა და საფრედნების ძიების გარდაცვლილი ავტორილობა.

აღსანიშნავია, რომ 80-იანი წლებიდანვე საქართველოში საგარეოდად ატკორდება ქალბა დისკურსი. ის უკვე აღარ არის მარტივადი დისკურსი, დაფუძნებული ცალკეულ შემოქმედთა მხებზე, არამედ ორგანულ ქართული მწერლობის ერთ-ერთი ძირითადი მოდელის საქატუნს. აღბობ არ შეუცდებით თუ ვიტყვით, რომ ქალბა მწერლობა 80-იანი წლების საქართველოში ნაკლებად ეთხებევა მსოფლიო ფემინისტური პროზის სტანდარტულ მოდელს. ის განსხვავებულია და სწორედ ეს განსხვავებულობა უშეგავსად მის განსაკუთრებულ ადგილს საერთაშორისო ვენდერულ მწერლობაში. მოუხედავებ იმას, რომ ამ პერიოდის ქალბა მწერლობა საქართველოში უტრიალებს ინტერნაციონალურ თემებს, როგორცაა ფსიქოლოგიური პრობლემები, გაუცხოება, მარტოობა, ტრავმული სიყვარული (ტბორული ურთიერთობების მიწოდების აქტივტრების ფონზე), ის ანარქიზმის ორგანულ კავშირს ტრადიციულ ქართულ სტანდარტთან, როგორცაა – ზნეობრობის პრეკლარება, ნეო-რომანტიკული განმარტოვების შემოტანა, ეროვნული ღრუბულებების ძიება. დავა სახელწოდ ავტორებს ანა მკითხველს, მისი საეტაბო მოთხრობობთ „არჩევიანი მე“, წარია გლამპოლს, შესანიშნავი ტექსტებითა – „ედის ოთახი“, „ამბინი, უამბინი და არაბი“, „სერის“, „პირველი არი ნრე“, ზაირა არენდშიელს, პრინციპულ რედაქტორს „ჟა, სოფელი...“, მაკა ვიხაძის, ფაქსი, სიდრისიყვლი მოთხრობების კრებულებით „ფერამ-გარამ“, „გადამრბილი შეხება“, რომანით „მარადიული ბლადან“, ქეთი ნიფარაძის, რომანით „აუტომორტიტი“. ამ ქალბატონებმა, რომელთა უმეტესობა ახლაც წარმოდე-

ბით განაგრძობს მოღვენიობას, საფუძველი ჩაუყარეს ქალბ მწერლერ ტრადიციას. დღეს ქალბა მწერლობა ანგარტმანადეა ქალბა ქართულ სალიტერატურო სიყველში თამარი ფხაკაძე პრიზული კრებულებით „სანან ავგიდა ხეგე“, „ღებანი“, რომანებით „ღებ სანანი და ანგელიზა“, ავტორეუ, საბამეო ნიგვინობა და პიესებით ანა კორსიანა-ბაბაშვილერი, კრებულებით „ბერიკაობა“, „მე, მარგარტა“, რომანით „მუშანიკის შეილები“; თერია დოლენჯაშვილი, მოთხრობების კრებულებით „ანგერის მიდინარე“, რომანით „მემფისი“; ნინე კეინიკაძე, მოთხრობებითა და რომანით „სასპანის ბუღბულები“, მაკა მიქელაძე პრიზული კრებულებით „ნეროს ჯვარი“. ეს ქალბატონები 90-იანი წლებისა და 21-ე საუკუნის თაობის თემებითა და ინტერსებობით იჭრებიან ქართულ მწერლობაში. მათ ჩაანაცვლეს 80-იანი წლების თემები თამარი ექსპერიმენტებითა და სტილური ინიოვაციებით. მათი მწერლობა უფრო მეტად უახლოვება ფემინისტური დისკურსის ზოგად გატების, სახელად არის შეზღუდული კონტექსტუალური ან მორალური კლდეებით; სოციალური თუ ფსიქოლოგიური დისკურსის პარალელურად გადიდებულია ავტობიოგრაფიული დისკურსი, ქალბატორ და ეროტიული ნარატივი, რეალბუტული ტრადიციულ ან პოსტმოდერნისტულ, ან სულაც – მანიშალისტურ სტილში. ქართული ფემინისტური პროზის ავრტმნა და გამოცემა, ფფორმა, წარმოატანს არა მხოლოდ მის სახლლეს საერთაშორისო სტანდარტთან, არამედ – მის გამოცემაზე ინდივიდუალბა, დაფუნებულ ქართულ კულტურულ მარტულზე.

ქალბი საუკუნის 90-იანი წლებიდან და 21-ე საუკუნის 10-ანი წლებში ქართული ლიტერატურის დიდი ნაწილი განთავსებულია პოსტმოდერნისტული მგრძობლობის სიყველში. პოსტმოდერნისტული დისკურსი, როგორც აღმრუნებელიის სპეციფიკური მოდელი, შეიძლება ითქვას, მთელი სისრულით არის რეალიზებული თანამედროვე ქართულ მწერლობაში. ქართული პოსტმოდერნისტული მწერლობა ახდენს ამ ლიტერატურული მიმდინარეობისათვის მნიშვნელოვანი ყველა მხატვრული ხერხის აქტიულიობას: საბუღარკლბობა იქნება ეს, ორმავი ლიორება, ირონია, შენიღბა, პარანობა, მხატვრული ენის მობრალბაცია, ფორმის მობლადება თუ სხვა. პოსტმოდერნისტობისათვის ნიშანდობლივი ამ მხატვრული ხერხის მუშეობით ქართული მწერლები დიდი წარმატებით არამედვე თავს ზოგად-პოსტმოდერნულ თემებს, როგორცაა კრისისულობა, უნიდობობა, სიმულაცია, კლასიკური ტმქტების რქველსონტრუქცია პარიდიობის ყვეტობთ და ა.შ. პოსტმოდერნიზმა იძლევა საფუძვლიანი და მის მტობორი ლიტერატურული მიმდინარეობის სახე მობლობათვთვლობა, რომ მის ნიაღმევე მოხდა ცალკეული, ერთმანეთისაგან განსხვავებული მოდელბის გეტრებობა. გამოიკვეთა რამდენიმე აკადე: ნარატული, ანტი-ნარატული, ორონიულ-პარადიული, ფრამტნტიკრეული.

ქართული ნარატული პოსტმოდერნისტული დისკურსის ბრწინფილუ ნიშნობა აკო მორალბას ტექტებში, გამორჩეული აკონული მხატვრული თბრობობთ და მსწრულბულებით ზანისორი პოსტმოდერნისტული მანერი: ჟეული, ნაცნობი სოფეტებისა და პერსონაჟების პაროდებობა-ინტერპრტირებობა, ალუზიების ყვეტების გამოყენება, ავტორის, პერსონაჟებისა და მკითხველის კონტექსტბის

გაიმედებინება ირონიზებას შემდეგობით. ავა მორილიდის შემოქმედებას ძალზე ფელქთორია ქარბილი თავლასზრინლითა: მწერალი მუდმივად მწერელის რეალისმისა და ფსევდო-რეალისმის, მისტიფიკაციისა და ფანტასმაგორისა, ადულისა და დეტექტივის მორის. ის წარსტებინ ახედებს ნაცნობ თემებს არანაირებისა და პარადიგმების, მორტიკის ტექნიკის გამოყენებით ქმნის კლავებს, აქლიკაციებს, ავროლებს და თავს უყრის ცოფანს, თამაშით „ართობს“ მახსობელს მისი რომანები „გადადრცნა მადათოუზე და უკან“, „ფალიამოლის ქურის ძაღლები“, „აგვისტოს პასიანსი“, „მეიდ იმ ტიფლის (Maid in Tiflis)“, „სანტა ესპერანსა“, „მუნი თავიდადავილი“ და სხვა, აგრეთვე, ცალკეული მოთხრობები და დოკუმენტური წაწარერები შედგინებით ერგება თანამედროვე ქართული (და არამატრიქართული) მკითხველი საზოგადოების გემოვნებას. ის მრავალი ბეთისსურვის ავტორი, არართი ლიტერატურული პრემიის ლაურეატი და ერთ-ერთი ყველაზე თარგმნადი თანამედროვე ქართული მწერალია.

ანტანარატული პოსტმოდერნისტული დისკურსის ნიმუში ხაზა ბურჭულაძის ტექსტები: „მინტაფორნი ჯაზი“, „სახარება ურისა“, „ხნადა ვაჟი“, და სხვა. დასავლური პოსტმოდერნისტული ტექსტების მსგავსად, მის რომანებში თხრობა ანტიწარატულია. მწერალი მიუთითებს სარატციის შეურბლებლობაზე, კინაზად უვლადერი უკვე დაწერილია თუნდა, პოსტმოდერნისტული ამოკლებების პარალელურად, ხაზა ბურჭულაძის ტექსტები გარემომოცული სინამდვილის რეაქტივობა, კონკრეტული პროზა, სადაც ელბატუცი კი ერთება როგორც სინამდვილზე რეაგირების კონკრეტული ფორმა.

ანტანარატული სტლის მიმდევარი ურბან ქარუბაძე: ქართულზე საინტერესოა ანა მარტო როგორც მწერალი, არამედ როგორც პოსტმოდერნისტის კრეატოსი. ის მრავალფეროვანი შემოქმედია. მისი ერთ-ერთი ბოლო ტექსტი „უახის ცოფრება“ წარმოადგენს დოკუმენტური პროზის წარმავტებულ შერწყმას თხრობის პოსტმოდერნისტულ მანერასთან. ასევე, ანტანარატული პოსტმოდერნიზმის ერთ-ერთი ბევრედი ქართული ნიმუშია დალი ბარბაქაძის ტექსტი „ტროზა წამებულა“, სადაც პოსტმოდერნისტული გადამამაშებისა და მონტაჟის გზით, კონკრეტულ კონცეპტუალურ დარბზე ასხმულია ტრადიციული ქართული ლიტერატურული ნიმუშები. მორბედავად იშისა, რომ ბარბაქაძე პრინციპულად პიეხის მმარბულებით მუშაობს, მისი პროზაული ტექსტები ანგარშეასანევი ნიშნულია ქართული პოსტმოდერნიზმის განვითარების გზაზე.

პოსტმოდერნისტული ირონიისა და პარადის დახვეწილ მოთხრობა ციციანოვის ლამა ბუღაძის პროზა. მისი მოთხრობები, რომანები და ციციები გამოირჩევა როგორც რეალისმის არაორდინარული რეცეფციით, ასე – სტილისტიკის მრავალფეროვნებით. მწერალი ვეფქტურად იყენებს პოსტმოდერნიზმისათვის ნიშანდობლივ მავტურულ ხერბებს და, არცულ იმითავე, ახდენს მათ ჩარბებს ტრადიციულ ლიტერატურულ მოვლებში. მისი ტექსტები „საუკუნის მკვლელობა“ და „პირველი რბი“ პოსტმოდერნისტული ტექნიკით შესრულებულ **ისტორიაროგორდული მუქპროზის** ნიმუშებს წარმოადგენს. შეუღლად არ იფარებლბა მხოლოდ პროზის განრებით, არამედ

– წარმავტებით მუშაობს დრამატურების დარბში, სოციალურ გარემოზე ორიენტრბრულ და ირონიულ-პარადიული თუ სატირული ეფექტებით გაავრბულ მის პისლასა მორის განსაკრბრებლად აღნიშვნის დრისა: „სუტარნი და მყესსტრები“, „ოთარნი“, „ჯარისკაცი, სიფარული, დაციის ბჭი და პრეზიდენტი“. ბუღაძის მიტებში წარმავტებით იფგებობს სხვადასხვა თვარტრების სცენებზე, მისი მწერლობა კი მისი დროისა და თაობის სულსკეციების მავტრბელობა.

მისი თაობის სელიერი და ინტელექტუალური პრობლემების უღრმავება კიდევ ერთი საინტერესო ქართული მწერალი, ბჭო ხუციშვილიც თანამედროვე ფემინალიზებული სამყაროს ფრავმტრული ასახვა არის ხუციშვილის პროზის ძირეული ძარული. თვისი შემოქმედებით მიწნებით ეს მწერალი მხოლოდ წაწლიობრე ემთხვევა პოსტმოდერნისტულ განონებს, ვინაიდან ფართოვდება უკვე ახალი თემებისა და ფორმების ბიგბის მიმართულებით. ამ თვლასზრინის აღწანმავგია ორაკლი ჯავანბასის ტექსტები – „მავი ხის კავალერები“, „თავიდან ბოლომდე მოგონალი ამბავი“, „ობლავავია“ და სხვები, სადაც თითქმის წყალებრბევი, ყოველდღიური ამბების ფონზე ჭარბად შეფარბობა ორიგინალური თემატური და სტილური ექამრამტებია.

ბოლო ოცნდულლის მანძილზე ქართული ლიტერატურა ძალზე მრავალფეროვანი, დინამური და ენერგულია, აღსავსე ხშირად მოვლოდინელი ენერული და სტილისტიკური იმთავრებით. ამ ფონზე გამოიყარევი ზურბს ლეგებას, არჩილ ქიქოძის, დათო ტრამპილის, სხვადასხვა თაობისა და სტილის მწერლებს, რომლებიც 90-იანი წლებიდან უკვე ეტბრედ არის წარბული ჭვერის ლიტერატურულ და საზოგადოებრულ ცხოვრებაში.

ზურბს ლეგებას მოთხრობების კრებული „ბევიხის ნაკბენი კარალიოკე ოქტომბრის თვეში“, ავლას“ ლიტრინატურული პრემია აღინიშნა, ხოლო მწერლის მოთხრობა „მავყარბი სექსისა ნილ“ ამერიკულმა გამოცემელმა Dalkey Archive Press, რომელიც ილიონის უნივერსიტეტის გამოცემლობის ფილიალია და ყოველწლიურად ბექდავს კრებულს „საუკუთესო ევროპული მოთხრობა“, 2011 წლის ანთიოლოგიაში ორბანა. მის გამოარბენს ნაიფური სტილი, შერწყმული მრეტრბული ოუმორისა და ფანტასმაგორიულ წარმოსახვებთან. **ნაიფური წარავტავი** რეალიზება როგორც სიუჟეტისა და კომპოზიციის, ისე – ტექსტის მხავტრულ-ენობრბევი მოვლდის დრინეჯი, რომანში „სიფიდა მჭერი სულეში“, მოთხრობებში „მსტიტორი და მსუტრავი“, „მელონი ბედნიერება“ და სხვა მწერალი წარმავტებით იყენებს თხრობის მავტრალისტურ ხერბს, დალუწებულ მონაგარ, რიტმულ დაზარისა და არაორდინარულ სტილისტურ მანერაზე. მთუხუცავად პირდაპირი, ხანჯახას თითქმის გულუბრყვილო თხრობისა და მოქმედებათა მოვლოდნელი, ხშირად დაუეცრებელი განვითარებისა, ლეგავა სეროზულ ლიტერატურას ქმნის, დატბრთულს თავისი კუბის თემებითა და პრობლემებით.

თავისი თაობის ხუციშვილი და პრობლემების ინტელექტუალური გამოძიხილავ უნდა შეფასდეს არჩილ ქიქოძის პროზაც. ქიქოძე ისეთვე მრავალფეროვანი მწერალია, როგორც მრავალფეროვანი პიროვნება მისისა: ლიტრატურა, ფოტობელოვნება, კინოდოკუმენტალისტიკა,

პუბლიცისტთა, ეთნოგრაფთა თითქმის თანბრებულ მუშო-
დის მის ინტერესთა სფეროში. მის მოთხრობებს გამოარ-
ჩევს ძალზე უხიზრად და მოქნილ სტილს, სათქმელის დი-
დი ამპლუტადა. არჩილ ქიქოძის ტექსტები იმთავითვე დი-
დი ინტერესით მიიღო ქართველმა მკითხველმა და, ვიქტო-
რობით, კიდევ მეტის მოლოდინშია.

დათო ტყეშელაშვილი კი, 80-90-იანი წლების მიჯნაზე ამ-
პობებულ ქართველ ტელეჟურნალსა და ახალგაზრდა
თაობის ინტელექტუალური ლიდერი, უპირატესად ამგვე
პრობლემატიკით გადაინაცვლებს ლიტერატურულ სიბრ-
ტყევე. ის აქტიურად ერთვება პოსტმოდერნისტულ
მგრძნობელობაში, თუმცა ნარატივის სხვა ნაკადების
აქატივობასაც ახდენს. ტურაშვილი სხვადასხვა ლიტერ-
რატურულ ეპიზოდში მოხვედრები განსაზღვრავს თავის მე-
მოწმეებთან ინტერესებს: რომში, ისტორიულად პროზა-
ტიკურ ლიტერატურაში, დრამატურიაში. მისი პიესა „ჯინსე-
ბის თაობა“, რომელიც უახლესი ქართული საზოგადოებ-
რობის ისტორიის ერთ მტკიცებულ თემს ეხება, დიდი
ნარმატივობით იფრებება ქართულ სცენაზე. ტურაშვილი ხში-
რად მუშაობს მხატვრული პროზისა და პუბლიცისტის
ხელნაწილზე, რაც ქმნის კიდევაც მის ინდივიდუალურ ხელწერ-
ას. თემები, რომელთაც მწერალი უტრიალებს მკითხველს
ღირებულებებისაგან დაღლილ საზოგადოების ტრავმა-
ტულ რეაქციასა და ნაციონალური იდენტობის პრობ-
ლემას მოიხსნის.

ნაციონალური იდენტობისა და ეროვნული ღირებულებ-
ების დაცვა აქტუალურ დატვირთვას იძენს 90-იანი წლე-
ობიდან და გრძელდება მიმდინარე ქართულ ლიტერატურა-
შიც. **ოზის დისკურსი** – აფხაზეთისათვის აუცილებელია ოზის
თემები, ოკუპირებულ ტერიტორიებზე, დევნილ მოსახლე-
ობისა თუ დარღვეულ ისტორიულ მითაინიშნებულ ფიქრს,
ქრონიკულ ქართული ხალხის დიდი ტკივილის გამოხატუ-
ლება, – თანამედროვე ქართული ლიტერატურის მნიშ-
ნელოვან ნაწილს წარმოადგენს. ამ თემებზე მუშაობენ არა
მხოლოდ ის მწერლები, რომლებმაც საკუთარ თავზე, ფი-
ხიჯურად გაბოხსადება ომების ხიზნარი, არამედ ისინიც,
უნეს მხოლოდ სულეღარად არიან ჩართულნი ამ პრობლე-
მებში. დავსახლებულები რომანის „სოხუმში დაბრუნება“ ავ-
ტორის, გურამ ოდებარისა მოთხრობებს და თარგმანებს,
გელა ჩუქვაძისა მოთხრობებს, თამარ ბარათიას პიესას
„ხარადგივი გორში“; ამ პრობლემებსვე, სხვადასხვა ლიტერ-
ატურული მანერით, ეხმარება ახალგაზრდა მწერლების
ტექსტები: ზაზა ბურჭულაძის „ადამის“, თამაზ მულაშვი-
ლის „ავიღია“, ზასა ჯანიკაშვილის „ოპიზობა“. მიუხედა-
ვად იქნას, რომ აღნიშნულ ტექსტებში ოზის თემა უფრო
ფონია, ვიდრე ძირითადი სარეჟისურო ხაზი, ის მნიშვნე-
ლოვან მუდგომება საერთაშორისო პირობებზე ქარბდა.

როგორც ეხედავთ, 90-იანი და მიმდინარე საუკუნის
ათიანი წლებს ქართული მწერლობა დისკურსებისა და
ნარატივების მართლაც რომ დიდ მრავალფეროვნებას
გვაუბნებს. არის ტრადიციული თემები და მეთოდები,
რომლებიც ახალბობს თანამედროვე ქართულ ლიტერატ-
ურულ პროცესს მე-20 საუკუნის მეორე ნახევრის მიჯნა-
ზე ის ცოცხა მოვლენები გამოპოვებულ გამოცდილ-
ეპასთან, არის თემები და მეთოდები, რომლებიც პირაქით,
ამორჩილებს, თუმცადაც კუმირი, რომელიც არსებობს
მათ შორის კულტურული ცენზორების დონეზე, უზრუნ-

ველყოფს ამ პროცესების კონცეპტუალურად თუ სტილის-
ტური კონკრეტულობის საკუთარ მალაღ ხარისხს.

ამ განცხადებას კიდევ მეტივე გავაზიარებდი კონკრ-
ტული არგუმენტებისა: პოსტმოდერნისტული დისკურ-
სის აგრეგირად 90-იანი წლებმა კვლავ აქტიურდება სუბიექ-
ტივისტური დისკურსი, ენობიერების ნაკადის სიღრმე-
სეული უწყვეტობა, რომელსაც ჩინებულად არამეგეს თავს
გურამ დონაშვილი რომანის „ლოდი ნასაყდრალი“; რე-
კონსტრუირება მხატვრულ-დოკუმენტური დისკურსი,
რომლის ნიშნუდაც დავსახლებულებით ქართული ლიტერ-
რატურის კლასიციკლის, თამარ ჩხეიძის რომანებს „არტის-
ტული ნადატრიალება“, „თეთრი დათვი“, სადევ ისტორი-
ული ნარატივი ამ დღეი მწერლისათვის ნიშნამდობელი ინ-
დივიდუალური სტილით სინთეზირდება დოკუმენტურ
თხრობისათვის; აცვებულ ავტობიოგრაფიულ-დოკუმენ-
ტურ დისკურსს – გივი აღმაშენელის „მომავალი წარ-
სული“; ისტორიული და პუბლიცისტური დისკურსი –
ჯანსუღ დენიჯოლისა „ქართლოსის საღვთა“, რეზო ტყე-
შელაშვილის „კუდიანი იარსკვლავი“; ფილოსოფიური დის-
კურსი – ჯანსუღ კორძიას პოეზია და სხვა. დისკურსების ამ
მოხვედრებს წარმატებით აცვებენ როგორც წინარე, ისე –
ახალი თაობის პროზაიკოსები და მოეტები. საგანგებო აღ-
ნიშნების ღრისა კლასიკური ლიტერატურული ტრადიცი-
ისათვის ნიშნამდობელი ბიოგრაფიული ნარატივის აღორ-
ძახება – როსტომ ჩხეიძის დინამიური ტექსტები ქართ-
ველ მწერლობას და საზოგადო მოღვაწეებზე – აღუქვან-
დრე ორბელიანზე, ალექსანდრე ყაზბეგზე, იაკობ გოგე-
ბაშვილზე, ქაქუცა წოდუაშვილზე, შიხაკო წერეთელზე,
არჩილ ჯორჯაძეზე, – როგორც მცდელობა საქართვე-
ლოს ისტორიის მხატვრული რეკონსტრუირებისა. ბოლო-
ხანს როსტომ ჩხეიძე, ამგვე მოწმეებდებით მიხნებით,
ქრონის საისტორიო პიესებს და უფროვლად ქართველ დრა-
მატურგთა დღევანდელ თაობას: გურამ ქართველიშვილს,
ბასა ჯანიკაშვილს, თამარ ბარათიას, ზანაზა დოიაშვილს,
რომლის პიესადაც „პაქ“, სულ ახლახან, წარმატებით დაიდგა
პოლინიუმში. თუ დოიაშვილის დრამატურგია უფრო და-
სახელოვან კანონზედა ორიენტირებულა, გურამ ქართ-
ველიშვილი ტრადიციულ ქართულ თემატიკას უღრმავლდა.
განმარტებულ პიესას ქაქუცა წოდუაშვილი „ავტორი
მესახელო ექსპერიმენტულობის აცვებლებს ქართველი ერო-
სათვის უმნიშვნელოვანეს ისტორიულ პერსონას და გზი-
რებს. პიესა დაიდგა მარამბიშვილის თეატრის სცენაზე და
დღესაც ახლავსილი მიდის. მასვე ეკუთვნის პიესები „ქრო-
ნიკა“ და „ცერკონი ბუნტი“. ქართველიშვილი საკმაოდ
საინტერესო მოთხრობების ავტორიკაცა, რომლებიც თავ-
მოწყობილ კრებულში „ქეში ქარის ნისქელები“, დრამა-
ტიკურეპიასა და პროზაში ერთდროულად მუშაობს ზასა ჯა-
ნიკაშვილიც. მისი ტექსტი „აბსურდოვალისტი“ შტაბილი
გერმანულ ენაზე გამოცემულ „თანამედროვე ქართული
ლიტერატურის ანთოლოგიაში“, სადაც, აგრეთვე, დამეჭ-
დილია ლაზა ბუღაძის „ლიტერატურული ექსპრესი“, და-
თო ტურაშვილის „ჯინსების თაობა“, მესო ხვედელიძის
„თავის გვირი“, აკა მოჩილაძის „ტრეკო მონადე“, და ზაზა
ბურჭულაძის „passive attack“ და „ადამის“. ანთოლოგიის
პრეზენტაცია ფრანკფურტის წინის ბაზრობაზე შედგა
და გამოცემა შედგადა, როგორც პოსტსახბობის საქათ-
ველოში მცხოვრები ადამიანების ამბავი ერთ წინადა.

საერთო დრომ, წარმოდგენილი მიზნობრივად, აღბნო, ნაღვლია, რომ ქართველი ავტორები თავისუფლად მოძრაობენ პროხსა და დრამატურების, პროზისა და პოეზიის ვარსკვლავს სერჯის შორის. სახურველს საქმად შეიძლება დაფიქსირება. ბოლო წლებში ჩვენ მიმართული ვართ გამოჩენილი ქართველი შემოქმედის, ბესიკ ხარაშაილის არასწავლი პოეტური, არამედ პროზაული ტექსტების წარმატებისა. მისი პუბლიცისტურა პოემა „ნივინ ამაზ ბესარიონის“ დიდი ინტერესით მიიღო ქართველმა მკითხველმა, ნივინ ითარგმნა ფრანგულ ენაზე და გამოიცა კოფეცესიციევი პროფესორულით მუშაობის ხარანაული პროზაში. მის ტექსტში „ევირაფები დავიანტული სიმრჩებისათვის“ მოდერნისტული მანერა მერწყმულია ნივრავლასტურ რეციფიციასთან, ხოლო „სამოცი ჯორხე ახმდერბული რანდი, ანუ ნივინ პიპერობლებისა და მტვარი-სიციევი“ ერთგვარი სუბვანტული ნარატივი, მრავალი განსხვავებული შროთა და ახორბის ფორმების ბესიკ ხარანაული არაერთი ლიტერატურული პრემიის ღვაწივით, ხოლო ამაჟამად მისი კანდიდატურა ნარაფიცილია ნობელის პრემიაზე. აღსანიშნავია, რომ ბესიკ ხარანაულის პირველი პოეტური კრებული 70-იანი წლების დასაწყისისთვის დაიბეჭდა, მაგრამ პოეტს უაღრესად ორიგინალად ჩაერთო თანამედროვე რეციფიციები და მამდინარე ქართულ პოეტურ პროცესში, რომელიც თავისთავად ძალიან საინტერესოა.

ახალი თაობის ქართული პოეზიაში სტილისტური რანდიკალებში ერწმის პოეტური ახროვნების შედარებით ტრადიციულ ფორმებსაც, მათ შორის ნეკლასიციის ტურსი, ხოლო თემატურა სექტორს გამოკვილივად ფართო და მასშტაბულია: ფილოსოფიური ძიებები, სულიერი ღირებულებათა კრიზისი, რეალისტი ორიზონტი ეხვდება, ამხროფიცილის შევრჩებები, გუცხობები, არქიტექტურული ძიებები, მითოლოგიური საბინაშეცველებები; დომინირებს მედიტაციური დისკურსი, რაც პოეტებს სუბიექტური განცდების უფრო სიღრმისეული გამოფიცილების საშუალებას აძლევს. ეს არის პოეზია „სახურველისა და ჩარბილების გარეშე“, რომელშიაც 90-იანი წლებიდან მიიქცია განსაკუთრებული ყურადღება თავისი სტილისტური და ვერბიფიციური მრავალფეროვნებით. დავასახელებდით შემდეგ ავტორებს: რატა ამალაბიძე, ზეიად რატიანი, გვაგ ნახურციშვილი, დათო პარბატიძე, ვაოციფ ლობჯანიძე, შოთა იათაშვილი, მათა სარიშვილი, ნიკა ჯორჯანიძე, გულა დეიანური. აქვე, 80-იანებში – გივი სულაჟაური, ორასია ჩარკიანი, დათო ჩიხლაძე, დათო მალაქიძე, ნინო დამბაიასვილი, ზურა რთველიაშვილი, რომელთა პოეზია გამოირჩევა ტრადიციულ და ალტერნატიული პოეტური ფორმების უაღრესად საინტერესო მრავალფეროვნებით, და ბოლოს, დიდი გუნდი სრულიად ახალგაზრდა პოეტებისა, რომლებიც 21-საუკუნის 10-იანი წლებიდან გამოჩნდნენ ქართულ სალიტერატურო სერვეში და რომელთა ლიტერატურაიმეციფიციებითა შეივრება, ალბათ, ჯერ კიდევ წინ არის. თანამედროვე ქართველი პოეტები არამარტო ქმნიან ნაკონსტრუქციული პოეზიის ახალ ინტრობისა, არამედ – დიდი წარმატებით თარგმნიან სხვა ქვეყნების პოეტთა ნაშრომებს ევროპული, აზიური, ფრანგული, ირანული, რუსული ტრებიდან და თავადვე ხშირად იბეჭდებიან პრესტიჟულ უცხოურ გამოცემებში.

ეუფრობო, ეს მოკლე, ზოგადი მიზნობრივი კო თანამედროვე ქართული ლიტერატურის, ცხადყოფის, რომ ქართული 60-იანელებისა და 70-იანელების, 80-იანელების, პოსტმოდერნისტების, 90-იანელებისა და უფრო გვიანდელი თაობის მწერელთა შემოქმედება უაღრესად მრავალფეროვანი და მრავალხანდაუფიციანი, მასტერფიცილი განსხვავებული თემებითა და სტილისტური მოდელებით, დისკურსული პლანებითა და ამოცანებით, და, ხანგრძლივი იდეოლოგიური იზოლაციის მიუხედავადაც კო, თითქმის შედმივად შეესატყვისება საერთაშორისო ლიტერატურულ სტანდარტს. ამ შემოიღის ქართულ ლიტერატურაში საცინაური ანუ მარტო დასახელები ლიტერატურული მამდინარეობებისა თუ სტილების შემოქორა და ადამტორება, არამედ – მწივედ ლოკალური პრობლემების, ქართული ნაკონსტრუქციული ნარატივის აქციენტობება, რაც უფაოდ აფასტორებს წყენს მიერ წერილის შესავალია გამოიშვეტოს მოსახრებას: თანამედროვე ქართული ლიტერატურა თავსდება რას საერთოლიტერატურულ კონტექსტში, ამავე დროს, ირანობებს ორიგინალით სასაროფიო ღადამდებტოს სტატუსს, რომელიც, თავის მხრივ, აფართობს საერთაშორისო ლიტერატურულ პროცესს, ე.წ. „მსოფლიო ლიტერატურული კონინოს“ პრიზინტებება და მასშტაბებს.

წერილის მიზანს ამ შედეგებიც ცალკეული ქართველი მწერლების – პროზაიციების, პოეტებისა თუ დრამატურების – შემოქმედების კრებულე აღიანილი, არამედ, ზოგადად, თანამედროვე ქართული ლიტერატურული პროცესის შეფასება, ძირითადი დისკურსული და ფორმული პლანების გამოვლენა, აგრეთვე, კონტექსტუალური და სტრუქტურული მიმართებების ძიება როკორც მინდა, ისე – საერთაშორისო ლიტერატურულ პროცესთან, რომლის ნიაღში ჩართულობაც ქართული კულტურული და აკადემიური აქტივობების შედეგში პროპოზიტებს უნდა წარმოადგინდეს.

ლიტერატურა აღარაბული ინტელექტუალური ლიდერა საქართულოში. ეს კარგად უჩუფიციან ჩვენსა წინარებება, როგორც ერთ-ერთ უპირელებს საქმედ ქართულ ენაზე შექმნილი შედეგურების თარგმნა გახასტეს. ასეთივე საშური საქმე თანამედროვე ქართული ლიტერატურული ტექსტების თარგმნა და გამოფიციმაც, მათი მიმდგომი პიპულარინაცია, რაც სამართლიანად ამაღლებს ქართული ლიტერატურის საერთაშორისო ავტორიტეტს და ვაზრდის მითი მონაწილეობის ხარისხს თანამედროვე მსოფლიო ლიტერატურულ და კულტურულ დიპლომაში. მიმდგომი ენა ქართული ლიტერატურაიმეციფიციებითი კლდეებისა, როგორც ერთნატი ლიტერატურის კვალიფიციური ინტერპრეტაციის ხელშეწყობა და მხარდაჭერაც; ჩვენს ორიგინალური აკადემიური შედეგებისგან. დამეციფიციებით მიგვანია, რომ მრავალხანდაუფიციანი, პოლიფიციური, ჯერ კიდევ უცნობი თანამედროვე ქართული ლიტერატურა ფაშუქებისა და შურაკიანის შედეგებზე არანაკლებ ახროვნად აქციევა გლობალიზაციის ტემპის მკითხველისათვის.

ეკა ბუჯიაშვილი

რეზო ჭიბვილთან - ნივთიერების

„სიცილის სენს კურუ ჭეია, აბალი გინიას რომელიმე ტომის ხალხში იფიქრებს თურმე დროდადრო. ვაი იმის, ვისაც პირისპირ შეეჯრება სიცილის ბავილა! კვდება ის ადამიანი სიცილით, ამ ბიტყვეების პირდაპირი მნიშვნელობით; სტატისტიკით, ინტელექტუალური აღრიცხვით, მრავალთა ბანკრუტული დაკვირვებით დადასტურებულია, დამონტაჟებული, უბედური ავადმყოფების ერთი მეტად ნაწინდომოლოცო თვისება: კურუთი დაავადებული ადამიანი ვერ ცოცხალი არ გადაარჩენილა თურმე. ევთიო შემთხვევა არა გვევინაო“.

„აე ჯარბი, აე ჰაითანი“

ეს ინფორმაცია მითთვისაა, ვისაც აინტერესებს, მაინც რა არის კურუ, ასე რომ აუტაცებია რეზო ჭიბვილს, ნიკოლა შეშვიტსოვია მის თარგზე - უჯვე შორეულ - სათაურდაც ვაუტაცია: აბალი კურუ... და ახლა, მიყენ მწერლობს“ სალონი სტუმრად მეფის არაერთ რამზეც რომ სობოვს საუბარს, მათ შორის „კურუზეც“, თუცა ამაზე - ცოტა მოგვიანებით, ვერ კი შეერებას რისტომ ჩხავდეს ხსნას:

- თუ ვინმე განსაზღვრავს ქართული მწერლობის მაღალ დონეს, ერთ-ერთი მათ შორის რეზო ჭიბვილიცაა. როცა ჩვენ ვამბობთ, რომ ქართული ლიტერატურა არის სრულფასოვანი ნაწილი ევროპული მწერლობისა, ეგულისხმობთ რეზო ჭიბვილსაც.

ეს არის დიდებული, ორიგინალი, მრავალმხრივ გამოჩინებული საშუალო, რომლის სრულყოფილი შესწავლა და შეფასება მეცე და მეცე მოხდება, თუცა დღევანდლობითაც კარგად ვიცით მისი შემოქმედების ფასი. ძალიან გვიხარია, კვლავაც ახალგაზრდული შემართებით რომ აგრძელებს შემოქმედებით მოღვაწეობას. თუდაც „აბალი კურუ“, რომელიც სულ ახლამან გამოქვეყნდა, მეტად ორიგინალური თხზულებაა. თვითონ ამბობს: ამ ნივთს შექმნისას რეზო ნინამორბედები ავიან მოლა ნასრულდინი და ხელახან-სახა ორბელიანიო. ეს ნივთი მართლაც იმ რანგის მოვლენაა, თავისთავად შეიძლება დადგეს ამ თხზულებათა გვერდით.

თუ ვინმემ წარმოასახა საბჭოური რეჟიმი დიდი მხატვრული ძალით, მისი აბსურდული რეალობა, მათ შორის რეზო ჭიბვილიცა. შეიძლება ითქვას, შედეგები აქვს შეძენილი. იგი იმ მწერლებს მიეკუთვნება, რომელთაც არ აქვთ ჩავარდნა - დანგრეული აქვთ ან კარგა, ან უკეთესი თხზულებანი, რომელთა შორისაც განსაკუთრებულად მიყვარა „კვამლ“, გვიჩვენად რომ მიზანია ბატონი რეზოს შემოქმედებისა. შეიძლება ითქვას, ამ მოთხრობების იტორტება ბევრი რამ, მილიანი შემოქმედების საფუძველი-

ცაია, სახურავიც... და თათბებური სიმბოლოც - კვამლ, აკვამლბული რეალობა - სადაც უმრუტი იუმორიც მოტკუეს და დიდი სტილიც, მათური შინაგანი ტრავმაზიც იკიხება.

უამრავი პერსონაჟი გაილეებს, აი, ამ ნოთის ჩვენს თვალწინ, არაერთი პასელი... და კარგა იქნება, თუ ჩვენი მხახიობები ხელს მოკლებდნ ბატონი რეზოს მოთხრობების საუჯარო ნაკითხვას. ნახავთ, რა აღტაცებით ახვეება მსმენელი.

მისი სცენარების მიხედვით არაერთი ფილმი გადაღებულია. განსაკუთრებით მიხარია, როცა ასახელებს სატელევიზიო სპექტაკლს „შლიყო ხენვიადის თავგადასავალი“. ეთვე ერთ-ერთი გამოჩინული პერსონაჟია და ძალიან დიდი გამბედაობა სჭირდება მწერალს, დიდი ძალა და უნარი ხორბუბუბისა, როცა ბატონი შურუბუხენი არსებობდეს თავისი უკიდვარი ფანტაზიით, დაახლებით ისეთივე ხასიათი შექმნა და იყო ორიგინალური.

ბატონმა რეზომ ეს მოახერხა. ბატონმა რეზომ კიდევ ბევრი რამ მოახერხა. ამაზე საუბრობდნენ „ჩვენი მწერლობის“ სალონი გამოართულ შეკრებაზეც.

„ნოზალი“ რეზოაქსანთის

რევაზ ინანიშვილს რომ ნაუკითხავს მისი მოთხრობები: განა ევროპაში უკეთესად წერენ? - უთქვამს და ასე დაკლონურად და ტყედავად შეუფასებია რეზო ჭიბვილის შემოქმედებას და მისი მნიშვნელობაც ჩვენს ლიტერატურულ სივრცეში.

ამ ნათქვამს შეკრებაზე ვლუჯუა თავგებოდაც ვახიხენებს. თვითონაც შესანიშნავი მწერალი, ნარჩვენი რომ არ სჭირდება საზოგადოების წინაშე და, ამ ვველადერთან ერთად, სხვა დეანლითაც - როგორც გამოცემული და რედაქტირებული - გამოჩინევა ქართულ ლიტერატურულ სფეროში - სწორად მისი ძალისხმევით გამოიციემა რეზო ჭიბვილის თხზულებათა შედეგობიერი, რომლის სამი ტომი უკვე გამოქვეყნდა.

- ხშირად მეკითხებიან: არის თუ არა რამე ახალი ამ ტომებში? მინდა ვითხროთ, რომ ბატონი რეზო ის მწერალია, რომელიც მუდმივად უბრუნდება ძველ ნაწარმოებებს, ხევის, სრულყოფს. ასე ვადაშუბავა „შუიკო ქარში“, რომლის სრულად ახლებური ვარიახტი შეიქმნა. ტომში „ჭარბის დაბრუნებასთან“ ერთად, მეორე ტომი დაეძმომ რომნს „ჩემი მეგობარი ნოდარი“ და რამდენიმე მოთხრობას. მესამე ტომში გაერთიანდა „ფანალები“, „კუდიანი ვარსკვლავი“ და „მეოთხე სიმფონია“. ასე თანდათანობით მოზნადდება და გამოიციემა რეზო ჭიბვილის მთელი შემოქმედება.

„აბალი კურუმდე“ უ მის პატარა „კურუ“ ჭეინდა, რომელიც 1996 წელს გამოვიდა და მაშინაც ჩვენ უყვიეთ გამოცემულბა. ბატონ რეზოს აქვს უჩვეული უნარი - ძალიან სასაცილოდ დაწეროს და ასე დაგანახოს მთელი საზარო, თუდაც ის ასურადის ქვეყანა, საბჭოთა სინაშეილე... და „კურუ“ ამის შოამმექვევათა მიაგალითა.

რეკედიონიშად კი აბალი „კურუს“ რეზოზე ანერია. ფსიქოლოგი ჩხეიბის თქმით, ეს არ არის რეზო ჭიბვილის

საერთო ფუნქციონირება, ის მხოლოდ ამ წინგის მოსდევს და თავისი საავტორო ნაწილი აქვს:

წლების წინათ თურმე ტელევიზიაში იმყოფებოდა ბატონი რეზო რამდენიმე წელიწადი ერთად. იქ უთბობოდა იქნებ ახალი იტალიური ნაგებობისთვის, და მას რომ გაუკვირებოდა:

- მე ხომ ეზოზე არ ვარა?!
ზაურ ბოლქვაძეს პასუხად შეუღებოდა:

- ეზოზე არა, მაგრამ რეზოზე ხომ ხარო.

სწორედ მისი ხსოვნის პატივსაცემად ნაწერებზე ამ კრებულს ეს უსცევლობა.

ზაურ ბოლქვაძე კი გულგამბილი და ხელგამბილი პიროვნებად ყოფილა. ექვემდებარება საქვიანო სიტყვა თანამოქალაქეებსთვის, ნობელის პრემიად ეზეტებოდა და თურმე 20-25 ნობელის პრემია მიიღო გვეყვს მის შივრ დასახლებულში.

- სხვათა შორის, მეც ვარ ზაურ ბოლქვაძის ნობელის პრემიის ლაურეატი, - დასძინა ბატონმა რამდენიმე...
- ოღონდ განსხვავება ჩვენსა და ბატონ რეზოს შორის ის არის, რომ მას, ნესით და კანონით, მართლაც უნდა პრემიები ნობელმა...

და თუ ეს არ მოხდება, მით უარესი ფასადღური ლიტერატურული ცხოვრებისთვის.

ბოლოს და ბოლოს, განა ისინი იქ უყუბებდა ნურსა?

რეზო ჭიქვაშვილი

- საერთოდ - ღონ კობიტა, ჩემს პერსონალებზედ კი - ნოდარს... მალეკო ხეინგაძეს.

- საინტერესოა, როგორს ხედავთ საქართველოს მომავალს?

- საქართველოს მომავალ მომავალს? კი, ეხება. რა არის იცით? ყველაფერს თავისი კანონი აქვს. ამ კანონებში ზის ეს პროცესებიც.

- ქუთაისი ყოველთვის განსაკუთრებული ფუნქციონირე ქართველი კაცისათვის. თქვენით თვალთახედვით, რა შეიცვალა დღევანდელ ქუთაისში?

- ევლისობების გზები გაიკეთეს ქუთაისში, მაგრამ... ევლისობებით იქ არავინ დადის.

ქუთაისი ზოგმა ლიტერატურით იცის, ზოგმა ისტორიით, მე მომსწრე ვარ, მონაწილე ვარ ამ ქალაქის ცხოვრებაში. ქუთაისი პირველი ადამიანების წლები - XIX საუკუნის ბოლო, XX საუკუნის დასაწყისი... შემდეგ დაიწყო დიდი განმარტება - ძლიერი ლიტერატურული ნაკადი შემოვიდა ქუთაისიდან თბილისში. მერე მთვან ზოგი დაიჭირეს, ზოგი დახვრატეს, ზოგი გაიქცეს, მაგრამ მათ მიიწვი მოსანსეს და გამოჩრეული კვლად დაამთავრეს სასწერლო, საერთოდ ევლტურულ ცხოვრებას... ეს ქალაქი მეტ ყურადღებას საჭიროებს, მაგრამ ამასზე მარტო მე რომ ვიფიქრო, რა გამოვა?

...მომავალ მომავალზე

თავისი დროის შემოგარე

- ბატონო რეზო, თქვენ არაჩვეულებრივი მესხივრება გვაქვს, კარგად იხსოვებით ხასიათებს, დეტალებს, ნიუანსებს... მეც ეს ყველაფერი თქვენს შემოქმედებაში აიხსნება. იქნებ გაიხსენოთ, რა გახდა იმპულსი თქვენს რომანების შექმნისას, ნაკიბული ტექსტები ახდენდნენ ზეგავლენას თუ რეალური პერსონალები?

- ჩემი ახლანდელი მცდელობა ისეთია... ხანში შეუდგარ და ცველაფერი მავსენდება, მაგრამ რაც იყო ადრე, ყველაფერი კარგად მახსოვს, მათ შორის ისიც, რისი დაწერა იქვე მოვსანსარ... და თუ შეეძლება - და განგებამაც ხელი მიმსწერო - აუცილებლად დაწერე.

- როგორ დაიწყო წერა?
- როგორც უსწავლად...
- რომელი პერსონაგი გიყვარდა?
- ახლანდელ პერსონაგებს ანეკდა შეეყვანე. რევი მწერლობისათვის... იმავე იყო ეს კითხვა და ეუბასუბენ... აღარ მახსოვს, რა დაწერე.
- ამ ნუთას რომელს გამოჩრევედით?

ქუთაისი ერთი ადამიანები სუფრათა, - ოტია პაქოკრისა უთქვამს და ლევან ქუციანთაშვილი, ექვინ და ლიტერატორი, ახლა ერთ ქუთაისურ საღამოს რომ გაიხსენებს - თემო ჩორგაძეებთან ერთად სტუმრობას ამ ქალაქში, ქუთაისის სუფრის მისტერია, რეზო ჭიქვაშვილს მასმინდობის, თბილ შეგრებას - გიტარისა და ქართული სიმღერის თანხლებით - იმასაც გავგანდობს, „ხარება და გოგო“ სიმღერებს შორის განსაკუთრებულად რომ შეეყვანა ბატონ რეზოს, და იმასაც, მასმინდობით განთქმულ ქალაქში სტუმრის მიღებაც გამოჩრეული რომ სუფრათა, სიყვარულიც სხვათა რომ შედგება და მცდობობაც.

- ესეც დიდი ადამიანების ხედავრათა, - გიორი თავაძემ, კიდეც ერთმა კოლორიტულმა ქუთაისელმა, ჩემი წერნადის შკითხვისათვის კარგად ცნობილმა მწერალმა, - ასეთი ახალი, გულთა, დიდი მცდობობა რომ შეუძლიათ, თავისზე გაყოლებით უმცროსებთანაცო.

ბატონ რეზოს ერთი გამოჩრეული დღე აქვს - ახალი წლის მეორე მაბათს, როგორი ტარისიცი უნდა იყოს, ცა დე-

ხად ჩამოდიოდეს, ყანვა ბელებში ატანდეს – ცამეტკაცია-ნი ჯგუფი, რომელიც თვითონ შეკრბა, საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში, უმეტესად იმერეთში, გაედღვირა – ბოცა ღვინის თანხლებით... და ამ დღეს განსაკუთრებულად ველოდებით ვეღვანს.

დღე დამიანებს გამოირჩეული აზიერებანიც ახასიათებდა. ცოტა ხნის წინათ მესტრიაში ცოცავითა შეკრმა თქვა უარი კომპი ახვალზე, ბატონი რუხი კი კომპიცი ავიდა, სახურავზე... და იქიდან ამობოძდა საქართველოს სადღეს-რძელის.

ერთხელ მეგობარ მწერალთან წავედი ზღურმად, მე-8 სართულზე ცხოვრობს, კარგი ღვინო აქვს ჩამოტანილი. უკან მიღდე ბატონ რუხის.

- რა სწრაფად ადინართ-მეთოქი, – ვუბნებნი.
- ის კი:
- კარგი ღვინისთვის უფრო ზემოთაც შეიძლება ასე-ლაო.

ეს ენერჯია არამარტო ცხოვრებაში, მწერლობაშიც მომყვება. ამის დისტურია ახალი კურსი, ის სხვა რანგის მოვლენაა. აქის პეტია იუმორი – ხალხი, ბუნებრივი იუმორი, რუხი ქვიშისლის იუმორი... და თქვი ვიტყვი ხოლმე, რუსთაველის მაღალი მართი, რუხი ქვიშისლის იუმორიც მაღალი იუმორია.

ამ მაღალი იუმორის, ერთი შეხვედით, სასაცილო პასა-ეგებს მალა ინტა მილორცა უდიდეს ტრაგიკზმა ხდება იმ ენობისა, რომლის შესახებაც ნურს ავტორი და სწორედ ამას მიიჩნევს უმთავრესად – როცა მწერელს შეუძლია არ დაკარგოს ეს მთავარი სათქმელი, ამ იუმორის უკან რომ დგას.

- საინტერესოა, როგორ რჩება მწერალი დროში. ზვედ გუყვარს ის, თანაზიარნი და შემწიწკნი ერთი ამ ვეღვანე-რისა, მაგრამ რა იქნება შერე? რა აქვეცს კლასიკად ამა თუ იმ ნაწარმოებზე? რა ანიჭებს მას გამძლეობას დროში?...

აღბით ეს არის დიალოგი საკუთარ დროსთან. ჩემთვის ბატონი რუხის ნაწარმოებები სწორედ ამითაა მნიშვნელოვანი – იგი დროს ელაპარაკება. ეს საუბარი პლასტებად ეწყობა. საუკუნეების მანძილზე ხომ არაერთი ნაწარმოები დაწერია, მაგრამ ჩვენამდე მხოლოდ ზოგი-ერთი აღწევს როგორც კოცხალი – ის, რომელიც ავტორი თავის დროს ესაუბრება, თავის დროში განზაფად, შექმ-ნა ახალი სიცოცხლე, დამოუკიდებლად რომ განვითარდეს და მის გარეშე გააგრძელდეს ცხოვრება. ასე ხდება ამ შემთხვევაშიც.

ბევრი ნაწარმოები, რომელიც დღეს ცოცხალია რაღაც გარემოებათა გამო შესაძლოა დროში გაქვადუდეს და სი-ცოცხლე სულ სხვა თხზულებამ გააგრძელოს – აი ისე, როგორც იყოლებდები და დროსთან ერთად, რეალობის შესაბამისად განვითარდებიან ბატონი რუხის მოთხრობე-ბანი, რომანები, ნოველები... რაფგან იგი ის მწერალია, რომელიც არა მხოლოდ ადამიანებთან, დროსთან შეგობრო-ბავ იცის.

ამ ნაწარმოებებში არის ძალიან დიდი გვერდი საყვარუ-ლისაც. შესაძლოა სიღრმურზე დღესაც ბევრი ღვაწლია კო-ბენ, მაგრამ ეს საუბრებიც შაქარყინოლოვითაა, ცივია, გუ-ლი არ აქვს.

რუხი ქვიშისლის შემოქმედებაში კი სწორედ გულია. ამითაც არის იგი გამოჩნული.

„გვარძნაბ, იმისი ნაბ იუმ“

რსტომ ჩხეძე დელამატორობასაც ითავსებს და კითხულობს ცალკეულ იუმორისტულ პასუხებს. აი, ზოგი-ერთი მათგანი:

„სერგეამ და ბაკულამ, 1920 წელს, კავკასიის შიგარ-მართლის სასახლესთან, სადაც დამოუკიდებელი საქა-თველოს ხელისუფლება იგი დაზნაბცხელს, გულორინგ-ზე“ ჩაიარეს სასახლეს ქართველი გვარდილები იცადენს.
 - ესენი აქ რას აკეთებენ?! – აკითხა სერგეამ.
 - დაცვაა, შე კაცო... რას შექვია, რას აკეთებენ!
 - ვეღვა ყაჩაღი და ავაზაკი მიგაა და ვის იცავენ?“
 ან:

„უფროსი შვილი მოქვადე დაურჩა სერგეას. ნაქვფარი მზაკცებე შემორცკა შინ ერთ საღამოს და შეღამებამდე მღეროდა: ვარდის გულში ჩავისებდე (იმდროინდელი ტექ-ტი), დავიწახე, შენიყვარდი...“

- რა გამიხრტიტე ყურებო, – უთხრა დილით შვილს სერგეამ, – ვარდის გულში ჩავიხედეო, ჩემს ჯაბებში წა-ხედე ერთხელ, შე მოზღვასალო.“

შერე თვითონ ბატონი რუხი კითხულობს. სათვალე სიჩქარეში ფარქვინია.

- აი, ხომ გითხრაოთი, ხანში შედევიარ და ვეღვანე-რისი მანეიყვება-მეთოქი, – ჩივის. დარბაზიდან შეამყვებენ და პლუს 4 ნომერი სათვალეო კითხულობს. „ნამგანი დიდი“ კია, მაგრამ მაინც ახერხებს. „კარლო“ – ასე პეტია ამ წო-ველსა, ერთი კოლორტული გმირის ამბებს რომ მოყვითხ-რობს... და იცინის დარბაზი, მწერალთან ერთად იცინის თუდუდაც, აი, ამ უნოზღვზე:

გაბრებულნი სროლას დროს შოერე მსოფლიო იმში სანგარმა ქუთაისულ გზივლეს რომ აეყობაოქ“ კარლო. უღაგოა აღავას კი გადაყურებთან, მაგრამ თაენახროლები მაინც გადაკონინან ერთმანეთს, კაცი კაცს სად არ შეტ-დებო, გააბოლტებს, ქუთაისსაც მოიგონებენ და კარლო კამათლებს რომ ამოიღებს ვიბიდან:

„- კარლოა უფებურო, აქანაც უნდა იღვასან? ბრეს-ტვერის ზოკავს ტყვია, კარლო, კარგი, რაც მოვიდა... გაყარქ! გაყარქს.“

„კარლომ ნაავო, რა უნდა ნაეგო კარლოს – მსოფლიო იმში თვისი ვარდა?!“

ნაავო თუთუნი (მახორკა), ქვაბუნა (კატალიოქ), ტოლ-ლები (პარტიანკები), წალები (ბატინკები), წინდები (ნასკი) და სხვა უფრო უმნიშვნელო ნივთები.

- მამონ, რაც მოვიდა, რიარია!
- ფუმიდა!
- რაც მოვიდა – ნამოიზია ნაცუზულმა და სანგარზე-ვით გაყარა კორუბი ზარები. – დუშამია.
- რა არი?
- დუშამია. ადექი და ნახე, თუ არ გვერია.
- კარლოა შავო, ამფგომი და მზახავი ვარ მე?! რად უნდა ნახვა, შვერია.
- ნახე, მამონ, დახედე.
- შენ ნახე, კარლო, და დაგიყვრებ... ამონ, მამონ, ექვშ მავად ჩვენს აქ გამოიგზავნის. ამა, ესაცქ“
- მისი იუმორის ძალა კი იმამია, რომ ბუნებრივია, – ასე ფიქრობს რენე კლანდია, – ანა ახმატრების მოგონ-ბებშია: სადალდე დამპატრება, მოთარეს, მიხალ ზომერ“

კონკრეტულად. ვიდრეც, ამ განმედილებულ ყოფილი ცოტას გა-
ვრებით, გაციონებ-მეტი, მაგრამ აღმოჩნდა, რომ ასეთი
სტრუქტურა კაცს საერთოდ არ მანახავს.

ტეზაო, ეს მწერლის ნიჭია - შექმნას გარემო, რომელ-
იც ყოფის შეცდომებებს, რადგან რაც ხანის შედეგი-
ვით, უხეხვით, რომ ცხოვრება ბუნებრივების მოსოვება
კი არა, გამოცემა უფლება.

მისარა, რომ ბატონი რეზოს თანამედროვე ვარ.
ზოგჯერ ადამიანს გწყინს - რაღა მანდვამინც ამ
ადამიანს თანამედროვეობა მარცხს ღმერთში, - ფიქ-
რობ, ბატონი რეზოს დროს ცხოვრება კი შემახუცებს ძალიან...
და მერისა, რომ ვიდრე ასეთი მწერლები იქნებიან ქართულ
ლტერატურაში, საერთოდ უნდა გვამეცნება ამ უწერია.

აი, თუმცა ნადავრევიცა, კი მთავალ ზომიერკოს ამბა-
ვი გათავებს, ვერ ბატონი რეზოს მერ ნაკითხულ მოთხ-
რობის პასუხებს ვახსენებს, მისთვის არაერთ ასოციაციას
რომს გამოიწვევს იმ ამსურდული დროებიდან, და მერე ამბა-
საც დასძინს:

- ზომიერკოს სერიოზული კაცა იყო, - რაცე კალანდა-
მ ბრძანა. ცხოვლია, რომ ლეი და ფიქრის ცხოვრებაში
საერთოდ არ ჰქონია იუმორი. არა მერისა, ეს კარგი იყო.
ლეი ტოლტოში, მავალითად, მუშაბულის ვრდა მავტუბა,
გლურბრად იცვა და ცხოვრება, რაღა წინამდებეობა არ
ყოფილყო მისი ცხოვრების ნესისა და შემოქმედებას შორის.

ბატონ რეზოს კი სიბილხე და იუმორი არც მწერლობა-
ში აკლდა და არც ვრდაში, თითონ ცხოვრება კარნაბოს
იუმორს, ამიტომაც მისი ნაწარმოებები ასეთი ხადელი.

ამიტომაც, კომტის სახურავიდან რომ შეუქვლია ხადლეგ-
რბელის მესამა.

და კიდევ:
მცენებრებს დათვლილი ადეთ, რამდენი წინთ ახანგრძ-
ლეებს სიცილი სიცილებს. ბატონი რეზო ხედავს გვიან-
გრძობილებს წიფისყოფებს და საკუთარ თავსაც, ამისთვის
საც უნდა ეუფორიათ მას ხადლობა.

როსტომ ჩხეიძე კი:
- ბატონი თეზური ასე შეეფა ზომიერკოს არ შეიძლე-
ვა ცხოვრებაში სერიოზული იყო და მარტო წერედე იუმორი-
თო, გვერებზე, იმის ნება უფილყოფის ეს სხედასევა რაშა,
ბატონი თეზურ. მავალითად, კარლა კალანის იუმორი ცნო-
ბლია, რიცა ბერობდა, მას გვერდით გაგრძედა არ შეიძ-
ლებოდა. ნერდა კომედიებს, მაგრამ მათზე არაერთ იციონდა,
ნასობი არ იყო იქ იუმორისა. რეზო ქვემოთ იბიჯით გამო-
ნაკლითა - ყოფილი აქებს იუმორი და შემოქმედებშიც.

ბატონმა თეზურმა კა... ბღერა მოინდობა - გველა ასე
უნდა იყოთო, - ფიქრობს.

მაგრამ მაშინ ხომ გამოინკლისებიც არ იქნებოდა.

რაკი მამონაშვილი არაფარია

რეზო ქვიშელი კი თავისი ქონებებარებითაც არის
ცნობილი და „სამაშვილის დენამავცვალს“ რომ გაიხსე-
ვებს მარლუბა კვანტლანი, იტყვის:

- აღბათ გველას გინახავს ეს ფილი და იცი, რომ
მრელი მისხებდრია, სად იხებდა დაიჯი კლდისიფლი და
სად ურთებდა რეზო ქვიშელი. ეს უკვე ნიშნავს, რომ ბატონ-
ნი რეზო უპირველესად კლდისიფლიდან მოდის.

მისი ტემით, რეზო ქვიშელის შემოქმედება ერთ ღმერ-
ში არ ტეხილა - ეს არის თეზურის, გროტესკული, ტრანსკო-
მედიაც... და ამით არის იგი განსაკუთრებით. ამითაც
და... გამგებლობაც, მითხევათ, რომ:

- ახლა კი არ გინახავს ანტი - ზოგჯერი მწერალივით -
ყოველთვის გამგებელი იყო და მის სტრუქტურის მამონაც, ამ
იგბედილ ფრონოს, იკითხებოდა მთავარი სათქმელი, ნდების
მერეც რომ არავისხელ გავებუნებნია და ადგენამანავს:

- ვერ კიდევ როდის ტევი ეს რეზო ქვიშელია!
მისთვის „ბიტიოს ავადმყოფობის ისტორია“ რომ აღი-
ბეჭდა, არასამგდოდ მოიწიეს ამ იდეოლოგიისათვის, მავ-
რამ წელიც გავიდა და ეს ნაწარმოები დღესდღეობით სას-
კოლო სხელმძღვანელებშია შეტანილი.

დრონი რომ მცეთოს და არა მღერნი, ამის სხვა მავალითებ-
საც არაერთს მოგვიყვანდა - თუნდაც მხოლოდ რეზო ქვიშე-
ლის შემოქმედების მოგონება - მაგრამ... ახლა სტყვა მისი ნი-
ჭის მავალიმართობისკენ გაურბის და აწლებს მავლობის
უფლებით“ გვიმცდს, რომ ბატონი რეზო პოტიცი არის. ვერ
მარტო ისეთი ლირიკული ნაბავებებია აქვს, ლექსებით
იკითხება, თუნდა... ნდების წინთ თურქი ორფორმული ლექ-
სებიც გამოუქვეყნია ხელმწიფის გარეშე. ზოგს უცხადს,
ზოგს არ დაუტყრია, მაგრამ აბობთ, ადრე თუ გვიან, უფრო
დიდი მოცულობითაც ვიხილავთ მის პოეზიას, მანამდე კი და-
ბატონი მარლუბა იმ ლექსს ნაკითხვას, 70 წლის ომუნებელ
რომ მოვლავს მწერლს. იმ წელისათვის კლტრანტურული სა-
ქართველს“ ყოველ ნომრის თითო მიხრობს იტყვებოდა
რეზო ქვიშელისა და ასე აღწერიდა მისი ომუნებე ბოლოს კიდევ
მოუკლდა თავი ამ ციკლს მწერალს და „წიფისითე“ უწიდა -
რაკი მამონაშვილ, რომ თითონაც წიფისითეში იდგა.

შემთხვევითი კი, მავა ვრძობის აზრით, არც კლიმა-
ცილანს შეგარებდა და არც ტრანსკული გავცდების მამონა-
შვილ რეზო ქვიშელის შემოქმედებებს, რადგან უფროსი სი-
ლხლე აქებს მის დრზას - აგენს განცდას, რომ ასე გველას
მუქვლია დანეროს, თითქოს დამხმეულია ყოფილი და უკვე,
ფინალში მთელი სისასით დინახავს, რომ ამ დრზისთვის,
ამ აზრისთვისა და მწერელი მთელი მოთხრობა და დედი მწე-
რალიც უნდა მისა, მაგრამ ამას სხვა დროს, ახლა კი...

ჭაბუბტონი მავას ტემით, არც არის მუშობევეით,
საღამოს მსველდობისას რეგისორი ლიანა ელიავა რომ
შენიანებია ფინეთიდან. რიცა ვაგუცა, რეზო ქვიშელითან
იყო შეხვედრა, განსაკუთრებულ სიყვარულით მოუ-
კითხავს და უთქვამს:

- მის ფილიმ - „პზიანეთი“ - მერ რომ ასე ვიყვიარს,
სწორედ ბატონი რეზოს სცენარითაა გადაღებული.

ამ ფილიმში გამოჩნდიყო ქაბატონი ლიანა ქართულ
კინემატოგრაფიაში, ასე იხებდა გზას, თავის კვალს რომ
დაჩანევს ქართულ სინამდვილეს - „პზიანეთის“ დრამა-
ტულ თავდასავალს, შიამბედევიად მოთხრობის,
მკითხველი გაეცნობა ლიანა ელიავას მემარტულ თხზულებ-
ებში „კაცი და გუნება“ - მერე კი... უგვირზვრა სამშობლო-
დან მორს ცხოვრებას რომ გარეუახლერავს, დროდადრო,
ნონტალგის შემტრევისას, მონათხეველ ხუდის ადამანებ-
თან შეშინებავს დასამედება ქვეს რედაქციის მარცხ
განსაკუთრებით შეივლისა) - იმიტომ, რომ ქართულ ლი-
ტერატურულ სიერცეში, საერთოდ, კულტურულ ცხოვრ-
ებაში მამდნარე პროცესის არ ჩამორჩეს, კიდევ ერთ მშე-
ავლში იტრიალის, კიდევ, უბრალოდ, მონატრების გამოც.

სიმბოლური იყო სწორედ, მინდვამანაც ახლა, რომ აერსიალებმა ამ სურნელს და შორიდან უთვლიდა მწერლის ხეყვარულსა და თაყვანისცემას.

სიყვარულსა და თავიანთსუბეს კი ბატონ რეზის შიში ვეღარაღივლიდა დედასტურებს, მისთვის ჩვეული საინტერესო და ექსპრესიული ვაპორელი, გამაჩრდილდა რომ ამმეცემებს ხოლმე „ჩვენი მწერლობის“ საღონურ შეკრებებს. ეს სიტყვაც საგულსხმოდ ჩაერეება მისი გამოსვლების ციკლი:

„მე თავისუფალ საქართველოს შევისწარი“

- რეზი ქვიმიელი შესანიშნავი მთხრობელია. მისი თხრობის სტილის სიღაღად, ექსპრესიულობა, სამსუბუქე განაპირობებს იმას, რომ მის ნაწარმოებებს მოკთველი ერთი ამოსუნთქვით კითხულობს. მწერალმა იცის სადღემლო, როგორ დაწყოს თუ დაამთავროს ამბავი, როგორ შემოიყვანოს პერსონაჟები და როგორ აღებდეს მათი სახეები შეთხვეულის წარმოსახვაში.

ახლა ვკითხვოდ მის შესანიშნავ ნივთს ღამის სათაური „ნიფონისთვე“, რომელიც მწერლის მრავალფეროვან ცხოვრებას ირეკლება. აქ არის მუხარელი ჩანანერები, რომლებშიც წარმოჩენილია მწერლის შეხედვრები საინტერესო ადამიანებთან - მწერლებთან, მსახიობებთან, სპორტსმენებთან თუ რაიმე თვალსაზრისით გამოჩენილ ხალხთან. აქვეა მისი ცხოვრებისეული გამოცდილების ამასხველი ჩანანერები, რომლებშიც ავტორი მყვრებს წარსულსა თუ ამჟამის სატროპიკო საუბრებზე და, როგორც ნიჭიერ მწერალს შეეძლება, წარმოაშინოს თავის დამოკიდებულებას ერის მნიშვნელობას.

„ხოლე ციკლს დაზოგილი მიწა ვუნთავოვ“, - შესავალად აღინიშნავს და იქვე დაამატებს: ენაიკონიზმ დაგობილად გადააქვითხმოს. თუმცა თვითონვე ენაგვიმტყულებს: „ჭურჭრის გარბავენ ხოლმე შემოდგომაზე, საგოზავად რყენებენ ნიორედ მინას - აყაღოს. მიშველ, დაამეფებული ფეხისცვლებით ხუნდენ და არბილებენ, ჭურის მოვება და დაკოვება იმერეთში პროცესი იყო, არის კიდევ, მისტერული. მწკრილი გააქვს თავმხიბლია ჭურვიდან შევლ ღვიონს“ - ნახეთ, ერთმას სიტყვამ როგორი ამბავი მოიყოლა, გემრიელი და სურნელოვანი!..

ნიფონისთვე პირველად გრივოდ რობაქიძის „ანდრეიხიდაძე“ დამახასიათებდა. როგორც ვახსოვთ, რობაქიძე სიბოხს ქართულ დედებს, რომ ნიფონისთვეში, მისი დაბადების თვეში, ნიფონდენ სეცტობოცელები და პატარა სალოცების წინ მის სახელზე დახაიონ სახთელი: მტეს არას ეთხოვ საქართველოსო.

რეზი ქვიმიელის „ნიფონისთვეში“ მოთხრობილი ყველა ამბავი თავისებურად ღამაში, გულმამანდემში, დასამახასიათებელია.

ნიფონს სრულიად ახლებური კუთხი დაფინახავი ჩვენივს საყვარელ მწერლებსაც, მაგალითად, რეზი ინანიშვილი. როდესაც მასზე ვესაუბრებოდა მწერალი, იხსენებს მის ჩანანერს ეგნატ ნინიშვილს: „31 წლისა გარდაცვლიდა ფოტოგების ტექნიკულობით. სოფელში ცუბსაბოთს ფოტოები ვერ იმეფეს, მთლიანი მორი ამოვუღებს, შოგ ჩააქვინებს და ისე დამარტებს. მის კალამს ეკუთვნის „პალიასტრომის ტან“. აჯიფი გურიამი“, „გოგია უამბოლი“, „ჩვენი ევანჯლის რაინდი“ და სხვა. თუკი ვა სულ დამაყვინდა მეკითხა: ვიყვარო, საერითო, მოთხ-

რობები თუ არა?“ შემდეგ რეზი ქვიმიელი განაგრძობს კრეზომ მეტრობის იცხოვრო, მეტრო მოაწარმო. თხზავდა მოკლე, თუმცა კი ბევრი დანერგა. პატარაში იმდენი დაატა, ვერ ჩამოთვლიდა ვეფხვირელები. მაგრამ (ჯერ უნდა მეკითხა) განიტრეკება კითხვობით რეზი ინანიშვილს მოთხრობებს?“

შეც ახლა რეზი ქვიმიელიზე ვსაუბრობ, მაგრამ იქნებ ჯერ უნდა მეკითხა: ვიყვარო რეზი ქვიმიელის შემოქმედება? ალბათ, ვიყვარო, რადგან ამ შეიძლება, ნაიკობიანი და არ მოგანონით, არ შეგაყვაროთ თავი, იმდენად მიწიფული თხრობის მანერა აქვს, ისეთი გულდაია, გულწრფელი და, თანაც, იუმორის სავსე. ხშირად ამ იუმორს დიდა სვავდაც გამოერევა ხოლმე.

სიმონ ჩიქვაძისთან შეხვედრებს როცა იხსენებს, შესანიშნავად ვეხიხება მის პორტრეტს, ერთი ეპიზოდში კი საოცრად წარმოჩნდება პოეტის სახე. სიმონ ჩიქვაძის იუბილე გადაიხატეს ჭუასისში. შემდეგ, სუფრის რომ შემოუსდნენ და იღუნდნენ, მთელიდნულად დარბაზში შექაჩაჩა. „საიშვე იუბილეოა პოეტმა, სიბნელე ვერ გაიგო და ეკითხა: არა მოხდა?“ ვიღაცამ შორიდან აფერია: დენი ნავი-დოო. რომ არ ეცვირა, ვერ მივხვდებოდით? სიმონი სათავალებს იხსრობდა, თითქოს დენს ექნებოდა, ახანოის შუენი ჩანდა და დახდა“. ასე მხოლოდ რეზი ქვიმიელს შეუძლია, რომ დაგვიხატოს პოეტი, ახანის შუქში დახდული.

საგულსხმა მისი, როგორც მწერლის დაკორეზებიანი სხვათა შემოქმედებაზე გიორგი ლუონიძეზე წერს: „მის „ნატერის ხეს“ არ სჭირდება სფერის დაგრობის ხარჯზე ამსლება. თუ საქართველო იქნება, ლეონიძის შემოქმედებასაც არ მოკლებულა ელვარება - პოეზიას მისას კი, თუ რაიმე ნაგებობა, თორემ არაფერი ჩამოაშენებს. არ სჭირდება დამცველები და აქეურები, ამ ზოლი დროს რომ მომჭრებადნენ, არც სხვასთან გაჯობებდა და ვატრელებდა საჭირო; ყველა დიდა დიდა და თავისი ადგილი აქვს არის სულერეგამში“.

რუსთაველი თუ შექსპირი? ამ „მარადიული“ დავის შესახებაც გამოთქმული აქვს თავისი მახვილკაონიერული თვალსაზრისი: „ჩვენთვის რუსთაველი, დანარჩენი მსოფლიოსთვის - შექსპირი“

კონსტანტინე გამახაბურდასისთან შეხვედრების შესახებ გვაშობს შთამბეჭდავად ერთხელ კი მწერალს სუფრაც უთქვამს: „შე აქედენ, ახალგაზრდებს, იმით კი არ ვჯობილართ, რომ, როგორც აქ აღინიშნა, დიდა მწერალი ვარ და სახლურ-გარეთი მანდალია, არა, შე თავისუფალ საქართველოს შევესწარო, მარალია უფლებურს, მაგრამ მაინც თავისუფალს“.

სამართაქ ბალახიელიც მოგონება ასე მოაერდება: „ახლაც ვუბედავ ჭადრის ჩრდილ-შუქში, მზის ლექებში, სიხეცში, ვხუდავ... იმიტომ, რომ იყო, იყო იმიტომ... რომ არი“.

სიცილის სენს კურე შქვაია, ახალი გვირის რომელიმე ტომის ხალხში იფეთქებს თურმე დროდადრო. ვაი იმას, ვისაც პირისპირ შეხვრება სიცილის ბაცილა

კედება ის ადამიანი სიცილით, ამ სიტყვების პირდაპირი მნიშვნელობით; სტატისტიკით, ინტეგრალური აღრიცხვით, მრავალთა ხანგრძლივი დაკვირვებით დადასტურებულა, დამოწმებულია, უზედური ავადმყოფობის ერთი მეტად ნიშანდობილი თვისება:

კურული დაკვირვებები ადამიანი ვერ ცოცხალი არ გადარჩენილა თორემ. ეკეთი შეზიხეცა არა გვექნაიაო.

მანან ლარიბაშვილი

სავომარე კლუტარქოსამდე

არსებობენ წიგნები, რომლებიც მთელი ცხოვრების მანძილზე მგზავრობას განცდენ. ისინი არასოდეს გტოვებენ, არ გემკვიდრებოდნენ, დროდღვრო თავს გახსენებენ, უნდა ჩახედო, დაფიქრდე... სწორედ ასეთი ავტორია რიცხვს მიკეთებდა ანტიკურობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მოაზროვნე – პლუტარქოსი. მისი მონაბობობა, მისი გამომთქვამები ავსებს და ახალსებს ცხოვრებას, ვარდა ამისა, რომ ჩავაღწამოვებს, რადღაც ახალს გაგაფიქრებებს.

პლუტარქოსმა დიდი გავლენა მოახდინა შემდეგდროულ ევროპულ ლიტერატურაზე, საქმარისია აღწერილობითი, რომ შექმნიდა სოციალური დრამა (ილიუს კეისარი, "ანტიონოს და კლეოპატრა", "კოროლანსკი") ძირითადად პლუტარქოსის მონაბობობაზე დაყრდნობაზე.

ხუთი ათეული წლის წინათ პოეტებთან აკაკი ქუთუაძემ პირველად გააცნო ქართულ მკითხველს თავისი წიგნული თარგმანით პლუტარქოსის "სპარტაკული ბიოგრაფიები", დიდი ნაწილი, ხოლო რაც შეეხება "პორტრეტებს", ერთი უნდა დავუფიქროვოთ არ ვეჭვობ, და აი ნანს ტონთან ქართული ლიტერატურული საზოგადოებისთვის იგი დიდი ხანია ცნობილია თარგმან "პორტრეტების" უმნიშვნელოვანესი ტრექტები, რითაც დანაკლბი შეაფარა და გააფართოვა ქართული მთარგმნელობითი სკოლის სივრცე.

პლუტარქოსის ქმნილებები უკვე ანტიკური ხანაშივე დიდი პოპულარობით სარგებლობდა, წიგნის შესავალიში ნანს ტონია აღნიშნავს: "უთუკურობამ, უსიკლოერობამ, მალაღმადგირებლობამ, უნის სიხადევეთ და უბრალოვებამ დიდად განსაზღვრეს პლუტარქოსის ხანარმოება პოპულარობა."

პლუტარქოსი ბევრს წერდა, ანტიკური ხანის წესებში მისი ორსა ოცდაშვიდი ნაწარმოები სახელდება. მის ქმნილებებს ორ კატეგორიად ყოფენ: "პორტრეტები" და "ბიოგრაფიები". თანამედროვე მკითხველი უკეთ იცნობს პლუტარქოსის "ბიოგრაფიებს". ამ წიგნში ავტორი ანტიკური სამყაროს ორმოცდაათი მოღვაწის ცხოვრებას აქვს აღწერილი. სანტიტრესო და მნიშვნელოვანი ავტორია პლუტარქოსი ამ თვალსაზრისითაც, აღნიშნავს თავისი შესავალიში ნანს ტონია, რომ მან "ხასიათს ბიოგრაფია შექმნა და ლიტერატურულ პორტრეტებს დავდი დასაბამი".

პლუტარქოსი პიროვნების დახასიათების ხშირად ამბივილებს ყურადღებას რომელიმე ერთი თვალსაზრისით, რომელიც კარგად გამოხატავს არსების და ამით უფრო ღრმად გაგებდეს ადამიანის სულიერ სამყაროში. მისი თქმით, ერთი პატივია საძიებ ანდა მოსწონებელი ნაძიებელი უფრო მსაფრად ნარმოაზრებს კაცის ხასიათს, უფრო სიხასიამუნერია ბრძოლები და დიდ-დიდნი საქმენი. ეს თვება

ლიზაცია და ფსიქოლოგიაში მის მიერ აღწერილი ბიოგრაფიებს განსაკუთრებულობასა და სიღრმეს ქაინს.

ნანს ტონის მიერ თარგმნილ წიგნებს კი თავმოყრილია ამოფიქრებები, ანუ შეფუთა თუ მოგაზარადღობა, ბრძენკაცობა თუ უბრალო მოკვდავთა გამოწინააღმდეგობა, რომლებიც მაც ანტიკურ სამყაროს ცინიზმებშია თუ მახეულსინიზმებში თაგი დამამსოფრეს. მათი საუკუნეთა სიბრძნეა ჩვე-სოციალი და ამავედროულად მეტად სახალისო საკითხავთა ვონებაშხელობისა და ენამოსწრებულობის გამო. მათი თარგმნა ერთი მეტყვეობა შეიძლება ითვლებ კი მოკვლევინოს, რაცაც ყველაფერს შეკრულად და დალაგებულს ენახავთ, მაგრამ სინამდვილეში მთელი ეს სისხარტა, იუმორი თუ ლაკონიზმი ერთობ რთული გადმოსავლება, რომ მკითხველამდე უნდად და ამავე დროს დეფინიციული უფტატორიობით მიყავეს.

ყველა ეს სიბრძნე უხადოდ არის დაძლეული.

ეს წიგნი ნანას პირველი პროზაული თარგმანია და სწორედ რომ გასაფართოოს ის სიმსუბუქე და ამავდროულად სიტყვის ძალა, რაც ამ თარგმანისთვის არის დამახასიათებელი, რადგან ექიმედ ნანს ტონის მთარგმნელობითი ნიშნითავე — მეტაფორიკით და მთავად სტილით მთარგმნელობითი და მთავად საჭიროა, ანტიკური ლირის ნიშნებს, რომლებიც მოითხოვდნენ ამაღლებული პოეტური განცდების გადმოტანას, რაც ასე ბუნებრივად დიფერდა მის თარგმანებში. მაგრამ პლუტარქოსი, რომელიც სულ სხვა ინტრაპაციითა და მსწრით წერს, რომლის სტილი ლამაზადრული, ლაკონური და ხანდახან ასეთი სადაა, რომ თარგმანში ერთი ზღუდები სიტყვის დაშტაბავს კი ამ ინტრაპაციის დაარღვევა, ნანას ისეთი მთარგმნელობითი ოსტატობით, სისადავითა და ლაკონურობით აქვს გადმოცემული, რომ მკითხველში გულწრფელ აღტაცებას იწვევს.

მთარგმნელის ასეთი მოულოდნელი ვარდასავე, პირველ ყოვლისა, მის ნიჭიერებასა და პროფესიონალიზმზე მეტყველებს, მაგრამ ეს პირადად ზემოთის (იწინე ნანს ტონისა ნაღვანს უფრო დეტალურად იცნობს) მთავად მოულოდნელიც არ ყოფილა, რადგან ვერ კიდევ 1990 წელს გამოცემული თარგმანების წიგნი (რაცაც 1990 წელს მთარგმნელობითი გამოცდილებაც არ ჰქონდა) მის ამ შესაძლებლობასაც თვალსაზრისით აღვნიშნავ.

ამ წიგნში, რომლის სახელწოდებაცაა "საფოფან კასიამდე", ყველა საწყაროს პოეტა ეძიებენ არიან ნარმოდგენილი ზოგი ფრანგულბუნად, ზოგი უფრო სრულად. განსაკუთრებით ფრანგულბუნის საფოფან და კასიას პოეზია. საფოფან – პოეტა, რომელიც თავის უკადგენარ სიყვარულს, ემოციებს, მეტრინებებს გადმოცემს, და კასია, რომელიც პამფილურად, რელიგიური საგაბობების ავტორია. ეს ორი პოეტა თავისი სტილისტკით, ინტრაპაციით, სამყაროსთან მიმართებით სრულად განსხვავდება ერთმანეთისგან, შესაძლებელია აქვე განსხვავებულნი არიან ისინი თარგმანშიც. მთარგმნელობითი მართებულად ცდლობს, კასიას რელიგიური პიშნებს ოდნავ არქაულ ქართულ მოწამავრს, ეს თარგმანები ერთმანეთისგან სხვაობს ლექსიკურ და ინტრაპაციურ დონეზე, რაც,

ზემო აზრით, ვვლავზე რთული მისაღწევია; რადგან უზეტეს შემთხვევაში სახედავთ ავტორი ერთმანეთს ემსგავსება ხოლმე, როცა მათ ერთი მთავრული თარგმნის.

ცალკე აღნიშვნის ღირსია ნანა ტონიას მიერ თარგმნილი უნივერსიტეტის ბერძენი პოეტის პინდაროსის ქმნილებები. პოეტა, რომელსაც გვირდს ვერ აუვლის ვერცერთი დროის ინტელექტუალური მთავრული. შეიძლება ითქვას, რომ ტრატორი შრომა საჭირო პინდაროსის უფლებს სხვა ენაზე გააქვს ატანა, ეს შრომა ნანა ტონიამ უფრტონველაად გასწია და უკვე რამდენიმე წელია, რაც ჩვენს ხელთაა ქართულ ენაზე პინდაროსის ქმნილებათა სრული კრებული.

ანტიკური ხანაშივე პინდაროსი ერთ-ერთ ვეღლაზე რთულ ავტორად იყო აღიარებული მის ნანარმობებში გაბნეული მინიმუმები, რეალიზები, მისი მათემატიკური პოეზია მრავალ თავსატეხს უჩენს მთარგმნელებსაც და მკითხველებს, ამიტომ მისაჩნია, რომ ნანა ტონია ლტერატურული გპრობა იყო ნანა ტონიას მხრიდან ამ ავტორის ქართულ ენაზე ამტველება. უნდა ითქვას, რომ მან მწვე-

ნიერად გაართვა თავი ამ საწმეს: ერთი მხრივ, არ დაშორდა ფედანს, გადაღობა დედისიველი სირთულეები და მკორე მხრივ, ბუნებრივი, დაურკილველი ქართული შეძლო ეს; ამტოვავა, რომ პინდაროსი ქართულ ენაზე პოეზიად იკითხება. არაფის სასაყვედროდ არ ვამბობ, მაგრამ ამ წინგს, ვფიქრობ, უკეთესი პრესა უნდა მოაყოლოს, არანაკლები, ვიდრე თავის დროზე ჰქონდა სამეფოს მსაფუბით დაამახსოვრა მან თავი ქართულ მკითხველს.

ნანა ტონია ის იმეთით გამოაკლესია, რომელიც ბუენს თარგმნის და კარგად ანტიკური ლიტერატურის ქრესტომთებში უდღეესი ნაწილი პოეტებისა სწორედ მის შიორ არს თარგმნილი, ყველგან განდნათლივითა მისი მთარგმნელობითი მწერა; იგი ცდლობს აბუეს ავტორს და არა საკულთო სტილი დაამეფედროს, ღრმად ჩასწვება სათარგმნ მისაღას, გათავისუფლს, შევისხლბორცოს და ასე გადმოსცეს. პლურტარქოსის "მორალებს" თარგმნივც სწორედ მისი მალალი მთარგმნელობითი ხელეცნების თვალაპირით გამოატულება.

გამომხატვა

გონა კუჭუხიძე

სულიერი
დაბადების დღე

უბრწყველსა, რაც დიმიტრი უსანოვიჩის პიესაში - "ველიის ცხოვრება" (ქვენი მწერლობა", - 4, 11, 2011) დავინახე ეს არის ახალგაზრდა კაცის ფიქრი ცხოვრების საზრისზე, - საკუთარ სულზე, საკუთარ "მე"-ზე, - პიესის გმირი, სახელად - ველია, სულში საკუთარი "მე"-ს გაღვივების ცდობაზე. შეიძლება ითქვას, რომ პერსონაჟს მისი ცხოვრების ამ პერიოდში ნარმოვერებს ავტორი, როცა გმირი ვერ დაბადებული არ არის. ცოლ-ქმარი ჰავეებს დაბადებას ელოდება. დედა დარწმუნებულია, რომ გოგონა ეყოლება, - მის ვარცხნიბას აღწერს, ამის ფრსაც კი უტყვის და ძალიან უყვარს იგი. ფანტაზიით ვარცხნიბას, ატბათ, - ხასიათსაც ქნის, უნდა, რომ ასეთი იყოს მელია...

ეს ადამიანი თავისთავა დაბადებით უკვე ბრძოლას იწყებს, - ბიჭი იბადება და თითქმის უკვე ამ ფაქტით ხდის ავტორი ხასხაურს, რომ მისი გმირი ნუთისყოფილმა მეგობრებისავე შეუდგა ბრძოლას ნუთისყოფილთან, რომელმაც დაბადებამდე თავისებური ხასის გამოიწერა დაუწყაო. ბიჭი, რომელსაც პიერი დაარქვეს, მთელი ცხოვრება იბრძვის, - ცდლობს საკუთარი ნამდვილი სული, ნამდვილი "მე" იპოვოს, - მისი მსოფლადქმობა, ნამდვილი პიროვნულობა ამქვეყნად მცხოვრებს ვეღლას დაკარგული აქვს უჭირავს მისი გავება. მამას უფრო ესმის შევლის.

ცდლობს პიესის მთავარი გმირი, რათა სულიერად ამაღლდეს და ნუთისყოფისგან, მის მიერ მოვრებულ სახესგან გათავისუფლდეს, ნამდვილი "მე" მოიპოვოს, - იღივი, რომელიც ნუთისყოფისგან ამქვეყნად დროის რომელიც მონაცემით გამოვებული სოციალური ურთიერთობათა ფორმის,

არამარადილი ინტერესებისაკენ სწრაფვისა და სხვა პირობითობებისგან არ იქნება ფორმირებული, - ამ პირობითობებისგან გათავისუფლებული, ამაღლებული, ცოცხალი "მე" უნდა, რომ ვაღვივდოს სულში. ამისათვის პოეტობას გადამწევებს, - ლექსების წერას იწყებს, - ჩანს, სურს, რომ ამ ქვეყნას - ციხათა სიმალელოვანს, სულიერი ნიაღვრებიდან ვაგზობედოს და მალე ხდება კიდევ მსოფლიოში სახელგანთქული პოეტა. მაგრამ ეს, ნინაფლდთან შედარებით მართლ ამაღლებული სული, მალე ხდება, რომ ნამდვილი ცოცხალმა "მე"-მ, ცოცხალმა პიროვნულმა მირც ვერ გაიღვის მამს, რადგან ეს ამაღლებული "მე"-ს ხეცამ, - სამეაობო, ღმერთმა დაბადა, - ნიჭი, რამაც დიდი პოეზია შეაქმნევია, თავიდანვე იყო მამას ჩადებული და ეს ნიჭი ნარმოწნდა სამყაროში. მართალია, თითოთი შეუწყო ხელი ნიჭის განვითარებას, მაგრამ ხელმწიფობის უნარიც თავიდანვე ჰქონდა მოცემული.

და ეს ადამიანი, რომელსაც მამამისი, არა თვის ამნადვილ, - ცოცხალი "მე"-ს ვერ მიაღწია, რომ ასეთ რამ არ ისეგობოს, და ადამიანი თავისი სწრაფებებიანად სათამაშოს ჰგავს, ცხოვრების ინტერესს კარგავს, - ცოცხალი ეკედარს ემსგავსება და ბოლოს იღუბება. საფუფი დიპლომ მისი თუ დამანან სხეული, ესეც კი კითხვის ნიშნით დიპლომა ავტორმა. თითქმის ვეკითხება, - არ ამბობდა კი ეს კაცი, რომ თუნდ საფუფი მონაცემის დაარსების?

კუთხულამ ფატლბატური ფილოსოფიიდან აღმოცენებულ ამ ძეღლთაველი კითხვებით შთაგონებულ პიესას და მგონია, რომ თითი ავტორს მოსახლეობა კითხვები, - არაფერს გვასწავლის, - მხოლოდ კითხვებს სვამს. ამ ფილოსოფიურ ნიაღვრებში, აღბათი, ასეთი მარადიული კითხვებ ვგას მის ნინაში, - ღმერთმა ხომ იცის ნინასწარ, რას გაავტვობ, რა გზას ავირჩევ, - სოცოცხლისათუ თუ ცოცხლისა, ნინასწარგმარახლება უკვე ყველაფერი და რაღა გზის დამსახურება? აღბათი, ეს კითხვებ ვემოქმედებით ხალისს უღლავს ადამიანს აქვე მყოფი კითხვა ნარმოვდება ჩვენს ნინაში? და თუ არ იცის ღმერთმა, გადამერჩება თუ - ვერა, - მამ ჩემს არამქველ ღმერთზე უფრო მალალი ძალა სხვა ყოფილა, - ის, რომელიც მე არ ვიცნობ?! პოლითიონზე ხომ არ უნდა ვილაპარაკოთ?

როცა დიმიტრი უზნაძემუდის ამ პიესას გაეცნო, ვერძე-
ნი, რომ ავტორი გულწრფელად დაფიქრებია ამ კითხვებს,
არაფერს ვგანდავლის, - მხოლოდ კითხვას სვამს, რა უნდა
უპასუროს ამ ანდრეას თუ პიესის მთავარ გმირს? დების
თავისუფლებასზე? სუბარნი ვერ დაეკარგოვლებს. შეიძლება
უფროსი, რომ მასში შემაღავ, წარმავალი „მე“-ს ადგილი მაღალ
„მე“-ს დეკლარებია, რომ ეს მაღალი „მე“ ვერ ისეთ დონეზე არ
არის გაზრდილი, რომ შეცნოს სამყარო და ამატოს, რადგან
მეტილი აღარ არსებობს და ახალი კი ვერ მიღობს. ამ დაბადე-
ბული, სულიერი სიმბოლოება ადამიანი მოქცეული, - ამ სიმბო-
ლოში, რომელსაც ეწოდებოდა მეცნიერებებში ინსტიტუციის
ერთ-ერთ უმაღლეს სადებოვად განიხილებს და რომლის გა-
დაღობის შემდეგ ახალი ადამიანის სულიერი დაბადებაზე, ახალ
დასწავლობათა დასახეის უნარზე საუბრობენ. წარმავალი სუ-
ლიერი ფასილებლობათა განხილვისას თუ ამ დასწავლობებს
აფრევთ არ ჩაქნაცვლა სული წარვრებას, მასში შესაძლოა და-
ლოების ადამიანი და შემდეგ დასაზრდავით უნდა გასაცოდოს
იგი დებოთა, დეობტრების სიტყვამ ვარდების სუბიმი სო-
ციოტების რიტორიკა, რომ სიყვარული არ ჩაქნის ადამიანი.

შედეგობაშიც არ უნდა ვილაპარაკოთ, როცა არკონაგეტო-
კის აღმოცენებებს და გათვლებით უფრო აფრევს ხანდაზ-
მ ამ კითხვებზე ცდილობდნენ ასეთის მიხედვით, როცა
დებოს მეცნობის ამოფიქრებულ-კვადრატული გზების შესა-
ხებ ვგანვიხილავთ, ვერ ვიქნებით წარმავალი. რომ დებოთ
შეიძლება კიდევ და შეეცნობოდა არის. მისი შეეცნობი-
ბის გახილვისთვის უნდა ვარკვეთოდა მეცნობის გულის-
მისი. თუ დებოთი სოციალიზმის, მან რა ვეცნობს, რომ იგი
უფრო მაღალი იდგის, ვიდრე ჩემი ცნობებებში არსებული
წარმავალი წინსწარმავლობისა და არკონაგეტოკის?
დებოთი ჩემამ შემოქმედების, ახლის წარმოქმნის იმითა,
აქტივი განხილვისში მონაქვია და, თუ მთავარი იგი, უნდა აე-
ცნაროთ მისი შედეგა, რადგან მე ვერ არ ვიცი, რა ადგას მისი
ცოდნისა თუ არკონაგეტოს მიღმა. ჩემი შეეცნობილობის სიმბოლე
არ უნდა შემახიროს, უნდა ვიყავი, რომ, თუ დებოთი მონა-
გეტოს, მაშინვე ჩემი, ცნობებებში შეიძლება მოცული უსა-
რული ნიაღვრებიდან განათვლება. უსარბლობის შეეცნობი-
ბით განხილვებს სიმბოლე ამ უნდა შემახიროს, რადგან ვიცი,
რომ ვიყავი მიღმა, ამ სიმბოლეს მიღმა, ჩემი მამა და მღე-
ნელი მეუღლე მისი მუცელი შეეცნობულს. ასეთმა ცოდნამ ნათი-
ლოთ უნდა ამოვსო სული და, რადგან ვიცი, რომ უსარბული
სამყაროს მიღმა ჩემი შექმნილი დებოთია, უსარბლობის შე-
ეცნობილობის სიმბოლე ამ უნდა შემახიროს, - სიმბოლე არ
უნდა ეწიოს ნათილს. დღესაც ვერ ვხედავ ადამიანს, - სამყარო
სიტყვად, ფორმისმთავად შეეცნობილი და მე ამ ფორმებში,
დროსა და სივრცეში ვფიქრობ და მივხედავ, რომ სიტყვად მარ-
ბადელი არაა და დროსა და სივრცის მიღმა.

შეეცნობილობის მიუხედავად, სიცილებს უნარიც არ უნდა
ნათილს ადამიანს, - „მე“დროს არ უნდა ეხსენებოდა ცოცხალი
„მე“ კაცი და უნდა „ეს“მის მიღმა. როცა მარბათობაში ამ-
ბობს, - რადგანაც კაცი გვეყვია, მუდამ სოფლისა, უნდა კი-
დეცა მივხედოთ მას? - სადებოთა, რომ სიტყვად „სოფელი“
„ნათილს“და და მისაღმი მივხედავს გულისმობიდან.
დებოთია ამ სულიერი ნიაღვრის, სამყაროში, ამ განხილვებში
მონაქვია, რომელიც ვერ შემიძლება, თუ მისი მონაქვს წინსწარ-
მავლობისა და დების თავისუფლებასზე მაღალი დეო-
მა, ასეთ სამყაროში მტყობებს მტყობანი მონაქვად განაგრძე-

ნად და სწორედ ამ სამყაროზე უნდა ვერხვს ბარბათობილი და
არა - წარმავალი ნათილსოფელი. „მე“ არის სოფელი და საე-
ნება მისი? - ვეცნობის ფასილებში (49, 11) და მტელი მასა-
გებობი არის, რომ ბარბათობის „სოფელი“ დებოს შექმ-
ნილი სამყარო იგულისხმება და წარმავალი ნათილსოფელი
დადებობაზე არ არის საუბარი. როგორც ითქვას, ამ სამყაროში, ამ
განხილვებში ცხლობობს, მასში მოგვაცხადებოდა ადამი-
ანების და ჩემზე უნდა მოესალოთ ამ მოცემულ მცენებებს,
- სიცილებელ მოცეობებზე, მცენებანი გავცეს მოცეობა და
მართალი უნდა გვეცნოს ნათილსა, რადგან ამ განხილვებში
ასეთია ცხოვრების წესი და მცენებების მართალი არ უნდა ვეცნო-
გავსოთ; - ხედავ, - ხედავ დებოს ნათილს ნიაღვრის ადამი-
ანის მამამ, თუ დაფიქსირებულ და მამის მტეტი ცოდნა მოგვეცე-
მა. დღესაც ვერ ვხედავ მოცეობის ადამიანს ცოდნა...

ეს ყოველივე ფაქტობრივი ფილოსოფიისათვის არის და-
კავშირებით. როცა ამ საკითხებზე წერს მწერალი, დიდი
რისკის ქვეშ დგას, - ამ ახალი ფილოსოფიური კითხვა უნდა
დაესაგ, ამ ძველზე ვასტეს ქვესამრტობისათვის მცირედაც მარ-
ტე მახლობელი ასეთი, თუ არაა, - ფილოსოფიაზე მე-
ტივ მსატრულ ამბეჭეზე უნდა ვდავამტანოს ყურადღება, მა-
ტროსა, ცოდნა, ადამიანების, პერსონალებსაც მმარ-
ბოს აქვეყნებ, ვერცხობს, - დღეს რა ვმარტობს ამ ძველი
კითხვებისაგან განამტებულ ადამიანებს, თორც, თუ უმაღრე-
სი ყურადღება ფილოსოფიური კითხვებზე ვაფრევს, ძველ
ცნობილი თებებზე ირთვავთ „მთავარი ნათი“ მსუცეობის და-
მტევაგებას პიესა... ცოცხალად უნდა დაიბრტეოს ეს ტანჯვა
თუ სმარბობით სავსე ადამიანებს, მათი თავისუფალი მარ-
ტობის უნდა დაეხმობოთ, თორც მისა სტემატურ გამოცა და
პერსონალებზე მხოლოდ სემბოლეზე სახელებს წარმოგვადგე-
ბთან, ერთი ადამიანის ისეთ ფიქრებს წარმოგვჩვენებს, რომ-
მღებზედაც საუკეთესო განხილვებში უნდა უფრონათი და
დასწავლ ფიქრობს. ან ის უნდა სვადოს ავტორმა, რომ სო-
ფისტის მისცეს ახლებური ფორმა.

დიმიტრი უზნაძემუდის თავს აღწევს ძველ ფილოსოფიური
კითხვათა მხოლოდ გამორჩევის სამართობისა, იქნებ უპირვე-
ლესად იმით, რომ იფრინოს - გულწრფელი განხილვის არის
დაწერილი მისი ტექსტი და ეს კი, როცა ნათი საქმნისა, სო-
ციოტების მატებს ამ ტექსტს. პიესაში ის მომტნინა, რომ ვერ
კიდევ მამის მხედვა პერსონატი ჩემს წინაშე, სანამ დიმიტრ-
ბოვს, - ვერ არადაამტებულს უნდა სახელს არქმევენ და თა-
ვისებური სახის შექმნისა და თავიანთი მტეველებით აღწე-
ნას ვერ კიდევ მის დაიბრტეობს მტეველებზე ამტეველებთან.
ნათილსოფელი უნდა იყოს ადამიანი, რომ დაუბრტეობს ხე-
დადებებს და მისი ხასიათი მართალი იყოფს, - პერსონალებზე კი
ასეთი, არ არიან და ავტორი კარვად გვხობტებს, - როგორ
ბრბობას უხედავს ვერ კიდევ დაბრტეობს ადამიანს ეს ქვე-
ყნა და როგორი მტევეობი სული ამარტეს ქვეყნად მოცეობს.

დიმიტრი უზნაძემუდისათვის ლიტერატურა გათიბობა
არ არის და, ვფიქრობ, თვითმიწერილი პოსტმოდერნილი
თამაშით, უსიცილებელ ტექსტებით (მახს ეცხად) - თვით-
მიწერილობაზეა საუბარი) არ დაღლის ნამდვილი მკითხველს.

დიმიტრი უზნაძემუდის მართალი მადიებელი მწერალია,
პერსონალებს დაბრტეობს შეუძლია და ფილოსოფიური განს-
ჯად და ასეთ ადამიანს, თუ ძალხედავ ვიასარვად, დებოთ
ნიღბებს შეუძლია და ვერცხობს, დეცანაბებს, რომ შემოქ-
მელებით ძალს ქვესამრტობისათვის მახლობელი ძალხედავ და
სულის განმსიცილებელი ტექსტის შექმნაზე ხელეწილება.

წარმოუდგენთ ახალ თარგმანებს წიგნიდან „ფიქნილები“; 2002 წლის ქვრივლ „ცისკისს“ მეხუთე ნომერში გამოქვეყნდა პირველი პუბლიკაცია; ქართულ მკითხველს საშუალება მიქონდა, ნაკობა ჩვენივეს ნაკლებად ცნობილი, მაგრამ ერთ-ერთი თვალსაჩინო რუსი ეტიმოლოგი პეტის ვიორე ადამიონის ლექსები; ზოგადად ნაწიში გაერთიანდება რუსეთიდან ფიქნილი 16 პიეტო, რომელთაც საზღვარგარეთ მოღწიათ ცხოვრებამ და იქვე აღზრდულენ რომელთაც „რუსეთში დაბრუნება მხოლოდ ლექსებით ელისათ...“

ივანე ბუზინი
(1870-1953)

•••

მკრთალად ღიუკლეებს ზღვის ზედაპირი, მუქნის ვარსკვლავთა ერთობა-ცრიატი; და მზალაშე - საესე არილით, არის მღუმარე და იმეათათ.

ყველაფრისათვის გამაღლო, უფალო, ამ ცისქვემოში, მე ამ საღამოს, რომ დამანახე ასე უბრალოდ და შემაყვარე ისევე საშუარო.

•••

ვარსკვლავი აღით შემოგარსული, უცებ მოწყდება ცას და ამჯერად მიფრინავს იგი... თუმცე აღსასრულის და საბოლოო კედლის არ ხვერს.

მთვარე, მინიერ გზით გამხედავო, კარგავ ნიადაგ ძალას ნათობის და მხამმუსული, როგორც ცხადარი, სულ სხვა მხარეში მიემართები.

•••

ღამეა, ზიხარ აივანზე, ირგვლივ ვინ არის, ვით იაენანი, ოკეანის გესმის ნამღერი; იყავ მიმწეობო, თეინიერი და უნეინარი და მოიპორე ფიქრი დამღელელი.

ქარმა ზღეაური მღელეარებით გადაფარა უსაზღვრო სიურცეს, ელეძება ქარში ქარამოტს... და ამ მინარე აგარაკზე ვინმე თუ არი, მყუდროებასაც რომ უდარავოს,

არის კი ვინმე, ვინც უთუო საზომით ზომავს ზევნ ცოფნას, წლებს და ბედისწერას, გვისახავს იმეს? თუ გულს ხნეურია, გულის ძახილს თუ მიწნეობი, უმჭველია, იქნება ვინმე.

ის, რაც შენშია ხომ არსებობს თვისებურად, თელემ და ოდნეავე გაბეღილი თვალების მივნიო ისე რბილი და თვინიერი ქარი უბერავს, რომ სიყვარულში მარნმუნებს იგი.

კანარის რიბი

სამშობლოში ის მწეა...
ბრემა

უკან დარჩა ზღვა და ხმელი, მორეული კუნძული; გალიაში ოქროსფერი გახდა დარდიო უძღური. ვერ იქნები, ანა, ზიტო, ლალი, ზურმუხტისფერი; რად არ უნდა სამიკტნოს ბრბო მოხბლო სამღერიო.

•••

წინ რაღა არის? გზა ხანგრძლივი და ბედნიერი. სადღაც მორეთში წყნარი მზერით გაიხედება მისი თვალბო... ახალგაზრდა მკერდი ძლიერი სუნთქავს მთებუქად და რიტმულად, მშვიდი იერით ოდნავ აცოლებს საველოს და ვისერს ცხება. საგანძობი არის სუსტი, მაგრამ ნაზი სურნელი მისი იმეების და ამოსუნთქვის, თიქოს შეხებით ვერმობ, გარდასული აღტაცება მიყვრობს სრულებით...
მორს რაღა არის? დარდისაგან ვანუკურნელი მე ვიყურები უკან, განა წინ ვიხედებო.

•••

ფრინველს აქვს ბუჯე, ცხოველს კი სორო. ახალგაზრდული გაქრა ბალისი; როცა დაეტოვე ეზო და ბოლის, ბოდიში უნდა მეთქვა სახლისათვის.

ცხოველს აქვს სორო, ფრინველს კი ბუჯე-ჯავრისგან როგორ ხმაურობს გული; როცა შეფიქვარ სახლში და მუჯამ, პირჯვარს ვისახავ უცხო და მდგმური.

 მუცლებთან ბანდები და ზუზუნებენ,
 მინდვრები და ოკეანე...
 ვინ ფაიფინს უფანსოში უწოდებებს,
 ფერცმის ტკივლს და იარებს.
 ვჭერტ შაე ჯვარცმას, უცბოს სული მხეფთება,
 სადაც გზაა არაერთი;
 შემოგვიძვირის მწუხარე და გვეზუტება,
 გარდაცვლილა ჩვენი ღმერთი.

 სიყვარულის ოცნებები, ახლა მეგობს რომ შვეროს
 და ბავშვობის ოცნებები, გულს რომ მითბობს მეტად;
 თავს იყრინა გაზაფხულზე, ვით ირმების ვოკი,
 იქ, ნაკრძალში, იმ იფემალ, წყალღვ მდინარესთან.

კონსტანტინე ბალაშვილი
 (1867-1942)

თათრის სხივი

მწანედ ღებავენ ტირიფები ნათელ სახურავს,
 მზე იწურება და თანდათან ვეიოლდება სიერცე...
 ჩუმზე ჩუმი და მშვიდზე მშვიდი ნღების შსახური,
 არგვლივ წარსული ფათურობს და გულზეთა მიცემს.

ისე წყნარია არემარე, ისე ნათელი,
 სუნთქვა რომ მცბის, მშობლიური ლეილი მრდლია...
 სადაღაც ზღვის გაბამა, საოცარი და სანატრელი,
 ქეფავის და მიხბობს შორეული ჩემი ლილია.

ჩაქრება ირგვლივ ყველაფერი, ჩაქრება, ანდა
 რნათებს უცებ, ისე, როგორც რიფრაფი ნათობს...
 თეთრი საცოლუ მუნატრება, მსურს ვიყო მასთან,
 არ ვნაღვლობ, თუნდაც დაეიფრფლო, სიცოცხლე დაეიფო.

ამოდის უკვე ზღვის ვარსკვლავი – შუქურა ელავს,
 უპოვარია და მთვარეულია... ირღვევა ბინდი;
 მე მძინავს ფხი ზღადა. მუნ, ქვირფხობა, მელი და ღელაფ,
 თოვლეით თეთრი, მუნთან ერთად ეიწნები მშვიდა.

მწანე ტყერში უმნიშვნელოც როცა ისმის ჩქამი,
 და ამ ფხიზელ სილამაზეს როს მუკროთობს ელდა;
 მთროლოვარე და ლალი გუნდი, ელვასავით სწრაფი,
 უკვე მიქვის ტყეებისკენ ამაფე
 და ერთად.

 „ისეც ცივი, ჭიღარა, გარინდელი არის ცა,
 უდაბური მინდვრები, ხალხმრავალი გზები;
 და ტყეებოც იხეთა, როგორც ელალი ხალიჩა,
 სამეული პარმალთან, ზღურბლითან – მსახურები“

ეს, ფერმკრთალი რვეული, მაამიტო, ძველი,
 გაებეფე და უფალი როგორ განეარსებე
 მე იმ ნღებში დარღისგან... მეტი არ მსურს ვერო,
 შემოადგომის ბედნიერ გზაზე სიტყვა „ისე“.

ვლადიმერ ნაბოკოვი
 (1899-1977)

 მთვარიან ღამით, დამრცე სახურავს,
 როცა ლითონის ლოკავს ხანძარი,
 უეცო სარკმლიდან მენისი ხმაური,
 ტბილი, გამჭოლი ხმები;
 რაც არის მუსიკა;
 და ვერძნობ, მედნიერების,
 როგორ ედება ჩემ სულს სიცოცე...
 თვალისმოპტრელად ღამის ბნელეთი,
 ეხედავ ირვევა...
 ხელებს ციცილებ ვიხელებიდან;
 ნელა ეპაირებ,
 ვერძნობ სიამე ღალი გაფრენის;
 ვითრით და სარკმელი ქრება ნამიერ
 ხმები და წყნარად მზარზე გამეული
 მხეხება: – „ფრენა აკრძალულია,
 თქვენ დაგაიფრედათ...“

ამბობს გაკევევით;
 და მე ვემეფები უცებ სრულიად,
 დადუმებული მოჩანს სარკმელიც.

გიორგი ადამოვიჩი
(1892-1972)

როცა ორთავის შემოდგომის საღამო დაგვლის, პირველ სანოღა როცა ჩვეულ ძილს მივხედვით... აღარც ოცნების სამყარო ჩანს, არც შენი სახელი, გუანნი არის, დაკარგული ჰაოვო ედემი.

სასტუმრო ოთახს თავსხმა წვიმის კაცენი ავსებს, მზერაში ბლანტად მოძრაობენ წვიმაც და მინაც... ეს ქალბატონი ვინაა არის? რატომ დუმს ასე? რატომ წვის შენთან? ანდა იქნებ დაქანულს სძინავს?

მერე ორთავს, ღმერთმა იცის, უმთვარო ღამით, სულს შევიძირავს და გაგვაოვნებს ფიქრი უცებ... რომ ვიცოცხლობთ და რომ აღსასრულის დადგება უამაც, რომ სამიწელი არის ყოფნა და მუცუცველი.

ერთადერთი, მე რომ მიღვარს — ზმანება, ჩემი შეება, მყუდრო და იშვიათი; თითქოს ჩემად ხშიანებენ ზარები, უძრავი და ცისფერია წყლივით.

ო, ნეტავო, ვიყო დარწმუნებული, რომ ცხოვრებას ერთხელ უფავს კარავო; რომ მარადის მშვიდად დაძინებულეხს, რომ არასდროს გაგავალდებებს არავინ.

სამარადისო ნეტარებას გვაპირდება ღმერთი! სამარადისოდ შენთანა ვარ! — მარად იცნობა პასუხიც, მაგრამ კვებმა ვნება, იმედი, მეტობა არც ღმერთი არის, არც ბუდი და მარადისობა.

არის ყინული მოკაქმავი და უდაბური კლდეები, სივრცე უსამართო, სადაც ღრუბელი; არა მონყენა, არც ნუხილა... ჩვენი ფარული, არის რღავა, უსახელო და დაძლუველი.

თარგმნა
კლემენტე მარტინი

სურათი ალ-შაქსამი

ორი ნოველა

სარდაფების სათიწავი

ცნობილი ქუვეთული მწერალი და მხატვარი. დაიბადა 1952 წელს ქალაქ ვლ-ქუვეთში. 1956-58 წლებში თავის ტყუ-პისცალ დახთან ერთად სწავლობდა ბეირუთის სკოლა-ინ-ტერნატში, სადაც გაძლიერებული პროგრამით ასწავლიდ-ნენ უცხო ენებს, მუსიკასა და ხატვას. 1958 წ. ლბანში სამო-ქალაქო ომის დაწყების გამო ქუვეთიში ბრუნდება. 1972-1974

ისე შეეუფლებო, როგორც ლუკოცანი ნივარში, ზურ-გით რომ დაატარებს. დროდადრო ზველება აუფრადებოდა იმ ერთადერთი მხაროლევი სახლის ბოლზე, ამოდ რომ ცდილობდა ჩაბნელებული ადგილის შეუქალი წვედავი დაეძლია. ჩამონოლილი უკუნევი ნოქცევა ქალის ირგვლე მარცხ-მოყრლი ნივთების კონტურებს.

ხველებს იქამდე იცავებდა, სანამ სული არ შეეხუთე-ბოდა. ბავშვების გაღვივებას ურთებოდა. მშვიდად სუნთ-ქავდნენ და მესაძლოა, სიზმრებსაც ხედადნენ... ნეტე ეე-ლურ ჯარისკაცთა საბუღეული სახეები არ ეთაზმებოდნენ ან ის კომპარტი, შვიდი თვე რომ დასწრისა მავალეუნა-სავით მათ გულებს.

ხელის ფეთქით წყლიან ქოქას დაუნყო ძებნა, სულის შემოუთვი ველებს შესაწერებლად. გადაწყვიტა სახლის კვამლისაგან თათი ეხსნა. მზღვევრ სახილეს სული შეუბერა, რათა თვლი მისწეროდა იმ საზარელ ნყვლივად, ყოველგვარი გაჭრახილებს გარეშე რომ დასტყუდობოდა მათ ცხოვრებს. ეს სარდაფი ის საუბეთესო ადგილი იყო, ომობანას კანო-ნებით თავმოზვეული უბეგრებისაგან რომ იცავდა მათ.

როდესაც მოკავშირეთა ჯარებმა საპაერო თავდასხმე-ბი იწყეს, ქუვეთის მოსახლეობას სარდაფების ძებნის ცი-ცხებულება შეეფარა.

სიტყვა „სარდაფი“ უცნებლობისა და დამომბილი სახ-ლების ნაბეგრეებში ცოცხლად დამარხებისაგან თავის გა-დაჩვენის საშინაოდ იქცა თითქმის.

ქალის სახლის სარდაფი სასეც იყო ძველი ავეჯით, სკო-ლის სახელმძღვანელოებით გამოტყენილი ნუთებითა და შრავალი ძველმანით. სარდაფი ქალის დროებით სამარაბე ქვეულოყო, რადგან სამომარაო და დასაძინებელი ადგილი იმდენად ცოტა იყო, რომ ეერ შუბლო რომელიმე მუზობლის ოჯახი მოუბატონებინა, რათა მისთან ერთად გაეგნოლები-ნა ამ თავისუფალს ხიხინა.

წვედიდმა ისე შეახსენა თათი — სახლმა რვეია ინყო. გარედან შეზოსული სამიწელი ხმაურისაგან სარდაფის ზე-და ფანჯრები ერთიანად აზანზარდა. ამ ჯურღმულის ერ-თადერთი კარი შეუჭრებლად მავანგებდა. ნარმოფინა, როგორ ჩამოეგრადებოდა, როდესაც საკეტები და მეტალის ვველა ანჯამა, რომლითაც ქველს ვაკეა, მოჭრებოდა.

შაკეუები მშვიდად სუნთქავდნენ. ქალის ზველება და-ბომბვის ხმებს ურეოდა და მოუხედავად ამისა, ისინი თავი-ანთ სიზმრისთვის ბილებში დაბოროლავდნენ. მს კარგა,

ნდებში სწავლობს ვაიროს ხელფარების ფაქტობრივად. აქ გაიყენო მომავალი ქმარი - დიდილოზა. 1974-1981 წლებში შეუდარდა ერთად ცხოვრების მოსკოვში და სწავლობს სურათების სამხატვრო ინსტიტუტში, სადაც უფლებდა ბიჭის, გრაციოზისა და რეკორდისა.

სოციალისტური პრინციპები, „მაგი ოფისი“, გამოსცა 1968 წელს - აქვეყნებდა წილისა. გამოქვეყნებული აქვს საბავშვო მოთხრობებისა და პიესების კრებულები. მოქალაქე აქვს მანვალა ლებენტიანი ჯილდო. მის შორის, ქვეყნის სახელმწიფო პრემია სოციალისტური კრებულების „სარდაფების სახელები“ /1992 წ./, რომლის ყოველი წევრული ეგზეკუციის აგრესიას.

წევლა „სარდაფების სახელები“ ავტობიოგრაფიულია. მწერლის შეუდარე შვიდი თვის ტექნიკის შემდეგ დაუბრუნდა ოჯახს.

სურათა აღ-პასაში მხატვრული ტილოების გამოყენების ანგარიშს მხოლოდის მრავალ ქალში. მიღებულ პრემიებს შორის მნიშვნელოვანია „ვერონიკებისა“ /პრემია 2001 წ./ და სალ-ვაირო დანის /პრემია 2003 წ./ პრემიები.

მწერლის წიგნები თარგმნილია ინგლისურ, ფრანგულ, რუსულ, პოლონურ, ჩინურ, იაპონურ, სპარსულ და სხვა ენებზე.

ქართულად იტყობა პირველად.

რომ ასეა, ძილი შიშისაგან იცავს მათ. ნეტავ ეს შიში, სამხ-წლებზე და კომპარტი მხოლოდ მისი ხედერი იყო.

კარის საეტიკი ისევ ყანალებდა. აფეთქების სიმღერის გამო ქალი აფურის ნატივების ან სახლის ზედა სარდაფის ჩამონგრევის მოლოდინში იყო, რომ უცებ მანაკვის ხრინ-ნიანი უბნის ხმა მოესმა. იგი მისთვის საბუნებრივ კლი-კულ გეგმავდა:

- მოიქეცი მანქანა... მომიცი მანქანა...

მერე კი, გადარეული ვერძის შემდეგ ქალმა გაიგო, როგორ ჩახლდა ნიღბის სახლის შემოსასვლელ ვარს. მარ-ლოანი კრებულები გაეფარა - ბავშვების გაღვიძების უფროსდა.

კარი ისევ დაგეგმდა და მის მიღმა კი ბედური გავლენა-რი რამ ხდებოდა. კაცის დაფრთხილება ხმა შეწყდა და მის ნაცვლად სამხედრო მანქანების ხმაური გაისმა. ატვირთ ნახშირი ცალკეული ხმის გამოწვევა შეუძლებელი გახდა. სარდაფის ქუჩის ახედა - ჩამოქცევის მოლოდინში. მერე კარის მიმართულებით გაიხედა. ის რომ აღარ იყო, რო-გორ შემოღაცდების სიმბოლოები დასაბუთებული ჯარისკაც-ებში!!! ამის გაფრთხილება ქეთიანი ნასადა. ქალის ტირი-ლის ხმა სარდაფის კუთხე-კუთხედს მიაღწია.

მოუხედავად ყველაფერისა, პატარები ისევ მშვიდად სუნთქავდნენ. ერთ-ერთის თავი დააღო მკერდზე - მაყუ-რავდა. ვულა ძვერდა. ნამდვილად ცოცხლები არიან და სიზ-მრების ხედავენ... მის გულს რაც შეეხება, რასანია მშვიდად აღარ უძებრია, მშობია და ელფით სავსეა.

დღემდე გმირი არ ყოფილა. არც საგმირო საქმეებზე უღიქვია, მამინდა კი, როდესაც ჯარისკაცებმა მისი უმა-რი მინიდან გააბრუნეს, მანქანაში ჩააფარეს და გაურკვეველი მიმართულებით წაიყვანეს. არც რამე უთხოვია მათთვის და არც ვხანე გადაღობებია. მხოლოდ ბავშვების ჩაკრი-კულში ოფიცრის სამხედროზე მოკლედარ ვარსკვლავებს მიაძგურდა. მათში იყო ძალბუფლები და სუსტის სინამდ-ედეგ ძლიერის კანონი, რომელმაც მარტობამარტო დატოვა ნეტანის სარდაფში და, არც კი სურათა, რომ უსმენს თავისი პატარების სუნთქვის, მანქანის თაობაზე ვიღაც კაცის მოთხოვნებს, ტყვეობის ზურუნს, ქვეშევრდების სრულსა და სხვა სახარულ გაუფრთხილებს და სინამ, რომ არც ამ სა-ხისი სახელების მოლოდინია ვერძობა.

როდესაც ეს ხმები შეწყდა, უცნაური ეჭვი აღეძრა ვულაში. ახანას ვერ უძებნიდა ამ მოულოდინელ სიჩუქს.

სურვილიც არ გასჩენია, რადიომიმღები მოეძებნა და აუკა-ნისკენილა ამბები? მოესმინა, რადგან სიცრუის ნიღბიდან ნიღვა მსოფლიოს ვეღვა რადიოსადგურში.

გამორჩავის პირველი სხვისი გამოკრთობის მოლოდინად გაეფრთხილა წვედიადი, რაც სარდაფებში სანთლების ჩატრო-ბის ფიშის შეუწყვეტილი იყო.

სარდაფის კარის გასაღები გაფატრიადა, თუმცა რა-საც აველებდა, არც ეს მიაჩნდა გმირობად. დიდი სურვილი შეინდა გაეცო, რატომ შეწყვეტეს ომის ინსტრუმენტებმა თავისი დისონანსური სიმფონის დაკავა?!

სიფრთხილი აიარა კიბე. ჯარისკაცებს მოელოდა სახ-ლის ორკულე. გაუგებარა და უსამიო სიჩუქმე შეამინა, ოროდენ ნამი აფიშირა, რომ შუაღელე ქუჩაში იდგა. მეს-ცეროდა თავისი სახლის კართან მდგომ მანქანას, რომე-ლიც ბეჭერ რამზეც შეტყველებდა. რატომ მაბტოვებს ეს მან-ქანა შუა ვახაზე?!! რატომ არ უფრთხილია ჯარისკაცებს მითი მომარევი?!

მუზობლის პატარა ბიჭმა საყუარო სახლის ეზოდან თავი გამოყო. ყურზე რადიომიმღები მიეფო. ქალის დანახ-ეზე სიხარული იფიქრა:

- უმ ფაბრია, გეხარადესი ვითრებებით გაიტყენენ. არ-ცერთი ერაღელი ჯარისკაცი აღარ დარჩა ქვეყნის მონა-ზე. თავისუფლებას გლოცავ!

ქალმა ხელები გაასავსავა უარის ნიშნად:

- რა სისუფელადი დაუფრთხილებია, რომ სარდაფში გა-ტარებული ნუხანდელი კომპანი აღარ განმორღვის! არც მან რადიოსადგურებს ვეწვამი, მხოლოდ სიცრუეს აფრე-კლებენ!

მუზობელი სარდაფებიდან მან ახეში გახვეული ქალე-ბი გამოჩნდნენ. სხვა სარდაფებზე იღებოდა და მავანობის ქალბის რაოდენობა მატულობდა. ერთმა მეზობლის ქალ-მა ტიპლად გაუღიმა. მერეც ასეთივე ღიმილით ნამოი-ცა მოიქცნენ. ვერ მამხედარიყო, რატომ ეგვიოდნენ ვარს. უცებ მოხდა უკრ-ერთის მხურვალიდ გააფრთხილა და უკრში ჩასწორული ცრემლმარევი ხმოი:

- მომლოცავს! ნამდვილად ნათურუნენ და გათო-სუფლად აქაურობა. ჩვენი კაცების დაბრუნების დღეც გვე-ზობია.

ერთობლივ ტარილმა იფიქრა ახინი ქალბების წრეში. ღვრად ნამსკარი ცრემლებით ფაბინდა სარდაფების სათილების ციმციმი.

დაგმუხტული ქალი

ქატასავით მოქნილმა ქალის ფიგურამ ორ ტროტურას შორის მოქცეულ ვერსო ქუჩაზე ისეკუმა... და, მოულოდნელად, სადაღო ზოლის შუაგულში გაბრუნდა ქრისა განწინილი ათობია და ტრანკვილი გამომრტყველებითი. ხერვიულად იქნედა ხელის, თითოს რაღაცეს იმუქრებოდა – ან გააჩერებ, ან შენი გადარეული მანქანის პირბლეს შეეფარდებო. მუხრუჭზე გადაფანაცვლე ფეხი... ქრისის შუაგულში ასევეტილმა ქალმა გაააოცარი სიმკვირცხლით მანქანამი გადმოინაცვლა. ჩემს გაოცებასა და ნერვულ მოსს ასიღ დაფრებდა, რომ ნინა სკაშზე ჩამომიჯდა...

დასანახად ღირდა... საოცრად სექსუალური სხეული რის ვაი-ვაგაბანით ლეოპარდის ტყვიის ნოხატულობის კოფთასა და ვერსო შარვალში გამოეკრა.

მითქვით მომტარალი ქალის ხმამ ჩემი მანქანის მეტა-ლის საბურავი კინადამ თავზე დაგებო. ქვითონით მითხრა:

- ას-სალამიამი ნამიყვანე... გემუდარებ... სიკვდილის პირასა ვარ... აღარ შემიძლია!!!

- დამწიფდი, ვთხოვ... თავმისეფარში მოგოფან... „ალ-აბდულიში“ ან „ან-ნავისიში“. მხოლოდ, თქვენის ნებართვით, ვერ ჩემს საკაზეთო სტატის მივიტან და მერე, სადაც გინდა, იქ წავივან.

მრისხანების კრატერ-მა ამოაფრქვია:

- რა სტატია... რას ვა-ზეთი... შენ რა, ვაგოფდი? ნოთუ ვერ ვაიფე, რომ ეკვეფები... დაყოფნებს დრო აღარ არის, რაღაც სისულელის ვამო...

მოულოდნელად ხელი მიტაცა საქვის, ვანხრახვა რომ გადამფრქვინებია.

- რას აკეთებ, გადარეულო. მე ისიც არ ვიცი, უნა ხარ? გაოცების ნიშნად მოშუღღღული ნარბები აზიდა. მხრამხრული ინტონაციით შეფერულმა ხმამ სინანულით ჩაღვარაქა:

- უმპკმა დაღაბეროს... ასეთ დროს ტაქსის ვერ იმოცი. ახლაც ას-სალამიამი გემოფანქნ? ადამიანის სიცოცხლეს უტემა საქმე... მიდი...მიდი... დაბძარო... რაღას მომტერებობარ... სიღის ვალანუნებასებით ფო ბრძანების ეს დორმა, მაგრამ ქალს ვანერეულებულმა სახემ შემაჩრა: ნარბებ-შეკრული, სეფიანი თვალები, ცრემლების ნაკვალევი...

ხელმძღვრედ მიზრძანა ისე, რომ ეჭვი არ შემაპარეია ჩემს დაუპორობლულობაში.

- მიდი, ნადი... რაღას ელოდები?!

თავდაცივის ინსტინქტი ამოჭმინდა, მითომტეტს, რომ არც სისხლისგან იცლებოდა და არც ძალადობის კვლი ანდა სადმე.

- შეეძლებელს მთხოვ. ვერ ერთი, უფლებდა არა ვაქცს ან გზით შეუოჭრა ჩემს მანქანაში და ბრძანებები ვასცე, თითქოსდა შენი დაქორავებული მძღლი დიყო!

- ვითომ არ მიცნობ? მე კი ვარგად ვიცნობ. შენ სუად მუჰამედი ხარ – ვაზეთ „ალ-ამილს“ ფურნალისტი. მე, ქალბატონო, შენი კოლეგა ვარ, სოუზან ნაიმი – ფურნალ „აბრისი“ ფურნალისტი.

ქალის დამცინავი კილი იაფფასიანი ვედრებით შეიკვავა:

- ვთხოვ, გაგიცნო, ვინც ვეღლაზე ძვირფასია ვყავს...

ნადი ვა-სალამიასცნო... ჩემი სიცოცხლე საფრთხეშია...

გონება დაეძაბე. ევლეა ნაცნობის სახე ვაფიხსენე, მაგრამ ქალს ვერნად მივაგენი.

მერბილულული ტონი ისევ მხრანებელურმა შეეცვალა:

- რატომ მიყავს მანქანა ასე ნელა? მიდი, მანქანი... უნდა მივანრო, ვიდრე ყველაფერი დამთავრდება.

ინტერული შეტევის გარეშე იძლეოდა მითითებებს. სიბრავზე მახრძობდა, ნინააღმდეგობას ვერ ვუნებდი.

ქვითონი სლეკუმბე ვაგაიხრავდა. ქალადღის ხელახო-ცებით ცრემლულსა და ცინგლებს იწმენდა და ფეხებთან

მხატვარი ქვათავი დაფლიანიძე

ყრიდა, ლეოპარდის ტყვიის მოხატულობის პრაღა ფეხ-საქვილებში რომ ნადლე.

„ფურნალისტიკის ჭუჭის“ რომ ვავეციდი და ჩქარასნულ ხაზზე გადავივით სასურველი მომართულებით, სახეზე კმაყოფილება დეცყო და ხმაშიც სიმპათიის პირველი ნიშნები ვითმა.

- როგორ ვერ მიხსენებ, სუად?... მესსიორება ვალაბ-ტომე?

შერე სეფდანარევი ხნით დამამატა:

- საეაღლია, რომ ღალატი ადამიანის ვარდა მესსიორ-ბასაც სრევეია... ყურადღებით დამაკვირდი! უნ დიპონების სოუნან ნაიმი, კრძინალური ფურნალისტიკური გამოძიების ავტორს, მოლაღატე! ორი თვის ნინათ ინდივიტის საელოში შეუხედიდი საზემო მღებაზე. მიაარული და სარტურესო საუბარი ვასწავლა. ქმარაც მახლდა, ფურნალისტი ავეღ ნაიმი.

- რა ადელის ცოლი ხარ? შენს ქმარს ვარგად ვიცნობ. ვიმედოვნებ, ამ შენი ვაი-ვიშის საბაბი ის არ არის!!!

მკედრის ფერი დაელო. თვალებში შემფოთება დაეცყო. სიკვრების კოლერში ამოილო... ერთი ღერი მსხვილ ბაგეში მი გაიჩარა და კვამლის რაგოლები წმინდანთა შარავანდო-ვით ნამოგებება თავზე.

პროტეტის ნიშნად რამდენჯერმე ნამოუხებევე – ჩემს მანქანაში მოწევა არ მსამომენებდა.

ხედვებისათვის ვერაფერზე არ მოუძვებია. კვამლის რგოლებს აკორექტებდა და არაფრად მიაგნებდა.

მამასადამე, ეს ქალი „ლამაზი აფელიკოს“ საკუთრება- თავიანთს ეს მტვხანელი ხუმრობით შეარტყეს კარგი გარცხ- ნობის ახალგაზრდა კაცს – მოკლეფედი თვალების, მომ- ხობილეთი ღმილიანა და ქალისთვის „შემის“ დადი გამაცდი- ლების გამო. კაცს, კრედიტის თავდაჯერებულისა და საო- ლორად ელვანტურის, რა საერთო აქვს ცხოველის ტვავის მოხატულობის სამოსში უგერეოვნი ჩაქმულ ქალიანა?

ჩემმა დამნიშებულმა მხსიერებამ ვერსად მიაგნო ქა- ლის სახეს, მაგრამ მის სამყაროში შექრა და თეთრან ბიარა- ლის გამიზნული აღმართა განვიხრანე. მონაწილე უნდა გავხდე ამ დრამატული ამბისა, რომელშიც ეს დარდილი და- ზაფრული ქალი იმყოფება. შეტყვანე გადავადეი სრულიად დაუფრავი სიკრეთი:

– ნამდვილად გამბახსენდი, სოუნან. ვის დავიჩვენებდა შენა ღამაზე სახე?

ქალს ვსაიპოვნა ჩემი გაგებობული ტონი:

– ბოლოს და ბოლოს ვაგებობხენი? გამოიხსნდება, ჩე- მო მხსილენი? არ მახდობა ამ ხუბორი გზის ღვიფროში, მაგრამ, დამიფრე, ტექსტს შოვნა დატკობინებდი შეუწყუ- ბელთა. თუ ვერ მივასწარის იმას, რაც ხდება, გაგიფრებდი.

– უკვე გაგიფრებულ ჩანარა...

– დამტყნავი ტონი გაქვს... იგი კი, რა მოხდა?

– სურვილი მელახს, გვიფი, რა მოხდა... ის მონე ეო- ცოდე, რატომ უნდა ვაგუფავთ ას-ხალაშიმ? სოუნან, მე შენი კოლეგა ვარ და მომიფივი, როგორც დას, რა მოხდა?

ჩაფრებული სიფარეტი ახლი შევკვლი. ნაფიზ ნაფიზს მიაღლა. ვამალოზიან თამბაქოს ბოლმა და მისმა სიჩქემი.

– განა რა უბედურება დაგახდობა თავს, რომ ჩემი დატყვინება ვაიბულა? ვაგაუბარებოურეს? ჩემი საბოძლე- ნა შეეშობე შენს ქმარს? სათვალთვალა კოსტზე მაღინარ თუ დედაშენის სახლში?

ანთბული შერა მესროლა:

– ცინიურად მელაპარაკები. ეჭვი მეხარება შენს თა- ნაგრძობაში. არ ვტყუი, რაც მოხდა... პირაფელთა.

მოთმინება დეკარტე-საიადი ზოლიდან მასქანა გამო- ყვანება და ხეტრალურ აფილეზე გაავარე – სნარაფიკაე- ლი მანქანებდან შორს. ძირეა გამოფრთი, რათა ჩემს ხმის- თვის სობრახსა და განაფრენების ცეცხლზე შეშენილი.

– მიფრეორად იგი, რომ არ გვიწონს. ისიც ვერ გაუიხსე- ნი, ვინ ხარ. სატვითო მანქანის მძღოლი არ გახლავარა... ისიცე მკორცხლად გადაბრანდი მანქანიდან, როგორც ჩა- მიფრეი. ზღას ანეილი იმ გაუბრალოდ მძღოლების არმიას გააწრება, მთვარეზეც რომ ნავიყვანენ!!!

ისეც შეუფრთხა ქალი. ფილმი მოხვნილი ცრემლები ხმის ამოღების უძლიდა:

– არა, გთხოვ... ეს არ გამოიკეთა... გაგიფიდი? შუა გზაზე ვინდა მიმატოვი?

ემოციებს აღარ აფილოვარ. არც სურშისაგან მიადამე- ლებლი ცრემლებს მოუღობია გული.

– ფლახეც არ მოიცილები, თუ არ მომიცილები სინამდვი- ლეში რა მოხდა. დეტალები არ მაინტერესებს... მხოლოდ იმის გაგება მსურს, რატომ უნდა რაგვიწინა ას-ხალაშიმი? შეუქარის აღმართულმა კვრობმა ვაკსება. დამუბტულ- მსა ქალია ფარ-ხნალი დაფარა და გულის თავი მოხდა. ერთი ამოსუნიტეილი მომიფივა თავისი ამბავი:

– ნამდვილად ვოჯობთიმი ცვხოვრობ. კრედიტდლორი უსაიმოვნება ჩემი ცხოვრების წესად იქცა. ჩემმა ლეგენ- დადევცულმა სიყვარულმა ქორინტინამ რამდენიმე თვის შემდეგ სრულად ქრისი განაფიდა. ელემფიორეც კაცი ვერ ცეკვა ერთფელ ქალან ცხოვრებას. შიხა შენარტენი- სათვის ხელენი ავიკაანე, ბრწყინებნი ნაიბით. კუდში დაე- დედი, პოლიკორი რიფაქებს ვუტკობინებდი. მოურთობლად ექცეხებოდი მის ტანსაცმელსა და უფრებო. როცა ეინა, მა- მინაც სხვა ქალის კვალს ვიქებდი სუნამოს ხუნს, თმის ეე- რებს, ტელეფონის ნომრებს, პიშიადის კვალს... როფესაც რა- მე სახილს გადავიანფრებოდი, ფრებში ჩამივარდებოდა ბო- დაშუბითა და ყალიბი დამორტებოთი. ჩემი მოთმინების ფილა მამის აღესო, რამდენეცემე მინ რომ არ გაათია ღახტ. ცხა- რე შეტკაეებების შემდეგ აღიარა, რომ ვილაცის ხეფეზიდა ეს კი სატანასთან ვაგებოზე უარესი კრეფა იყო, რადგანაც ეს ქალი ჩემი ვეფლაზე ძვიროვანი მფიგობარა აღმოჩნდა. იმ უხ- სო ფედაკაცმა ცხვირის ამბავული ქმარა... ვაგერი რომ და- ვეცეხურე, საშუალოდ მსატკეცა, რათა უსაღწეროდ ბედნი- რი ჩემს ფრეებთან ექციონებინა კული. ამ ფილი ლოგინში დაეტოვე – თვე უსაკეობდა ტკივილით და სასახურნიც ვერ ნავიდა. სიფარულ-სიბრალულის გრძინობით გამოფედი მინიფადა. ჩემი ცხოვრების ამ ერთადერთმა მამაკაცმა თავი- სი უხეიო გამიხობებოთი ხუნის სიმწიფედ დამორღვია. ტე- ლეფონის ვერმინი ხელედას გამოვარდა, როცა მინამიდა სახურეზე მიბრარა, გამომარმწიქელი და სუნამოდაკურებული სახლაც ნაფიფო. ახლა ამ ქალის ბინაშია ას-ხალაშიაზე; ენების ტასობრა თავისი გრძინობის რატეფალს ატარებს. მინ- და დანამილთის აფელიკო მფილენო.

ქალს ცრემლებსივსავს ხმა ნაუნენო.

– განტორინებდა ჩემი გათავისუფლებმა და ამ სულე- ლური კომიქმის დასასრულიც იქნენი.

მაფედაკრებდა დამტკეცა. სიციცხელ და სიყვილი: კვლამა და თვითიკვლელობა. ეცეცხოვანი მოსიოთი ამ- თუბული მფეფერი, რომელსაც ახრადაც არ მობილოდა, რომ ამ ამბავთან არაფერი მავაკსირებდა. მეფატყევი, რომ შეუბა იგრანო, თითქმის მომხდარის სიმასზე მხრებთან მომობრა.

თანაგრძნობის გამოხატვის და დამნიშვების გამოც დაფა. თავი გადაფრინევი:

– საწყალ... დღითი გფარავლეს... იქ მიყვანის გარფა შენი ღამაზე მამაკაცის დანაშაულის აფელზე დაჭურამიც უნდა დაგეხმარო?

ქალს მოსახნე გამოხედავამ შემუსრა ჩემი მუერაყენ- ყოფელი ცინიზმი. აღმფოაფინიფან ტურქები დაგებინა:

– ჩემნამ აღფევი ჩავარდნას გისურებდა, რომ მიხედ, რას ნიშნავს კაცის დაკარგვა. ამაზე სახისიელი რა უნდა იყოს ქალისათვის.

მისი გრძნობების მელახვის გამოსწორება გადაფრეფიტე- შეფეცადე მომეპოფიებინა, მაგრამ ქალი დედადა სობრახს- სავან და, ამასობაში, სასურელი შენობასაც მივადნით.

განრისტებული გადაფიდა მანქანიდა. უხეზად მომიფა- ხუნა კარი და სახეში მომხალა სამაფლოფელი ლიტეცა. წე- ლი ნაბიოთი გაემართა დიდი შენობისაკენ მოტობრის ტყავის მოხატულობის სამოსში გამონყობილი ქალი... მე კი უკან ნამოსაფლავად მანქანა შემეოპარუნე.

არაბულიდან თარგმან
იხორღლე გრძელნიამ

ნინო დეკანოიძე

თგილად იღბა რწმენა

29 სექტემბერს სამების საკათედრო ტაძარში, კერძოდ, ახალგაზრდობის სულიერი და ინტელექტუალური აღზრდის ცენტრად სახელდებულ დარბაზში, საზეიმოდ აღინიშნა იუბილე – **ჯანსუღ ჩარკვიანის 80 წლისთავი.**

ოფიციალური მონაცემების გარეშე, ჩვეული რიხითა და გზნებით რომ ჩათვალო გამოისცვლელთა ერთმა ნაწილმა და უნებურად, ძველი ნორმულატურის მუხტიც დაატრიალეს, იქ დამსწრე მრავალრიცხოვანი საზოგადოებისათვის საღამო დიდხანს იქნენ სასიამოვნოდ დასამახსოვრებელი.

საიუბილეო ღონისძიების მწერალთა კავშირის თავმჯდომარე **მაყვალა გონაშვილი** უძღებობდა, და როგორც იქ გაახმაურა, მონაწილეობის ბრძანებულებიდან თავი დასაღწივრისად, სიტყვით გამოიმსჯელენიც გახლდათ ორგანიზებულად გამოთვლილი.

დარბაზი ვერ იტყვია მსურველს, იქ რომ მოეყვანა თვისი პოეტობა და ახლოგული ერისკაცის სიყვარულს. დანებებამდე ნახევარი საათით ადრე, ყოველი სკამი გახლდათ დაკავებული. ხეზედული დაჩინილი მცდელობდნენ, სახილველად თუ მოსასმენად უკეთესი ადგილი შეეგულებინათ.

საიუბილეო საღამოს სტუმრობდა პატრიარქი, სასულიერო პირნი.

დასწავისმივე, უწინიღესმა და უნებარესმა ილია II-მ დავით ნინასწარმეტყველის სობრძით მომართა სამსუსოს და იკანე **ჯვახიშვილის** სიტყვებზე გახსენს; რომ ადამიანს საფრთხეს უქმნის სამი რამ: მადლი თანამებუბა, სიღამაზე და დიდი ქონება. თამარ მკვლეს სამივე ჰქონდა, მაგრამ წმინდა იოანე... – ჩვენ უნდა გაჯერული დროს, გავვეთო ერთმანეთს და ეს ცველიაფერი გავჯავადღობს ჩვენ – დასძინა საქართველოს წყევსსმთავარმა. **ჯანსუღ ჩარკვიანს** კი უახსოვრად ვერცხლის ქანდაკება – „დათვისის შერკინება გოლიათის“.

ქალბატონმა თავმჯდომარემ ვაფა-ფამავევას პოემის მიმოცება მალულია ოზილარს, საზოგადოებას კი აუწყა, რომ გამოიმცემლბა „მერანმა“ საგანგებოდ ამ დღისათვის გამოაბეჭდნა **ჯანსუღ ჩარკვიანის** ახალი პოეტური კრებული 80 ლექსით.

ღონისძიებაზე სატყვით გამოვიდნენ კულტურის თვალნაწინო მოღვაწენო, მწერლები, მეცნიერები: **რევაზ მიშველაძე, როინ მეტრეველი, რევაზ აბაშიუჯელი, ვალე-**

რი ასათიანი, ლია სტურუა, გენო კალანდია, დავით მემოქმედელი, გემალ ინჯია, გამოიმცემლბა „მერანის“ დირექტორი გენრი დოლიძე.

აღიარეს: **ჯანსუღ ჩარკვიანის** საზოგადოებრივი მოღვაწეობა, ახალგაზრდობის დროიდან მოყოლებული დღემდე, მშვენიერება მისი პოემის, გახსენსენ **ჯანსუღ ჩარკვიანის** რედაქტორობით გამოქყავალი 70-იანი წლების ფიზიკლი ლიტერატურული ჟურნალი „კოსიკარი“. ითყვა მის ავტორიან ხასიათზე, რაინდელ ბუნებაზე, გულთან ახლოს რომ შეუძლია მიტანის ყოველი მეტორებულის საწუნარი... და იყო სიტყვები შეიმურაც, საოხუნჯო მოგონებებზე აბეჭულიც.

კდემით, რატომღაც ქართული ნატორულის ხმოვანებას მომცავსებით ნაიკთხა **ჯანსუღ ჩარკვიანის** ლექსები მსახიობმა და დეტლამატორმა **ვლდინო საღარაძემ.**

ანსამბლ „ქართული ხმები“ (დავით ანუგაძე, დავით კიკაბიძე, გიგა აბესაძე, ზურაბ მაკურაძე, ვიკო მაკურაძე, დავით უფრულიძე, იასონ მუხარაკია, კახა გრიგლაშვილი, ლევან ევაშაძე) გამოიქნამ, მითმა გულიანმა მადღერებმა, ფაქტობრივად, საღამოს მეორე ნაწილი გამოკეთა. დარბაზის ოვაციო იყო უახლესო, როცა ანსამბლს საკუთარი ხმის სიტყვობა დახვეწილად შეანია მამუკა ჩარკვიანმა დარბაზიდან. ოუბლარმა მამამ კი აღწერებულ ახალგაზრდებს მხარი აუბა. ახალღვლები იყო კომპოზიტორ ვაფა ახარამშვილის და **ჯანსუღ ჩარკვიანის** დეტტი. ყოველივე გახლდათ ხანმოკლე, მაგრამ მომამბეჭავი კონცერტი.

დესასულისაკენ მიდრეკილ საღამოზე იუბილარმა თვითონ ნაიკითხა საკუთარი ლექსები, ხელმოწერე და ისინიც კი, უკვე რომ გააფურეს ნაიკითხა სხვახაირად, ნაიკითხა ისე, როგორც იხდენენ სიტყვას პოეტება.

ნორჩმა **ვლენე ზვიადაძემ**, თვისი ანეკდოზური ხმით „**კოსიკარის** **ლოცვა**“ იგლობა პატრიარქისა და პოეტისათვის. ახნარაფულად სასულიერო პირთ აქართული ხმები“ ნინკარიანა შეეგება „მრავალეფიერიო“. ბუნებრივად შეიკრა წრე მისი უწმინდესობის ორგავლი.

ახალგაზრდების თამამ გამომწვევას, ლაღ და გულწრფელ სიყვარულს, პატრიარქიც არანაკლები სიმტკიცით დაუდგა. მათ უსმენდა თბილი ყურბადღებით.

ეს იყო დიდებული სანახაობა. ბრმათათვისაც კი თვალდასახელი...

სამახსორო ფოტოების გააღებებს მსურველნიც არ დარჩენილან გულნაკლული. არ იქპროდა მწყემსმთავარი, არ იქპროდა ხალხი... და სამების საკათედრო ტაძარს გზობი, მალალი სამრევლოდან განსაკვირებლად ძლიერი მრავალხანობით არც მთვად ზარები. არც იყო ცა ვარსკვლავებით მოქეული, არც მთვად ამთვლდა იმ ღამით, მაგრამ იდგა ისეთიარბი ნაიული, თბილად იდგა რწმენა, რომელიც ვაფამშველბად ამდაგვარად – რა ახლია ცა, როცა მინაზე სიკეთე სუფებს.

ჯანსუღ ჩარკვიანი

ხევსური მანდილოსანი (არხოტიონი), ვისი სახელიც ვიცით, მეტსახადლე და გვა-

სული არაპაული, ძარიული

რის (მანბანადამე) პოეტის მიერ გამოცონილი პერსონაჟი არ ცხატალი, გულდინჯად აუწუნეს სახელიდან თბილსელ ტტუტის მოყვრობის და მტრობის თავისებურ ფორმულას, ცოტა არ იყოს, გაუტყუბარი და აუხსენს რომ არის ქალაქისა და ქვეყნისათვის. ის კი არ უწყის, რომ თავის პარადოქსულ ნათქვამთან ერთად საბავტო ადგილს დამკვიდრებს თანამედროვე ქართული პოეზიის საკანტორში.

ბერდუდავ, რაისთვის აქებ ქსტტებს, გაროცებით ჩაეკითხებთ ანა კალანდაძე არსებობს გაცნობილ ლელა ნიკულაურს – მინა უფსათ ხევსურთა ძელდობი, ახიელამიცი და ამბაშიცი უხომოდ დახუცდეთო. და მოულოდნელი პასუხი ებრძის: „რას ამბობ, ქალაქ, ვაჟკაცებ იყვენის!“ (ამას ქსტტებზე ამბობს, ქსტტებზე!).

ხნორი ხევსური ქალბატონის პართი მთა თავის სულსკეთებსაც აცნობს თბილსელ ტტუტის და საუკუნეებს გაბეყვება ანა კალანდაძის კალთში ლაკონორად და მომხიბვლელად გადმოცემული დაღლილი, მისკლე წყალბოში, ოდენად რომ ამკრავს მამატობის ელფერი.

...გრიგოლ რომბაქიძე წერდა: „1917 წელს პავლე ინგოროვსად ოქტა ერთხელ ნათბილ გასაუბრებისას: ფშაგევესურული არქაული ქართული და არა პროფესიულიხმით, მე დავაუხსტტებდი: ერთი ძველბათქული ფენი ქართლისა, მეტებში მურწინელი და დღემდე ცოცხალი“.

ამ საუბრობი მოსაზრების გადართობი ისიც შეიძლება ითქვას, რომ მთაში, ჩვენს უახურ ეპოქამდე, იყო შემორჩენილი არა მარტო არქაული ქართული, არამედ არნაკლები მნიშვნელობის ფენიფენი – არქაული სული ანუ ათავისუფლების ათავი სული“ (რიგორჯ ამბობდა გიორგი ლეონიძეს, რომელიც გადამჩნეოდა ნარდენა-ქართობლებს).

დაკარგულ ოცენებისათვის არის ეს არქაული სული, რომლის ერთ-ერთ თვალსაჩინო ნახსენს ნარმასადგენს უსახლგრო კავთმოსყაროება. თითქოს მავწყობის ბუნდოვანი მოგონება, ხანდახან ცხადელი რომ შევცახხენებს თავს ნივრებთან და გარდავული დღეთა თითქმის მავინებებულ სამყარო გულმანყვრებით გვებასასება. ეთაფშაველამ გააცოცხლა ეს არქაული სული თავის პოეტებში. მან ხმამაღლა აითქმევინა ადუდა ქიტელაურის გულში ჩამარხებულ გულისტკიავთი: „ჩვენი ვიბრით, კაცნი ჩვენს ეართ, მარტოთი ჩვენ ვგზდინდ დღეთა...“

ეს არქაული სული ხალხურ პოეზიაშიც ხომ ჩასკოივლა. ამავთი ვერფხისა და მოყმისა მთაში დაინტრა და, აღბნათ, სტეგად ვერც დაინტრობოდა, ერნადან სწორედ მთამ შეუთვინახა ის არქაული, რანდელი სული, რომელიც ძველ საქართველოში მოსდგამდათ და რომელიც ენათესავებოდა ქრისტიანული შემწყვარებლობის ფედას.

სამისთოდ ჩვენი წარსულის არაერთი მავგალითოდან საკმარისთა თუნდაც ერთი დავიგონიშთო – ყველაზე მკაფიო, ყველაზე მჭერმტყველი, ყველაზე სამაგალითო.

XIV საუკუნის ქართველი ფართალმწერელი, რომელსაც ძველ-რობილში ჰქონდა განხვადარი ქრისტიანული მოღვაწის, საქართველოს პარისისლიან მტრის, ათასწის დანაცვლელსა და აგადახსენებელ ჯალალედინს ამგვარად ახასიათებდა: „კაცი მხნე, ქველი, შემწარი, უშიშო

ვითარ უხარბოთ, ძაღლითა საჩინო, წყობათა მინა უყსო“.

ამავე ავტორის კალამს ვუთვთვინს ჯალალედინის მიერ თბილისის აზობნების თავზნადმცემი აღწერილობის: ისტორის მდინარეებს, გუგუონარი ვიებთ და მოთქმა, ტრისტანთა თავმოყვარეობის შურნაცემყოფელი ფაქტები, ბოლოს კი შემჯავამბედილი ფრანხა: „და ესევითარნი ქირნი მოინიენეს, რომედ არაოდეს ძეულოთა სდებუ ნიენთა მიერ სხტნილ არს“.

და განა უდწაურად არ უნდა გვეჩვენოს ამ არნახულ ქრითა მთავარი შემოქმედის მოხსენიება ესოდენ ამაღლებული ეპითეტებით?

აი, სწორედ ეს არის ეს არქაული, რანდელი სული, სასწავლებელი რომ გადამჩნეული მთაში.

დასახლები, ეპითიალმწერელი გადუდენის დაღუბვის ამგვარად გვამცნობს: „შოაკდა კაცი იგი მაღალი და სახელოვანი ხელმწიფე“. მერე იმონებთ ცულსიასტტის ცნობილ გამოთქმას და დასტუნს: „ამსათვის ამბო იქმნეს სხანი, სიმტკიცე ტედისა, წყობათა მინა მძლეობა და გარდარეული სიმღერე“.

დაუფურუნდეთ ანა კალანდაძეს. აი, კიდევ ერთი ნიმუში ამის საჩვენებლად, თუ როგორ ჩაესმა პოეტს ნათქვამი მთისა.

შამალსადმი მძღვნილ ლექსში ეკითხვობოთ: „რამდენი ცრქული მდენე: სახლ-კარს მიწერედი, მინაჯდა... დაუძინებელ მოსახლებს... მათე დაგორბიდი მინამგი... მეც ეთაკვაობას ვიქებდი, მტრობას გამოგორბედივთ, თავისუფლებითი შობილი, თავისუფლებას იცავდი ხელთქმენულ ჩაქვანს ორქვებო, ხელთქმენულ ბეჭთარს იცავამგი... საქართველოს ცის მადღმა, შენდობას შემოგფიცივდი!“

აქაც ხვდის მთის უკვდავი ტრადიციების გამოთხილბო იმისი.

გამოჩნეული ქართველი მკვლევარი-ეთნოგრაფი სერგი მაკალათია აღნიშნავდა, რომ თუშებში აქტიურ მონაწილეობას აღებდნენ რუსებლმწიფთა მიერ დაღუბტტის დაპყრობის და შამილის დატყვევებით. ამტოტმაც შამილს ღრმა კველი გავუვლია თუშეთის წარსულზე, რაც სათანადოდ აღმეცნობდა ხალხურ ლექსებსა და მოგონებებში. ვასული საუკუნის ოცდაათიან წლებში მკვლევარისა და მოგზაურის შამილის მომხმარებელი უნახავს. სერგი მაკალათიას სიტყვით, „შამილის ხსოვნა და მისი გმირული მოღვაწეობა ხალხში ჯერ არ გამჭრალა და მისი სახელს თუშებში მუდამ ტებით იხსენიებენ“.

აი, ასე განხმანდა მთაში შემორჩენილი არქაული სულის ანარქიული XX საუკუნის ქართული პოეზიაში. XX საუკუნე, როგორც გულხსენებთა, არის ტოტალური ომებისა და სახელმწიფოთა უმაგალითო კონტროტტაციის საუკუნე, ეთიკური იდეალიზმის და ეკთმოყვარეობის პრინციპთა ვიაცილების საუკუნე, როდენაც უადრესად დახვეწილი ფორმებით გავრცელდა სულიერი დეკრადაცია, გამორტტება, უნდობლობა და დაფრთხილობა.

და ამიტოვად ეთამება ჩვენს სულს პურრითი საქორი და პაურრითი აუცილებელი ის სათიენება და არქაული სული, მთას რომ ჰქმნდა შემონახული, დღეს კი ქართული მწერლობისა და საქართველოს ისტორიის ფურცლებიდან გვახსენებს თავს.

მიონსრაჟოდა ჰენკან რუმელი

რად ჩიარან, მაგრამ მოვიკ-
ნებით შეუვტევი, ზოგიერთმა
პარალენტარამ თავი შეუ-

რაცხყოფილად იგრანოო. ამით ვერ გავყოთ, - ნერს ზერნი-
ლო, - როცა მონსრაჟოდა, რომ მონსრაჟოდა გვეტოვებოდა ერთ-ერთ
თავკაცში დაინახო რამე ღირსება. ეს სიტყვები წარმოად-
გან ადამიანური ბუნების კარგად ცნობილ ნიშან-თვისებას
და ეწინააღმდეგება იმ სულსაგებობებს, რომლებიც ადგი-
ლებულა საბნისოდ, რომ მოიგო ომი ანდა დაამარცხო ხანგრ-
ძლივი მშვიდობა.

აღძრულ საკითხს ერთგვარად ემხიანება იმავე ნიგში
დაბნობილი ერთი ენაზე, სადაც ინტელის დიდ-
მარშალი ბერნარდ მონტგომერი ლამარკოს ბედის უკუ-
მა ტრიალზე სამხედრო ვიცის კარგობაში.

მან მთელი ცხოვრება თავის პროფესიას შესწირაო, ყვე-
ლაფერი თავს იხლუდავდა, ბევრადვე შეისწავლიდა სამ-
ხედრო მშენებრებსა. ავერ ახლა ბუდემცა გულისში, დაბნ-
ნაურეს, დიდი სარდლობა მიანდეს. გამარჯვებით მოხვე-
ჭა, მთელი მშაფლიოში გაითქვა სახელი. მერე კი ბუდემ
ულადატა. ერთი დარტყმით მთელი მისი ცხოვრების საქმე
ჩაიფუტა, შესაძლოა, მისგან ყოველგვარი შეცდომის გარე-
შე, და ის გადასრული იქნა უიღბლო სამხედროთა უსა-
რლო რიგში.

თანამოსაბურე ამშვიდებს მონტგომერის: „ყველაფერი
შეაზნულ ვერტები არ უნდა აღიქვას. შუა აღმოსავლეთი
აქალებზე ჩინებულ არმიას. საცხებთი შესაძლებელია,
რომ მოქმედ კატასტროფა არ გველოდებოდნენ“.

შის გაგონებაზე მონტგომერი თურმე ზეზე ნამოქრსა
და ნამოიერისა. არაო, რომ? ამით რისი თქმა შეუძლებათ?.. შე
რომ შეუძლებ ულამაზკობენ?

მისისებულ მტრად ქცეული გერმანელი კოლეგის ბედ-
იღბალზე შესატყობა გული.

ერთნო რომელიც ერთადერთი იყო პიტლერის წინააღ-
მდეგობის მთქმულებების (1944 წლის 20 ივლისს) მო-
წინააღმდეგებან, რომელსაც წილად ერგო „საბატოო სიკვდი-
ლი“ - ნაცელად ჩამოხრბობის ან დაბერტების ანდა საყის-
ბის კაუჭზე ჩამოკიდებისა. პიტლერის ბრძანებით, მან თავი
მოინამლა და გერმანელი ხალხის საყვარელი გმირი პატრ-
ეთი დაკრძალეს.

რას წარმოადგენდა მეო-
რე მსოფლიო ომის სახელ-
განთქმული მხედრობისა? -
ერი, გერმანელი ფელდმარშალი ერენ რომმელი, რომ მისი
სახელი, ერთ მშენებრ დღეს, ქართველი პოეტის ლექსში
მოხდებოდა - კაცობრიობის ისტორიაში ყველაზე პიო-
ვლადი სამაღდების გვერდით.

და აი, გროვერ აბამისის ლექსში „სფინქსი“ ვითხუ-
ლობთ: „უკუდავ დიდების ბეერი მდომელი აქ მდგარა, სის-
ნლით ნაქოფარი, შენ მტვერებდა მაცდობელი, ნაპოლეონი
და კვიარი. შენს წინ სულთნები იდგნენ პირია, მოსწირა-
ფოდა შენზე რომმელი...“

აღუქსანდრე მაცდობელის, ნაპოლეონ ბონაპარტისა და
ოტოლუს კეისრის სახელებს ქართველი მკითხველისათვის,
ცხადია, განმარტებანი არ სჭირდება, მაგრამ რომმელის
სწავალ-დასავალი, აღბათა, ბევრა რიგი ეკოდინება ქრეთს
რომმელის მოკლე მოგარეული ცნობა შეტანილია ქარ-
თული საბჭოთა ენციკლოპედიის მერვე ტომში).

ფელდმარშალს მოყვარეც აფასებდა და მტერიც.
იფა 1942 წლის იანვარი. მეორე მსოფლიო ომის ბედი
ჯერ კიდევ გაურკვეველი იყო, ჯერ კიდევ წინ იყო სტალინ-
გრადი და ვლ-ლამინი, რომლებიც წელში გატებენ ძლე-
ვაშიხლო ნაისტერი გერმანია.

ინგლისს უჭირდა და პრესაში ალავ-ალავ გამოთქვამდ-
ნენ სურვილს, რომ პრემიერ-მინისტრი უინსტონ ზერჩილი
უნდა დატრენდყო თავის პოტზე, მაგრამ მთავარხარდ-
ლობა ვადაცევა სხვა პირისათვის.

ჩერჩილმა თვითა პალატისგან მოითხოვა ნდობის ვო-
ტუმი.

თავის ორსაათიან სიტყვაში მან უწყლად იღიპარა ჩრდი-
ლოეთ აგრესიამ მიმდინარე ბრძოლის შესახებ და, სხვათა შო-
რის, თქვა: „სწავე ვთიორისარდება ძალზე გულადი და დაბე-
ლოვებული მოწინააღმდეგე და... თუკი სებას მოაქვით, გან-
ვაცხადებ ეს ამ ვაგანია ომის დროს... დიდი ვანტრონი“.

იფლისხმებოდა ინგლისელითაგან „უდაბნოს მულად“
წოდებული ერთნი რომმელი, უპირველესი ფაქტორტი პიტ-
ლერისა.

ჩერჩილი თავის ნიგნამ „მეორე მსოფლიო ომი“ გაბე-
ნება, რომ მისმა მუხბამეგან რომმელის თაობაზე მშენებ-
ნებია.

საქართველოს პარლამენტის დილა ქაქვაძისის სახლობის
ერთგული ხაბოლოვოს საკამოქონი დარბაზში 20 ოქტომბერს
ახალი წელსწოდების - „საბატორიო კრებული“ - პირველი
წიგნის პრეზენტაცია შედგა.

კრებლის თქმატყა შუა საუკუნეების საქართველოში შე-
მოიყვარება. წარმოდგენილია ისტორია და ნერადმსოფერო-
ბა, სამხედრო საქმე, ხელისუფლებისმდებრება და ნუმიზმატიკა,
ქართველები წინააღ მიანა და საქართველოს ურთიერთობა ახ-
ლო თუ მოკრეულ მუზოლებთან, პოლეტიკა, რეკრეციონი...
წიგნის რეკრეციონი - **სახა სობრტლადე, მამუკა წორწმბია**

და **გუბაჯოვიძე** - აღნიშნვენ, რომ „საბატორიო კრებული“
1928-29 წლებში მკერე მხით გამოვიდა, შემდეგ 1970-იან წლებში
საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის თარბინით აღდგა მისი გა-
მოქცევა, მაგრამ ისიც შეუდა რამდენიმე ნომრის გამოცემის შემდეგ.
რაც მუდგან „საბატორიო კრებულის“ ახალ გამოქცევის, ის მოწინააღ
მხახვი წარსულის კარგი ნამსახურის აღორძინება-გაგრძელებას.

დასწრეს საზოგადოებას იმედი გამოთქვა, რომ „საბატორიო
კრებულის“ გამოცემა გაგრძელდება და გამოცემა შემდეგ ტომე-

ბაც, რადგან წინამდებარე წიგნი დიდი ინტერესით იკითხება, ეს
წიგნის, რომ მკითხველს ადლებებს მასში გამოუცხებილი საკითხები.

წიგნის შემდგომლება გამოიხლეს კრებულის ყველა მკითხველი
და მადლობა გადაუხადეს ან კრებულში მსჯელობა თითოეული
სტატიის ავტორს.

წიგნისთვის ავტორები: **სახა აღექსიძე**, დავით მუსხლიშ-
ვილი, ზურაბ შაპსიტაძე, მიხეილ ზახტაძე, გიორგი ოთხმე-
ტერი, შიარამ მახარაძე, ნიკო ვაჯაიშივილი, გიორგი ვაფაროძე, მა-
კრამ წანობაშვილი, კონსტანტინე ფრანკი, ბეგან ვაჯაიში, მა-
მუკა წერმშიაძი, თბო ჯოჯუა, ირმა ზერიძე, შიან პატარაძე,
ირაკლი ფლავა, **სახა სობრტლადე**, ელენიშერ კეკელია, ნაო-
ლა ვანშაძე - მრავალ საინტერესო, საყვარლობის მისაზრებას
უნახებენ მკითხველს და ახეცენ ისტორიის დახურულ კარს
მიღმა. საბოლოოზე, წიგნობზე დაყრდნობით აღადგენენ საუკუ-
ნეთა კოლეგებს დაყვარებს. ზოლი რაკი საყვლევი და შიარაქის
ჯერ კიდევ ბეჭეტი, სარდადეთი კოლეგისაგან ქართველი მეცნი-
ერების ბედი დაინტერესებულ ადამიანებს მოუღამ ნამოი-
ბული კარგი საქმის შესაღწერად გაგრძელებას.

ფართა და სიტყვით დაგვიდრებულნი

საქართველოს
საგარეო
საინფორმაციო
სამსახური

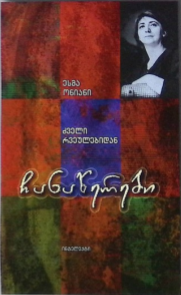
აღსაშენებლის გამოჩენა ერთ-ერთი დამაბნელებელი სახელია ესაა ონიანის – ფერმწერისა და პოეტის – ახალი ნივთის, სხედლოდებოთ „ჩანაწერების“, პრეზენტაციის შედეგად, ბოლო სარეკლამო, ესაა ონიანის სახელისაში, უმეტესობის ნათქვამი მოყვანილ დარბაზში ელოდნენ სტუმრებს. მკვეთრად აღსანიშნავი პერსონაჟი, ისეთი განსაკუთრებული, თითქმის ამ ნათქვამის ადგილის უნდა შესრული ერთი და მეორე ემსახურებოდა წყნარად, მისი სახელი, შეხვედრის სახე ერთმანეთს გაცემდა. იკრძაბოდა, რომ აქ ელადაცოდა მხატვრის სიტყვით სიტყვებს, ხელოვანის სული ტრიალებს, ყველაფერი ცოცხალი და ნამდვილი, ახლოდური, თბილი, სახამაშრონი გარემო სუფილია

ის, რომ ესაა ონიანის ახალი ნივთი გააძვირდება მკითხველი საზოგადოების პიბლიოთეკის, ყველასათვის კარგად ცნობილი გამოსცემლობა „ინტელექტის“ დახმარებითა. სადაშობს გაძლიერდა მწერალ ზედად ვარსკვლავის ცეცხლი. იგი საუბრობდა იმე, რომ მხატვრისა და პოეტის სამართო ყველას კიდევ ერთხელ დაეხმას, გაეხსენებინა, განეცხვად. მან საზოგადოებას ორიოდე სიტყვით ამ ნივთის დახმარების შესახებ უამბო, წლებს წინათ ლენტეხში დახმარული პრეზენტაციის განხორციელება, რომელზეც ესაა ონიანის „100 ლექსი“ ელტენებოდა. სწორედ მაშინ განხორციელდა და უფროაით ხელოვანის ჩანაწერების ცალკე ნივთად გამოცემასზე და დღეს ეს ონიანის რეკლამა დაეხმას. მართლაც, „ჩანაწერების“ საზოგადოების უკეთ დახმარება ესაა ონიანის პიროვნების, მკითხველადგობისა, გაეხსენოს მისი შეხვედრებისა არა მარტო ხელოვნებაზე, არამედ ზედად ცხოვრებაზე დაეხმარებოდა, ქვეყნიდან ძველი რეკლამები ამოკრებილი და დამაბნელებელი მკითხველი ასეთი მრავალი და ღრმად მოახლოვდა ადამიანის ფიქრი, შეხვედრების, განსაკუთრებული შემოქმედების, თითქმის გულს უღლის მკითხველს. ეს ნივთი არა მხოლოდ ერთი ადამიანის, ერთი მხატვრის, ერთი ხელოვანის ცხოვრებისა და დახმარებისა და დაეხმარებოდა სხედლოდებოთ, არამედ საზოგადოებრივი ცხოვრებასაც გაეხმოს, დაეხმარებოდა ერთი შეხვედრებისა და კიდევ ერთხელ დაეხმარებოდა, თუ ვინ იყო ესაა ონიანი. ამ ნივთში ყველაფერი მის შესახებ ისევე მოეხმოს პოეტიკისა და მხატვრობისა.

ნამდვილი თვითონაც წაიკითხა ესაა ონიანის ჩანაწერებიდან ჩანაწერები და შეხვედრები გამოშვებული წინადადება – ნივთის რეკლამა – პოეტის კარგო დაეხმარებოდა. მან ფერმწერისა და პოეტის პიროვნობის მკრეხისა და ფურცელზე გადმოტანილი ფიქრის ნათქვამი ერთმანეთს ახლა დაეხმარა გამოსახულ სიტყვებზე ისახებინა: საინფორმაციო და დახმარებითი ლექსების თანამდებოთ ფიქრის ამ ნივთში ჩაეხმარებოდა.

წინადადება და კრიტიკის – ესაა ონიანის ჩანაწერების გამოშვება ესაა ონიანის „აღმოჩენის“ შედეგებია. მხატვრისა და პოეტის, რომლისაც ონიანის დროზე ნაკლებად ეხმარებოდა. ნაკლებად ცდილობდნენ მის დაეხმარებოდა, ახლა ცდილობდნენ მისი ნამდვილი შემოქმედების რეკლამის, დაეხმარებოდა, მისივე აღიარება მოეხმოს, დაეხმარებოდა, ნაკრამ მართვ დახმარებოდა. ადამიანის თავის დროზე დაეხმარებოდა უნდა ეხმარებოდა და არა შეხვედა, რად იმისი დიდი ეხმარებოდა ნივთის დაეხმარებოდა. მისი ხელოვნება მწველ ფიქრში ადამიანს დაეხმარებოდა მისი ხელოვნების ახლაც ეხმარებოდა.

წინადადება და კრიტიკის – ესაა ონიანის ჩანაწერების სტილი იხმარებოდა. მან საინფორმაციო გამოშვებული ჩანაწერები დაეხმარებოდა იმე, რომ ამ ნივთისაში არ არის გამოცემული სიტყვები: „პრეზენტაციის“, „მხატვრისაზე“ იგი ხისი უფროა მხოლოდ „ჩანაწერების“ და მეორე ესაა კიდევ ამ სიტყვების დახმარებოდა. ეს მისი დახმარებების გახლდათ, რადგანაც ესაა ონიანი თითქმის იგი ნამდვილი და შეხვედრისა. იგი ის უფროა შეხვედრისა, რომელიც სრულყოფილი და ერთმანეთს დაეხმარებოდა და სიტყვებისა და სიტყვებისა და არის სწორად ამ ადამიანის რომელიც დაეხმარებოდა. ესევე არის ონიანისა და ბედნიერებისა, რომ მისი სიტყვები ამგვარად კიდევ გრძელდება და ახალი დახმარებოდა მოეხმოს, ამის ბედნიერება ნივთისა. პოეტის მართვ ნივთისაში ონიანის თქმის, ესაა ონიანი იგი შემოქმედო, რომელიც დროის სიტყვებს უნდა შეხვედრო. მისი შეხვედრებისაში უფროა საინფორმაციო. მისი ეხმარება ჩანაწერებისა იმეს დაეხმარებოდა, ნივთის, სიტყვებისა და მისი ფიქრი ცვალებების ესაა სულის თავისუფლება. იგი სულის თავისუფლების საინფორმაციო. პოეტის გამოსახულ თავისი ლექსით „მწველ“ დაეხმარებოდა, რომელიც ესაა ონიანის მოყვანილი. პოეტის ნათქვამი ვინავე იმელოდნენ, რომ ეს ჩანაწერები

ესაა
ონიანი

ჩველი
რეკლამებიდან

ჩანაწერები

რეკლამა

საინფორმაციო ცენტრის მიზანმიმართული თანამშრომლობის და ფიქრი შეხვედრის გახმარების მისი საზოგადოება, უფრო ნათქვამი, „კრიტიკის“ ესაა ონიანის, ყველა საქმის პირობებისაში – ესე მოხმარებინა ესაა ონიანი გამოშვებული. ფიქრისაში ახალი ნივთი დაეხმარებოდა შესახებ ესაა ონიანის ჩანაწერები წაიკითხა. სიტყვით გამოშვება ამ დღის სულისმამდგომე და საერთოდ ამ მშვენიერი გარემოს შემქმნელი და დიასახლისი – მხატვრის და ონიანის. მან ყველას მაშინვე გაეხმარებოდა და სიტყვით ლექსის ნათქვამების გადმოსახვა, რომელიც ესაა ონიანის ნივთის რეკლამა დაეხმარებოდა. მან წაიკითხა ლექსით ორიოდე ლექსი და შეხვედრა – რეკლამა. მათარქმელები ვინავე ბარბაქაძეს, რომელიც ესაა ონიანის წერილები ინდუსტრია და გერმანული მარკის, აღნიშნა, რომ ქალბ, რომელიც არა მარტო ფერმწერისა და პოეტისაში უფროა საერთო თავის გამოშვება, აზროვნებისა და დახმარებისა თავი ხალხს, ესაა ონიანის მოეხმოს და ჩანაწერები მათილოცური მოტივებისა, სკანდინავიური ელემენტების, თანამართალი უფროა მკვეთრად რეკლამებისაში მათილოცული გახდა. ამ გამოშვებულ მარკისაზე შეხვედრის თქმის შეხვედრა, მათარქმე უფრო უფრო ამის თითქმის ესაა ონიანი შეხვედრების ჩანაწერების შეხვედრისა. საზოგადოების კიდევ გაეხმარებოდა საერთო თავის და სიტყვების დაეხმარებოდა თავისი თანამართალი და ნამდვილი ხელოვნობით. სადაშობს დახმარებოდა ესაა ონიანის ლექსების, რომლებიც მათილოცული იხმარებოდა წაიკითხა.

თამარ ადამია

ჯორჯ ჰანდაშვილის წამი ნამუშევარი თბილისში

ტუნჯი

ჩიტა

ჩიტა

...ნამუშევრებზე ინიციალებს არახოფებს ტოვებდა; თეოდია, მეტიც, თურმე დარწმუნებული იყო, რომ „ხელმოწერა თავად ხელოვნების ნიმუშშია“. როგორც ჩანს, მოქანდაკე მიიჩნევდა, რომ თავად ნამუშევრით უნდა მიხვდარიყო მხახველი ავტორის ვინაობას და არა მხოლოდ მინერლი გვარ-სახელის მეშვეობით. მის ქანდაკებებზე თუ ზოგადად, გამოფენებთან დაკავშირებით იწერებოდა რეცენზიები, სტატიები, გამოკვლევები; „მშენიერება ქვაში“ – ეს მასზე გადაღებული დოკუმენტური ფილმის სათაურია. ცნობილი გამოფენები: პენსილვანიის სახვითი ხელოვნების აკადემია, ფილადელფიის ხელოვნების მუზეუმი, რედინგის სახელმწიფო მუზეუმი და ხელოვნების გალერეა, არაერთი უნივერსიტეტი (ლიპაის...), უდმორის გალერეა. მოქანდაკის გარდაცვალებამდე რამდენიმე წლით ადრე (1971) უილიამ პენის შემორჩილურ მუზეუმს რეტროსპექტულ ჩვენებაზე ჯორჯ ჰანდაშვილის 60 ნამუშევარი გაუტანია.

ავტორი, რომლის ნამუშევრები არაერთ სახელმწიფო თუ კერძო კოლექციაში დევს... ამერიკელი, მაგრამ წარმომავლობით – ქართველი, და თანაც წარმატებული ემიგრანტი... ნიუ-იორკში მყოფმა აკაცი ბელიაშვილმა კოლია ქვარიანის ოჯახში მოქანდაკის გაცნობისას მის ნამუშევართა ფოტოსურათების ნახვის სურვილი გამოთქვა, მაგრამ ქართველების სანახავად ხელდახელ ნაჩარევად ნამოსულ გიორგი (ჯორჯ) ჰანდაშვილს ეს არც უფიქრია და ამდენი აღარ გაუთვალისწინებია... როგორც კი გაარკვია, ჩემთან მოსვლას ვერ ახერხებენო, ჩაჯდა საკუთარ შვეროლეს მარკის ლიმუზინში და პენსილვანიის შტატიდან თვითონვე გამოემურა მეუღლესთან ერთად. ასი მილი გაიარა... ამ ამბიდან არცთუ ისე დიდი ხნის შემდეგ (1961) სამშობლოში თვითონვე ჩამოიტანა ქანდაკებები. სამი ნამუშევარი საჩუქრად გადასცა ხელოვნების მუზეუმს... ჯორჯ და პელენ უიტი ჰანდაშვილების არქივი, როგორც აღმოჩნდა, დაცულია ამერიკის შეერთებულ შტატებში, პენსილვანიაში, ლიპაის უნივერსიტეტის სპეციალურ კოლექციაში. მასალები საარქივო დეპარტამენტს გადაეცა 1996 წელს. მწერლის მეუღლის გარდაცვალების შემდეგ... ეს საქართველოში, კერძოდ, თბილისში დაცული ნამუშევრებია, სამომავლოდ – შტატებში დაცული არქივიდან რამდენიმე უნიკალურ ფოტოს – სწორედ „ჩვენი მწერლობის“ ფურცლებზე პირველად თქვენ გაგაცნობთ...

რუსუდან ნიშნიანიძე

